

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

Art. 117/54

POUFNE

№ 14880

REGULAMIN BOJOWY ARTYLERII

(DYWIZJON, BATERIA, PLUTON, DZIAŁO)

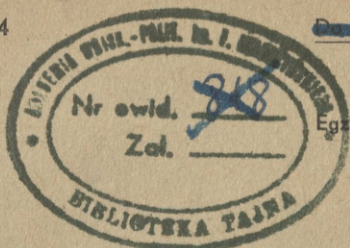
WYDAWNICTWO MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

1964

Zai. _____	Do pisma Nr _____
Nr _____	/ dnia _____ 19__ r.

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

Art. 117/54

ROUFNE

14880

REGULAMIN BOJOWY ARTYLERII

(DYWIZJON, BATERIA, PLUTON, DZIAŁO)

WYDAWNICTWO MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

1954

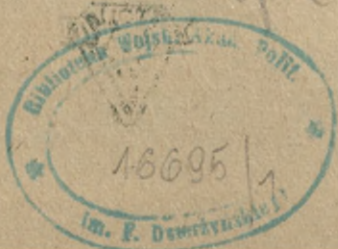
Warszawa, dn. 30 sierpnia 1954 r.

ROZKAZ Nr 47/MON

Zatwierdzam i wprowadzam do użytku „Regulamin bojowy artylerii (dywizjon, bateria, pluton, działło)”.

Jednocześnie traci moc obowiązującą „Regulamin służby polowej artylerii. Walka (bateria, pluton, działło)” wydanie WINW 1945 r.

Cz.p.o. **MINISTRA OBRONY NARODOWEJ**
(→) **Gen. broni STANISŁAW POPLAWSKI**
Wiceminister Obrony Narodowej

ARKUSZ POPRAWEK

do „Regulaminu bojowego artylerii
(dywizjon, bateria, pluton, działo).“

Str.	Wiersz		Jest	Powinno być
	od góry	od dołu		
3	—	9	dywizjonu	dywizjonu
76	18	—	współrzędne	współrzędne
76	20	—	współrzędnych	współrzędnych
80	9	—	przewodzenia	przewodzenie
80	—	14	ustalonego	ustalonej
82	18	—	dywizjnu	dywizjonu
92	—	6	rubież	rubieży
94	11	—	rozwinięcie	rozwinięcia
109	—	17	stałe	stałe
142	1—2	—	towarzyszących	towarzyszących
165	—	1	miejsc i ustawienia	miejsc ustawienia
174	1—2	—	otrzymane	otrzymane
184	3	—	obwód	odwód
187	11	—	jak jakbliżej	jak najbliżej
198	1	—	się	się je
239	—	3	w nie	w nią
249	—	4	pobierania	pobieranie

T R E Ś Ć

	Str.
Rozdział I — Zasady ogólne	7
Przeznaczenie bojowe artylerii i ogólne zadania wykonywane przez pododdziały artylerii	7
Ugrupowanie bojowe	12
Zasady ogólne	12
Punkty obserwacyjne	13
Stanowiska ogniowe	15
Ogień artylerii	17
Rozdział II — Dowodzenie dywizjonem, baterią (plutonem) działem	21
Rozdział III — Praca polityczna	42
Zasady ogólne	42
Praca polityczna w różnych warunkach działań bojowych	46
Rozdział IV — Zabezpieczenie bojowe działań	52
Rozpoznanie artyleryjskie	52
Ubezpieczenie bezpośrednie	62
Organizacja samoobrony dywizjonu (baterii)	63
Obrona przeciwchemiczna	65
Maskowanie	66
Rozdział V — Dywizjon, bateria (pluton) dział w natarciu	67
Praca dywizjonu	67
Działania dywizjonu w toku natarcia	80
Właściwości działań dywizjonu wielkiej lub specjalnej mocy	87

	Str.
Działania dywizjonu w artyleryjskim odwodzie przeciwpancernym	90
Działania dywizjonu w boju spotkaniowym podczas rozwinięcia z marszu	94
Działania dywizjonu w składzie artylerii awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) podczas pokonywania pasa przesłaniania nieprzyjaciela	98
Działania baterii (plutonu)	101
Działania baterii (plutonu) towarzyszącej piechocie i czołgom	109
Właściwości działających baterii wielkiej lub specjalnej mocy	113
Działania baterii w boju spotkaniowym podczas rozwinięcia z marszu	114
Działania baterii w składzie artylerii awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) podczas pokonywania pasa przesłaniania nieprzyjaciela	116
Działania baterii w artyleryjskim odwodzie przeciwpancernym	118
Działania dział	120
Działania dział wydzielonego do strzelania na wprost	122
Działania dział towarzyszących	125
Właściwości działających dział w składzie grupy szturmowej	127
Działania podczas natarcia w nocy	128
Właściwości działających podczas natarcia na rejon umocniony	130
Działania podczas natarcia w mieście	133
Działania podczas natarcia z forsowaniem rzek	135
Właściwości działających podczas natarcia w lesie	136
Właściwości działających podczas natarcia w zimie	137
Właściwości działających podczas natarcia w terenie górzysto-lesistym	142

	Str.
Rozdział VI — Dywizjon, bateria (pluton), działo w obronie	145
Działania dywizjonu	145
Działania dywizjonu w rejonie przeciwpancernym	159
Działania dywizjonu w artyleryjskim odwodzie przeciwpancernym	163
Działania dywizjonu w pasie przesłaniania . . .	167
Działania dywizjonu osłaniającego wyjście z walki i wycofanie	169
Działania dywizjonu podczas walk w okrążeniu i wyjście z okrążenia	171
Działania baterii (plutonu)	173
Działania baterii (plutonu) w rejonie przeciwpan- cernym, kompanijnym punkcie przeciwpancernym i batalionowym węźle przeciwpancernym	179
Działania baterii w artyleryjskim odwodzie prze- ciwpancernym	184
Działania baterii w pasie przesłaniania	185
Działania baterii (plutonu) wędrownej	187
Działania działła	188
Działo w kompanijnym punkcie przeciwpancer- nym, ubezpieczeniu bojowym i zasadce	189
Działo wędrowne	195
Działania podczas obrony w nocy	197
Działania podczas obrony wielkiego mięsta	198
Działania podczas obrony rzeki	201
Działania podczas obrony wybrzeża morskiego	203
Właściwości działłań podczas obrony w lesie	206
Właściwości działłań podczas obrony w zimie	208
Właściwości działłań podczas obrony w terenie górz- sto-lesistym	209
Rozdział VII — Pododdziały artylerii w marszu	211
Zasady ogólne	211
Marsz	217

	Str.
Rozdział VIII — Rozmieszczenie dywizjonu (baterii) na postoju i działania w ubezpieczeniu bojowym postoju	228
Rozmieszczenie na postoju	228
Dywizjon, bateria (pluton) w ubezpieczeniu postoju .	235
Rozdział IX — Materiałowe, techniczne i medyczne zabezpieczenie pododdziałów artylerii	238

ROZDZIAŁ I

ZASADY OGÓLNE

PRZEZNACZENIE BOJOWE ARTYLERII I OGÓLNE ZADANIA WYKONYWANE PRZEZ PODODDZIAŁY ARTYLERII

1. Artyleria wykonuje wszystkie zadania w ścisłym współdziałaniu z innymi rodzajami wojsk.

2. Artyleria jest główną siłą ogniową.

Zasadniczymi właściwościami bojowymi artylerii są: daleki zasięg i siła ognia, możliwość zaskoczenia ogniem, elastyczność ognia umożliwiająca szerokie zastosowanie manewru ogniem i zmasowane użycie na poszczególnych odcinkach celów (obiektach) nieprzyjaciela, zdolność niszczenia odkrytych i ukrytych celów, możliwość szybkiego wykonania manewru sprzętem.

3. Artyleria wykonuje następujące zadania bojowe:

w natarciu — niszcząc i obezwładniając siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela, zwalczając artylerię i moździerze, burząc umocnienia obronne i zapory, dezorganizując system dowodzenia:

— umożliwia rozwinięcie i zajęcie przez piechotę (czołgi) podstawy wyjściowej do natarcia;

— przygotowuje swoim ogniem natarcie i wspiera nieustannie piechotę i czołgi wykonując artyleryjskie natarcie;

w obronie — wykonując dalekie napady ogniowe, ogień zaporowe i ześrodkowany ogień, wspiera-

jąc oddziały wydzielone w pasie przesłaniania, niszcząc nacierającego nieprzyjaciela przed głównym pasem obrony i w jego głębi:

- wzbrania nieprzyjacielowi zajęcie podstawy wyjściowej;
- dezorganizuje natarcie nieprzyjaciela zmniejszając jego tempo;
- niszczy czołgi znajdujące się w rejonach ześrodkowania, na podstawach wyjściowych i podczas ich natarcia;
- niszczy siły żywe nieprzyjaciela;
- zwalcza artylerię i moździerze;
- zabezpiecza wykonanie kontrataku własnych wojsk.

4. W zależności od zadań używa się następujących rodzajów dział i moździerzy.

45 mm armaty — do niszczenia lekkich i średnich czołgów, dział i samochodów pancernych oraz transporterów opancerzonych; do strzelania z małych odległości do otworów strzelniczych umocnień obronnych; do niszczenia (obezwładnienia) odkrytych sił żywych i środków ogniowych.

57 mm armaty — do niszczenia lekkich i średnich czołgów, dział i samochodów pancernych oraz transporterów opancerzonych, a z małych odległości i ciężkich czołgów; do burzenia kopuł pancernych; do niszczenia (obezwładnienia) odkrytych sił żywych i środków ogniowych; do strzelania z małych odległości do otworów strzelniczych umocnień obronnych i wykonywania przejść w zaporach z drutu i słupach przeciwczołgowych. Zadania te 57 mm armaty wykonują ogniem na wprost i wykorzystuje się je z reguły jako działa towarzyszące piechocie i czołgom.

76 mm armaty — do niszczenia ogniem na wprost lekkich i średnich czołgów, dział i samochodów pan-

cernych oraz transporterów opancerzonych, a z małych odległości i ciężkich czołgów; do burzenia kopuł pancernych; do strzelania z małych odległości do otworów strzelniczych umocnień obronnych i wykonywania przejść w zaporach z drutu i słupach przeciwczołgowych; do niszczenia odkrytych oraz znajdujących się w okopach, transejach i lekkich ukryciach sił żywych i środków ogniowych; do burzenia umocnień obronnych typu polowego; do zwalczania artylerii nieprzyjaciela. 76 mm armaty używa się również jako działa towarzyszące piechocie i czołgom.

122 mm haubice i 120 mm moździerze — do niszczenia (obezwładnienia) sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela, znajdujących się w okopach, transejach i lekkich ukryciach; do burzenia umocnień obronnych typu polowego, do zwalczania artylerii i moździerzy; do wykonywania przejść w polach minowych.

122 mm armaty i 152 mm haubicoarmaty — do zwalczania artylerii i moździerzy nieprzyjaciela oraz obezwładnienia sił żywych i czołgów w rejonach ich ześrodkowania; do niszczenia ogniem na wprost ciężkich czołgów i dział pancernych; do burzenia (obezwładnienia) umocnień obronnych typu trwałego i polowego ogniem na wprost do ścian i otworów strzelniczych.

152 mm haubice i moździerze większych kalibrów niż 120 mm — do burzenia umocnień obronnych typu polowego; do zwalczania artylerii i moździerzy; do niszczenia (obezwładnienia) ukrytych i odkrytych sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela.

Armaty, haubice i mortiry wielkiej i specjalnej mocy — do burzenia umocnień obronnych typu trwałego i polowego, mostów, stacji kolejowych, składów, pól startowych i budowli na bliskich lotniskach, jak

również innych obiektów na tyłach nieprzyjaciela, mających ważne znaczenie; do obezwładniania dalekonośnych i znajdujących się w ukryciach baterii artylerii.

Niezależnie od swego zasadniczego przeznaczenia cała artyleria powinna być zawsze gotowa do walki z czołgami, działami i samochodami pancernymi oraz transporterami opancerzonymi nieprzyjaciela.

5. Dla współdziałania z innymi rodzajami wojsk, a w szczególności z piechotą i czołgami tworzy się grupy artylerii. Pododdziały artylerii działają z zasady w składzie grup artylerii i mogą być wyznaczone do wsparcia oddziałów (pododdziałów) ogólnowojskowych (pancernych i zmechanizowanych) lub też mogą być im przydzielone.

6. Pododdział artylerii wyznaczony do wsparcia podlega wyższemu dowódcy artylerii i wykonuje zadania ogniowe postawione przez dowódcę oddziału (pododdziału), który wspiera.

7. Przydzielony pododdział artylerii podlega dowódcy oddziału (pododdziału), do którego został przydzielony i wykonuje postawione mu zadania bojowe. Nie wyklucza to możliwości powołania go do wykonania zadań bojowych na korzyść oddziału wyższego szczebla na podstawie rozkazu jego dowódcy lub zawczasu sporządzonego planu.

8. **Dywizjon** jest zasadniczym ogniowym i taktycznym pododdziałem artylerii, składającym się z kilku baterii jednego lub różnych kalibrów, sztabu dywizjonu, plutonu rozpoznawczego i łączności (lub plutonu dowodzenia). Dywizjon ze względu na siłę swego ognia może w czasie walki samodzielnie wykonywać zadania ogniowe.

Dywizjon może prowadzić ogień pojedynczo bateriami do różnych celów i ogień ześrodkowany wszystkich baterii do jednego celu (grupy celów).

W celu jak najlepszego wykorzystania dywizjonu w walce należy unikać jego rozdzielania.

Baterie dywizjonu z reguły zajmują oddzielne stanowiska ogniowe. W warunkach ograniczonego czasu na przygotowanie do otwarcia ognia oraz ograniczonej rejonów stanowisk ogniowych dywizjonu z rozkazu wyższego dowódcy artylerii baterie dywizjonu mogą zajmować jedno wspólne stanowisko ogniowe dla wszystkich baterij.

9. Bateria jest ogniowym i taktycznym pododdziałem składającym się z plutonów ogniowych i plutonu dowodzenia. W skład baterii wchodzi działą (moździerz) jednego kalibru i z reguły rozmieszczona jest na jednym stanowisku ogniowym. Bateria przy strzelaniu z zakrytych stanowisk ogniowych może wykonywać jednocześnie jedno — dwa zadania ogniowe, a przy strzelaniu na wprost, w zależności od ilości dział w baterii, do czterech zadań ogniowych.

10. Pluton ogniowy jest pododdziałem ogniowym składającym się z jednego — dwóch dział (dwóch — trzech moździerzy). Pluton przy strzelaniu z zakrytych stanowisk ogniowych może wykonywać jedno zadanie ogniowe, a przy strzelaniu na wprost jedno — dwa zadania ogniowe. Pluton z reguły wykonuje zadania ogniowe w składzie baterii, w pewnych zaś wypadkach może być przydzielony do kompanii.

11. Działą (moździerz) jest podstawowym (najmniejszym) pododdziałem ogniowym mogącym wykonywać pojedyncze zadania ogniowe z zakrytego lub odkrytego stanowiska ogniowego. Działą (moździerz) w walce z reguły działą w składzie plutonu.

12. Pluton dowodzenia baterii jest pododdziałem dowodzenia składającym się z drużyny rozpoznawczej, drużyny łączności przewodowej i drużyny łączności radiowej. Pluton dowodzenia jest przeznaczony

do prowadzenia rozpoznania, utrzymania łączności wewnątrz baterii oraz z pododdziałami innych rodzajów wojsk.

UGRUPOWANIE BOJOWE

Zasady ogólne

13. Do prowadzenia walki dywizjon (bateria) zajmuje ugrupowanie bojowe. Ugrupowanie bojowe dywizjonu (baterii) powinno zapewnić wykonanie postawionych zadań ogniowych i stałe współdziałanie z piechotą (czołgami) oraz możliwość wykonania manewru w czasie walki.

14. **Ugrupowanie bojowe dywizjonu** składa się z ugrupowań bojowych baterij, punktu obserwacyjnego dowódcy (głównego) oraz pomocniczych i zapasowych punktów obserwacyjnych dywizjonu.

15. **Ugrupowanie bojowe baterii** składa się ze stanowiska ogniowego i punktów obserwacyjnych.

16. Odcinek terenu, na którym znajdują się punkty obserwacyjne (stanowiska ogniowe), nazywa się rejonem punktów obserwacyjnych (stanowisk ogniowych). Rejon stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych wskazuje dowódca grupy (pułku, brygady) artylerii podczas stawiania zadań.

17. Obowiązkiem wszystkich dowódców artylerii jest organizowanie inżynierskiego urządzenia i maskowania stanowisk ogniowych, punktów obserwacyjnych i miejsca środków ciągu.

Inżynierskie urządzenie stanowisk ogniowych polega na oczyszczeniu sektorów ostrzału, wykopaniu okopów dla dział, ręcznych karabinów maszynowych, wybudowaniu schronów dla obsługi i amunicji, zamianowaniu podejść i wykopaniu rowów łączących

między okopami dział, schronami dla amunicji i obsługi oraz wybudowania dróg dojazdu.

Na punktach obserwacyjnych buduje się okopy i schrony dla składu osobowego.

W miejscach rozmieszczenia środków ciągu urządzi się ukrycia dla ciągników oraz schrony i okopy dla składu osobowego.

18. Prace związane z urządzeniem i maskowaniem stanowisk ogniowych, punktów obserwacyjnych i miejsca środków ciągu wykonuje się jednocześnie z zajmowaniem ugrupowania bojowego lub zawczasu. Urządzenie i maskowanie ugrupowania bojowego należy stale doskonalić w ciągu całego okresu walki. Kolejność wykonywania prac powinna zapewniać stałą gotowość dywizjonu (baterii) do otwarcia ognia.

Prace związane z urządzeniem stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych z reguły wykonuje się w nocy, z przestrzeganiem zasad maskowania. Wszystkie prace wykonane w nocy powinny być do świtu zamaskowane.

Punkty obserwacyjne

19. Punktem obserwacyjnym nazywa się miejsce, z którego prowadzi się rozpoznanie nieprzyjaciela, obserwuje się działalność i położenie własnych wojsk, rozpoznaje się teren oraz kieruje ogniem.

20. Punkty obserwacyjne w zależności od ich przeznaczenia dzielą się na punkty obserwacyjne dowódców (główne), pomocnicze i zapasowe. Pomocniczymi punktami obserwacyjnymi są wysunięte i boczne punkty obserwacyjne.

21. Punkt obserwacyjny dowódcy (główny) jest przeznaczony do prowadzenia rozpoznania nieprzyjaciela, obserwacji działalności własnych wojsk i kierowania ogniem dywizjonu (baterii).

Punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu (baterii) powinien:

- zapewniać wykonanie postawionych zadań ogólnowych i stałe współdziałanie z piechotą (czołgami);
- umożliwiać prowadzenie ciągłego rozpoznania nieprzyjaciela, terenu i obserwację działalności własnych wojsk;
- dawać dobry wgląd w teren w granicach określonych zadaniem;
- być ukryty przed naziemną i powietrzną obserwacją nieprzyjaciela;
- dawać możliwość wygodnego rozmieszczenia ludzi i przyrządów;
- zapewniać utrzymanie ciągłej łączności;
- posiadać wygodne i skryte podejścia.

22. Wysunięty punkt obserwacyjny jest przeznaczony do prowadzenia rozpoznania nieprzyjaciela, obserwacji bliskich podejść ze strony nieprzyjaciela do miejsc rozmieszczenia własnych wojsk, do utrzymywania łączności z piechotą (czołgami) oraz w celu poprawiania ognia do celów nieobserwowanych z punktu obserwacyjnego dowódcy. Z wysuniętego punktu obserwacyjnego obserwację prowadzą oficerowie i zwiadowcy.

23. Boczny punkt obserwacyjny jest przeznaczony do prowadzenia rozpoznania nieprzyjaciela i terenu w miejscach nieobserwowanych z punktu obserwacyjnego dowódcy lub wysuniętego, szczególnie na stykach i skrzydłach, do wcinania celów i obserwowania wyników strzelania. Z bocznego punktu obserwacyjnego obserwację prowadzą zwiadowcy. W wypadku konieczności kierowania ogniem wyznacza się oficera.

24. Zapasowy punkt obserwacyjny jest przeznaczony do kierowania ogniem dywizjonu (baterii)

w wypadku konieczności wykonania manewru lub opuszczenia punktu obserwacyjnego dowódcy. Zapasowy punkt obserwacyjny, z reguły wybiera się i urządza z góry.

25. W celu wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd, co do ilości i położenia rzeczywistych punktów obserwacyjnych z rozkazu wyższego dowódcy, urządza się pozorne punkty obserwacyjne.

26. Jako punkt obserwacyjny może być użyty samochód dostosowany do poruszania się w każdym terenie i wyposażony w przyrządy obserwacyjne, do kierowania ogniem i radiostację.

27. Do obserwacji podejść do stanowiska ogniowego baterii (dywizjonu) i uprzedzenia na czas o grożącym napadzie czołgów, samolotów i piechoty nieprzyjaciela służy posterunek obserwacyjny. Posterunek obserwacyjny wybiera się w odległości zapewniającej łączność sygnałami wzrokowymi ze stanowiskiem ogniowym (200—300 m). Na posterunku obserwacyjnym pełnią dyżury w ciągu całej doby funkcjonjści obsługi dział.

Stanowiska ogniowe

28. Stanowiskiem ogniowym nazywa się odcinek terenu zajęty przez plutony ogniowe (działa) dla prowadzenia ognia lub odcinek terenu przygotowany do zajęcia go przez plutony ogniowe (działa).

Stanowiska ogniowe dzielą się na główne, tymczasowe i zapasowe. Prócz tego wybiera się i urządza pozorne stanowiska ogniowe.

29. **Główne stanowisko ogniowe** jest przeznaczone do wykonywania zasadniczych zadań ogniowych.

30. **Tymczasowe stanowisko ogniowe** jest przeznaczone do wykonywania specjalnych zadań (wsparcia oddziału wydzielonego, ubezpieczenia bojowego,

wykonywania dalekich napadów ogniowych i strzelania w nocy).

31. Zapasowe stanowisko ogniowe, wybiera się na wypadek konieczności wykonania manewru lub opuszczenia głównego stanowiska ogniowego. Zapasowe stanowisko ogniowe z zasady wybiera się i urządza zawczasu oraz powinno ono odpowiadać tym samym warunkom co i główne stanowisko ogniowe.

32. Pozorne stanowisko ogniowe wybiera się i urządza w miejscach i ilości wskazanej przez wyższego dowódcę w celu wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd co do ilości i położenia rzeczywistych stanowisk ogniowych. Pod względem urządzenia i maskowania pozorne stanowiska nie powinny zbyt różnić się od rzeczywistych stanowisk ogniowych. Pozorne stanowiska ogniowe wykorzystuje się do prowadzenia z nich ognia przez baterię (plutony, działła) wędrowną.

33. Stanowiska ogniowe mogą być zakryte, półzakryte i odkryte.

Zakrytym stanowiskiem ogniowym nazywa się takie stanowisko, które ukrywa przed naziemną obserwacją nieprzyjaciela nie tylko sprzęt lecz także błysk, dym i kurz podczas strzelania.

Półzakrytym stanowiskiem ogniowym nazywa się takie stanowisko, które ukrywa przed naziemną obserwacją nieprzyjaciela tylko sprzęt, lecz nie ukrywa błysku, dymu i kurzu podczas strzelania.

Odkrytym stanowiskiem ogniowym nazywa się takie stanowisko, na którym sprzęt nie jest ukryty przed naziemną obserwacją nieprzyjaciela lub, jeżeli był zamaskowany, po otwarciu ognia staje się widoczny dla nieprzyjaciela. Odkryte stanowisko ogniowe jest przeznaczone do strzelania na wprost.

34. Miejsce środków ciągu baterii wybiera się z boku w tyle stanowiska ogniowego w odległości

zapewniającej łączność za pomocą sygnałów wzrokowych i aby przyjazd ciągników po ich wezwaniu, nie opóźniał zmiany stanowisk ogniowych. Środki ciągu powinny być rozmieszczone w miejscach ukrytych i zamaskowane.

OGIEŃ ARTYLERII

35. Ogień artylerii w połączeniu z manewrem stanowi podstawę użycia artylerii w walce.

W zależności od sytuacji artyleria niszczy lub obezwładnia siły żywe, środki ogniowe, artylerię, moździerze i sprzęt bojowy nieprzyjaciela, burzy jego umocnienia obronne, wzbrania wykonania manewru, prowadzenia prac obronnych oraz odbudowywania zburzonych obiektów.

Niszczenie nieprzyjaciela polega na zadaniu mu takich strat, w wyniku których straciłby on wszelką zdolność bojową.

Obezwładnienie nieprzyjaciela polega na zadaniu mu takich strat, w wyniku których na pewien czas traci on swą zdolność bojową, ogranicza lub wzbrania jego manewr i dezorganizuje dowodzenie.

Burzenie polega na doprowadzeniu do całkowitej nieprzydatności i niemożności dalszego wykorzystania umocnień obronnych i innych obiektów nieprzyjaciela mających ważne znaczenie.

36. Do wykonania zadań stojących przed artylerią stosuje się następujące rodzaje ogni:

- ogień do pojedynczych celów z zakrytych i odkrytych stanowisk ogniowych;
- ogień ześrodkowany;
- ogień zmasowany;
- wał ogniowy;
- kolejne ześrodkowanie ognia;

- ruchomy ogień zaporowy;
- stały ogień zaporowy;
- daleki napad ogniowy.

37. Ogień do pojedynczych celów z zakrytych stanowisk ogniowych w zależności od rodzaju i wymiarów celu, zadania i czasu może być wykonywany przez działą, pluton lub baterię.

Ogień na wprost stosuje się do niszczenia czołgów, dział i samochodów pancernych, transporterów opancerzonych, sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela, do burzenia umocnień obronnych typu trwałego i polowego, zapór przeciwczołgowych i przeciwpiechotnych oraz budynków dostosowanych do obrony. Do strzelania na wprost wyznacza się działą, plutony i baterie różnych kalibrów.

38. Ześrodkowany ogień artylerii polega na jednoczesnym prowadzeniu ognia kilku baterii (dywizjonów) do jednego lub grupy celów znajdujących się na ograniczonej powierzchni. Ześrodkowany ogień stosuje się do niszczenia (obezwładniania) sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela, czołgów, stanowisk dowodzenia, odwodów i innych celów.

39. Zmasowany ogień artylerii polega na jednoczesnym prowadzeniu ognia wszystkich lub przeważającej części oddziałów i pododdziałów artylerii związku taktycznego (korpusu, dywizji) do ważnych zgrupowań lub obiektów nieprzyjaciela w celu zadania mu klęski w jak najkrótszym czasie.

40. Wał ogniowy stosuje się do artyleryjskiego wsparcia ataku piechoty i czołgów w celu obezwładnienia sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela przez kolejne przenoszenie ognia na główne rubieże przed nacierającym ugrupowaniem bojowym piechoty i czołgów w połączeniu z ogniem oczyszczającym na rubieżach pośrednich (między głównymi rubieżami wału ogniowego) i ześrodkowanym ogniem

na najbardziej ważne punkty oporu nieprzyjaciela w pasie natarcia i na skrzydłach.

41. Kolejne ześrodkowanie ognia stosuje się do artyleryjskiego wsparcia ataku piechoty i czołgów przez kolejne obezwładnianie pojedynczych odcinków i punktów oporu, do walki z siłami żywymi i środkami ogniowymi, czołgami i działami pancernymi nieprzyjaciela przed frontem i na skrzydłach nacierającej piechoty i czołgów.

42. Ruchomy ogień zaporowy polega na stworzeniu zapór ogniowych o zwiększonym natężeniu ognia do zawczasu wybranych i obserwowanych rubieży na kierunkach zagrożenia pancernego, w celu odparcia natarcia czołgów i piechoty nieprzyjaciela, zadania im strat do czasu podejścia do przedniego skraju własnych wojsk, zdeorganizowania ich ugrupowania bojowego i oddzielania nacierającej piechoty od czołgów. Ogień do poszczególnych rubieży prowadzi się tak długo, dopóki główna masa czołgów nie wyjdzie ze strefy ostrzału, poczym przenosi się ogień na następną rubież.

Odległość najbliższej rubieży od przedniego skraju własnych wojsk powinna wynosić 300—400 m.

Prawo wywołania ruchomego ognia zaporowego przed frontem swego pododdziału (oddziału) przysługuje wszystkim dowódcom od dowódcy batalionu (dywizjonu) wzwyż; ogień otwiera się na komendę dowódcy dywizjonu.

43. Stały ogień zaporowy polega na stworzeniu zapory ogniowej o zwiększonym natężeniu ognia w ciągu określonego czasu do zawczasu wybranych i obserwowanych rubieży (odcinków) lub wyjść z określonych punktów w celu odparcia ataków lub kontrataków piechoty i czołgów nieprzyjaciela. W obronie odległość najbliższego odcinka od własnej piechoty nie powinna być mniejsza niż 200 m przy

ogniu czołowym i 100 m przy ogniu skrzydłowym. W natarciu, gdy własna piechota opuściła ukrycia, odległość powinna być powiększona do 200—400 m w zależności od kalibru dział, rodzaju sprzętu i nastawienia zapalnika. Stały ogień zaporowy powinien być otwierany natychmiast.

Prawo wywołania stałego ognia zaporowego przed frontem swego pododdziału (oddziału) przysługuje wszystkim dowódcom od dowódcy kompanii (baterii) wzwyż; ogień otwiera się na komendę dowódcy baterii.

44. Daleki napad ogniowy polega na prowadzeniu zawczasu przygotowanego ześrodkowanego ognia do celów znajdujących się w głębi rozmieszczenia nieprzyjaciela. Daleki napad ogniowy stosuje się do rażenia sił żywych i sprzętu bojowego w marszu i w miejscach ześrodkowania, oraz innych ważnych obiektów nieprzyjaciela.

45. Granica bezpiecznego oddalenia własnych wojsk od celów, do których artyleria strzela w każdym poszczególnym wypadku zależy od rodzaju i kalibru dział (moździerza), wielkości rozrzutu, dokładności określenia danych początkowych do ognia skutecznego, rodzaju pocisku i nastawienia zapalnika, kierunku strzelania w stosunku do własnych wojsk (czołowy, skrzydłowy) i warunków terenowych. Średnia granica pasów bezpieczeństwa wynosi 200 m.

ROZDZIAŁ II

DOWODZENIE DYWIZJONEM, BATERIĄ (PLUTONEM) DZIAŁEM

46. Dowódcy pododdziałów artylerii ponoszą całkowitą odpowiedzialność za stan i gotowość bojową swego pododdziału, za organizację dowodzenia i wszelką działalność bojową pododdziału.

Dowódca pododdziału powinien:

- znać stan pododdziałów i ich możliwości ogniowe oraz gdzie się znajdują i co robią podległe mu pododdziały (szeregowcy);
- dokładnie wiedzieć jaki jest poziom moralno-polityczny jego podwładnych;
- zawsze być zorientowany w sytuacji i przewidywać możliwe jej zmiany;
- przejawiać inicjatywę w zwalczaniu nieprzyjaciela, pobierać szybko trafne decyzje i stawiać odpowiednie zadania podległym pododdziałom (szeregowcom);
- stale troszczyć się o materiałowe zabezpieczenie pododdziałów;
- udzielać niezbędnej pomocy swoim podwładnym nie czekając na ich prośby.

47. Dowódca pododdziału powinien stale umacniać dyscyplinę i wychowywać swoich podwładnych w duchu bezwzględного wykonywania rozkazów i bezgranicznego oddania swojej ojczyźnie — Polsce Ludowej, jej Rządowi i sprawie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej.

W celu wychowania swoich podwładnych dowódca powinien wykorzystywać różne metody i formy w zależności od sytuacji bojowej, przede wszystkim przez osobisty kontakt z podwładnymi.

48. Dowódca dywizjonu (baterii) dowodzi pododdziałami osobiście przez wydawanie ustnych rozkazów bojowych, zarządzeń i komend przekazywanych głosem, za pomocą różnych środków łączności, sygnałów i łączników.

Sztab dywizjonu stale znajduje się z dowódcą dywizjonu na punkcie obserwacyjnym i pomaga mu w przygotowaniu walki, organizacji zabezpieczenia bojowego działań pododdziałów, w dowodzeniu dywizjonem i kierowaniu ogniem dywizjonu.

Szef sztabu dywizjonu jest zastępcą dowódcy dywizjonu. Szef sztabu powinien zawsze znać sytuację bojową i móc o niej zameldować dowódcy dywizjonu. Dowódca dywizjonu zawiadamia szefa sztabu o wydanych przez siebie zarządzeniach.

Cała praca dowódcy dywizjonu, sztabu oraz wszystkich oficerów dywizjonu powinna być prowadzona w warunkach zachowania ścisłej tajemnicy otrzymanego zadania bojowego.

49. Dowódca dywizjonu (baterii) po otrzymaniu zadania bojowego powinien:

- przeanalizować zadanie, ustalić jakie natychmiast przedsięwziąć środki w celu przygotowania dywizjonu (baterii) do wykonania stojących przed nim zadań, dokonać obliczenia czasu niezbędnego do wykonania wszelkich prac przez podległych dowódców i dla siebie, wydać niezbędne zarządzenia i ocenić położenie;
- przeprowadzić rekonesans z podległymi dowódcami i wydać ustny rozkaz bojowy;
- podać zadania do rozpoznania nieprzyjaciela i terenu do organizacji łączności i wskazać sposób

dowiązania topograficznego, stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych;

- ustalić sposób współdziałania z oddziałem (pododdziałem), który dywizjon (bateria) wspiera lub do którego został przydzielony;
- zorganizować kierowanie ogniem;
- przeprowadzić wstrzeliwanie zgodnie z otrzymanymi wytycznymi;
- przedsięwziąć środki w celu zaopatrzenia dywizjonu (baterii) we właściwym czasie w amunicję i inne środki zabezpieczenia materiałowego;
- sprawdzić gotowość pododdziałów do wykonania zadań.

W toku walki dowódca dywizjonu (baterii) powinien kierować ogniem i przesunięciem dywizjonu (baterii), zapewniając jednocześnie stałą gotowość dywizjonu (baterii) w ześrodkowaniu ognia do ważnych celów; stale ściśle współdziałać z piechotą (czołgami) w odpowiednim czasie stawiać dodatkowe zadania do rozpoznania nieprzyjaciela oraz meldować wyższemu dowódcy artylerii i dowódcy ogólnowojskowemu o wykonaniu zadania.

50. Dowódca dywizjonu (baterii) analizuje otrzymane zadanie i ocenia położenie bezpośrednio w terenie.

W czasie analizy zadania dowódca dywizjonu (baterii) powinien dokładnie zapoznać się z położeniem i zadaniem piechoty i czołgów, zadaniem grupy artylerii (dywizjonu) i własnym zadaniem. Prócz tego dowódca dywizjonu (baterii) wyznaczonego do wsparcia lub przydzielonego do batalionu (kompanii) szczegółowo zapoznaje się z zadaniem batalionu (kompanii).

Podczas oceny położenia dowódca dywizjonu (baterii) powinien:

- przeanalizować siły, stan, położenie i sposób działania nieprzyjaciela;
- uwzględnić skład, stan i rozmieszczenie dywizjonu (baterii) oraz jego zaopatrzenie materiałowe;
- zbadać teren, warunki obserwacji, istnienie naturalnych przeszkód, ukryć i dróg;
- uwzględnić stan pogody, porę doby i roku i ich wpływ na działania pododdziału.

Dowódca dywizjonu (baterii) analizując położenie powinien ustalić w jakim stopniu może ono ujemnie wpływać lub sprzyjać wykonaniu zadania i jakie należy przedsięwziąć środki, w celu usunięcia przyczyn mogących ujemnie oddziaływać na wykonanie zadania.

51. W czasie rekonesansu dowódca dywizjonu (baterii) powinien:

- zorientować w terenie biorących udział w rekonesansie;
- ustalić dozory;
- podać kodowanie terenu;
- dokładnie ustalić w terenie położenie, sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela;
- wskazać w terenie rozmieszczenie pododdziałów piechoty i czołgów;
- dokładnie ustalić w terenie zadania ogniowe dywizjonu i określić zadania ogniowe baterij;
- wskazać stanowiska ogniowe i punkty obserwacyjne;
- ustalić marszrutę do wykonania manewru dywizjonu (baterii);
- określić rodzaj, zakres i kolejność wykonywania prac inżynierskich przy urządzaniu stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych oraz sposobu ich maskowania.

Dowódca dywizjonu (baterii) wyznaczonego do wsparcia lub przydzielonego do batalionu (kompanii),

prócz tego zapoznaje się szczegółowo z zadaniem batalionu (kompanii).

W rekonesansie przeprowadzanym przez dowódcę dywizjonu bierze udział szef sztabu dywizjonu, oficer rozpoznawczy, szef łączności dywizjonu i dowódca baterii.

Po otrzymaniu zadania dowódca baterii przeprowadza rekonesans w którym bierze udział dowódca plutonu dowodzenia i dowódcy plutonów ogniowych.

52. Ustny rozkaz bojowy powinien być jasny, krótki i tak wydany aby podwładni właściwie zrozumieli postawione im zadania.

W ustnym rozkazie bojowym dowódca dywizjonu podaje:

- kodowanie terenu i dozory;
- skład, charakter działania i położenie nieprzyjaciela;
- zadanie dywizjonu i zadania pododdziałów piechoty i czołgów;
- zadania ogniowe baterij, ich stanowiska ogniowe, punkty obserwacyjne i kierunek zasadniczy strzelania;
- czas gotowości do otwarcia ognia;
- zużycie amunicji;
- miejsce rozmieszczenia plutonu amunicyjnego (składu amunicji);
- miejsce najbliższego punktu medycznego;
- miejsce swego punktu obserwacyjnego;
- kolejność, terminy i sposób przedstawiania meldunków.

Dowódca dywizjonu wyznaczonego do wsparcia lub przydzielonego do batalionu prócz tego, podaje zadanie batalionu, wyznacza baterie do wsparcia kompanii i podaje sposób wsparcia batalionu (kompanii) w toku walki.

53. W ustnym rozkazie bojowym dowódca baterii podaje:

- kodowanie terenu i dozory;
- skład, charakter działania i położenie nieprzyjaciela;
- zadania baterii oraz zadania pododdziałów piechoty i czołgów;
- stanowisko ogniowe, punkt obserwacyjny, kierunek zasadniczy strzelania i jeśli trzeba najmniejsze celowniki;
- czas gotowości do otwarcia ognia;
- zużycie amunicji;
- miejsce rozmieszczenia plutonu amunicyjnego (składu amunicji);
- miejsce najbliższego punktu medycznego.

Prócz tego, dowódca baterii wyznaczonej do wsparcia lub przydzielonej do kompanii podaje zadanie kompanii i sposób jej wsparcia w toku walki.

Dowódca, po wydaniu rozkazu bojowego powinien sprawdzić czy jego rozkaz został właściwie zrozumiany przez podwładnych, żądając w koniecznych wypadkach powtórzenia go.

Jako uzupełnienie do rozkazu bojowego dowódca dywizjonu (baterii) wydaje niezbędne zarządzenie dotyczące politycznego i bojowego zabezpieczenia działań, organizacji łączności, inżynierskiego urządzenia i maskowania stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych, planowania ognia dywizjonu oraz pracy pododdziałów tyłowych.

Ustny rozkaz bojowy dowódcy dywizjonu zapisuje oficer sztabu w całości, a dowódcy baterii zapisują tę część, która ich dotyczy.

54. Sztab dywizjonu pracuje pod kierownictwem dowódcy dywizjonu i jednocześnie wykonuje zarządzenia wyższego sztabu artylerii. Sztab dywizjonu

ściśle współdziała ze sztabem oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego), który dywizjon wspiera lub do którego został przydzielony.

Do obowiązków sztabu dywizjonu należy:

- zbieranie oraz studiowanie danych o nieprzyjacieli i terenie;
- stała znajomość stanu i położenia pododdziałów, kontrola wykonania przez nie rozkazów bojowych, zarządzeń i zadań ogniowych;
- planowanie ognia dywizjonu;
- pomoc dowódcy w realizowaniu współdziałania i organizacji zabezpieczenia bojowego działań;
- zbieranie wiadomości o położeniu;
- zapisywanie rozkazów bojowych i zarządzeń dowódcy oraz przygotowywanie dokumentów bojowych;
- przygotowanie punktu obserwacyjnego dowódcy dywizjonu i punktów obserwacyjnych dwubocznej obserwacji, zorganizowanie zajęcia punktów obserwacyjnych oraz ich obrony i ochrony;
- pomoc dowódcy dywizjonu w dowodzeniu dywizjonem i kierowaniu ogniem;
- organizowanie łączności i przedsięwzięcie środków w celu zabezpieczenia tajnego dowodzenia pododdziałami;
- dokładna znajomość oraz prowadzenie ewidencji, stanu ludzi w pododdziałach, ilości i stanu uzbrojenia, sprzętu bojowego i środków transportowych;
- prowadzenie ewidencji strat i zdobyczy;
- stała znajomość stanu amunicji i materiałowego zaopatrzenia pododdziałów oraz stała kontrola pracy pododdziałów tyłowych;
- organizowanie służby porządkowo-ochronnej;
- stała kontrola prowadzenia ewidencji ludzi i strat w pododdziałach;

- kontrola przebiegu prac inżynierskich na stanowiskach ogniowych i punktach obserwacyjnych;
- przedstawianie meldunków do wyższego sztabu artylerii i sztabu oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego), który dywizjon wspiera lub do którego został przydzielony oraz podawanie podległym pododdziałom i sąsiadom niezbędnych danych o sytuacji;
- sporządzanie planu szkolenia bojowego i kontrola przebiegu szkolenia w pododdziałach;
- odbieranie we właściwym czasie od wyższego sztabu map (schematów, zdjęć) rejonu przyszłych działań i zaopatrywanie w nie pododdziałów dywizjonu;
- odbieranie we właściwym czasie od wyższego sztabu hasła i odzewu oraz przekazywanie ich pododdziałom.

55. W celu kierowania ogniem prowadzi się następujące zasadnicze dokumenty:

W sztabie dywizjonu:

- szkic dozorów;
- tabela ognia;
- szkic ognia;
- szkic ognia przeciwpancernego w obronie;
- tabela danych początkowych do prowadzenia ognia dywizjonu;
- stolik ogniowy (mapa kierowania ogniem).

W baterii:

- szkic dozorów;
- stolik ogniowy (mapa);
- tabela danych początkowych do strzelania;
- szkic ognia przeciwpancernego w obronie.

Dowódca plutonu ogniowego:

- zapis danych początkowych do strzelania;

— tabela do określania poprawek kierunku przy przejściu od snopa równoległego do snopów innego rodzaju.

Dowódca działa:

- zapis danych początkowych do strzelania;
- szkic ognia przeciwpancernego działa.

55. W celu niezawodnego zabezpieczenia działań bojowych wspieranych oddziałów i pododdziałów piechoty (czołgów) i ścisłego współdziałania z nimi oraz kierowania ogniem pododdziałów artylerii wyznacza się:

- dywizjonowi — zasadniczy i dodatkowy pas ogniowy i kierunek zasadniczy strzelania;
- baterii — kierunek zasadniczy strzelania.

Baterii działającej w rejonie przeciwpancernym oraz innym bateriom w celu samoobrony, wyznacza się zasadniczy i dodatkowy pas ogniowy.

Działu wyznaczonemu do strzelania na wprost oraz innym działom w celu samoobrony, wyznacza się zasadniczy i dodatkowy sektor ostrzału.

56. Przygotowanie ognia polega na określeniu danych początkowych do strzelania, niezbędnego zużycia amunicji, sposobu i czasu prowadzenia ognia. Dane początkowe do strzelania mogą być określane za pomocą wykorzystania danych działa nawiązania ogniowego, lub za pomocą wstrzeliwania do celu (celu pomocniczego, dozoru) i wprowadzenia odpowiednich poprawek. Sposób przygotowania danych początkowych, wstrzeliwanie i wykonanie ognia skutecznego powinno odpowiadać zadaniu i rodzajowi celu.

W celu wykonania manewru ogniem pododdziałów artylerii we właściwym czasie powinno być zorganizowane rozpoznanie nieprzyjaciela i kierowanie ogniem oraz powinny być przygotowane dane początkowe do najbardziej prawdopodobnych celów (odcinaków) w granicach całego zasadniczego i dodatkowego

pasa ogniowego. We wszystkich wypadkach pododdziały artylerii powinny być przygotowane do prowadzenia ognia w nocy i w warunkach ograniczonej widoczności.

Zadania ogniowe powinny być wykonywane przy jaknajmniejszym zużyciu amunicji i czasu, w żadnym wypadku jednak kosztem pewności obezwładnienia, zniszczenia lub zburzenia celu. Ogień skuteczny prowadzi się dopóty, dopóki nie uzyska się wymaganego wyniku.

57. Kierowanie ogniem pododdziału artylerii polega na wykorzystaniu danych z rozpoznania celów, wskazywaniu celów, wykonaniu manewru ogniem, postawieniu zadań ogniowych, określeniu danych początkowych do strzelania, poprawiania ognia i kontroli wyników strzelania.

Dowódca dywizjonu kieruje ogniem dywizjonu z punktu obserwacyjnego. Na punkcie obserwacyjnym dowódcy dywizjonu znajduje się: dowódca dywizjonu, szef sztabu dywizjonu, oficer rozpoznawczy dywizjonu, szef łączności, zwiadowcy — obserwatorzy, rachmistrze i łącznościowcy.

W celu organizacji kierowania ogniem dowódca dywizjonu i jego sztab powinni:

- posiadać dokładne dane o nieprzyjacielu, położeniu i działaniu własnych wojsk;
- ustalić sposoby wskazywania celów;
- rozpoznać teren w rejonie celów, dozory i ustalić sposoby określania położenia (współrzędnych) celów i dozorów;
- wyznaczyć bateriom kierunek zasadniczy strzelania (zasadnicze i dodatkowe pasy ogniowe);
- zorganizować dwuboczną obserwację oraz podać zadania przydzielonym (obsługującym) pododdziałom artyleryjskiego rozpoznania pomiarowego;

- zorganizować niezawodnie działającą łączność;
- zorganizować dowiązanie topograficzne stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych (w pierwszej kolejności — punktów dwubocznej obserwacji);
- zorganizować kontrolę sprawdzania przyrządów optycznych i przyrządów celowniczych oraz określania poprawek busoli w dywizjonie;
- zorganizować sprawdzanie orientacji w kierunku zasadniczym;
- zorganizować wstrzeliwanie celów i celów pomocniczych przez baterie lub działą nawiązania ogniowego dywizjonu;
- obliczyć dane początkowe do celów dla prowadzenia ognia dywizjonem oraz zużycie amunicji;
- sprawdzić przygotowanie baterij (dział) i amunicji do strzelania, znać ilość amunicji, przedsięwziąć środki w celu takiego rozdzielania między baterie amunicji aby baterie posiadały amunicję z jednakowymi partiami prochu ładunków, znakami ciężaru pocisków i jednakowym znakowaniem zapalników;
- znać i umiejętnie stosować sygnały kierowania ogniem.

58. Punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu (baterii) wyznaczonego do wsparcia lub przydzielonego do batalionu (kompanii) powinien znajdować się razem z punktem obserwacyjnym dowódcy batalionu (kompanii).

W wypadkach, gdy punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu (baterii) ze względu na dogodność kierowania ogniem wykonywanego na korzyść wspieranego pododdziału tymczasowo znajduje się w innym miejscu, przy dowódcy batalionu (kompanii) powinien znajdować się wysunięty punkt obserwacyjny dywizjonu (baterii).

Punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu (baterii) nie wyznaczonego do wsparcia batalionu (kompanii) wybiera się na podstawie wytycznych dowódcy grupy artylerii (dywizjonu) w miejscu zapewniającym wykonanie zadania.

59. W celu ułatwienia kierowania ogniem grupy artylerii (dywizjonu) jeden z dywizjonów (baterii) wyznacza się jako podręczny. Punkt obserwacyjny dowódcy podręcznego dywizjonu (baterii) powinien znajdować się obok punktu obserwacyjnego dowódcy grupy artylerii (dywizjonu) w takiej odległości aby można było wskazywanie celów i komendy przekazywać głosem.

60. Dowódca baterii kieruje ogniem z punktu obserwacyjnego. W tym celu powinien:

- w odpowiednim czasie zorganizować urządzenie punktu obserwacyjnego, osobiście prowadzić rozpoznanie nieprzyjaciela i obserwować działanie własnych wojsk;
- w razie konieczności zorganizować obserwację z bocznego punktu obserwacyjnego;
- zorganizować niezawodnie działającą łączność;
- nie czekając na wyniki dowiązania topograficznego określić z mapy współrzędne stanowiska ogniowego i punktu obserwacyjnego;
- w jak najkrótszym czasie przygotować baterię do strzelania i obliczyć dane początkowe do celów (celów pomocniczych), a po otrzymaniu danych dowiązania topograficznego, określić dane do strzelania w bardziej dokładny sposób;
- na podstawie wytycznych dowódcy dywizjonu, a w toku walki z własnej inicjatywy, przeprowadzić wstrzeliwanie;
- przygotować dane początkowe do dozorów w celu szybkiego przenoszenia ognia do celów pojawiających się w toku walki;

— osobiście prowadzić ogień z rozkazu dowódcy dywizjonu i dowódcy pododdziału, który bateria wspiera lub do którego została przydzielona, a w toku walki i z własnej inicjatywy.

61. Dowódca działa ponosi odpowiedzialność za gotowość, bojową swego działa i powinien:

- dokładnie znać zadania swego działa wykonywać je odważnie i zdecydowanie;
- dokładnie przygotować działo do strzelania;
- dokładnie sprawdzić amunicję przeznaczoną do strzelania i stale troszczyć się o zaopatrzenie w nią działa we właściwym czasie;
- kierować urządzeniem stanowiska ogniowego działa;
- stale utrzymywać działo i ciągnik w pełnej sprawności, a w wypadku nie możliwości usunięcia uszkodzeń, natychmiast meldować o tym dowódcy plutonu;
- przygotować ogień do obrony stanowiska ogniowego działa.

We wszystkich wypadkach działo powinno być zawsze gotowe do niszczenia czołgów, dział i samochodów pancernych oraz transporterów opancerzonych nieprzyjaciela.

W czasie walki dowódca działa znajduje się razem z działem i kieruje ogniem działa głosem. Z dowódcą plutonu utrzymuje łączność przez styczność osobistą za pomocą sygnałów i łączników.

Dowódca działa wyznaczonego do strzelania na wprost lub przydzielonego plutonowi (kompanii) prócz tego powinien:

- prowadzić osobiście i przy pomocy obserwatora ciągłą obserwację nieprzyjaciela oraz obserwować działanie sąsiednich dział, pododdziałów piechoty i czołgów;

- znać zadania plutonu (kompanii) do którego działło zostało przydzielone lub na którego odcinku działa;
- wybierać w toku walki stanowisko ogniowe i obliczać dane początkowe do strzelania do celów i dozorów;
- prowadzić ogień z rozkazu dowódcy plutonu i dowódcy pododdziału, do którego działło zostało przydzielone oraz z własnej inicjatywy.

62. Zmiana punktu obserwacyjnego dowódcy dywizjonu (baterii) w natarciu następuje w miarę posuwania się nacierających oddziałów (pododdziałów). Dowódca dywizjonu (baterii) wyznaczonego do wsparcia lub przydzielonego do batalionu (kompanii) zmienia punkt obserwacyjny z reguły jednocześnie z dowódcą batalionu (kompanii).

W wypadku, gdy dowódca dywizjonu (baterii) wykonuje zadanie na korzyść wspieranego pododdziału i nie może zmieniać punktu obserwacyjnego jednocześnie z dowódcą batalionu (kompanii), wysyła do dowódcy batalionu (kompanii) wysunięty punkt obserwacyjny .

W obronie przejście na zapasowy punkt obserwacyjny wykonuje się za zezwoleniem wyższego dowódcy artylerii lub dowódcy batalionu (kompanii) do którego dywizjon (bateria) został przydzielony.

Zmiana punktu obserwacyjnego może nastąpić dopiero po zorganizowaniu i nawiązaniu łączności na nowym punkcie obserwacyjnym. O zmianie punktu obserwacyjnego dowódca dywizjonu (baterii) melduje wyższemu dowódcy.

Na poprzednim punkcie obserwacyjnym dowódcy dywizjonu pozostaje zazwyczaj szef sztabu dywizjonu, który zapewnia ciągłość kierowania ogniem dywizjonu do czasu przybycia dowódcy dywizjonu

na nowy punkt obserwacyjny i objęcia kierowania ogniem.

Dowódca baterii na czas zmiany punktu obserwacyjnego przekazuje kierowanie ogniem dowódcy plutonu dowodzenia.

63. Współdziałanie między dywizjonem (baterią) i oddziałem (pododdziałem) ogólnowojskowym (pancernym), który dywizjon (bateria) wspiera lub do którego został przydzielony powinno być ciągłe. Współdziałanie realizują wszyscy dowódcy artylerii i sztab dywizjonu w ciągu całego okresu walki.

W walce współdziałanie osiąga się przez:

- udział dowódcy dywizjonu (baterii) w organizacji współdziałania przez dowódcę oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego);
- dokładną znajomość zadań piechoty i czołgów oraz sposobów ich wykonania;
- dostosowanie ognia i manewru dywizjonu (baterii) do działań piechoty i czołgów w toku walki;
- zniszczenia sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela, przede wszystkim jego dział przeciwpancernych, czołgów i dział pancernych;
- oddziaływanie we właściwym czasie ogniem dywizjonu (baterii) na najbardziej ważne w danym momencie cele, nie czekając na żądanie dowódcy oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego);
- ustalenie jednolitego systemu orientowania, wskazywania celów i dokładnych sygnałów do wywołania, przeniesienia i przerwania ognia dywizjonu (baterii), oraz w celu powiadamiania o osiągniętych przez piechotę i czołgi rubieży;
- rozmieszczenie w pobliżu punktów obserwacyjnych dowódcy dywizjonu (baterii) i dowódcy oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego);

- nego) w celu możności utrzymywania łączności przez styczność osobistą;
- wymianę danych z rozpoznania;
 - włączanie artyleryjskich grup rozpoznawczych w skład ogólnowojskowych (pancernych) pododdziałów (oddziałów) rozpoznawczych;
 - ciągle rozpoznanie nieprzyjaciela i meldowanie o wynikach rozpoznania wyższemu dowódcy i jego sztabowi, oraz stałą wymianę wiadomości w celu dokładnej znajomości sytuacji i położenia własnej piechoty i czołgów;
 - organizację wysuniętych punktów obserwacyjnych w kompaniach pierwszego rzutu oraz przydzielanie dział (plutonów, baterii) towarzyszących pododdziałom piechoty;
 - niezawodnie działającą łączność;
 - stałe dowodzenie pododdziałami w toku walki i kontrolę wykonywanych przez nie zadań ogniowych.

Współdziałanie z piechotą i czołgami realizuje się w natarciu według zadań, rubieży i czasu, a w obronie według zadań wspieranego oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego) i kierunków jego kontrataków.

64. Zabezpieczenie niezawodnie działającej łączności jest obowiązkiem dowódcy dywizjonu (baterii) i sztabu dywizjonu.

Za organizację i zabezpieczenie niezawodnie działającej łączności w dywizjonie odpowiada szef sztabu dywizjonu i szef łączności dywizjonu, w baterii — dowódca baterii i dowódca plutonu dowodzenia.

65. W celu dowodzenia dywizjonem (baterią) w walce organizuje się łączność dowodzenia, współdziałania, tyłów i powiadamiania.

Łączność dowodzenia (przewodową, radiową i środkami ruchomymi) organizuje się z dowódcami pod-

ległych pododdziałów i dowódcami przydzielonych pododdziałów w systemie punktów obserwacyjnych na zarządzenie dowódcy dywizjonu (baterii) i środkami dywizjonu (baterii).

Łączność współdziałania (przewodową, radiową) organizuje się z dowódcą pododdziału (oddziału), który dywizjon (bateria) wspiera lub do którego został przydzielony na zarządzenie dowódcy dywizjonu (baterii) i środkami dywizjonu (baterii).

Łączność z pododdziałami tyłowymi dywizjonu organizuje się za pomocą ruchomych środków łączności oraz przez styczność osobistą dowódców.

Łączność powiadamiania organizuje się w dywizjonie (baterii) zgodnie z wytycznymi sztabów ogólnowojskowych i wyższych sztabów artylerii we wszystkich sieciach i kierunkach radiowych, na liniach łączności przewodowej oraz za pomocą sygnałów wzrokowych i słuchowych.

66. Łączność w dywizjonie organizuje się od punktu obserwacyjnego dowódcy (głównego):

- z dowódcami baterii;
- z dowódcą pododdziału (oddziału), który dywizjon wspiera lub do którego został przydzielony;
- z wysuniętym punktem obserwacyjnym dywizjonu;
- z bocznym punktem obserwacyjnym (między punktami dwubocznej obserwacji dywizjonu);
- z pododdziałami artyleryjskiego rozpoznania pomiarowego (jeżeli zostały przydzielone lub obsługują dywizjon);
- z samolotem lotnictwa artyleryjskiego lub balonem obserwacyjnym (jeżeli obsługuje dywizjon).

67. Szef sztabu dywizjonu zapoznaje szefa łączności z zadaniem dywizjonu i daje mu zadanie do organizacji łączności, zatwierdza schemat łączności, kalkulację sił i środków łączności, sprawdza goto-

wość łączności w ustalonym przez dowódcę dywizjonu terminie oraz powiadamia szefa łączności o wszelkich zmianach w sytuacji i sposobie zmiany punktu obserwacyjnego dywizjonu w toku walki.

68. Szef sztabu dywizjonu podczas stawiania zadań szefowi łączności dywizjonu podaje:

- wiadomości o nieprzyjacielu i zadania dywizjonu;
- miejsce punktu obserwacyjnego dowódcy (głównego) i węzła łączności oraz kierunek jego przesunięcia;
- miejsce punktów obserwacyjnych baterij i bocznego punktu dwubocznej obserwacji dywizjonu;
- z kim, w jakim czasie i jakimi środkami powinna być nawiązana łączność;
- sposób utrzymywania łączności z samolotem lotnictwa artyleryjskiego lub balonem obserwacyjnym;
- punkt obserwacyjny wspieranego oddziału (pododdziału), kierunek jego przesunięcia oraz termin gotowości łączności z nim;
- ograniczenia w pracy łączności radiowej i przewodowej;
- odwód sił i środków łączności oraz jego miejsce;
- termin przedstawiania do zatwierdzenia schematu łączności oraz kalkulacji sił i środków łączności.

W celu zorganizowania we właściwym czasie łączności podczas zmiany punktów obserwacyjnych szef sztabu dywizjonu powinien w odpowiednim czasie dawać szefowi łączności wskazówki o wszystkich przewidywanych zmianach w ugrupowaniu bojowym dywizjonu.

69. Szef łączności dywizjonu organizuje w toku walki łączność i bezpośrednio dowodzi pododdziałami łączności dywizjonu. Odpowiada on za organizację i pracę łączności w dywizjonie w każdej sytuacji bojowej, za stan łączności w pododdziałach dywizjo-

nu, oraz za przekazywanie i dostarczanie we właściwym czasie wszystkich zarządzeń i meldunków za pomocą środków łączności. Szef łączności dywizjonu powinien znać zadanie dywizjonu oraz miejsca punktów obserwacyjnych bateryj, dowódcy grupy (brygady, pułku) artylerii i dowódcy pododdziału (oddziału), który dywizjon wspiera lub do którego został przydzielony.

Szef łączności organizuje łączność na podstawie zadań postawionych przez szefa sztabu, oraz zarządzeń łączności wyższego sztabu artylerii.

70. Łączność w baterii organizuje się z punktu obserwacyjnego dowódcy baterii:

- ze stanowiskiem ogniowym baterii;
- z wysuniętym (bocznym) punktem obserwacyjnym baterii;
- z dowódcą pododdziału piechoty (czołgów), który bateria wspiera lub do którego została przydzielona;
- z pododdziałem artyleryjskiego rozpoznania pomiarowego, balonem obserwacyjnym lub samolotem lotnictwa artyleryjskiego obsługującym strzelanie (na zarządzenie dowódcy dywizjonu).

Z dowódcą dywizjonu łączność przewodową organizuje się środkami dywizjonu; łączność radiową — w sieci dywizjonu lub przez wzajemne włączanie się od sieci radiowej.

71. Dowódca baterii wydaje zarządzenie do organizacji łączności dowódcy plutonu dowodzenia i w odpowiednim czasie daje mu wytyczne o organizacji łączności podczas zmiany punktu obserwacyjnego i stanowiska ogniowego.

Dowódca baterii podczas wydawania dowódcy plutonu dowodzenia zarządzenia do organizacji łączności podaje:

- wiadomości o nieprzyjacielu i zadania baterii;

- miejsce punktu obserwacyjnego dowódcy (głównego) i wysuniętego, stanowiska ogniowego oraz przewidywany kierunek ich przesunięcia;
- miejsce punktu obserwacyjnego dowódcy dywizjonu i kierunek jego przesunięcia;
- sposób organizacji łączności;
- termin gotowości łączności;
- odwód łączności i jego miejsce.

72. Dowódca plutonu dowodzenia odpowiada za zorganizowanie łączności we właściwym czasie i za jej niezawodne działanie.

Na podstawie zarządzenia dowódcy baterii dowódca plutonu dowodzenia:

- sporządza schemat łączności przewodowej i radiowej, kalkulację sił i środków łączności i przedstawia je dowódcy baterii;
- stawia w terenie zadania dowódcom drużyn, szefom kierunków i dowódcom radiostacji oraz kieruje ich pracą.

W wypadku odejścia dowódcy plutonu dowodzenia na wysunięty punkt obserwacyjny wszelkie zarządzenia w celu zapewnienia łączności wydaje dowódca baterii bezpośrednio dowódcom drużyn łączności radiowej i przewodowej.

73. Organizacja łączności powinna zapewniać ciągłość kierowania ogniem dywizjonu (baterii) i ściśle współdziałanie ze wspieranymi pododdziałami (oddziałami) piechoty (czołgów). Odwód łączności powinien znajdować się w natarciu w rejonie punktu obserwacyjnego dowódcy, w obronie — na stanowisku ogniowym.

74. Podczas posługiwania się przewodowymi i radiowymi środkami łączności należy pamiętać o możliwości podsłuchu przez nieprzyjaciela. Ścisłe przestrzeganie zasad tajnego dowodzenia pododdziałami i regulaminu służby ruchu, ograniczona ilość osób

posługujących się środkami łączności, powinny obowiązywać we wszelkich działaniach dywizjonu (baterii).

W celu uniemożliwienia podsłuchu przez nieprzyjaciela wszystkie linie łączności powinny być dwuprzewodowe i nie powinny być rozwijane równoległe do linii frontu. Wszystkie rozmowy powinny być prowadzone tylko przy użyciu tablic rozmówniczych, zakodowanej mapy i tabeli sygnałów.

Jawna korespondencja radiowa jest dozwolona tylko podczas przekazywania komend ogniowych, powiadamiania o pojawieniu się samolotów i czołgów nieprzyjaciela oraz w razie jego napadu chemicznego.

W jawnej korespondencji koduje się zawsze numery i nazwy oddziałów, funkcje dowódców oraz nazwy i oznaczenia punktów terenowych.

W celu uniknięcia prowokacji ze strony nieprzyjaciela podczas jawnej korespondencji należy stosować hasła dla rozpoznania przekazującej radiostacji.

Wszyscy dowódcy powinni umieć prowadzić rozmowy radiowe i troszczyć się aby w każdej sytuacji radiostacje znajdowały się przy nich.

75. Służbę porządkowo-ochronną organizuje sztab dywizjonu i dowódcy baterii na podstawie zarządzeń wyższego sztabu artylerii. Służbę porządkowo-ochronną organizuje się we wszystkich działaniach w celu zachowania ogólnego porządku, regulowania ruchu i kontroli oraz przestrzegania zasad maskowania w rejonie stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych.

Służbę porządkowo-ochronną pełnią posterunki służby porządkowo-ochronnej.

Sztab dywizjonu (dowódca baterii) stawia zadania i wskazuje miejsca posterunków służby porządkowo-ochronnej.

ROZDZIAŁ III

PRACA POLITYCZNA

ZASADY OGÓLNE

76. Pracę polityczną w różnych warunkach sytuacji bojowej w celu zabezpieczenia osiągnięcia zwycięstwa nad nieprzyjacielem, prowadzą nieprzerwanie wszyscy dowódcy, aparat polityczny, organizacje partyjne i ZMP-owskie.

Zadaniem pracy politycznej jest:

- zabezpieczenie wysokiego poziomu stanu moralno-politycznego, dyscypliny wojskowej i gotowości bojowej, pododdziałów;
- wyjaśnianie szeregowcom, podoficerom i oficerom polityki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i Rządu PRL oraz zadań Ludowego Wojska Polskiego;
- wychowywanie szeregowców, podoficerów i oficerów w duchu patriotyzmu, bezgranicznej miłości do Ojczyzny Ludowej, wierności Partii i Rządowi PRL, przysiędze wojskowej, w duchu bezwzględ- nego przestrzegania dyscypliny i regulaminów wojskowych;
- wychowywanie żołnierzy na bohaterskich tradycjach bojowych Wojska Polskiego i Armii Radzieckiej w najgłębszej przyjaźni i braterstwa broni z Siłami Zbrojnymi ZSRR i innymi sojusz- niczymi armiami;
- zapewnienie zrozumienia przez żołnierzy przy- czyn, charakteru i celu wojny prowadzonej

w obronie Ojczyzny oraz potęgowanie niezłomnej woli zwycięstwa nad wrogiem i gotowości w każdej sytuacji i za każdą cenę nie szczędząc krwi do wypełnienia swego żołnierskiego obowiązku;

- wpajanie szeregowcom, podoficerom i oficerom głębokiej nienawiści do wroga, demaskowanie jego zaborczej, imperialistycznej polityki i zwierzęcych metod prowadzenia wojny;
- codzienne wyjaśnianie żołnierzom znaczenia przestrzegania wysokiej czujności i tajemnicy wojskowej i państwowej w celu demaskowania wrogiej propagandy oraz uniemożliwienia szpiegom i dywersantom przenikania do szeregów wojska;
- wyjaśnianie stanowi osobowemu sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej, szerokie propagowanie osiągnięć i wysiłku produkcyjnego narodu polskiego na zapleczu i narodów Związku Radzieckiego oraz krajów demokracji ludowej, wyższości ustroju socjalistycznego nad ustrojem kapitalistycznym;
- zapoznavanie składu osobowego z sukcesami bojowymi oddziałów Wojska Polskiego, Armii Radzieckiej i armii krajów demokracji ludowej oraz pomyślnymi działaniami bojowymi swego związku taktycznego, oddziału i pododdziału; popularyzowanie wyróżniających się w walce żołnierzy;
- wychowywanie żołnierzy w duchu wzorowego wykonywania rozkazów i zarządzeń dowódców, w posłuszeństwie i szacunku dla starszych i przełożonych oraz stałej gotowości do ich obrony w walce; w umiłowaniu swego oddziału i jego sztandaru jako symbolu honoru żołnierskiego, męstwa i chwały orężnej, gotowości ochraniać go jak źrenicy oka;
- wpajanie żołnierzom wiary w siłę, moc, doskonałość i niezawodność własnej broni i sprzętu bojo-

wego, poczucie wysokiej odpowiedzialności za pielęgnację i utrzymanie jej w pełnej gotowości bojowej, ciągłego dążenia do opanowania broni i sprzętu bojowego oraz doskonalenia swego mistrzostwa bojowego;

- rozwijanie u szeregowców, podoficerów i oficerów wysokiej aktywności, bohaterstwa i odwagi w walce, poczucia obowiązku wytrwałego znoszenia trudów i niedostatków życia żołnierskiego, oraz ciągłego, dążenia do zniszczenia nieprzyjaciela w walce,
- zabezpieczenie polityczne ciągłego współdziałania pododdziałów artylerii z pododdziałami innych rodzajów wojsk oraz z sąsiadami; wyjaśnianie stanowowi osobowemu zadań współdziałających pododdziałów;
- wychowywanie szeregowców, podoficerów i oficerów w duchu przyjaźni bojowej, wzajemnego wspierania się i pomocy w walce;
- mobilizowanie stanu osobowego do terminowego i dokładnego wykonania wszystkich przedsięwzięć dowódcy dotyczących zabezpieczenia bojowego działań pododdziału;
- systematyczna troska o terminowe zaspakajanie materialno-bytowych i kulturalnych potrzeb stanu osobowego, jego wyżywienie i umundurowanie; zabezpieczenie ewakuacji rannych i chorych.

77. Dowódca dywizjonu (baterii) ponosi pełną odpowiedzialność za stan pracy politycznej w pododdziale i kierowanie codziennym wychowaniem podwładnych.

Dowódca baterii nacelowuje pracę swego zastępcy do spraw politycznych, organizacji partyjnej i ZMP-owskiej na zabezpieczenie pomyślnego wykonania zadań bojowych, wzmacniania dyscypliny wojskowej

i podniesienia stanu moralno-politycznego żołnierzy pododdziału.

78. Zastępca dowódcy baterii do spraw politycznych bezpośrednio odpowiada za stan, organizację i przebieg pracy politycznej w baterii.

Zastępca dowódcy w szczególności obowiązany jest:

- organizować zabezpieczenie polityczne wykonania zadań bojowych, rozkazów i zarządzeń dowódcy;
- stale wyjaśniać składowi osobowemu treść i znaczenie przysięgi wojskowej oraz obowiązków, które nakłada ona na żołnierzy;
- osobiście znać wszystkich szeregowców, podoficerów i oficerów baterii, ich wartości moralno-bojowe, nastroje i ich potrzeby, prowadzić systematycznie pracę wychowawczą z każdym żołnierzem;
- organizować pracę propagandową i agitacyjną w pododdziale, systematycznie przeprowadzać zajęcia polityczne, informacje polityczne, gawędy, czytanie gazet i broszur oraz wygłaszać pogadanki dla stanu osobowego baterii;
- instruować systematycznie pomocników kierowników grup szkolenia politycznego, agitatorów, kierowników zespołów redakcyjnych gazetek (biuletynów i błyskawic) i na czas zabezpieczyć skład osobowy w prasę;
- systematycznie kierować pracą organizacji partyjnej i ZMP-owskiej, zabezpieczyć prawidłowe rozstawienie członków partii i ZMP-owców w plutonach i działach oraz zapewnić ich aktywny udział w życiu politycznym baterii, poruczać im najbardziej odpowiedzialne zadanie bojowe mając na uwadze, że osobisty przykład i wzór wysokiego zdyscyplinowania i mistrzostwa wojskowego, odwagi i męstwa w walce ze strony członków partii i ZMP-owców jest podstawowym

- elementem zabezpieczenia realizacji zadań bojowych;
- okazywać codzienną pomoc dowódcom plutonów i dział w prowadzeniu pracy polityczno-wychowawczej z podwładnymi;
 - ciągle troszczyć się o zabezpieczenie warunków materialno-bytowych, wyżywienia i umundurowania stanu osobowego pododdziału;
 - meldować systematycznie i we właściwym czasie dowódcy baterii i zastępcy dowódcy pułku (dywizjonu) do spraw politycznych o przeprowadzonej pracy partyjno-politycznej, stanie moralno-politycznym, dyscyplinie, nastrojach oraz warunkach materialno-bytowych i potrzebach składu osobowego;
 - postępowaniem swoim dawać wzór zdyscyplinowania, wytrzymałości, męstwa, uporczywości i odwagi w walce; stale podnosić poziom swoich wiadomości wojskowych i politycznych, znać sprzęt bojowy znajdujący się na uzbrojeniu baterii.

PRACA POLITYCZNA W RÓŻNYCH WARUNKACH DZIAŁAŃ BOJOWYCH

79. W natarciu celem pracy politycznej jest zmobilizowanie składu osobowego do działań zaczepnych i kształtowanie nieugiętej woli zniszczenia nieprzyjaciela.

Osiąga się to przez:

- wyjaśnianie całemu składowi osobowemu zadań bojowych, celu i znaczenia przygotowywanej walki, oraz zabezpieczenie pełnego wykonania rozkazów i zarządzeń dowódcy;
- mobilizację składu osobowego do wzorowego przygotowania broni i sprzętu bojowego do na-

tarcia, jaknajszyszego urzãdzenia i zamaskowania punktów obserwacyjnych i stanowisk ogniowych oraz ukryć dla środków ciãgu;

- mobilizowanie składu osobowego do wzorowego wykonania zadañ artyleryjskiego przygotowania i wsparcia ataku piechoty i czołgów, do zniszczenia (obezwładnienia) sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela, do ciãgłego wsparcia piechoty i czołgów ogniem dywizjonu (baterii) w czasie walki;
- mobilizowanie składu osobowego do szybkiej zmiany stanowisk ogniowych w celu zabezpieczenia walki piechoty i czołgów w głębi obrony nieprzyjaciela;
- utrzymywanie w ciãgłej gotowości składu osobowego do odparcia kontrataków piechoty i czołgów nieprzyjaciela oraz do umocnienia osiągniętych rubieży, wykazywanie inicjatywy i zapobiegliwosci — szczególnie przy szybko zmieniającej się sytuacji na polu walki.

80. W obronie celem pracy politycznej jest wytworzenie nieugiętej zaciętości, niepokonanej wytrwałości i uporczywosci szeregowców, podoficerów i oficerów, wzbudzenia zapału do odparcia natarcia nieprzyjaciela, zadania mu jak największych strat w sile żywej i sprzęcie oraz gotowosci przejścia do zdecydowanego natarcia.

Osiãga się to przez:

- wyjaśnianie składowi osobowemu zadania i znaczenia prowadzonej walki obronnej;
- wpajanie každyemu żołnierzowi zasady — ani kroku w tył z bronionych pozycji bez rozkazu dowódcy;
- mobilizację żołnierzy do szybkiego i skrytego wykonania prac zwiãzanych z inżynieryjnym urzãdzeniem i zamaskowaniem stanowisk ogniowych

i punktów obserwacyjnych oraz prowadzenia aktywnej obrony;

- wyjaśnianie żołnierzom potrzeby przestrzegania wysokiej czujności, szczegółowego maskowania i prowadzenia ciągłej obserwacji nieprzyjaciela;
- wyrabianie u składu osobowego niewzruszonej wytrwałości i nieustraszoneści w walce, mobilizowanie szeregowców, podoficerów i oficerów do zdecydowanych działań w celu zniszczenia czołgów, dział i samochodów pancernych, piechoty i środków ogniowych nieprzyjaciela do wsparcia ogniem i manewrem kontrataków swoich pododdziałów piechoty i czołgów;
- polityczne zabezpieczenie szybkich i zdecydowanych działań pododdziału wyznaczonego do artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego;
- wyrabianie wśród stanu osobowego, śmiałego dążenia do działań zaczepnych, informowania żołnierzy o pomyślnych działaniach naszych wojsk na innych odcinkach frontu.

81. Podczas wyjścia z walki praca polityczna ma na celu umacnianie ducha bojowego i dyscypliny składu osobowego, zabezpieczenie zorganizowanego wyjścia z walki i oderwania się od nieprzyjaciela.

Osiąga się to przez:

- wyjaśnianie żołnierzom we właściwym czasie rozkazu dowódcy do osłony wyjścia z walki i wycofania wspieranych pododdziałów;
- mobilizowanie składu osobowego do zdecydowanego i śmiałego odpierania ataków nacierającego nieprzyjaciela;
- wyjaśnianie szeregowcom, podoficerom i oficerom kolejności przesunięcia pododdziału na nowe stanowiska ogniowe i znaczenia stałej łączności ze wspieranymi pododdziałami;

- polityczne zabezpieczenie przedsięwzięć bezpośredniego zabezpieczenia pododdziału;
- wyjaśnianie składowi osobowemu konieczności pielęgnacji i oszczędzania broni, przyrządów, dział, środków ciągu i amunicji.

82. W czasie walki w okrążeniu i wyjścia z okrążenia celem pracy politycznej jest podtrzymywanie i umacnianie ducha bojowego żołnierzy, wytrzymałości oraz zabezpieczenia uporczywego utrzymania bronionego rejonu, zorganizowania wyjścia z okrążenia i mobilizowanie żołnierzy do prowadzenia nieugiętej walki w różnych warunkach sytuacji bojowej.

Osiąga się to przez:

- wyjaśnianie w odpowiednim czasie składowi osobowemu sytuacji bojowej i zadań stojących przed pododdziałem; zdecydowane utrzymanie bezwzględnego porządku wojskowego, żelaznej dyscypliny i wysokiego poziomu stanu moralno-politycznego w baterii;
- wykorzystanie mobilizującego wpływu członków partii i ZMP-owców dla rozwijania uporczywości i odwagi żołnierzy znajdujących się w ugrupowaniach bojowych;
- wyjaśnianie składowi osobowemu znaczenia wzajemnego wsparcia i koleżeńskiej pomocy w walce w okrążeniu oraz konieczności stałej obserwacji działań nieprzyjaciela;
- wzmożenie pracy politycznej z obsługami dział wyznaczonych do strzelania na wprost;
- demaskowanie wrogiej propagandy, zaostrenie czujności wobec prowokacji wroga, bezlitosną walkę z tchórzostwem i panikarzami;
- umiejętne wykorzystanie w pracy agitacyjnej wiadomości o sukcesach naszych wojsk w walce,

dla umacniania ducha bojowego i aktywności żołnierzy;

- wyjaśnianie składowi osobowemu potrzeby chronienia uzbrojenia, sprzętu bojowego i ekonomicznego zużycia amunicji, materiałów pędnych i żywności;
- mobilizowanie żołnierzy do zdecydowanych i umiejętnych działań w celu przełamania frontu nieprzyjaciela i połączenia się z pododdziałami działającymi poza okrążeniem.

83. W czasie marszu praca polityczna ma na celu zabezpieczenie przybycia pododdziałów do przewidzianego rejonu w odpowiednim czasie i w pełnej gotowości bojowej.

Osiąga się to przez:

- mobilizowanie składu osobowego do ścisłego przestrzegania porządku wojskowego, dyscypliny i zasad maskowania, wzmacniania czujności oraz przestrzegania tajemnicy wojskowej w czasie rozpoznania drogi marszu;
- wyjaśnianie składowi osobowemu sposobu działań w wypadku alarmu przeciwlotniczego i sygnałów współdziałania oraz mobilizowanie żołnierzy do odparcia w każdej chwili napadu nieprzyjaciela;
- mobilizację stanu osobowego do odpowiedniego utrzymania i oszczędzania dział, broni strzeleckiej, samochodów i sprzętu bojowego;
- stałą troskę o stan zdrowia żołnierzy, wyżywienia i organizację dla nich wypoczynku w odpowiednim czasie; ścisłe przestrzeganie porządku marszu, a ponadto w okresie zimowym zwrócenie uwagi na przedsięwzięcie odpowiednich środków zabezpieczających żołnierzy przed odmrożeniem.

84. W czasie rozmieszczenia na postoju praca polityczna ma na celu zapewnienie ciągłej gotowości bo-

jowej i przestrzeganie zadań skrytego rozmieszczenia i maskowania składu osobowego pododdziału, wysokiej czujności wszystkich żołnierzy, szczególnie pododdziałów dyżurnych.

85. Treść, formy i metody pracy politycznej zależne są od rodzaju walki, charakteru zadania bojowego i konkretnych warunków sytuacji bojowej.

W różnych warunkach sytuacji bojowej praca indywidualna prowadzona przez dowódcę pododdziału, jego zastępcę do spraw politycznych i dowódców plutonów z szeregowcami i podoficerami jest podstawową formą pracy politycznej w baterii.

We wszystkich rodzajach walki szczególne znaczenie posiada osobisty przykład męstwa i odwagi dowódców, zastępców do spraw politycznych, członków Partii i ZMP-owców.

ROZDZIAŁ IV

ZABEZPIECZENIE BOJOWE DZIAŁAŃ

86. Zabezpieczenie bojowe działań pododdziałów obejmuje: rozpoznanie artyleryjskie, ubezpieczenie bezpośrednie i organizację samoobrony przed naziemnym i powietrznym napadem nieprzyjaciela, organizację obrony przeciwchemicznej oraz maskowanie.

Dowódca dywizjonu (baterii) powinien w odpowiednim czasie stawiać zadania do zabezpieczenia bojowego działań i wyznaczać w tym celu odpowiednie siły i środki.

Sztab dywizjonu i dowódcy baterii bezpośrednio organizują i realizują zabezpieczenie bojowe działań.

Zabezpieczenie bojowe działań realizują stale i we wszelkich warunkach działań bojowych wszyscy dowódcy pododdziałów artylerii.

ROZPOZNANIE ARTYLERYJSKIE

87. Rozpoznanie artyleryjskie prowadzi się w pododdziałach artylerii bez przerwy w każdej sytuacji. Organizacja i prowadzenie rozpoznania jest jednym z zasadniczych obowiązków dowódców pododdziałów artylerii i sztabu dywizjonu.

Do zadań rozpoznania artyleryjskiego należy zdobywanie wiadomości o położeniu i działaniach nieprzyjaciela oraz studiowanie terenu zajętego przez nieprzyjaciela i własne wojska.

Zasadniczym zadaniem rozpoznania artyleryjskiego w dywizjonie jest:

- ustalenie rozmieszczenia sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela, miejsce rozmieszczenia baterij artylerii i moździerzy, czołgów, umocnień obronnych i zapór oraz obserwacja działalności nieprzyjaciela;
- wykrycie stanowisk dowodzenia i punktów obserwacyjnych oraz stacji radiolokacyjnych nieprzyjaciela;
- studiowanie terenu w rejonie rozmieszczenia nieprzyjaciela i własnych wojsk w celu określenia prawdopodobnych rejonów rozwinięcia pododdziałów artylerii i stopnia wpływu terenu na ich działania oraz na działania nieprzyjaciela;
- określanie współrzędnych celów.

Prócz tego pododdziały rozpoznania artyleryjskiego prowadzą obserwację położenia i działań własnych wojsk oraz wyników ognia dywizjonu (baterii).

Położenie (współrzędne) celów określa się na podstawie wcięć z punktów dwubocznej obserwacji dywizjonu, zdjęć fotograficznych lub na podstawie danych pododdziałów artyleryjskiego rozpoznania pomiarowego. Przybliżone współrzędne obserwowanych celów mogą być określone na podstawie mapy przez porównanie jej z terenem.

88. Rozpoznanie artyleryjskie w dywizjonie (baterii) wykonuje się:

- za pomocą obserwacji z punktów obserwacyjnych prowadzonej przez oficerów oraz obserwatorów spośród szeregowców i podoficerów;
- przez artyleryjskie grupy rozpoznawcze;
- za pomocą ognia artylerii.

Ugrupowanie wszystkich punktów obserwacyjnych dywizjonu i baterij w pasie rozpoznania dywizjonu tworzy system obserwacji dywizjonu, który po-

winien zapewnić całkowitą obserwację nieprzyjaciela i terenu.

Dowódcy pododdziałów artylerii powinni wykorzystywać dane rozpoznania otrzymane od pododdziałów artyleryjskiego rozpoznania pomiarowego oraz od pododdziałów (oddziałów) innych rodzajów wojsk.

89. Dowódca dywizjonu ponosi odpowiedzialność za organizację rozpoznania w dywizjonie. Dowódca dywizjonu stawia zadania do rozpoznania sztabowi dywizjonu i dowódcom baterii oraz sam osobiście prowadzi rozpoznanie nieprzyjaciela i terenu.

Dowódca dywizjonu podczas organizowania rozpoznania nieprzyjaciela w granicach pasa rozpoznania dywizjonu wyznacza pasy (kierunki, obiekty) rozpoznania i rejony szczególnej uwagi do rozpoznania bateriom i plutonowi (drużynie) rozpoznawczemu dywizjonu tak, aby żaden odcinek terenu nie pozostał bez obserwacji. Pasy obserwacji wyznaczone bateriom powinny częściowo pokrywać się.

W wypadku gdy dywizjon otrzyma wąski pas rozpoznania wówczas jest on pasem rozpoznania dla wszystkich baterii.

Plutonowi (drużynie) rozpoznawczemu dywizjonu wyznacza się pas (kierunek) rozpoznania w najważniejszym kierunku działań dywizjonu.

90. Dowódca dywizjonu prowadzi rozpoznanie ze swego punktu obserwacyjnego i kontroluje organizację i prowadzenie rozpoznania przez dowódców baterii; systematycznie wysłuchuje meldunków szefa sztabu lub oficera rozpoznawczego dywizjonu, daje im dodatkowe zadania do rozpoznania oraz melduje o wynikach rozpoznania wyższemu dowódcy artylerii oraz dowódcy pododdziału (oddziału) który dywizjon wspiera lub do którego został przydzielony.

91. Podczas organizowania rozpoznania na punktach obserwacyjnych dowódca dywizjonu studiuje

w terenie postawione dywizjonowi zadania rozpoznania ze swego punktu obserwacyjnego lub z innego punktu zapewniającego dobrą obserwację pasa rozpoznania dywizjonu. Podczas studiowania terenu w pasie rozpoznania dywizjonu dowódca dywizjonu odnajduje dozory otrzymane od dowódcy grupy (brygady, pułku) artylerii oraz wybiera dozory dodatkowe (jeżeli trzeba).

Podczas stawiania zadań do rozpoznania dowódcom baterii i szefowi sztabu dywizjonu dowódca dywizjonu podaje:

- zadania do rozpoznania nieprzyjaciela i terenu oraz kolejność ich wykonania;
- pasy rozpoznania (kierunki, obiekty rozpoznania) i rejony szczególnej uwagi dla baterij i plutonu rozpoznawczego (dowodzenia) dywizjonu;
- rejony rozmieszczenia głównych punktów obserwacyjnych baterij i dywizjonu oraz sposób rozwinięcia dwubocznej obserwacji dywizjonu;
- czas rozpoczęcia rozpoznania;
- numerację celów;
- jakie wiadomości o nieprzyjacielu i w jakim terminie należy zdobyć;
- sposób wykonania prac topograficznych.

W zależności od sytuacji dowódca dywizjonu daje zadania rozpoznania wszystkim dowódcom baterii jednocześnie lub kolejno.

Zadania postawione przez dowódcę dywizjonu do rozpoznania oficer rozpoznawczy dywizjonu zapisuje w całości, a dowódca baterii tę część, która ich dotyczy.

92. Szef sztabu dywizjonu powinien:

- dawać wytyczne oficerowi rozpoznawczemu dywizjonu do opracowania planu rozpoznania dywizjonu odpowiednio do postawionych zadań;

- dawać dodatkowe zadania do rozpoznania zapewniające wykonanie zarządzeń dowódcy dywizjonu;
- zorganizować otrzymywanie we właściwym czasie danych z rozpoznania oraz kontrolę pracy rozpoznawczej w dywizjonie;
- meldować o wynikach rozpoznania do wyższego sztabu artylerii i do sztabu wspieranego pododdziału oraz otrzymywać od nich, od sąsiednich dywizjonów i pododdziałów artyleryjskiego rozpoznania pomiarowe dane z rozpoznania;
- sprawdzać otrzymane przez sztab dywizjonu wiadomości z rozpoznania o nieprzyjacielu;
- meldować dowódcy dywizjonu o wynikach rozpoznania, przedstawiać meldunki rozpoznawcze do wyższego sztabu artylerii i do sztabu pododdziału (oddziału) który dywizjon wspiera lub do którego jest przydzielony.

Brak wytycznych od dowódcy dywizjonu lub wyższego sztabu nie zwalnia szefa sztabu z obowiązku organizowania we właściwym czasie rozpoznania zgodnie z sytuacją.

93. Oficer rozpoznawczy dywizjonu powinien:

- osobiście prowadzić rozpoznanie;
- opracować plan rozpoznania dywizjonu;
- zorganizować rozpoznanie na punkcie obserwacyjnym dowódcy oraz na pomocniczych punktach obserwacyjnych;
- zorganizować dwuboczną obserwację dywizjonu i kierować pracą rachmistrzy;
- kontrolować organizację i prowadzenie rozpoznania na punktach obserwacyjnych dowódców baterii oraz kierować pracą przydzielonych do dywizjonu pododdziałów rozpoznania artyleryjskiego;
- studiować i opracowywać napływające wiadomości z rozpoznania o nieprzyjacielu i meldować je szefowi sztabu dywizjonu;

- sporządzać meldunki rozpoznawcze;
- prowadzić schemat rozpoznania dywizjonu.

94. W czasie walki po otrzymaniu od dowódcy dywizjonu zarządzenia do zmiany punktu obserwacyjnego, oficer rozpoznawczy dywizjonu podaje ze zwiadowcami i łącznościowcami dywizjonu na nową rubież, gdzie wybiera punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu, organizuje rozpoznanie nieprzyjaciela i terenu oraz łączność. O zorganizowaniu na nowym punkcie obserwacyjnym rozpoznania i łączności, oficer rozpoznawczy dywizjonu melduje dowódcy dywizjonu i szefowi sztabu.

95. Dowódca baterii ponosi odpowiedzialność za organizację i prowadzenie rozpoznania w baterii i powinien:

- osobiście prowadzić rozpoznanie nieprzyjaciela i terenu;
- stawiać zadania do rozpoznania dowódcy plutonu dowodzenia;
- określać środki, czas i sposób rozpoznania na każdym punkcie obserwacyjnym;
- stawiać dodatkowe zadania do rozpoznania nieprzyjaciela i terenu w zależności od sytuacji, wyników rozpoznania i otrzymanych zarządzeń;
- kontrolować prowadzenie rozpoznania;
- wymieniać wiadomości z rozpoznania z pododdziałem, który bateria wspiera, lub do którego została przydzielona;
- kontrolować sposób prowadzenia dokumentów rozpoznawczych;
- sporządzać meldunki bojowe o wynikach rozpoznania i przedstawiać je w nakazanym terminie do sztabu dywizjonu.

Do meldunku bojowego załącza się wyciąg z dziennika celów i schemat celów.

Dowódca baterii powinien w nakazanych terminach meldować dowódcy dywizjonu lub szefowi sztabu dywizjonu o wszystkich rozpoznanych celach, a w razie wykrycia ważnych celów — natychmiast.

96. W toku walki dowódca baterii w odpowiednim czasie daje dowódcy plutonu dowodzenia zadanie zorganizowania rozpoznania na nowym punkcie obserwacyjnym.

97. Dowódca plutonu dowodzenia baterii powinien:

- osobiście prowadzić rozpoznanie nieprzyjaciela i terenu;
- organizować i kontrolować prowadzenie rozpoznania z punktów obserwacyjnych baterii;
- w odpowiednim czasie opracowywać wiadomości z rozpoznania otrzymane z punktów obserwacyjnych i meldować je dowódcy baterii;
- prowadzić schemat celów baterii.

W toku walki dowódca plutonu dowodzenia baterii po otrzymaniu zarządzenia do wyboru punktu obserwacyjnego i zorganizowania rozpoznania na nowej rubieży nie zaprzestając rozpoznania maszeruje ze zwiadowcami i łącznościowcami do wskazanego rejonu, wybiera punkt obserwacyjny i natychmiast organizuje rozpoznanie nieprzyjaciela i terenu oraz łączność. O wykonaniu zarządzenia dowódca plutonu dowodzenia melduje dowódcy baterii.

98. Artyleryjskie grupy rozpoznawcze są przeznaczone do rozpoznania nieprzyjaciela i terenu. Wysyła się je w miarę konieczności odpowiednio do zadania bojowego i sytuacji.

Z dywizjonu (baterii) artyleryjskie grupy rozpoznawcze mogą być wysyłane:

- w wypadku marszu dywizjonu (baterii) w samodzielnej kolumnie marszowej — w celu rozpoznania marszruty;

- w przewidywaniu spotkania z nieprzyjacielem w czasie marszu, gdy dywizjon wchodzi w skład awangardy (oddziału przedniego) oraz w wypadku przesunięcia dywizjonu (baterii) w toku walki — w celu rozpoznania nieprzyjaciela, wyboru marszruty, punktów obserwacyjnych i prawdopodobnych rejonów stanowisk ogniowych;
- w celu wyboru stanowisk ogniowych, gdy dowódca nie wybiera ich osobiście;
- w celu rozpoznania szczególnie ważnych obiektów (celów) na przednim skraju lub w najbliższej głębokości ugrupowania bojowego nieprzyjaciela, jeżeli rozpoznanie tych obiektów innymi środkami jest niemożliwe lub utrudnione, oraz w celu kierowania ogniem artylerii do tych celów.

Ilość, skład, zadania, czas wysłania i miejsce działania artyleryjskich grup rozpoznawczych określa się w zależności od sytuacji, z dywizjonu (samodzielnie działającej baterii) zazwyczaj wysyła się jednocześnie nie więcej niż jedną grupę rozpoznawczą.

Artyleryjskiej grupie rozpoznawczej, w razie konieczności, może być powierzona jednoczesne lub kolejne wykonanie kilku zadań.

Artyleryjskie grupy rozpoznawcze z dywizjonu (baterii) z reguły wysyła się na zarządzenie wyższego dowódcy artylerii. Jeżeli zaś dywizjon (bateria) działa samodzielnie artyleryjskie grupy rozpoznawcze mogą być wysyłane na zarządzenie dowódcy dywizjonu (baterii).

W celu rozpoznania szczególnie ważnych obiektów (celów) na przednim skraju lub w najbliższej głębokości obrony nieprzyjaciela artyleryjskie grupy rozpoznawcze wysyła się tylko na zarządzenie wyższego dowódcy artylerii.

99. W wypadku marszu dywizjonu (baterii) wysyła się artyleryjską grupę rozpoznawczą do rozpoz-

nania marszruty w celu zapewnienia dywizjonowi (baterii) posuwania się bez przeszkód. Artyleryjska grupa rozpoznawcza może być wysyłana zawczasu lub z chwilą rozpoczęcia marszu dywizjonu (baterii). Odległość artyleryjskiej grupy rozpoznawczej od czoła kolumny i czas jej wysłania określa się w zależności od sytuacji i zadań, wykonywanych przez dywizjon (baterię) w czasie marszu. Jeżeli dywizjon maszeruje w składzie kolumny oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego) artyleryjskiej grupy rozpoznawczej można nie wysyłać o ile rozpoznanie marszruty organizuje wyższy dowódca. Jeżeli dywizjon maszeruje w składzie kolumny pułku (brygady) artylerii, dywizjon także nie wysyła artyleryjskiej grupy rozpoznawczej.

Na dowódcę artyleryjskiej grupy rozpoznawczej do rozpoznania marszruty wyznacza się oficera rozpoznawczego dywizjonu lub dowódcę plutonu dowodzenia jednej z baterij.

100. Artyleryjską grupę rozpoznawczą do rozpoznania nieprzyjaciela i wyboru marszruty, punktów obserwacyjnych i prawdopodobnych rejonów stanowisk ogniowych wysyła się z dywizjonu wchodzącego w skład awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego), w przewidywaniu spotkania z nieprzyjacielem podczas marszu oraz przy przesunięciach dywizjonu w toku walki. Na dowódcę artyleryjskiej grupy rozpoznawczej w tym wypadku wyznacza się oficera rozpoznawczego dywizjonu.

101. Artyleryjską grupę rozpoznawczą do wyboru stanowisk ogniowych wysyła się w tych wypadkach, gdy dowódca dywizjonu (baterii) nie wybiera ich osobiście. Artyleryjska grupa rozpoznawcza dokonuje wyboru stanowisk ogniowych, miejsca rozmieszczenia środków ciągu oraz rozpoznaje drogi dojazdu do stanowisk ogniowych; w dywizjonie wielkiej lub

specjalnej mocy artyleryjska grupa rozpoznawcza, prócz tego wybiera miejsca do uzbrojenia dział.

Na dowódcę artyleryjskiej grupy rozpoznawczej wyznacza się oficera ogniowego (dowódcę plutonu ogniowego).

102. Artyleryjskie grupy rozpoznawcze wysyłane w celu rozpoznania szczególnie ważnych obiektów (celów) na przednim skraju lub w najbliższej głębokości obrony nieprzyjaciela włącza się w skład ogólnowojskowych pododdziałów (oddziałów) rozpoznawczych. W niektórych wypadkach artyleryjskiej grupie rozpoznawczej może być powierzony zadanie kierowania ogniem dywizjonu.

Dowódcy artyleryjskiej grupy rozpoznawczej zadania do rozpoznania daje osobiście dowódca dywizjonu. Wiadomości o położeniu własnych wojsk i ich zadania podaje mu tylko ustnie i w zakresie niezbędnym do wykonania postawionego przed grupą zadania.

Dowódca dywizjonu zawiadamia dowódcę pododdziału (oddziału) ogólnowojskowego z którego wysyłany jest pododdział rozpoznawczy o zadaniu jakie zostało postawione do wykonania artyleryjskiej grupie rozpoznawczej.

103. Rozpoznanie ogniem artylerii prowadzi się w celu wykrycia trwałych umocnień obronnych nieprzyjaciela przez częściowe zniszczenie środków zakrywających umocnienie lub usunięcie warstwy maskującej i ustalenia istnienia betonu lub pancerza, oraz w celu wykrycia pól minowych.

Rozpoznanie ogniem artylerii stosuje się w tych wypadkach gdy rozpoznanie umocnienia przez obserwację z naziemnych punktów obserwacyjnych, za pomocą zdjęć lotniczych i naziemnych oraz innych środków nie daje możliwości ustalenia czy dane

umocnienie jest żelbetonowe, opancerzone, drewniano-ziemne lub pozorne.

Rozpoznanie ogniem artylerii planuje wyższy dowódca artylerii.

Na czas trwania rozpoznania ogniem artylerii sztab dywizjonu organizuje obserwację każdego trwałego umocnienia obronnego z dwóch — trzech punktów obserwacyjnych wybranych w miarę możliwości jak najbliżej rozpoznawanego celu. Na punkcie obserwacyjnym dowódcy baterii, która prowadzi rozpoznanie ogniem w celu obserwacji i określenia wyników rozpoznania znajduje się dowódca baterii artylerii wielkiej (specjalnej) mocy wyznaczonej do burzenia rozpoznawanego umocnienia obronnego.

UBEZPIECZENIE BEZPOŚREDNIE

104. Dowódca dywizjonu (baterii) w każdej sytuacji obowiązany jest organizować ubezpieczenie bezpośrednie niezależnie od ubezpieczenia organizowanego przez dowódcę oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego) w którego składzie (w pasie, na odcinku) działa dywizjon (bateria). Ubezpieczenie bezpośrednie organizuje się w celu zabezpieczenia dywizjonu (baterii) przed niespodziewanym naziemnym napadem nieprzyjaciela, desantem powietrznym i nalotem lotnictwa nieprzyjaciela.

Cały skład osobowy dywizjonu (baterii) powinien znać ustalone sygnały powiadamiania o pojawieniu się czołgów i samolotów nieprzyjaciela oraz o jego napadzie chemicznym.

105. W celu ubezpieczenia bezpośredniego na wypadek naziemnego napadu nieprzyjaciela, szczególnie zaś jego czołgów, jak również lotnictwa dowódca dywizjonu (baterii) powinien:

- zorganizować obserwację okrężną (w tym także powietrza); powiadamianie i łączność;
- w wypadku rozmieszczenia na postoju wystawić samodzielne placówki i samodzielne czujki oraz zorganizować patrolowanie;
- określić sposób działania w celu zniszczenia piechoty i czołgów nieprzyjaciela, które zdołały się wdrzeć w rejon rozmieszczenia pododdziału lub atakujących pododdział w czasie marszu;
- przewidzieć wykorzystanie broni strzeleckiej w celu strzelania do nisko lecących samolotów i desantu powietrznego nieprzyjaciela.

Prócz tego w celu uniknięcia strat w ludziach i sprzęcie bojowym podczas napadu lotnictwa nieprzyjaciela urządzić się ukrycia, ściśle przestrzegać zasad maskowania, a na postoju pododdziały powinny być rozczłonkowane.

ORGANIZACJA SAMOOBRONY DYWIZJONU (BATERII)

106. W celu zorganizowania samoobrony przed napadem czołgów i piechoty nieprzyjaciela na stanowiska ogniowe baterij dowódca dywizjonu powinien:

- wskazać kierunki zagrożenia pancernego dla stanowisk ogniowych;
- dać wytyczne do organizacji obserwacji okrężnej oraz ustalić sygnały powiadamiania o pojawieniu się czołgów i piechoty nieprzyjaciela;
- określić pasy ogniowe dla baterij w celu przygotowania w nich ognia na wprost do czołgów nieprzyjaciela;
- wskazać odcinki do zaminowania podejść do stanowisk ogniowych;

- określić sposób współdziałania między bateriami podczas odpierania piechoty i czołgów nieprzyjaciela.

107. W celu zorganizowania samoobrony stanowiska ogniowego przed napadem czołgów i piechoty nieprzyjaciela dowódca baterii wydaje oficerowi ogniowemu zarządzenie, w którym podaje:

- miejsce posterunku obserwacyjnego na kierunku zagrożenia pancernego, sposób organizacji obserwacji na stanowisku ogniowym i sygnały powiadamiania o pojawieniu się czołgów nieprzyjaciela;
- miejsce dział i sektory ostrzału w celu przygotowania w nich ognia na wprost do czołgów nieprzyjaciela;
- sposób współdziałania z sąsiednimi bateriami oraz działania składu osobowego podczas odpierania czołgów i piechoty nieprzyjaciela;
- czas i sposób przygotowania działa oraz amunicji do strzelania na wprost do czołgów;
- wykorzystanie ognia karabinów i pistoletów maszynowych, oraz innej broni strzeleckiej podczas odpierania ataku piechoty nieprzyjaciela;
- sposób inżynieryjnego urządzenia i maskowania stanowisk ogniowych baterii;
- odcinki do zaminowania podejść do stanowiska ogniowego;

Prócz tego dowódca baterii wydaje wytyczne w celu organizacji obserwacji powietrza, wykorzystania broni strzeleckiej w celu strzelania do nisko lecących samolotów nieprzyjaciela oraz podaje sygnały powiadamiania o pojawieniu się samolotów nieprzyjaciela.

W celu obrony składu osobowego i sprzętu bojowego przed napadem lotnictwa nieprzyjaciela urządza się ukrycia i dokładnie się je maskuje.

OBRONA PRZECIWCHEMICZNA

108. Obronę przeciwchemiczną organizują wszyscy dowódcy pododdziałów artylerii w każdej sytuacji w celu zabezpieczenia pododdziału przed niespodziewanym napadem chemicznym i zachowanie ich zdolności bojowej w wypadku zastosowania przez nieprzyjaciela środków trujących.

Podczas organizowania obrony przeciwchemicznej dowódca dwizjonu (baterii) powinien:

- dać zadania do zorganizowania rozpoznania chemicznego i obserwacji chemicznej w celu uprzedzenia we właściwym czasie pododdziału o możliwym napadzie chemicznym nieprzyjaciela;
- zabezpieczyć pododdziały w środki obrony przeciwchemicznej, odkażania i utrzymanie ich w stałej gotowości;
- podać do wiadomości całemu składowi osobowemu sygnały powiadamiania o napadzie chemicznym nieprzyjaciela oraz podać sposoby działania pododdziałów w czasie napadu chemicznego;
- zapewnić urządzenie na stanowiskach ogniowych i punktach obserwacyjnych przykryć w celu obrony przed środkami zapalającymi nieprzyjaciela oraz płynnymi środkami trującymi;
- zapewnić urządzenie na stanowiskach ogniowych i punktach obserwacyjnych ukryć pod względem obrony przeciwchemicznej;
- zorganizować natychmiastową pomoc dla porażonych środkami trującymi oraz odkażanie składu osobowego, dział, broni strzeleckiej, przyrządów, środków ciągu, środków łączności, stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych.

W wypadku napadu chemicznego nieprzyjaciela stosuje się środki w celu likwidacji jego następstw. Skład osobowy, który uległ porażeniu, wstępnie odka-

żanie dokonuje za pomocą indywidualnych środków obrony przeciwochemicznej. Porażonym środkami trującymi należy okazać natychmiastową pomoc lekarską. Skazony sprzęt, przyrządy oraz poszczególne odcinki rejonu stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych niezbędne do wykonywania zadań bojowych odkaża się siłami pododdziału z chwilą gdy tylko pozwala na to sytuacja.

MASKOWANIE

109. Maskowanie składu osobowego, sprzętu bojowego i środków ogniowych organizują wszyscy dowódcy oddziałów artylerii we wszelkich warunkach bojowych.

Maskowanie osiąga się przez:

- wykorzystanie do marszu nocy, złej pogody i zakrytego terenu;
- zakazanie rozpalania ognisk i maszerowania w nocy z zapalonymi lub nie zaciemnionymi latarniami;
- zastosowanie etatowych i podręcznych środków do maskowania sprzętu, przyrządów, amunicji oraz ciągników i samochodów;
- zakaz ruchu i rozmieszczenia pododdziałów na odcinkach obserwowanych przez nieprzyjaciela z naziemnych punktów obserwacyjnych;
- wybór stanowisk ogniowych w rejonach nieobserwowanych przez naziemną i powietrzną obserwację nieprzyjaciela;
- zakaz prowadzenia wstrzeliwania przez baterie bez zezwolenia dowódcy dywizjonu;
- ograniczenia w pracy łączności radiowej i przewodowej;
- urządzenie pozornych stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych, pozorowanie ognia artylerii i stosowanie dymów.

ROZDZIAŁ V

DYWIZJON, BATERIA (PLUTON), DZIAŁO W NATARCIU

DZIAŁANIA DYWIZJONU

110. W natarciu dywizjon z reguły działa w składzie grupy (oddziału) artylerii przy czym może być wyznaczony do wsparcia batalionu pierwszego lub drugiego rzutu pułku; prócz tego, dywizjon może być przydzielony do batalionu, a dywizjon armat — wyznaczony do artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego.

W natarciu dywizjon, w zależności od zadań grupy artylerii w skład której wchodzi lub zadań oddziału (pododdziału) który dywizjon wspiera lub do którego został przydzielony, może wykonywać następujące zadania;

- niszczyć i obezwładniać siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela na przednim skraju lub w głębi jego obrony;
- niszczyć czołgi, działa i samochody pancerne oraz transportery opancerzone nieprzyjaciela ogniem na wprost z odkrytych stanowisk ogniowych oraz ogniem z zakrytych stanowisk ogniowych;
- burzyć umocnienia obronne nieprzyjaciela, okopy poszczególne odcinki tranzej, rowów łączących oraz budynki dostosowane do obrony;
- obezwładniać (burzyć) stanowiska dowodzenia i punkty obserwacyjne oraz węzły łączności nieprzyjaciela;

- obezwładniać (niszczyć) baterie artylerii i moż= dzierży nieprzyjaciela oraz jego stacje radioloka= cyjne;
- niszczyć i obezwładniać ważniejsze cele w punk= tach oporu nieprzyjaciela i jego odwody;
- robić przejścia w zaporach przeciwczołgowych i przeciwpiechotnych.

111. Dywizjon artylerii przeciwpancernej przezna= cza się do strzelania na wprost w celu niszczenia czołgów, dział i samochodów pancernych oraz trans= porterów opancerzonych nieprzyjaciela, obezwładnia= nia i niszczenia środków ogniowych (karabinów ma= szynowych, dział, broni przeciwpancernej) nieprzy= jaciela jego sił żywych odkrytych i ukrytych oraz do strzelania do otworów strzelniczych w celu wzbro= nienia prowadzenia ognia przez nieprzyjaciela z trwałych umocnień obronnych.

Dywizjon artylerii przeciwpancernej zazwyczaj wykorzystuje się w składzie artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego.

W okresie artyleryjskiego przygotowania ataku i artyleryjskiego wsparcia ataku, dywizjon może być użyty do wykonania innych zadań ogniowych tak z zakrytych jak i odkrytych stanowisk ogniowych.

112. Dowódca dywizjonu wyznaczonego do wspar= cia batalionu po otrzymaniu zadań od dowódcy gru= py (oddziału) artylerii po wydaniu niezbędnych za= rządzeń do zajęcia punktów obserwacyjnych i stano= wisk ogniowych oraz po zorganizowaniu rozpoznania i łączności obowiązany jest zgłosić się do dowódcy batalionu i zameldować mu:

- skład, rozmieszczenie i materiałowe zabezpiecze= nie dywizjonu;
- zadania ogniowe otrzymane od dowódcy grupy artylerii (wskazując je w terenie) oraz możliwości ogniowe dywizjonu;

- stan i normy zużycia amunicji;
- dozory podane przez dowódcę grupy artylerii;
- miejsce swego punktu obserwacyjnego, punktów obserwacyjnych dowódców baterij i stanowisk ogniowych jeżeli zostały zajęte;
- czas gotowości dywizjonu do otwarcia ognia.

113. Dowódca dywizjonu przydzielonego lub wyznaczonego do wsparcia batalionu w czasie rekonesansu przeprowadzanego przez dowódcę batalionu zapoznaje się z zadaniami i podstawą wyjściową batalionu, kierunkiem natarcia i miejscem punktu obserwacyjnego dowódcy batalionu.

Dowódca dywizjonu wyznaczonego do wsparcia batalionu otrzymuje od dowódcy batalionu wytyczne dotyczące wyznaczenia baterij do wsparcia kompanii oraz dodatkowe ządania ogniowe.

Dowódca dywizjonu przydzielonego do batalionu otrzymuje od dowódcy batalionu wytyczne dotyczące wyznaczenia baterij do wsparcia kompanii lub podporządkowania baterij dowódcom kompanii oraz zadania ogniowe i wskazówki o sposobie przesunięcia dywizjonu.

114. W czasie rekonesansu przeprowadzonego przez dowódcę wspieranego batalionu, podawania przez niego zadań i organizacji współdziałania dowódca dywizjonu powinien:

- ustalić w terenie dozory oraz kodowanie terenu;
- zapoznać się w terenie z zadaniami batalionu i decyzją dowódcy batalionu;
- ustalić w terenie zadania ogniowe otrzymane od dowódcy grupy artylerii i dowódcy batalionu;
- otrzymać wytyczne o sposobie wsparcia kompanii przez baterie w toku walki;
- dostosować ogień i manewr dywizjonu do działań batalionu w toku walki;

- ustalić sposoby wskazywania celów, utrzymania łączności oraz sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia.

115. Po otrzymaniu zadań od dowódcy grupy artylerii i dowódcy wspieranego batalionu dowódca dywizjonu powinien ustalić w terenie otrzymane zadania, ocenić położenie, przeprowadzić rekonesans i wydać w terenie ustny rozkaz bojowy, w którym podczas stawiania zadań dowódca baterii podaje:

- czas trwania oraz układ artyleryjskiego przygotowania ataku i sposób artyleryjskiego wsparcia ataku;
- zadanie ogniowe baterij w okresie artyleryjskiego przygotowania ataku, artyleryjskiego wsparcia ataku i artyleryjskiego zabezpieczenia działań piechoty i czołgów w głębi obrony nieprzyjaciela, ich stanowiska ogniowe, punkty obserwacyjne i kierunek zasadniczy strzelania.

Dowódca dywizjonu wyznaczonego do wsparcia batalionu oprócz tego wyznacza baterie do wsparcia kompanii oraz podaje zadania i sposób wsparcia kompanii w toku walki. Wszystkie cele wyznaczone dywizjonowi do zniszczenia (obezwładnienia) lub zburzenia w okresie artyleryjskiego przygotowania ataku (prócz nieobserwowanych) dowódca dywizjonu wskazuje dowódcom baterii w terenie oraz określa czas, sposób prowadzenia ognia i ilość amunicji do wykonania zadania.

116. Podczas organizowania inżynierskiego urządzenia stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych dowódca dywizjonu powinien:

- określić zakres prac związanych z inżynierskim urządzeniem stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych oraz ustalić kolejność i czas ich wykonania;

- dać wytyczne do wykorzystania środków podręcznych podczas inżynierskiego urządzania stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych;
- złożyć zapotrzebowanie do sztabu grupy (oddziału, związku) na wykonanie prac, których nie można wykonać środkami dywizjonu;
- dać wytyczne dotyczące maskowania stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych;
- podać w terenie wytyczne o przygotowaniu dróg dla baterii podczas zmiany stanowisk ogniowych.

117. Rozwinięcie ugrupowania bojowego dywizjonu dokonuje się w zależności od otrzymanych zadań.

Jeżeli wskutek braku czasu nie przeprowadzono rekonesansu dowódca dywizjonu podaje dowódcom baterii rejon stanowisk ogniowych na podstawie mapy, kierunek zasadniczy (azymut topograficzny) strzelania i najmniejsze celowniki.

Stanowiska ogniowe baterij dywizjonu, które zostały wcześniej wybrane i przygotowane na podstawie zarządzenia wyższego dowódcy artylerii, dowódca dywizjonu obowiązany jest przyjąć.

Rozwinięcie ugrupowania bojowego dywizjonu w poszczególnych wypadkach może być dokonane przed otrzymaniem zadania ogniowego na podstawie zarządzenia przygotowawczego.

Podczas organizacji przełamывania wcześniej przygotowanej obrony nieprzyjaciela, stanowiska ogniowe i punkty obserwacyjne z reguły zajmuje się w nocy przy ścisłym przestrzeganiu maskowania.

W wypadku posiadania czasu stanowiska ogniowe i punkty obserwacyjne urządza się przed ich zajęciem.

W celu utrzymania porządku i kontroli przestrzegania maskowania w rejonach stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych wystawia się posterunki

porządkowo-ochronne zgodnie z wytycznymi dowódcy grupy artylerii.

118. W czasie przygotowania do natarcia dowódca dywizjonu organizuje rozpoznanie nieprzyjaciela z punktów obserwacyjnych dowódców (głównych) wysuniętych oraz z punktów dwubocznej obserwacji dywizjonu.

W toku natarcia w dywizjonie powinno być zorganizowane we właściwym czasie rozpoznanie nieprzyjaciela z punktów obserwacyjnych na nowo zajętych rubieżach przez piechotę i czołgi.

119. Rozpoznanie dywizjonu powinno ustalić:

- dokładny przebieg przedniego skraju obrony nieprzyjaciela;
- rozmieszczenie sił żywych i środków ogniowych, czołgów i dział pancernych znajdujących się w okopach, stanowisk dowodzenia, punktów obserwacyjnych oraz umocnień obronnych nieprzyjaciela;
- przebieg transej, rowów łączących, rozmieszczenie pojedynczych okopów, styki transej z rowami łączącymi w systemie obrony nieprzyjaciela;
- rozmieszczenie baterii artylerii i moździerzy, pojedynczych dział i moździerzy nieprzyjaciela;
- rozmieszczenie przeciwpancernych i przeciwpiechotnych zapór nieprzyjaciela.

W pierwszej kolejności powinno być określone rozmieszczenie w terenie celów wyznaczonych dywizjonowi do zniszczenia, obezwładnienia lub zburzenia.

120. W wypadku posiadania dostatecznej ilości czasu łączność w dywizjonie może być zorganizowana zawczasu przed zajęciem ugrupowania bojowego przez dywizjon i wykorzystywana z chwilą zajęcia punktów obserwacyjnych i stanowisk ogniowych.

Przy wykorzystaniu przewodowych środków łączności powinna być przestrzegana ścisła dyscyplina w celu zapewnienia skrytego przygotowania do natarcia. Wszystkie zarządzenia do chwili rozpoczęcia natarcia przekazuje się podczas osobistej styczności dowódców i przez łączników. Zabrania się pracy radiostacji na nadawanie.

121. Planowanie ognia dywizjonu przeprowadza sztab dywizjonu na podstawie wyciągu z tabeli ognia grupy artylerii, rozkazu bojowego i wytycznych dowódcy dywizjonu z uwzględnieniem zadań postawionych przez dowódcę wspieranego batalionu.

Podczas planowania ognia ustala się:

- podział zadań ogniowych między baterie odpowiednio do ich możliwości ogniowych i ustalonych norm zużycia amunicji;
- kolejność wykonywania zadań postawionych dywizjonowi, zużycie amunicji według okresów artyleryjskiego natarcia i czasu na wykonanie każdego zadania;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia oraz sposoby wskazywania celów;
- kolejność zmiany stanowisk ogniowych dywizjonu (baterii) podczas walki w głębi obrony nieprzyjaciela oraz sposób podporządkowania baterij dowódcom kompanii.

Planowanie powinno być wykonane we właściwym czasie; sporządzanie i wysyłanie dokumentów planowania nie powinno wstrzymywać pracy dowódców (baterii) związanej z przygotowaniem do otwarcia ognia. W tym celu szeroko należy stosować wydawanie wstępnych zarządzeń.

122. Przy planowaniu ognia przez sztab dywizjonu sporządza się następujące zasadnicze dokumenty bojowe: tabelę ognia, szkic ognia, tabelę danych po-

czątkowych do prowadzenia ognia dywizjonu, stolik ogniowy (mapę kierowania ogniem).

W tabeli ognia podaje się zadania ogniowe bateryj według okresów artyleryjskiego natarcia zgodnie z zadaniami wspieranych pododdziałów, kolejność, czas i sposób wykonania zadań ogniowych oraz zużycie amunicji na każde zadanie, sygnały wywołania, przeniesienia i przerywania ognia. Tabelę ognia podpisuje dowódca dywizjonu i szef sztabu a zatwierdza dowódca grupy (oddziału) artylerii. Wyciągi z tabeli ognia wysyła się dowódcom baterii.

Do tabeli ognia załącza się szkic ognia ze spisem współrzędnych celów (odcinków) i plan (szkic) przesunięcia dywizjonu.

Szkic ognia w formie graficznej przedstawia zadania ogniowe dywizjonu (bateryj). Na szkic ognia nanosi się własny przedni skraj, rozmieszczenie nieprzyjaciela, zadania ogniowe dywizjonu (bateryj) ze wskazaniem numerów celów, odcinków ognia, ich powierzchni oraz wymiarów wzdłuż i wszerz. Szkic ognia podpisuje szef sztabu a zatwierdza dowódca dywizjonu.

123. W wypadku gdy dywizjon będzie brał udział w wykonywaniu wału ogniowego dowódca dywizjonu powinien:

- rozpoznać w terenie rubieżę wału ogniowego i odcinki wyznaczone dla dywizjonu;
- wskazać w terenie dowódcom baterii ich odcinki na rubieżach wału ogniowego;
- wskazać w terenie dowódcy wspieranego batalionu rubieżę wału ogniowego oraz udokładnić sygnały przeniesienia ognia na kolejne rubieżę wału ogniowego i ustalić miejsca ich podawania.

Sztab dywizjonu sporządza tabelę wału ogniowego dywizjonu ze wskazaniem rubieży, numeru odcin-

ków, współrzędnych środka każdego bateryjnego odcinka, czas prowadzenia ognia do każdej rubieży, zużycie amunicji na każdą rubież oraz sygnałów przeniesienia ognia na kolejną rubież. Sztab dywizjonu powinien określić (obliczyć) dane początkowe do odcinków wału ogniowego zgodnie z wytycznymi dowódcy grupy (oddziału) artylerii. Wyciągi z tabeli wału ogniowego wraz ze szkicem wysłała się dowódcom bateryj.

124. W celu wsparcia ataku piechoty i czołgów metodą kolejnych ześrodkowań ognia dowódca dywizjonu powinien:

- wspólnie z dowódcą batalionu ustalić w terenie odcinki ześrodkowanego ognia wyznaczone dywizjonowi;
- wskazać dowódcom bateryj w terenie odcinki ześrodkowanego ognia dywizjonu i podać sposób prowadzenia ognia, zużycie amunicji, sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia oraz miejsca ich podawania.

Sztab dywizjonu powinien:

- określić współrzędne obserwowanych odcinków za pomocą wcięcia z punktów dwubocznej obserwacji a nieobserwowanych — na podstawie mapy lub zdjęć fotograficznych, jeżeli one nie zostały podane przez sztab grupy (oddziału) artylerii;
- określić za pomocą wstrzeliwania lub obliczenia dane początkowe do odcinków;
- określić sposób prowadzenia ognia do każdego odcinka oraz dokonać obliczenia zużycia amunicji;
- przekazać wyciągi z tabeli danych początkowych do prowadzenia ognia dowódcom baterii ze wskazaniem współrzędnych środka, szerokości i głębokości każdego odcinka oraz jego numeru.

125. Jeżeli dywizjon będzie brał udział w obezwładnianiu (niszczeniu) baterii artylerii (moździerzy) nieprzyjaciela dowódca dywizjonu powinien:

- ustalić rozmieszczenie baterii nieprzyjaciela wyznaczonej dywizjonowi do obezwładnienia (niszczenia);
- znać czas trwania obezwładniania i zużycie amunicji;
- dać zadanie pododdziałowi artyleryjskiego rozpoznania pomiarowego, samolotowi lotnictwa artyleryjskiego lub balonowi obserwacyjnemu obsługującemu dywizjon do wstrzeliwania i kontroli ognia;
- określić sposób prowadzenia ognia do każdej baterii nieprzyjaciela, obliczyć nastawienia i zużycie amunicji dla baterij dywizjonu.

Sztab dywizjonu powinien:

- otrzymać współrzędne baterij nieprzyjaciela, które dywizjon ma obezwładniać (niszczyć);
- znać sposób określenia współrzędnych każdej baterii nieprzyjaciela;
- przekazać dowódcom baterii współrzędne baterij nieprzyjaciela dane początkowe do strzelania ze wskazaniem czasu i sposobu prowadzenia ognia oraz zużycie amunicji.

126. Dowódca dywizjonu do chwili rozpoczęcia natarcia powinien sprawdzić:

- znajomość przez dowódców baterij w terenie zadań wspieranej piechoty i czołgów;
- znajomość przez dowódców baterij w terenie dozorów i kodowania terenu, zadań ogniowych oraz sposobu ich wykonania;
- gotowość do wykonania zadań przez działa (plutony, baterie) wyznaczone z dywizjonu do strzelania na wprost;

- ugrupowania bojowe baterii, inżynieryjne urządzenia i maskowanie, gotowość do odparcia kontrataków czołgów nieprzyjaciela oraz przygotowanie do obrony przeciwlotniczej i przeciwchemicznej;
- prawidłowość obliczenia danych początkowych do strzelania;
- zaopatrzenie w amunicję, przygotowanie i segregowanie amunicji na stanowiskach ogniowych, przygotowanie dział do strzelania, stan przyrządów do kierowania ogniem oraz zaopatrzenie w materiały pędne i smary;
- gotowość łączności oraz znajomość sygnałów wywołania, przeniesienia i przerwania ognia.

Do sprawdzenia gotowości dywizjonu dowódca dywizjonu wyznacza również oficerów sztabu.

Sprawdzanie gotowości pododdziałów dywizjonu przeprowadza się w ten sposób by na dwie — trzy godziny do chwili rozpoczęcia artyleryjskiego przygotowania ataku dowódca dywizjonu mógł zameldować dowódcy grupy (oddziału, związku) artylerii o gotowości dywizjonu do wykonania postawionych zadań. Wykryte usterki usuwać należy na miejscu.

Po otrzymaniu wiadomości o czasie rozpoczęcia ataku dowódca dywizjonu podaje go dowódcom baterii osobiście lub przez oficera sztabu.

127. W celu zabezpieczenia gotowości dywizjonu na wypadek prawdopodobnego kontrprzygotowania nieprzyjaciela i odparcia jego natarcia dowódca dywizjonu powinien:

- ustalić w terenie odcinki celów i współrzędne baterij nieprzyjaciela wyznaczone dywizjonowi przez dowódcę grupy (oddziału, związku) arty-

lerii do obezwładnienia i przygotować do tych celów dane początkowe do strzelania;
— zorganizować kierowanie ogniem dywizjonu.

Z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela kontrprzygotowania dowódca dywizjonu otwiera na komendę dowódcy grupy (oddziału, związku) artylerii ogień dywizjonu.

128. W wypadku przygotowania ataku w ograniczonym czasie dywizjon zajmuje ugrupowanie bojowe natychmiast po otrzymaniu zadań od dowódcy grupy (oddziału) artylerii lub od dowódcy batalionu (pułku) do którego dywizjon został przydzielony.

Na zajęcie ugrupowania bojowego i przygotowanie do prowadzenia ognia dywizjonu potrzeba do 1,5 godziny pory dziennej.

Po otrzymaniu w terenie zadań dowódca dywizjonu wydaje ustny rozkaz bojowy oraz wytyczne dotyczące organizacji i prowadzenia rozpoznania nieprzyjaciela oraz sposoby wskazywania celów.

Dowódca baterii nanosi na mapę otrzymane zadania ogniowe, rejony stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych.

W celu skrócenia czasu na rozwinięcie dywizjonu, wyboru stanowisk ogniowych baterii w rejonach wskazanych przez dowódcę dywizjonu dokonują oficerowie ogniowi bateryj.

Miejsce rozmieszczenia (współrzędne) stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych określa się na podstawie mapy (zdjęcia) w sposób przybliżony, a orientowanie dział i przyrządów w kierunku zasadniczym dokonuje się za pomocą peryskopowego kątomierza-busoli z uwzględnieniem poprawki busoli.

Drużyna topograficzna przydzielona do dywizjonu przeprowadza dowiązanie topograficzne kierunko-

wych dział baterij w lokalnym układzie współrzędnych z wykorzystaniem map (zdjęcia).

Dowiązanie topograficzne w lokalnym układzie współrzędnych umożliwia bateriom skrócenia wstrzeliwania i ograniczenia się do wstrzelania celu pomocniczego przez dział nawiązania ogniowego dywizjonu.

Wstrzeliwanie w dywizjonie z reguły rozpoczyna się natychmiast po zajęciu ugrupowania bojowego nie oczekując zakończenia dowiązania topograficznego stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych. Po zakończeniu dowiązania topograficznego oraz po otrzymaniu danych topograficznych sztab dywizjonu i dowódcy baterij obliczają dane początkowe do przeniesienia ognia do celów wskazanych im do obezwładnienia (zniszczenia).

Dane z rozpoznania o nieprzyjacielu zbiera się i opracowuje na punkcie obserwacyjnym. Wyniki rozpoznania melduje się natychmiast dowódcy dywizjonu w celu udokładnienia zadań ogniowych postawionych dowódcom baterij.

129. Podczas przygotowania ataku w ograniczonym czasie sztab dywizjonu planuje ogień a dowódcy baterij obliczają dane początkowe do strzelania do wyznaczonych celów i odcinków ognia nie czekając na dokumenty planowania ognia i dodatkowe wytyczne ze sztabu grupy (dywizjonu). Zaplanowane przez dywizjon zadania ogniowe i dane początkowe do strzelania przygotowane przez dowódców baterij sprawdza się z wyciągiem z tabeli ognia grupy (dywizjonu) po otrzymaniu go. Dane niezbędne do przygotowania ognia w dywizjonie (bateriach) przekazuje się telefonicznie i przez łączników.

W sztabie dywizjonu sporządza się mapę kierowania ogniem (lub stolik ogniowy), tabelę i szkic ognia, a w bateriach — stolik ogniowy (mapę) i tabelę danych początkowych do strzelania.

Działania dywizjonu w toku natarcia

130. W ustalonym czasie na komendę (sygnał) dowódcy grupy artylerii o rozpoczęciu artyleryjskiego przygotowania dowódca dywizjonu otwiera ogień dywizjonu wykonując zadania ogniowe ściśle według tabeli ognia.

Dowódca dywizjonu ze swego punktu obserwacyjnego osobiście obserwuje wyniki ognia, kontroluje prowadzenia ognia przez baterie i melduje dowódcy grupy (oddziału) artylerii i dowódcy wspieranego batalionu o wykonaniu przez dywizjon każdego zadania ogniowego.

W wypadku wykrycia w czasie artyleryjskiego przygotowania ataku nowych celów dowódca dywizjonu melduje o nich dowódcy grupy (oddziału) artylerii i dowódcy wspieranego batalionu.

131. Po zakończeniu artyleryjskiego przygotowania ataku dowódca dywizjonu powinien we właściwym czasie nie przerywając ognia dywizjonu przejść do artyleryjskiego wsparcia ataku ściśle przestrzegając ustalonego w tabeli szybkości ognia.

W okresie artyleryjskiego wsparcia ataku dowódca dywizjonu prowadzi obserwację działań piechoty i czołgów, a na sygnał dowódcy pułku, w którego pasie natarcia dywizjon prowadzi ogień podaje komendy do przeniesienia ognia na kolejne rubieże wału ogniowego. Jeżeli dywizjon bierze udział w kolejnych ześrodkowaniach ognia dowódca dywizjonu daje komendy do przeniesienia ognia na sygnał dowódcy pułku lub dowódcy batalionu.

W celu utrzymania bardziej trwałej łączności z nacierającą piechotą i czołgami oraz dla prowadzenia rozpoznania dowódca dywizjonu zazwyczaj wysyła wysunięty punkt obserwacyjny z radiostacją w ugru-

powanie bojowe piechoty i czołgów nacierających na tym kierunku.

Oficer wyznaczony na wysunięty punkt obserwacyjny dywizjonu powinien dokładnie znać sposób prowadzenia ognia do rubieży wału ogniowego (kolejnych ześrodkowań ognia) i być gotowym na rozkaz dowódcy dywizjonu do objęcia kierowania ogniem dywizjonu.

132. Dywizjon wyznaczony do wsparcia batalionu drugiego rzutu pułku do czasu wprowadzenia go do walki wykonuje zadania ogniowe w celu wsparcia pierwszego rzutu na kierunku wprowadzenia do walki drugiego rzutu. Dowódca dywizjonu powinien mieć niezawodnie działającą łączność z dowódcą batalionu drugiego rzutu i z chwilą wprowadzenia batalionu do walki znajdować się razem z jego dowódcą w gotowości do wsparcia batalionu ogniem dywizjonu.

133. W okresie artyleryjskiego zabezpieczenia działań piechoty i czołgów w głębi obrony nieprzyjaciela dywizjon ześrodkowanym ogniem obezwładnia (niszczy) siły żywe i środki ogniowe w punktach oporu nieprzyjaciela, skierowując główny wysiłek na wsparcie najbardziej pomyślnie nacierających kompanii i zniszczenie nieprzyjaciela, stawiającego opór na ich skrzydłach; odpiera kontrataki piechoty i czołgów; zabezpiecza umocnienie zdobytych przez piechotę i czołgi rubieży lub pojedynczych obiektów.

Dowódca dywizjonu powinien być zawsze gotów do powtórnego obezwładnienia nieprzyjaciela w poszczególnych punktach oporu (węzłach obrony) oraz do zniszczenia kontratakującej piechoty i czołgów nieprzyjaciela.

Zadania związane z zabezpieczeniem działań piechoty i czołgów w głębi obrony nieprzyjaciela dy-

wizjon powinien wykonywać w ścisłym współdziałaniu ze wspieraną piechotą i czołgami, działami pancernymi i działami towarzyszącymi.

W celu otwarcia we właściwym czasie skutecznego ognia do kontratakującej piechoty i czołgów nieprzyjaciela ogień powinien być zawczasu przygotowany do rubieży na najbardziej prawdopodobnych kierunkach kontrataków nieprzyjaciela; obserwację na tych kierunkach wzmacnia się. Szczególną uwagę należy zwrócić na zabezpieczenie styków i skrzydeł wspieranego batalionu.

W toku walki w głębi obrony nieprzyjaciela dywizjon powinien natychmiast obezwładniać (niszczyć) wykryte baterie artylerii i moździerzy nieprzyjaciela.

134. W celu osiągnięcia ścisłego współdziałania ze wspieraną piechotą i czołgami podczas walki w głębi obrony nieprzyjaciela dowódca dywizjonu powinien:

- obserwować położenie i działania własnej piechoty i czołgów oraz utrzymywać z nimi niezawodnie działającą łączność;
- prowadzić ciągle rozpoznanie nieprzyjaciela i terenu;
- natychmiast niszczyć (obezwładniać) ogniem wykryte cele;
- przenosić ogień do celów przeszkadzających nacierającym pododdziałom;
- w odpowiednim czasie dokonywać zmiany stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych dywizjonu;
- zabezpieczać ogniem dywizjonu umocnienie zdobytych przez piechotę i czołgi rubieży lub pojedynczych obiektów;
- meldować dowódcy grupy artylerii (dowódcy batalionu) o sytuacji i zawiadamiać o niej dowódców baterii.

135. Stanowiska ogniowe dywizjonu wchodzącego w skład grupy artylerii zmienia się według planu dowódcy grupy artylerii z reguły całym dywizjonem jednocześnie.

Punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu nie wyznaczanego do wsparcia batalionu zmienia się kolejno w miarę posuwania się piechoty i czołgów oraz w miarę gotowości łączności z dowódcami baterii na nowym punkcie obserwacyjnym. Sztab dywizjonu przesuwa się na nowy punkt obserwacyjny na rozkaz dowódcy dywizjonu. Szef sztabu dywizjonu powinien zameldować szefowi sztabu grupy (oddziału) o rozpoczęciu przesunięcia i o nowym miejscu sztabu.

Dywizjon, który ma być podporządkowany dowódcy batalionu pierwszego rzutu rozpoczyna zmianę stanowisk ogniowych z chwilą zdobycia punktów oporu pierwszej pozycji obrony nieprzyjaciela i dokonuje się całym dywizjonem jednocześnie. Zmiana stanowisk ogniowych powinna być zakończona do chwili podporządkowania dywizjonu dowódcy batalionu. Po podporządkowaniu dywizjonu podczas walki w głębi obrony nieprzyjaciela stanowiska ogniowe zmienia się pojedynczo bateriami. Punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu, który wspiera batalion lub który został przydzielony do batalionu z reguły zmienia się jednocześnie ze zmianą punktu obserwacyjnego dowódcy batalionu.

Podczas zmiany punktu obserwacyjnego przez dowódcę dywizjonu do chwili zajęcia przez niego nowego punktu obserwacyjnego ogniem dywizjonu kieruje szef sztabu dywizjonu.

Wysunięte punkty obserwacyjne dywizjonu zmienia się w miarę posuwania się piechoty i czołgów tak, aby stale znajdowały się one w ugrupowaniach bojowych piechoty i czołgów.

Dywizjon wyznaczony do wsparcia batalionu drugiego rzutu z chwilą wprowadzenia batalionu do walki powinien znajdować się na wskazanych dla niego stanowiskach ogniowych w gotowości do wsparcia wprowadzenia do walki batalionu.

W celu zmiany stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych dowódca dywizjonu podaje dowódcy baterii: sposób przesunięcia dywizjonu w zależności od osiągniętych przez piechotę i czołgi rubieży, nowe rejony stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych, marszruty i miejsca posterunków porządkowo-ochronnych wzdłuż osi marszu oraz sposób utrzymywania łączności podczas przesunięcia.

Dla wyboru marszruty, nowych stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych dowódca dywizjonu w odpowiednim czasie wysyła rozpoznanie.

136. W celu prowadzenia ciągłego rozpoznania nieprzyjaciela i terenu w toku natarcia dowódca dywizjonu powinien w odpowiednim czasie wysyłać artyleryjskie grupy rozpoznawcze, posiadać wysunięte punkty obserwacyjne na zajętych przez piechotę i czołgi rubieżach oraz dawać dodatkowe zadania do rozpoznania:

- rozmieszczenia sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela jego czołgów i dział pancernych wstrzymujących natarcie wspieranej piechoty i czołgów;
- artylerii i moździerzy nieprzyjaciela ich działań oraz określenia ich miejsca;
- podchodzenia odwodów nieprzyjaciela;
- dróg odejścia nieprzyjaciela i jego pośrednich pozycji obronnych;
- rejonów dla punktów obserwacyjnych i stanowisk ogniowych dywizjonu.

Prócz tego powinno się prowadzić obserwację działań własnych wojsk i wyników ognia swego dywizjonu.

137. W celu odparcia kontrataków czołgów i piechoty nieprzyjaciela dowódca dywizjonu na podstawie wytycznych dowódcy grupy (oddziału) artylerii lub dowódcy wspieranego batalionu oraz z własnej inicjatywy powinien zawczasu stawiać zadania do przygotowania ześrodkowanego ognia na przypuszczalne rejony ześrodkowania nieprzyjaciela i ognia zaporowego na prawdopodobnych kierunkach jego kontrataków.

W wypadku wykrycia odwodu nieprzyjaciela dowódca dywizjonu powinien ześrodkowanym ogniem dywizjonu zadać mu jaknajwiększe straty oraz ogniem zaporowym odpierać jego kontrataki.

W celu wzbronienia przerwania się nieprzyjaciela na stykach (skrzydłach) wspieranego batalionu dowódca dywizjonu we właściwym czasie przygotowuje ześrodkowany ogień dywizjonu.

Podczas odpierania kontrataków nieprzyjaciela szczególne znaczenie ma powiązanie działania dywizjonu z działaniami czołgów, dział pancernych i pododdziałów piechoty oraz z działaniami pododdziałów saperów i miotaczy ognia.

138. Podczas umacniania przez pododdziały ogólnowojskowe (pancerne) zdobytych rubieży lub obiektów w głębi obrony nieprzyjaciela dowódca dywizjonu na podstawie wytycznych dowódcy grupy (oddziału) artylerii lub dowódcy pododdziału do którego dywizjon został przydzielony, powinien:

- wskazać dowódcom baterij stanowiska ogniowe oraz sposób wprowadzenia baterii na stanowiska ogniowe do strzelania na wprost;
- dać zadania do przygotowania ześrodkowanego i zaporowego ognia przed frontem i na skrzydłach

oddziałów (pododdziałów) ogólnowojskowych (pancernych), szczególnie na kierunkach zagrożenia pancernego.

139. W czasie pościgu nieprzyjaciela dywizjon może wykonywać następujące zadania:

- wzbraniać podejścia z głębi odwodów nieprzyjaciela;
- uniemożliwiać planowe odejście kolumn i grup nieprzyjaciela, umocnienie się jego na pośrednich rubieżach obronnych;
- niszczyć i obezwładniać siły żywe i środki ogniowe, czołgi i artylerię nieprzyjaciela w punktach oporu, węzłach obrony i na drogach marszu oraz na pośrednich rubieżach obronnych zajętych przez wycofującego się nieprzyjaciela lub jego odwody, które zdołały podejść;
- odpierać kontrataki czołgów i piechoty nieprzyjaciela oraz wspierać działania batalionu w celu umocnienia ważnych rubieży lub obiektów;
- współdziałać w celu szybkiego rozbitcia i zniszczenia okrążonego zgrupowania nieprzyjaciela.

Dywizjon przydzielony do oddziału wydzielonego powinien działać zdecydowanie i szybko, niszczyć siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela oraz wspierać działania oddziału wydzielonego w celu zdobycia rubieży (obiektu) na drodze odejścia nieprzyjaciela.

Stanowiska ogniowe z reguły powinno wybierać się w pobliżu dróg i w niedużej odległości od punktów obserwacyjnych. Samodzielnie działające baterie (plutony) i działa powinny śmiało wysuwać się do przodu i niszczyć odchodzącego nieprzyjaciela ogniem na wprost.

Właściwości działań dywizjonu wielkiej lub specjalnej mocy

140. Dywizjon haubic (mortir) używa się do wykonania następujących zadań ogniowych:

- burzenia trwałych i szczególnie mocnych umocnień obronnych typu polowego;
- obezwładnienia (burzenia) najbardziej ważnych punktów oporu nieprzyjaciela;
- obezwładnienia (niszczenia) baterii znajdujących się w trwałych ukryciach.

Działa dywizjonu haubic wielkiej mocy w pojedynczych wypadkach można używać do burzenia trwałych umocnień obronnych ogniem na wprost.

Dywizjonu armat używa się do niszczenia i obezwładniania ważnych obiektów i celów znajdujących się w głębi obrony nieprzyjaciela (baterie dalekonośne, sztaby, mosty, stacje kolejowe, bliskie lotniska, duże składy i zgrupowania wojsk) oraz do burzenia trwałych umocnień obronnych ogniem na wprost.

141. Po przeanalizowaniu otrzymanego zadania i oceny położenia dowódca dywizjonu przeprowadza rekonesans w celu:

- zapoznania oficerów z otrzymanym zadaniem;
- wyboru stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych w rejonach wskazanych przez dowódcę grupy artylerii;
- rozpoznania dróg dojazdu do stanowisk ogniowych oraz określenia rodzaju prac związanych z przygotowaniem dróg;
- wyboru rejonu do uzbrojenia działa;
- określenia sposobu zajęcia stanowisk ogniowych;
- określenia zakresu prac związanych z inżynieryjnym urządzeniem stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych oraz ich maskowania.

142. Zasadniczym zadaniem rozpoznania w dywizjonie haubic (mortir) jest wykrycie trwałych i szczególnie mocnych umocnień obronnych typu polowego oraz punktów oporu nieprzyjaciela.

W czasie rozpoznania należy ustalić:

- położenie (współrzędne) umocnienia;
- charakter (rodzaj) umocnienia obronnego jego wymiary zewnętrzne i uzbrojenie;
- ilość i kierunki otworów strzelniczych;
- kierunek i wysokość ścian;
- wytrzymałość ścian i stropu;
- rozmieszczenie środków ogniowych osłaniających podejścia do umocnienia i rowów łączących;
- miejsca punktów obserwacyjnych z których można dobrze obserwować umocnienie.

Dane o rozmieszczeniu stanowisk ogniowych baterij dalekonośnych sztabów, mostów, stacji kolejowych, bliskich lotnisk i składów nieprzyjaciela dywizjon armat otrzymuje od artyleryjskiego rozpoznania pomiarowego i lotnictwa artyleryjskiego.

143. Podczas stawiania zadań do burzenia trwałych umocnień obronnych dowódca dywizjonu podaje dowódcom baterij:

- cele i ich współrzędne w terenie;
- sposób burzenia (strzelanie do stropu lub ścian); najodpowiedniejsze ładunki, kąty upadku i szybkości końcowe pocisku do zburzenia każdego celu;
- stanowiska ogniowe baterij;
- miejsca punktów obserwacyjnych dowódców baterij;
- niezbędną ilość trafień;
- czas rozpoczęcia i zakończenia wstrzeliwania;

- zużycie amunicji na wstrzeliwanie i zburzenie każdego celu;
- czas rozpoczęcia burzenia, czas wykonania zadania i termin przedstawienia meldunku o wykonaniu zadania;
- jakie środki rozpoznania zastosować do obsługi strzelania baterij;
- kto będzie wykonywał powolny ogień ciągły do zburzonych umocnień obronnych, oraz sposób jego wykonania.

144. Burzenie może być poprzedzone przez rozpoznanie ogniem artylerii przeprowadzane zazwyczaj przez 122 lub 152 mm baterie haubic. Zasadniczym zadaniem rozpoznania ogniem artylerii jest wykrycie betonu lub pancerza.

Punkt obserwacyjny, z którego prowadzi się obserwację wyników rozpoznania ogniem, powinien znajdować się w miarę możliwości jak najbliżej rozpoznawanego umocnienia. Na tym punkcie obserwacyjnym powinien znajdować się dowódca baterii, która otrzymała zadanie do zburzenia umocnienia po jego wykryciu i prowadzić obserwację wyników rozpoznania ogniem.

145. Po zakończeniu burzenia dowódca dywizjonu sprawdza wykonanie zadań przez baterie i przedstawia do sztabu grupy artylerii meldunek z załączeniem karty ewidencyjnej trwałego umocnienia obronnego.

Każde zburzone trwałe umocnienie obronne nieprzyjaciela dokładnie obserwuje się. W razie konieczności na zarządzenie wyższego dowódcy artylerii baterie artylerii organicznej swoim ogniem wzbraniają odbudowanie przez nieprzyjaciela zburzonych umocnień obronnych.

Działania dywizjonu w artyleryjskim odwodzie przeciwpancernym

146. Dywizjon wchodzący w skład artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego lub tworzący artyleryjski odwód przeciwpancerny wykonuje w natarciu następujące zadania:

- odpiera kontrataki czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela;
- umacnia zdobyte rubieże i obiekty ważne pod względem taktycznym;
- zabezpiecza skrzydła nacierających oddziałów i pododdziałów;
- wzmacnia obronę przeciwpancerną związku (oddziału) ogólnowojskowego (pancernego).

Prócz tego dywizjon może być użyty w artyleryjskim przygotowaniu i wsparciu ataku.

Podczas wykonywania postawionych zadań od dowódcy dywizjonu wymaga się śmiałości i przejawiania inicjatywy w działaniach, znajomości położenia i charakteru działania oddziałów (pododdziałów) pierwszego i drugiego rzutu, ścisłej łączności i dokładnego współdziałania z odwodem pancernym i oddziałem zaporowym.

147. Dowódca dywizjonu wyznaczony na dowódcę artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego po przeanalizowaniu otrzymanego zadania i ocenie położenia przeprowadza z dowódcami baterij i przydzielonych pododdziałów rekonesans rejonu ześrodkowania odwodu do chwili natarcia, ustala położenie nieprzyjaciela, kierunki zagrożenia pancernego, położenie i zadania własnej piechoty i czołgów, sposób współdziałania z odwodem pancernym i oddziałem zaporowym oraz marszruty i rubieże rozwinięcia odwodu w toku walki.

148. Na podstawie analizy otrzymanego zadania, oceny położenia i wyników rekonesansu dowódca dywizjonu wydaje w terenie ustny rozkaz bojowy w którym podaje:

- położenie nieprzyjaciela i kierunki zagrożenia pancernego;
- położenie i zadania własnej piechoty i czołgów;
- zadania i ugrupowanie bojowe odwodu na podstawie wyjściowej do natarcia;
- zadania odwodu w okresie artyleryjskiego przygotowania ataku i artyleryjskiego wsparcia ataku;
- zadania odwodu podczas walki w głębi obrony nieprzyjaciela według rubieży rozwinięcia, marszrut oraz ugrupowanie bojowe na poszczególnych rubieżach;
- zadania dotyczące rozpoznania nieprzyjaciela i organizacji obserwacji działania jego czołgów;
- sposób współdziałania z piechotą i czołgami, z sąsiednimi oddziałami (pododdziałami) artylerii, odwodem pancernym i oddziałem zaporowym;
- sygnały współdziałania i sposoby wskazywania celów;
- sposób utrzymania łączności;
- terminy gotowości;
- sposób uzupełniania amunicji.

Na podstawie wytycznych dowódcy dywizjonu sztab sporządza szkic użycia odwodu.

149. Do chwili rozpoczęcia natarcia dywizjon, jeżeli nie jest użyty do artyleryjskiego przygotowania i artyleryjskiego wsparcia ataku, zazwyczaj rozmieszcza się na kierunku zagrożenia pancernego w stałej gotowości do odparcia kontrataku czołgów nieprzyjaciela.

150. W toku natarcia dywizjon przesuwa się w wyznaczonym kierunku skokami od jednego rejo-

nu ześrodkowania do drugiego który zajmuje się w zależności od osiągniętych rubieży przez piechotę i czołgi w całości lub pojedynczo bateriami.

W celu odparcia kontrataku czołgów nieprzyjaciela, dywizjon powinien we właściwym czasie zająć dogodną rubież i przygotować się do ich odparcia.

Na rubieżach rozwinięcia dywizjon zajmuje stanowiska ogniowe z reguły pojedynczo bateriami zachowując przy tym konieczne urzutowanie w głąb. Rozmieszczenie baterii powinno zapewniać wzajemną łączność ogniową i wsparcie tak wzdłuż frontu jak i w głąb ugrupowania oraz obronę okrężną.

Dowódca dywizjonu dowodzi bateriami z punktu obserwacyjnego rozmieszczonego w rejonie stanowiska ogniowego jednej z baterij.

151. Zasadniczym zadaniem rozpoznania dywizjonu jest wykrycie we właściwym czasie czołgów nieprzyjaciela i powiadomienie o ich pojawieniu się.

Dowódca dywizjonu wyznaczonego do artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego organizuje rozpoznanie działania czołgów nieprzyjaciela na kierunkach zagrożenia pancernego, rubieżach rozwinięcia i marszrutach. We wszystkich bateriach organizuje się obserwację okrężną oraz stosuje się środki w celu powiadomienia we właściwym czasie o kontratakach czołgów nieprzyjaciela.

Rozpoznanie zawczasu organizuje się i prowadzi kolejno na każdej rubieży przed zajęciem jej przez dywizjon.

Rozpoznanie działania czołgów nieprzyjaciela, marszrut i rubież rozwinięcia dywizjonu oraz wyboru stanowisk ogniowych na nich dokonuje zazwyczaj artyleryjska grupa rozpoznawcza, która posuwa się w ślad za nacierającą piechotą, melduje o wynikach rozpoznania oraz wysyła przewodników a w wypadku posiadania czasu naprawia drogi marszu.

152. Dowódca dywizjonu utrzymuje łączność za pomocą radia i ruchomych środków łączności z wyższym dowódcą artylerii, z bateriami, z oddziałami pierwszego rzutu działającymi na kierunku przesunięcia dywizjonu, z odwodem pancernym i oddziałem zaporowym.

153. W celu odparcia kontrataku czołgów nieprzyjaciela dywizjon powinien zawczasu rozwinąć się na wyznaczonej rubieży i spotkać czołgi nieprzyjaciela ogniem z zajętych i przygotowanych do walki stanowisk ogniowych.

Dowódca dywizjonu powinien zorganizować obserwację czołgów nieprzyjaciela, kierować ogniem i manewrem baterii, ześrodkowując ogień na głównym kierunku kontrataku czołgów nieprzyjaciela. Przy tym organizuje on współdziałanie między bateriami w celu prowadzenia ognia skrzydłowego do czołgów nieprzyjaciela oraz współdziała z odwodem pancernym i oddziałem zaporowym.

Ogień do czołgów nieprzyjaciela otwiera się na rozkaz (sygnał) dowódcy dywizjonu oraz z inicjatywy dowódców baterii zgodnie z wytycznymi dowódcy dywizjonu.

154. Po odparciu kontrataku czołgów nieprzyjaciela dywizjon powinien z reguły dokonać całkowitej lub częściowej zmiany stanowisk ogniowych baterij i być gotowym do odparcia powtórnych kontrataków nieprzyjaciela.

Podczas umacniania zdobytej przez piechotę i czołgi rubieży (obiektu), dywizjon zajmuje ugrupowanie bojowe na tej rubieży, i przygotowuje ogień baterij dostosowując go do ognia przeciwpancernego piechoty i rozmieszczenia zapór przeciwczołgowych.

155. W wypadku gdy dywizjon wyznaczony do artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego bierze

udział w artyleryjskim przygotowaniu i artyleryjskim wsparciu ataku, zadania ogniowe dywizjonu na te okresy artyleryjskiego natarcia planuje dowódca odpowiedniej grupy artylerii. Stanowiska ogniowe i punkty obserwacyjne dywizjonu zajmuje się na podstawie wytycznych dowódcy grupy artylerii. Na zarządzenie dowódcy grupy artylerii zostaje również przeprowadzone dowiązanie topograficzne stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych dywizjonu.

Działania dywizjonu w boju spotkaniowym podczas rozwinięcia z marszu

156. Dywizjon działający w składzie awangardy (oddziału przedniego) powinien wyprzedzić nieprzyjaciela w otwarciu ognia, osłonić rozwinięcie awangardy (oddziału przedniego) i wesprzeć jej natarcie.

Zadania dywizjonu i sposób jego rozwinięcia określa się w czasie organizacji marszu i udokładnia odpowiednio do sytuacji w chwili spotkania z nieprzyjacielem.

Dywizjon powinien znajdować się w stałej gotowości do odparcia ataku czołgów nieprzyjaciela.

Sytuacja boju spotkaniowego wymaga od dowódcy dywizjonu śmiałości i inicjatywy w działaniu. Ścisła łączność i dokładne współdziałanie z piechotą i czołgami oraz znajomość ich zadań ma decydujące znaczenie dla pomyślnych działań dywizjonu.

Z chwilą rozpoczęcia marszu w celu przyspieszenia zajęcia ugrupowania bojowego, z dywizjonu wysyła się artyleryjską grupę rozpoznawczą, która maszeruje w szpicie czołowej.

Z chwilą nawiązania walki przez szpicę czołową dywizjon nie licząc się z dogodnością rejonu stanowisk ogniowych szybko rozwija się i natychmiast otwiera ogień do nieprzyjaciela uniemożliwiając mu

rozwinięcie się. Część baterij (dział) dywizjonu może wysuwać się na odkryte stanowiska ogniowe do strzelania na wprost.

Jeżeli do dywizjonu był przydzielony samolot lotnictwa artyleryjskiego, dowódca dywizjonu wykorzystuje go do kierowania ogniem do baterij znajdujących się w kolumnach nieprzyjaciela.

157. W celu szybkiego zajęcia przez dywizjon ugrupowania bojowego dowódca dywizjonu do czasu postawienia zadań ogniowych bateriom daje wytyczne do zajęcia stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych oraz do organizacji rozpoznania i łączności. W czasie rozwinięcia dowódca dywizjonu wydaje ustny rozkaz bojowy w którym podaje:

- dozory;
- wiadomości o nieprzyjacielu;
- zadanie awangardy (oddziału przedniego);
- zadanie dywizjonu i baterij;
- kierunek zasadniczy strzelania (azymut topograficzny) i najmniejsze celowniki;
- czas gotowości do otwarcia ognia;
- miejsce swego punktu obserwacyjnego, sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia oraz sposób wskazywania celów.

Jeżeli sytuacja nie zezwala na postawienie zadań wszystkim dowódcom baterii osobiście, to dowódca dywizjonu wydaje je za pośrednictwem szefa sztabu i oficera rozpoznawczego dywizjonu.

158. Podczas rozwinięcia dywizjonu z marszu baterie szybko zajmują ugrupowanie bojowe i natychmiast otwierają ogień do celów wstrzymujących posuwanie się piechoty i czołgów.

Miejsce rozmieszczenia (współrzędne) stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych określa się na podstawie mapy w sposób przybliżony, a działa i przyrządy ustawia się w kierunku zasadniczym za

pomocą kątomierza-busoli. Drużyna topograficzna przydzielona do dywizjonu przeprowadza dowiązanie topograficzne stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych w sposób pobieżny przy użyciu przyrządów.

159. Dowódca dywizjonu, który wspierał walkę awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) po otrzymaniu zarządzenia do wsparcia sił głównych powinien natychmiast nawiązać łączność z dowódcą pododdziału (oddziału) sił głównych, i po otrzymaniu od niego dodatkowych zadań ogniowych podać nowe zadania dowódcom baterij. Rozpoczęcie wsparcia pododdziału (oddziału) sił głównych powinno odbyć się bez przerw w prowadzeniu ognia.

160. Dywizjon maszerujący w kolumnie sił głównych powinien być stale gotowy do natychmiastowego wsparcia walki awangardy (oddziału przedniego) i do zabezpieczenia rozwinięcia oddziałów sił głównych.

Dowódca dywizjonu maszeruje razem z wyższym dowódcą artylerii lub z dowódcą oddziału ogólnowojskowego (pancernego). Sztab dywizjonu maszeruje na czole kolumny dywizjonu.

W wypadku spotkania się awangardy (oddziału przedniego) z nieprzyjacielem w czasie marszu dowódca dywizjonu po otrzymaniu zadania daje zarządzenie do rozwinięcia dywizjonu i zajęcia ugrupowania bojowego oraz szybko udaje się z dowódcami baterij w rejon działania awangardy (oddziału przedniego), gdzie orientuje się w sytuacji i odpowiednio do otrzymanego zadania wydaje ustny rozkaz bojowy, stawia zadania do rozpoznania nieprzyjaciela i daje wytyczne szefowi sztabu do organizacji kierowania ogniem dywizjonu.

Działania dywizjonu podczas zajmowania ugrupowania bojowego powinny być szybkie w celu zabez-

pieczenia rozwinięcia piechoty i czołgów oraz zajęcia przez nie położenia wyjściowego do natarcia. Każda bateria otwiera ogień w miarę gotowości do celów najbardziej przeszkadzających działaniom awangardy (oddziału przedniego).

Sposób działania z piechotą i czołgami ustala się do czasu wyjścia na rubież rozwinięcia i udokładnia po rozpoczęciu walki.

W miarę posuwania się oddziałów sił głównych dywizjon przesuwa się na nowe stanowiska ogniowe. Podczas zmiany stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych nie powinno być przerwane ciągle wsparcie nacierającej piechoty i czołgów.

W wypadku odejścia nieprzyjaciela dywizjon bierze udział w pościgu w składzie oddziału przedniego lub zabezpieczenia działania pododdziałów prowadzących walkę w celu zniszczenia pododdziałów nieprzyjaciela osłaniających odejście.

161. Dywizjon działający w składzie oddziału wydzielonego powinien być stale gotów do wsparcia działań oddziału wydzielonego.

Artyleryjska grupa rozpoznawcza dywizjonu marszeruje wraz z rozpoznaniem oddziału wydzielonego z zadaniem ustalenia położenia nieprzyjaciela, obecności przeszkód na drodze marszu dywizjonu oraz w celu wyboru punktów obserwacyjnych i stanowisk ogniowych.

W wypadku spotkania się z nieprzyjacielem dywizjon rozwija się i zajmuje ugrupowanie bojowe w ten sam sposób co i dywizjon działający w składzie awangardy (oddziału przedniego).

Z chwilą zdobycia przez oddział wydzielony wyznaczonej mu rubieży (obiektu) dywizjon zabezpiecza działania oddziału wydzielonego w celu utrzymania tej rubieży (obiektu) do chwili podejścia awangardy.

Działania dywizjonu w składzie artylerii awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) podczas pokonywania pasa przesłaniania nieprzyjaciela

162. Dywizjon, działający w składzie artylerii awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) pokonywującej pas przesłaniania wykonuje następujące zadania:

- podczas ataku na przedni skraj pasa przesłaniania i zdobywania następnych pozycji, obezwładnia i niszczy siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela;
- odpiera kontrataki piechoty i czołgów nieprzyjaciela;
- wzbrania nieprzyjacielowi odejście na pozycje pośrednie pasa przesłaniania;
- obezwładnia i niszczy nieprzyjaciela podczas walki awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) o pozycję ubezpieczenia bojowego;
- zabezpiecza zdobycie i umocnienie rubieży dogodnej do rozwinięcia sił głównych i obserwacji głębi obrony nieprzyjaciela;
- prowadzi walkę z artylerią i moździerzami nieprzyjaciela;

163. Z chwilą podejścia awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) do pasa przesłaniania, rozpoznanie dywizjonu ustala rozmieszczenie sił żywych i środków ogniowych na przednim skraju i w głębi pasa przesłaniania nieprzyjaciela, istnienie punktów oporu i czołgów, rejonów stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych artylerii i moździerzy nieprzyjaciela, oraz zapór inżynierskich.

164. Przy podejściu do pasa przesłaniania zgodnie z decyzją dowódcy oddziału (pododdziału) tworzące-

go awangardę (oddział przedni, wydzielony) dowódca dywizjonu wydaje zarządzenie do rozwinięcia dywizjonu oraz podaje zadania ogniowe dowódcom bateryj.

Podczas rozwinięcia dywizjonu stanowiska ogniowe należy wybierać w pobliżu dróg i jak najbliższe punktów obserwacyjnych.

Punkty obserwacyjne dowódcy dywizjonu i dowódców bateryj powinny znajdować się razem z punktami obserwacyjnymi dowódców wspieranych pododdziałów.

Po podaniu zadań ogniowych dowódcom bateryj, dowódca dywizjonu otwiera ogień do wykrytych celów wspierając atak piechoty i czołgów.

165. Działania dywizjonu podczas wsparcia walki awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) w pasie przesłaniania powinny charakteryzować się szerokim stosowaniem manewru i dużą giętkością w kierowaniu ogniem artylerii.

Podczas ataku piechoty i czołgów na przedni skraj pasa przesłaniania, kierowanie ogniem dywizjonu powinno być z reguły zcentralizowane. Dywizjon ześrodkowanym ogniem niszczy (obezwładnia) siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela znajdujące się w punktach oporu przed frontem i na skrzydłach nacierających pododdziałów, nie dopuszczając do odejścia nieprzyjaciela na następne pozycje.

Następnie dywizjon wspiera działania awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) obezwładniając siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela i nie dopuszcza do jego kontrataków.

Po przelaniu przedniego skraju pasa przesłaniania część baterii dywizjonu może być przydzielona do kompanii piechoty w celu bezpośredniego ich wsparcia.

Aby przesunięcie stanowisk ogniowych dywizjonu nastąpiło we właściwym czasie organizuje się rozpoznanie dróg i stanowisk ogniowych w nowych rejonach.

166. Z chwilą podejścia awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) do głównego pasa obrony nieprzyjaciela dywizjon powinien zabezpieczyć swoim ogniem zdobycie przez awangardę (oddział przedni, wydzielony) punktów na przednim skraju głównego pasa obrony nieprzyjaciela, zapewniających dobry wgląd w jego obronę, a w wypadku powodzenia wspierać dalsze natarcie awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) w głąb obrony nieprzyjaciela. Dowódca dywizjonu powinien zorganizować kierowanie ogniem dywizjonu, ześrodkowanym ogniem obezwładniać siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela przed frontem i na skrzydłach awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) i być gotowym do natychmiastowego niszczenia nieprzyjaciela kontratakującego awangardę (oddział przedni, wydzielony) ze skrzydeł.

Pojedyncze działa ze składu dywizjonu na zarządzenie dowódcy oddziału (pododdziału) tworzącego awangardę (oddział przedni, wydzielony) mogą być przydzielone do kompanii awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) jako działa towarzyszące.

167. Podczas prowadzenia rozpoznania głównego pasa obrony nieprzyjaciela należy ustalić przebieg przedniego skraju, rozmieszczenie środków ogniowych i sił żywych nieprzyjaciela, umocnień obronnych i zapór inżynierskich.

Sztab dywizjonu opracowuje otrzymane dane z rozpoznania oraz sporządza schemat rozpoznawczy i meldunek rozpoznawczy.

DZIAŁANIA BATERII (PLUTONU)

168. Bateria (pluton) z reguły działa w składzie dywizjonu (baterii) i może być wyznaczona do wsparcia kompanii lub przydzielona kompanii. Prócz tego bateria może być wyznaczona do artyleryjskiego odwodu przeciwpancerneho.

W natarciu bateria może wykonywać następujące zadania:

- niszczyć (obezwładniać) siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela znajdujące się w transejach, punktach oporu i rejonach ześrodkowania;
- burzyć umocnienia obronne typu polowego i pojedyncze odcinki transej oraz rowów łączących;
- robić przejścia w zaporach inżynieryjnych;
- wspierać atak piechoty i czołgów prowadząc ogień do odcinków na rubieżach wału ogniowego lub do odcinków ześrodkowanego ognia;
- niszczyć (obezwładniać) kontratakującą piechotę i czołgi oraz punkty obserwacyjne nieprzyjaciela podczas walki w głębi obrony;
- zabezpieczyć swoim ogniem umocnienie zdobytych przez piechotę i czołgi rubieży (obiektów) oraz skrzydła i styki nacierających pododdziałów.

Prócz tego bateria w składzie dywizjonu może być użyta do obezwładniania (niszczenia) baterii artylerii i moździerzy nieprzyjaciela.

Bateria działająca w składzie dywizjonu wykonuje zadania zgodnie z tabelą ognia dywizjonu.

169. Zadania ogniowe i wytyczne do rozwinięcia baterii dowódca baterii otrzymuje w terenie od dowódcy dywizjonu lub od dowódcy kompanii do której bateria została przydzielona.

W zależności od sytuacji i czasu dowódca baterii osobiście wybiera stanowiska ogniowe lub wysyła

artyleryjską grupę rozpoznawczą. O wyborze stanowisk ogniowych dowódca baterii melduje dowódcy dywizjonu.

170. Dowódca baterii wyznaczonej do wsparcia kompanii po otrzymaniu zadania od dowódcy dywizjonu i wydaniu niezbędnych zarządzeń do zajęcia punktów obserwacyjnych i stanowisk ogniowych oraz zorganizowaniu rozpoznania i łączności obowiązany jest zgłosić się do dowódcy kompanii w celu wzięcia udziału w rekonesansie i otrzymania zadań do wsparcia kompanii. Dowódca baterii melduje dowódcy kompanii o zadaniach otrzymanych od dowódcy dywizjonu, miejscu rozmieszczenia stanowiska ogniowego, możliwościach ogniowych baterii, stanie amunicji i gotowości do otwarcia ognia.

W czasie przeprowadzania przez dowódcę kompanii rekonesansu, stawiania przez niego zadań i organizacji współdziałania dowódca baterii zapoznaje się w terenie:

- z rozmieszczeniem nieprzyjaciela na kierunku natarcia kompanii;
- z zadaniem kompanii, sposobem jego wykonania oraz zadaniami ogniowymi baterii w celu wsparcia kompanii;
- z kodowaniem terenu, dozorami i sposobem wskazywania celów;
- ze sposobem przesuwania punktu obserwacyjnego dowódcy kompanii i utrzymywania z nim łączności;
- z sygnałami wywołania, przeniesienia i przerwania ognia.

171. Na podstawie analizy otrzymanego zadania, oceny położenia i wyników rekonesansu dowódca baterii wydaje w terenie ustny rozkaz bojowy w którym podczas stawiania zadań dowódcom plutonów (oficerowi ogniowemu) podaje:

- czas trwania i układ artyleryjskiego przygotowania ataku i artyleryjskiego wsparcia ataku;
- zadania ogniowe baterii w okresie artyleryjskiego przygotowania ataku, artyleryjskiego wsparcia ataku i artyleryjskiego zabezpieczenia działań piechoty i czołgów w głębi obrony nieprzyjaciela;
- stanowiska ogniowe, punkt obserwacyjny i kierunek zasadniczy strzelania.

Dowódca baterii wyznaczonej do wsparcia kompanii prócz tego podaje zadania i sposób wsparcia kompanii w toku walki.

W zależności od sytuacji dowódca baterii może wydać ustny rozkaz bojowy osobno dowódcy plutonu dowodzenia na punkcie obserwacyjnym, dowódcom plutonów ogniowych — w rejonie stanowiska ogniowego.

Podczas stawiania zadań do rozpoznania dowódca baterii podaje pas (kierunek) rozpoznania baterii, zadania do rozpoznania, numerację celów i czas rozpoczęcia rozpoznania.

Podczas zajmowania stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych oraz ich inżynierskiego urządzenia, należy przestrzegać zasad maskowania.

Po wyborze punktu obserwacyjnego i stanowiska ogniowego baterii organizuje się łączność.

Po zajęciu stanowiska ogniowego i punktu obserwacyjnego organizuje się na nich obserwację, przeprowadza się dowiązanie topograficzne (jeżeli nie było wcześniej przeprowadzone), oraz organizuje się bezpośrednie ubezpieczenie.

172. Po zajęciu punktu obserwacyjnego dowódca baterii nie czekając na zakończenie zajmowania ugrupowania bojowego przez baterię powinien zorganizować rozpoznanie nieprzyjaciela przygotować dane początkowe do dozorów, celów pomocniczych i rozpoznanych celów.

Po otrzymaniu wyciągu z tabeli ognia i szkicu ognia dywizjonu dowódca baterii wrysowuje na mapę (stolik ogniowy) otrzymane cele i odcinki ognia oraz dozory (cele pomocnicze), punkt obserwacyjny, stanowiska ogniowe baterii i kierunek zasadniczy strzelania oraz szczegółowo studiuje w terenie zadania ogniowe.

173. Przygotowanie ognia baterii obejmuje określenie danych początkowych do celów i odcinków ognia na okres artyleryjskiego przygotowania ataku i artyleryjskiego wsparcia ataku oraz wstrzeliwanie celów pomocniczych w rejonach prawdopodobnego pojawienia się celów i przygotowanie amunicji do strzelania.

Przygotowane dane początkowe do celów pomocniczych zapisuje się w tabeli danych początkowych a do odcinków wału ogniowego — w tabeli wału ogniowego.

Dane początkowe do wszystkich celów i odcinków ze wskazaniem sposobu prowadzenia ognia dowódca baterii przekazuje oficerowi ogniowemu w celu zapisania ich na tarczach dział lub na deskach ustawionych obok dział (moździerzy).

174. Dowódca baterii osobiście sprawdza gotowość baterii do otwarcia ognia. W czasie kontroli powinien sprawdzić:

- prawidłowość zapisów danych początkowych do strzelania u oficera ogniowego oraz znajomość sposobu prowadzenia ognia;
- gotowość baterii do strzelania w nocy oraz w innych warunkach ograniczonej widoczności;
- znajomość przez skład osobowy baterii sygnałów powiadamiania o pojawieniu się czołgów, samolotów i o chemicznym napadzie nieprzyjaciela;
- gotowość łączności przewodowej i radiowej;

- stan i przygotowanie amunicji do strzelania;
- gotowość urządzenia stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych oraz ich maskowanie;
- znajomość przez skład osobowy obowiązków podczas samoobrony i odpierania kontrataków czołgów i piechoty nieprzyjaciela;
- stan materiałów pędnych i smarów.

O gotowości baterii dowódca baterii melduje dowódcy dywizjonu lub dowódcy kompanii do której bateria została przydzielona.

175. Z chwilą rozpoczęcia artyleryjskiego przygotowania ataku dowódca baterii na komendę (sygnał) dowódcy dywizjonu otwiera ogień do celów zgodnie z wyciągiem z tabeli ognia dywizjonu wykonując zadania w wyznaczonym czasie i podaną ilością amunicji.

Dowódca baterii kieruje ogniem baterii, obserwuje jego wyniki oraz położenie nieprzyjaciela i własnych wojsk. O otwarciu ognia do każdego celu i o wykonaniu każdego zadania ogniowego dowódca baterii melduje dowódcy dywizjonu.

W wypadku wykrycia nowych celów w czasie artyleryjskiego przygotowania ataku dowódca baterii natychmiast melduje dowódcy dywizjonu lub dowódcy kompanii do której bateria została przydzielona.

176. W ustalonym czasie lub na komendę (sygnał) dowódcy dywizjonu dowódca baterii przenosi ogień baterii do celów (odcinków) wyznaczonych baterii na okres artyleryjskiego wsparcia ataku.

Podczas prowadzenia ognia w okresie artyleryjskiego wsparcia ataku dowódca baterii powinien ściśle przestrzegać sposobu prowadzenia ognia podanego przez dowódcę dywizjonu.

W czasie ataku dowódca baterii powinien zorganizować obserwację działań nieprzyjaciela, położenia

własnej piechoty i czołgów oraz sygnałów podawanych przez piechotę i czołgi. W tym celu bateria powinna posiadać wysunięty punkt obserwacyjny w ugrupowaniu bojowym wspieranej kompanii.

Dowódca plutonu dowodzenia powinien dokładnie znać sposób prowadzenia ognia i być gotowym do objęcia kierowania ogniem baterii.

177. W okresie artyleryjskiego wsparcia ataku w miarę posuwania się piechoty i czołgów bateria, która nie bierze udziału w wale ogniowym lub kolejnych ześrodkowaniach ognia na podstawie wytycznych dowódcy dywizjonu (dowódcy wspieranej kompanii) oraz z inicjatywy dowódcy baterii obezwładnia (niszczy) ocalałe i nowowykryte środki ogniowe nieprzyjaciela.

178. W okresie artyleryjskiego zabezpieczenia działań piechoty i czołgów w głębi obrony nieprzyjaciela dowódca baterii na komendę dowódcy dywizjonu, po wywołaniu przez dowódcę wspieranej kompanii lub z własnej inicjatywy, niszczy ogniem baterii siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela w punktach oporu i traszejach, czołgi, odiera kontrataki piechoty i czołgów, obezwładnia obserwowane baterie artylerii i moździerzy nieprzyjaciela i jego punkty obserwacyjne.

Dowódca baterii powinien natychmiast z własnej inicjatywy otwierać ogień do tych celów, które unie możliwiają piechocie i czołgom wykonanie postawionych zadań, nie czekając na żądanie piechoty i czołgów lub rozkaz dowódcy dywizjonu. O każdej samodzielnie powziętej decyzji dowódca baterii melduje dowódcy dywizjonu.

179. W czasie walki w głębi obrony nieprzyjaciela dowódca baterii powinien:

— wykonywać zadania ogniowe w jaknajkrótszym czasie i z jaknajmniejszym zużyciem amunicji;

- prowadzić ciągłą obserwację działań nieprzyjaciela oraz stawiać dowódcy plutonu dowodzenia dodatkowe zadania do rozpoznania, zwracając szczególną uwagę na skrzydła atakującej kompanii;
- obserwować działania własnej piechoty i czołgów, oraz ich sygnały;
- posiadać niezawodnie działającą łączność z dowódcą wspieranej kompanii i dowódcą dywizjonu;
- prowadzić ewidencję stanu i zużycia amunicji, materiałów pędnych i smarów oraz przedsięwziąć środki w celu ich uzupełnienia we właściwym czasie.

180. Stanowisko ogniowe i punkt obserwacyjny baterii działającej w składzie dywizjonu zmienia się na podstawie wytycznych dowódcy dywizjonu.

W celu zmiany stanowiska ogniowego i punktu obserwacyjnego dowódca baterii powinien:

- we właściwym czasie postawić zadanie dowódcy plutonu dowodzenia do wyboru nowego punktu obserwacyjnego baterii;
- postawić zadanie oficerowi ogniowemu do wyboru stanowiska ogniowego w nowym rejonie, do rozpoznania marszruty i wskazać sposób zmiany stanowiska ogniowego.

Punkt obserwacyjny dowódcy baterii zmienia się w miarę posuwania się piechoty i czołgów, po zorganizowaniu łączności na nowym punkcie obserwacyjnym. W wypadku gdy dowódca baterii pierwszy przechodzi na nowy punkt obserwacyjny na starym punkcie obserwacyjnym pozostaje dowódca plutonu dowodzenia w celu prowadzenia z niego ognia i rozpoznania.

Stanowisko ogniowe baterii należy wybierać możliwie jaknajbliżej punktu obserwacyjnego, aby ułatwić kierowanie ogniem baterii i mieć możliwość w razie konieczności wysunięcia baterii w jaknajkrótszym czasie na odkryte stanowisko ogniowe do strzelania na wprost.

Stanowisko ogniowe zmienia się z reguły całą baterią jednocześnie.

W celu umożliwienia posuwania się bez przeszkód baterii podczas zmiany stanowiska ogniowego zawczasu powinny być przygotowane: faszyna, mostki, nożyce do cięcia drutu, oraz środki do rozpoznania zaminowanych odcinków.

181. Po zmianie stanowiska ogniowego dowódca baterii w dalszym ciągu wspierając ogniem natarcie piechoty i czołgów powinien od nowa określić i w miarę możliwości sprawdzać pojedynczymi strzałami dane początkowe do odcinków ześrodkowanego i stałego ognia zaporowego przewidzianych w tabeli ognia dywizjonu.

182. W celu umocnienia zdobytej przez piechotę i czołgi rubieży (obiektu) dowódca baterii zgodnie z wytycznymi dowódcy dywizjonu przygotowuje ogień w celu odparcia kontrataków piechoty i czołgów nieprzyjaciela szczególnie na skrzydłach i stykach.

183. Dowódca baterii przydzielonej do kompanii otrzymuje zadanie ogniowe od dowódcy kompanii i na podstawie jego wytycznych oraz z własnej inicjatywy niszczy (obezwładnia) cele przeszkadzające w posuwaniu się kompanii. Dowódca baterii z reguły przebywa razem z dowódcą kompanii i powinien prowadzić rozpoznanie pola walki oraz utrzymywać łączność z dowódcą dywizjonu. Stanowisko ogniowe baterii zmienia się za zezwoleniem dowódcy kompanii z reguły plutonami.

Działania baterii (plutonu) towarzyszącej piechocie i czołgom

184. Zasadniczym zadaniem baterii (plutonu) towarzyszącej piechocie i czołgom przydzielonej do kompanii jest niszczenie ogniem na wprost sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela wstrzymujących posuwanie się kompanii oraz odpieranie kontrataków czołgów, dział pancernych i piechoty nieprzyjaciela.

Do chwili rozpoczęcia ataku bateria (pluton) z reguły bierze udział w artyleryjskim przygotowaniu ataku, wykonując zadania ogniowe ogniem na wprost według wytycznych (planu) szefa artylerii pułku.

Po rozpoczęciu ataku działa baterii nacierają w ugrupowaniu bojowym kompanii, utrzymując ściśle współdziałanie ogniowe między sobą zabezpieczające stale wsparcie kompanii.

185. Dowódca baterii (plutonu) towarzyszącej kompanii po otrzymaniu zadania od dowódcy kompanii analizuje je i ocenia położenie.

Podczas przeprowadzania analizy zadania i oceny położenia dowódca baterii (plutonu) powinien ustalić w terenie:

- dozory dowódcy kompanii;
- rozmieszczenie środków ogniowych, transzei, rowów łączących oraz zapór inżynierskich nieprzyjaciela na kierunku natarcia kompanii;
- zadanie kompanii, kierunek jej natarcia oraz decyzję dowódcy kompanii;
- zadania ogniowe baterii do czasu rozpoczęcia ataku oraz stanowiska ogniowe plutonów i dział;
- cele, do których działa powinny prowadzić ogień w czasie ataku;

- miejsca dział w ugrupowaniu bojowym kompanii z chwilą rozpoczęcia ataku i sposób ich zmiany;
- miejsca przejść w zaporach inżynieryjnych;
- jaką pomoc i kiedy może kompania okazać baterii (plutonowi) podczas posuwania się naprzód;
- sposoby wskazywania celów;
- sposób utrzymania łączności z dowódcą kompanii oraz miejsce jego znajdowania się;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia.

186. Po przeprowadzeniu analizy otrzymanego zadania i oceny położenia dowódca baterii (plotonu) wydaje ustny rozkaz bojowy, w którym podaje:

- kodowanie terenu i dozory;
- wiadomości o nieprzyjacielu;
- zadania kompanii i jej podstawę wyjściową;
- miejsce stanowiska ogniowego każdego działu, marszrutę, czas i sposób zajęcia stanowiska ogniowego jego urządzenie, czas gotowości do otwarcia ognia;
- zadania ogniowe każdego działu i kolejność ich wykonywania; sektor ostrzału, dane początkowe (jeżeli potrzeba); sposób działania i przesunięcia działu podczas wsparcia ataku kompanii i odpierania kontrataków piechoty i czołgów nieprzyjaciela;
- rozmieszczenie sąsiednich dział oraz dział wyznaczonych do osłony i ich zadania;
- sposób współdziałania dział z pododdziałami kompanii, czołgami, działami pancernymi i sąsiednimi działami;
- ile i jakich pocisków należy przygotować na stanowisku ogniowym oraz sposób ich uzupełniania w toku walki;
- czas gotowości do otwarcia ognia;

- miejsce swego punktu obserwacyjnego, sposób utrzymania łączności z dowódcami dział oraz sygnały;
- miejsce punktu medycznego.

187. Na podstawie wyjściowej kompanii stanowiska ogniowe dla dział baterii (plutonu) towarzyszącej powinno wybierać się z uwzględnieniem możliwości wykonania zadań w okresie artyleryjskiego przygotowania ataku.

Stanowiska ogniowe przygotowuje się i urządza zawnazu z reguły w nocy. Drogi dojazdu dział baterii (plutonu) powinny być zawnazu rozpoznane i oznaczone.

Stanowiska ogniowe dział baterii (plutonu) zajmuje się w ostatnią noc przed natarciem z przestrzeganiem zasad maskowania.

Miejsce rozmieszczenia środków ciągu wybiera się i urządza zawnazu; ciągniki w zależności od charakteru terenu rozmieszcza się w miarę możności jak najbliżej stanowisk ogniowych.

Dowódca baterii (plutonu) zajmuje punkt obserwacyjny przy jednym z dział skąd najwygodniej kierować mu ogniem dział baterii (plutonu) i utrzymywać łączność z dowódcą kompanii.

188. W toku natarcia bateria (pluton) wykonuje zadania ogniowe nacierając w ugrupowaniu bojowym piechoty.

Bateria (pluton) niszczy (obezwładnia) cele wstrzymujące natarcie piechoty i czołgów tak przed ich frontem jak i na skrzydłach.

Podczas odpierania kontrataków bateria (pluton) zajmuje ugrupowanie bezpośrednio w tyralierze i niszczy w pierwszej kolejności kontratakujące czołgi i działa pancerne.

Podczas pościgu odchodzącego nieprzyjaciela bateria powinna śmiało wysuwać się do przodu i niszczyć

czyć siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela nie pozwalając mu na tworzenie kolumn.

W toku natarcia stanowiska ogniowe zmienia się skrycie plutonami (działami) wykorzystując dogodnie rubieże do prowadzenia ognia zapewniając ciągle wsparcie piechocie i czołgom.

Do osłony dział podczas ich przesuwania się do przodu wykorzystuje się ogień sąsiednich dział, ogień piechoty i dział pancernych.

W zależności od warunków terenowych dowódcy dział w toku walki przetaczają działa przy pomocy obsługi lub ciągnika, który powinien znajdować się w ukryciu w odległości zapewniającej łączność sygnałami wzrokowymi.

189. Powodzenie w wykonaniu zadań przez baterię (pluton) osiąga się przez prawidłową organizację współdziałania z kompanią z działami pancernymi, ciągle rozpoznanie nieprzyjaciela oraz przesunięcie dział we właściwym czasie do przodu.

Dowódca baterii (plutonu) powinien prowadzić ciągłą obserwację nieprzyjaciela, działań kompanii i dział.

W toku natarcia dowódca baterii (plutonu) znajduje się razem z dowódcą kompanii i kieruje ogniem baterii (plutonu) za pomocą komend przekazywanych głosem, za pomocą środków łączności, sygnałów i przez łączników.

190. W celu dokonania we właściwym czasie zmiany stanowisk ogniowych baterii (plutonu) i prowadzenia rozpoznania nieprzyjaciela, obsługi dział wzmacnia się składem osobowym plutonu dowodzenia baterii. Do pomocy przy przetaczaniu dział może być użyty skład osobowy pododdziału piechoty.

Dowódca baterii i dowódcy plutonów powinni stale troszczyć się o uzupełnienie we właściwym czasie

zapasów amunicji oraz o okazywanie pierwszej pomocy rannym.

191. W celu umocnienia zdobytych rubieży lub poszczególnych obiektów przez piechotę i czołgi dowódca baterii (plutonu) powinien w odpowiednim czasie wysunąć baterię (pluton) na tę rubież, i przygotować ogień w celu odparcia kontrataków czołgów, dział pancernych i piechoty nieprzyjaciela.

Właściwości działań baterii wielkiej lub specjalnej mocy

192. Po otrzymaniu od dowódcy dywizjonu rozkazu (zadania) do burzenia dowódca baterii organizuje dodatkowe rozpoznanie i studiowanie celu wyznaczonego do zburzenia oraz wybiera punkt obserwacyjny i stanowisko ogniowe. Punkt obserwacyjny wybiera się możliwie jaknajbliżej celu na kierunku bateriacel. Do rozpoznania celu i obserwacji wyników strzelania w koniecznych wypadkach wybiera się pomocniczy punkt obserwacyjny.

193. Dowódca baterii wybiera stanowisko ogniowe osobiście w rejonie wskazanym przez dowódcę dywizjonu. Do czasu wyboru stanowiska ogniowego powinien on określić sposób burzenia umocnienia nieprzyjaciela i kierunek zasadniczy strzelania, jeżeli nie było to podane przez dowódcę dywizjonu.

Stanowisko ogniowe baterii haubic (mortir) do strzelania górną grupą kątów do stropów trwałych umocnień obronnych wybiera się z uwzględnieniem najodpowiedniejszej odległości strzelania, ładunkiem zapewniającym największą zdolność przebijania i najmniejszy rozrzut.

Dowódca baterii po wybraniu stanowiska ogniowego podczas stawiania zadania do burzenia trwałych umocnień obronnych podaje oficerowi ogniowemu:

- sposób burzenia (strzelanie do stropów lub do ścian);
- miejsce dział i kierunek ich strzelania;
- miejsce do uzbrojenia dział;
- sposób wprowadzenia dział na stanowisko ogniowe;
- punkty ustalenia (zasadniczy i zapasowy);
- sposób dowiązania topograficznego stanowiska ogniowego;
- jakie i kiedy przeprowadzić prace związane z inżynieryjnym urządzeniem stanowiska ogniowego i czas ich zakończenia;
- miejsce posterunku obserwacyjnego;
- miejsce punktu obserwacyjnego baterii;
- miejsce rozmieszczenia środków ciągu;
- czas gotowości do otwarcia ognia;
- miejsce plutonu amunicyjnego dywizjonu i sposób zaopatrzenia w amunicję.

194. Podczas burzenia dowódca baterii obserwuje wyniki strzelania, uwzględnia trafienia bezpośrednio i zaznacza je na przygotowanym szkicu (szkicu widokowym) burzonego celu.

O wynikach strzelania dowódca baterii melduje dowódcy dywizjonu i dowódcy pododdziału na którego odcinku wykonywano burzenie celu.

Działania baterii w boju spotkaniowym podczas rozwinięcia z marszu

195. Bateria działająca w składzie szpiczy czołowej rozwija się natychmiast po nawiązaniu walki przez szpicę czołową i powinna być gotowa do otwarcia ognia nie później niż po upływie dziesięciu minut od chwili otrzymania zadania do rozwinięcia.

Zadania ogniowe podczas wspierania walki szpiczy czołowej dowódca baterii otrzymuje od dowódcy

pododdziału tworzącego szpicę czołową lub prowadzi ogień z własnej inicjatywy. Działania baterii powinna cechować śmiałość, odwaga i inicjatywa.

Bateria powinna być stale gotowa do odparcia ataku czołgów nieprzyjaciela z dowolnego kierunku.

196. Po nawiązaniu walki przez awangardę (oddział przedni, wydzielony) dowódca baterii działającej w składzie awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) na rozkaz dowódcy dywizjonu lub dowódcy pododdziału tworzącego awangardę (oddział przedni, wydzielony) wydaje zarządzenie do rozwinięcia baterii podając w nim oficerowi ogniowemu:

- rejon stanowiska ogniowego;
- kierunek zasadniczy strzelania;
- najmniejszy celownik;
- czas gotowości do otwarcia ognia;
- rejon punktu obserwacyjnego baterii.

Dowódca baterii wydaje dowódcy plutonu dowodzenia zarządzenie do wyboru punktu obserwacyjnego oraz organizacji rozpoznania i łączności.

Bateria powinna rozwinąć się wcześniej niż piechota i uprzedzić nieprzyjaciela w otwarciu ognia. Jeżeli sytuacja wymaga bateria zajmuje stanowisko do strzelania na wprost.

Po wydaniu zarządzenia do rozwinięcia dowódca baterii natychmiast udaje się w rejon swego punktu obserwacyjnego, nawiązuje łączność z dowódcą wspieranej kompanii, określa dane początkowe do strzelania i z chwilą gotowości baterii otwiera ogień.

197. Dowódca baterii działającej w składzie sił głównych po otrzymaniu od dowódcy dywizjonu zarządzenia do rozwinięcia baterii daje wytyczne oficerowi ogniowemu baterii dotyczące wyboru i zajęcia stanowiska ogniowego a sam z plutonem dowodzenia baterii udaje się we wskazany mu rejon punktu obserwacyjnego.

Po wyborze punktu obserwacyjnego dowódca baterii organizuje rozpoznanie nieprzyjaciela w wyznaczonym pasie oraz wydaje zarządzenie do organizacji łączności.

Po zajęciu punktu obserwacyjnego dowódca baterii natychmiast przystępuje do określenia danych początkowych do celów otrzymanych od dowódcy dywizjonu i rozpoznanych samodzielnie; na komendę dowódcy dywizjonu a w koniecznych wypadkach i z własnej inicjatywy otwiera ogień w celu wsparcia walki awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) oraz zabezpieczenia rozwinięcia pododdziałów sił głównych.

W czasie rozwijania sił głównych dowódca baterii nawiązuje łączność i współdziałanie ze wspieraną kompanią. Po nawiązaniu walki bateria działająca w składzie dywizjonu wspiera walkę pododdziałów sił głównych.

Działania baterii w składzie artylerii awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) podczas pokonywania pasa przesłaniania nieprzyjaciela

198. Z chwilą podejścia awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) do pasa przesłaniania nieprzyjaciela, dowódca baterii na podstawie zarządzenia dowódcy dywizjonu organizuje rozpoznanie obrony nieprzyjaciela na przednim skraju i w głębi pasa przesłaniania z zadaniem ustalenia miejsca punktów oporu nieprzyjaciela i rozmieszczenia w nich sił żywych i środków ogniowych oraz jego zapór inżynierskich.

199. Po otrzymaniu zadania od dowódcy dywizjonu dowódca baterii wydaje zarządzenie oficerowi ogniowemu do wyboru i zajęcia stanowiska ogniowego, zajmuje punkt obserwacyjny razem z dowódcą

wspieranego pododdziału, daje zadanie dowódcy plutonu dowodzenia do organizacji rozpoznania i łączności, przygotowuje dane początkowe do celów i o gotowości baterii melduje dowódcy dywizjonu.

Łączność między punktem obserwacyjnym i stanowiskiem ogniowym organizuje się początkowo za pomocą radia.

W ciągu całego okresu walki podczas pokonywania pasa przesłaniania nieprzyjaciela dowódca baterii znajduje się razem z dowódcą wspieranego pododdziału.

W toku walki w pasie przesłaniania bateria współdziałając z czołgami i działami pancernymi niszczy piechotę i środki ogniowe nieprzyjaciela umożliwiając swojej piechocie i czołgom zdobycie punktów oporu nieprzyjaciela.

200. Podczas rozpoznawania dróg marszu i rejonu stanowisk ogniowych wewnątrz pasa przesłaniania nieprzyjaciela należy przewidywać możliwość ich zaminowania i skażenia środkami trującymi. W tym celu artyleryjska grupa rozpoznawcza powinna dokładnie przeprowadzić rozpoznanie drogi marszu i rejonu stanowisk ogniowych. W skład grupy powinni obowiązkowo wchodzić: instruktor chemiczny i szeregowcy umiejący dokonywać rozminowanie.

201. Po zniszczeniu przez awangardę (oddział przedni, wydzielony) ubezpieczenia bojowego nieprzyjaciela bateria działając w składzie dywizjonu zabezpiecza zdobycie przez awangardę (oddział przedni, wydzielony) punktów na przednim skraju głównego pasa obrony nieprzyjaciela, z których można prowadzić obserwację w głąb jego obrony, a w wypadku powodzenia wspierać dalsze natarcie awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego).

W czasie rozpoznania głównego pasa obrony nieprzyjaciela bateria prowadzi rozpoznanie w wyzna-

czonym pasie. Wyniki rozpoznania dowódca baterii przedstawia dowódcy dywizjonu w meldunku bojowym z załączonym schematem celów. O wykryciu umocnień obronnych, baterii artylerii i moździerzy nieprzyjaciela dowódca baterii melduje natychmiast.

Działania baterii w artyleryjskim odwodzie przeciwpancernym

202. Bateria wyznaczona do artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego wykonuje następujące zadania:

- odpiera ataki czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela na podstawie wyjściowej do natarcia;
- niszczy kontratakujące czołgi i działa pancerne nieprzyjaciela w toku natarcia;
- wspólnie z batalionami umacnia zdobyte rubieże (obiekty);
- zabezpiecza skrzydła nacierających pododdziałów.

W okresie artyleryjskiego przygotowania ataku bateria wyznaczona do artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego może być wykorzystana do strzelania na wprost.

Zadania i wytyczne dotyczące współdziałania dowódca baterii otrzymuje w terenie od dowódcy pułku (szefa artylerii pułku). Podczas otrzymywania zadań dowódca baterii powinien uzmysłwić sobie w terenie:

- dozory;
- zadanie pułku i zadania batalionów;
- rejon rozmieszczenia baterii na podstawie wyjściowej do natarcia i kierunku zagrożenia pancernego;
- prawdopodobne rubieże rozwinięcia baterii, marszruty i sposób jej przesunięcia;

- prawdopodobne kierunki kontrataków czołgów nieprzyjaciela w toku natarcia;
- sposób współdziałania i utrzymywania łączności z batalionami i pułkową grupą artylerii.

203. Na podstawie analizy otrzymanego zadania, oceny położenia i wyników rekonesansu dowódca baterii wydaje w terenie ustny rozkaz bojowy, w którym podaje:

- położenie nieprzyjaciela i kierunki zagrożenia pancernego;
- położenie i zadania własnej piechoty i czołgów;
- zadania i ugrupowanie bojowe baterii na podstawie wyjściowej do natarcia;
- zadania baterii w okresie artyleryjskiego przygotowania ataku;
- zadania baterii podczas walki w głębi obrony nieprzyjaciela według rubieży rozwinięcia, marszrut oraz ugrupowanie bojowe;
- zadania do rozpoznania nieprzyjaciela i zorganizowania obserwacji działania jego czołgów;
- sposób współdziałania z batalionami, sygnały współdziałania i sposoby wskazywania celów;
- sposób utrzymywania łączności;
- termin gotowości;
- sposób uzupełniania amunicji.

Po wydaniu ustnego rozkazu bojowego dowódca baterii sporządza szkic użycia baterii.

204. Do rozpoczęcia natarcia bateria znajduje się w rejonie ześrodkowania w stałej gotowości do odparcia ataku czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela.

W toku natarcia bateria przesuwa się w wyznaczonym kierunku od jednego rejonu ześrodkowania do drugiego nie odrywając się od pierwszego rzutu pułku dalej niż na ustalone odległości. Dowódca baterii powinien prowadzić ciągłą obserwację nieprzyjaciela i terenu.

205. W celu zniszczenia kontratakujących czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela bateria zajmuje wskazaną jej rubież rozwinięcia. Działa baterii zajmują stanowiska ogniowe w odległości 75—150 m jedno od drugiego i otwierają ogień do kontratakujących czołgów na komendę dowódcy baterii lub z inicjatywy dowódców plutonów.

DZIAŁANIA DZIAŁA

207. W natarciu działło z reguły działa w składzie plutonu i może być wyznaczone do strzelania na wprost w okresie artyleryjskiego przygotowania ataku, a po rozpoczęciu ataku przez piechotę i czołgi — jako działło towarzyszące oraz do działań w grupie szturmowej.

Działło w składzie plutonu podczas strzelania z zakrytych stanowisk ogniowych wykonuje zadania postawione przed baterią zgodnie z zarządzeniami i komendami oficera ogniowego.

208. Dowódca działła wyznaczonego do strzelania na wprost, jako działło towarzyszące piechocie i czołgom lub w składzie grupy szturmowej otrzymuje zadania w terenie od dowódcy swego plutonu albo od dowódcy pododdziału, do którego zostało przydzielone.

W czasie otrzymywania zadań dowódca działła powinien uzmysłwić sobie:

- dozory;
- położenie nieprzyjaciela; rozmieszczenie jego środków ogniowych, transzei i zapór;
- zadanie pododdziału do którego działło zostało przydzielone i sposób utrzymania łączności z jego dowódcą;

- zadanie działa w okresie artyleryjskiego przygotowania ataku (jeżeli będzie użyte) stanowisko ogniowe, miejsca przejść w zaporach i sposób działania w czasie ataku;
- zadanie swego i innego działa przydzielonego plutonowi (kompanii) na okres zabezpieczenia walki w głębi oraz sposób współdziałania z sąsiednimi działami, piechotą, czołgami i działami pancernymi;
- sposób zmiany stanowiska ogniowego i sposób przesunięcia działa;
- zużycie amunicji i sposób uzupełnienia jej w toku walki;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia;
- termin gotowości do otwarcia ognia.

209. Po otrzymaniu zadania dowódca działa powinien wydać obsłudze działa ustny rozkaz bojowy, zorganizować obserwację celów z wybranego stanowiska ogniowego, sporządzić szkic ognia przeciwpancernego działa i nanieść na nim sektory ostrzału, otrzymane cele i dozory, wybudować stanowisko ogniowe, przygotować dane początkowe do strzelania i zorganizować obserwację sygnałów dowódcy plutonu (baterii).

W ustnym rozkazie bojowym dowódca działa podaje:

- dozory;
- wiadomości o nieprzyjacielu;
- zadania plutonu (kompanii) do którego dział zostało przydzielone lub na którego odcinku działa;
- zadanie ogniowe działa, czas jego wykonania, zasadniczy i dodatkowy sektor ostrzału oraz zużycie amunicji;
- sposób i kolejność otwarcia ognia;
- sposób działania podczas wykonywania zadania;

- sposób współdziałania z sąsiednimi działami i karabinami maszynowymi;
- miejsce, czas i sposób zajęcia oraz drogi dojazdu do stanowiska ogniowego;
- czas, zakres i kolejność prac związanych z urządzeniem i maskowaniem stanowiska ogniowego;
- czas gotowości do otwarcia ognia, sygnały otwarcia i przerywania ognia;
- miejsce ciągnika i sygnały jego wywołania;
- sposób uzupełniania amunicji w toku walki;
- środki obrony przeciwpancernej, przeciwlotniczej i przeciwchemicznej;
- miejsce punktu medycznego;
- zastępca.

Działania działła wydzielonego do strzelania na wprost

210. Dla działła wydzielonego do strzelania na wprost w okresie artyleryjskiego przygotowania ataku odpowiednio do jego kalibru wskazuje się obserwowane cele do zniszczenia lub zburzenia. Dla każdego działła wyznacza się jeden — dwa cele w zależności od rodzaju celu i czasu niezbędnego do wykonania zadania. Do zniszczenia lub zburzenia ważnych celów mogą być wyznaczone dwa działła na jeden cel.

Dowódca działła wskazuje cele dowódca plutonu lub dowódca baterii a w szczególnie ważnych wypadkach — szef artylerii pułku.

Strzelanie na wprost wymaga od obsługi działła odwagi, szybkości, zgrania i dokładności w pracy.

W wypadku posiadania dostatecznej ilości czasu w celu przygotowania obsługi działła do natarcia powinny być przeprowadzone na tyłach treningi i strzelania bojowe.

211. Stanowisko ogniowe działa wybiera się w zależności od rodzaju działa, rodzaju celu i terenu w odległości 200—800 m od celu.

Stanowisko ogniowe zajmuje się z reguły w ostatnią noc przed natarciem, a w wypadku przygotowania ataku w ograniczonym czasie — w dzień. Działa artylerii batalionowej, pułkowej i dywizyjnej przygotowane do strzelania znajdują się w ukryciach i przed otwarciem ognia wysuwa się je na stanowisko ogniowe.

O gotowości działa do otwarcia ognia dowódca działa melduje dowódcy plutonu (baterii) lub szefowi artylerii pułku i otwiera ogień na ustalony sygnał lub komendę.

Prace związane z urządzeniem stanowiska ogniowego wykonuje się z reguły w nocy z przestrzeganiem zasad maskowania.

212. W czasie przygotowania dział do strzelania na wprost sprawdza się urządzenie oporopowrotnikowe, dokonuje się przeglądu i sprawdzenia mechanizmów (szczególnie zamka w celu usunięcia przyczyn powodujących niewypały) oraz dokładnie sprawdza się przyrządy celownicze.

Na stanowisku ogniowym składa się zapas amunicji na okres artyleryjskiego przygotowania ataku.

W czasie przygotowywania amunicji do strzelania segreguje się pociski według rodzajów ich działania, rodzajów zapalnika, odpowiednio do postawionego zadania, oczyszcza się amunicję ze smaru, oraz sprawdza się za pomocą sprawdzianów; dokonuje się przeglądu łusek oraz dobiera się ładunki z jednakowymi partiami prochu i pociski z jednakowymi znakami ciężaru na każdy cel.

213. W czasie strzelania na wprost dowódca działa powinien obserwować wyniki strzelania. O wykonaniu zadania melduje on dowódcy plutonu (baterii)

i w dalszym ciągu działa zgodnie z jego wytycznymi.

214. W celu osłony dział wydzielonych do strzelania na wprost wyznacza się specjalne działa. Na każde 2—3 działa wydzielone do strzelania na wprost zazwyczaj wyznacza się jedno działo dla ich osłony.

Zadaniem działa osłony jest niszczenie (obezwładnienie) ogniem na wprost środków ogniowych nieprzyjaciela uniemożliwiających wykonanie zadania przez osłaniane działa. Dowódca dział wyznaczonego do osłony otrzymuje zadania w terenie jednocześnie z dowódcami dział wydzielonych do strzelania na wprost. Powinien on znać zadania, sektory ostrzału i stanowiska ogniowe osłanianych dział.

Stanowisko ogniowe dla dział wybiera się w środku rozmieszczenia stanowisk ogniowych osłanianych dział. W pobliżu stanowiska ogniowego urządzi się ukrycie dla dział. Dla dział wyznacza się sektor obserwacji i ostrzału równy co do wielkości sektorowi w którym mogą być rozmieszczone środki ogniowe nieprzyjaciela mogące prowadzić ogień do osłanianych dział. W wyznaczonym sektorze dowódca dział powinien zorganizować obserwację i przygotować dane początkowe do dozorów.

Przygotowanie dział, amunicji i zajęcia stanowiska ogniowego dokonuje się tak samo, jak w działach wydzielonych do strzelania na wprost.

W celu wykonania zadania dział wysuwa się z ukrycia na stanowisko ogniowe jednocześnie z osłanianymi działami. Dowódca dział prowadzi obserwację w wyznaczonym sektorze i natychmiast otwiera ogień do środków ogniowych nieprzyjaciela strzelających lub przygotowujących się do strzelania do osłanianych dział.

215. Z chwilą rozpoczęcia ataku przez piechotę i czołgi działa wydzielone do strzelania na wprost wykonują następujące zadania:

- działa artylerii batalionowej batalionów pierwszego rzutu oraz działa artylerii pułkowej i dywizyjnej przydzielone do pododdziałów pierwszego rzutu działają jako działa towarzyszące;
- pozostałe działa prowadzą ogień do przedniego skraju obrony nieprzyjaciela nie przeszkadzając przy tym atakującym pododdziałom, po wykonaniu postawionych zadań dołączają one do swoich pododdziałów.

Działania działa towarzyszącego

216. Działo towarzyszące przydziela się plutonowi piechoty (kompanii) i działa ono w jego składzie z zadaniem niszczenia ogniem na wprost środków ogniowych i sił żywych nieprzyjaciela, burzenia umocnień obronnych oraz niszczenia kontratakujących czołgów i piechoty nieprzyjaciela.

Dowódca działa zadania i wytyczne dotyczące współdziałania otrzymuje od dowódcy swego plutonu lub dowódcy pododdziału do którego dział zostało przydzielone.

Z chwilą rozpoczęcia ataku plutonu (kompanii) działo towarzyszące naciera w jego ugrupowaniu bojowym. W czasie ataku i podczas walki w głębi obrony nieprzyjaciela w celu prowadzenia ognia działo zatrzymuje się na krótkie postoje, kolejno zmienia stanowiska ogniowe i nie odrywając się od plutonu (kompanii) utrzymuje stałe współdziałanie ogniowe z sąsiednimi działami.

Stanowisko ogniowe wybiera się w ugrupowaniu bojowym pododdziału piechoty z dala od mocno

wyróżniających się pojedynczych przedmiotów terenowych.

Ciągnik rozmieszcza się w miejscu ukrytym w pobliżu stanowiska ogniowego w odległości zabezpieczającej łączność sygnałami wzrokowymi.

217. W toku natarcia dowódca działą powinien osobiście i przy pomocy wyznaczonego obserwatora bez przerwy obserwować nieprzyjaciela oraz działania pododdziału do którego został przydzielony, prowadzić ogień z własnej inicjatywy oraz do celów wskazanych przez dowódcę swego plutonu lub dowódcę pododdziału do którego został przydzielony.

218. Działą przesuwa się z jednego stanowiska ogniowego na drugie pod osłoną ognia pododdziału do którego zostało przydzielone, ognia sąsiednich dział a w koniecznych wypadkach dymów.

Podczas zmiany stanowiska ogniowego dowódca działą powinien prowadzić działą skrytymi drogami i troszczyć się o uzupełnienie we właściwym czasie amunicji.

Na sygnał dowódcy działą ciągnik podjeżdża do działą, przewozi go na nowe stanowisko ogniowe i znowu odjeżdża w ukryte miejsce wskazane przez dowódcę działą.

W koniecznych wypadkach działą przetacza obsługa a do pomocy jej może być wyznaczony skład osobowy z pododdziału piechoty.

Po zmianie stanowiska ogniowego do chwili rozpoczęcia strzelania działą może znajdować się w ukryciu w pobliżu wybranego stanowiska ogniowego. W tym wypadku dowódca działą i celownicy znajdują się na wybranym stanowisku ogniowym i prowadzą obserwację. Na sygnał dowódcy działą obsługa szybko wytacza działą na stanowisko ogniowe i natychmiast otwiera ogień.

219. W czasie kontrataku nieprzyjaciela działo szybko zajmuje stanowisko ogniowe w tyralierze pododdziału do którego zostało przydzielone i niszczy swoim ogniem kontratakujące czołgi, działa pancerne, a w wypadku braku ich, piechotę i środki ogniowe nieprzyjaciela.

Podczas pościgu odchodzącego nieprzyjaciela działo śmiało wysuwa się do przodu w celu niszczenia sił żywych, środków ogniowych, czołgów, dział pancernych i środków transportowych nieprzyjaciela.

W czasie umacniania się plutonu (kompanii) na zdobytym terenie działo zajmuje wskazane stanowisko ogniowe i przygotowuje ogień do odparcia prawdopodobnych kontrataków czołgów i piechoty nieprzyjaciela.

Właściwości działań działa w składzie grupy szturmowej

220. Działo działające w składzie grupy szturmowej obezwładnia trwale umocnienie obronne i środki ogniowe bezpośrednio osłaniające je oraz niszczy kontratakujące grupy piechoty i czołgów nieprzyjaciela.

Dowódca działa otrzymuje zadanie w terenie od dowódcy swego plutonu lub dowódcy grupy szturmowej.

W czasie otrzymania zadania dowódca działa powinien uzmysłwić sobie:

- sposób działania pododdziałów grupy szturmowej;
- rozmieszczenie otworów strzelniczych i środków ogniowych atakowanego umocnienia obronnego;
- rozmieszczenie środków ogniowych bezpośrednio osłaniających obiekt ataku;

- miejsce stanowiska ogniowego, sposób jego zmiany w czasie posuwania się do przodu i drogi marszu;
- sposób współdziałania z czołgami, działami pancernymi i miotaczami ognia wchodzącymi w skład grupy szturmowej;
- sygnały otwarcia, przeniesienia i przerwania ognia raz sposoby wskazywania celów;
- ilość pocisków potrzebnych do wykonania zadania i sposób ich uzupełnienia.

Dowódca działa po przeprowadzeniu analizy otrzymanego zadania wydaje ustny rozkaz bojowy.

221. Działo zajmuje stanowisko ogniowe w rejonie podstawy wyjściowej grupy szturmowej w ostatnią noc przed natarciem.

Na ustalony sygnał działo otwiera ogień do otworów strzelniczych umocnienia obronnego lub środków ogniowych osłaniających ogniem skrzydłowym podejścia do niego, wspierając w ten sposób działania grupy szturmowej.

Jeżeli atakowane trwałe umocnienie obronne znajduje się w głębi obrony, działo kolejno zmienia stanowisko ogniowe zgodnie z planem działania grupy szturmowej i w razie konieczności prowadzi ogień do środków ogniowych nieprzyjaciela wstrzymujących podejście grupy szturmowej do obiektu ataku.

DZIAŁANIA PODCZAS NATARCIA W NOCY

222. Przygotowanie pododdziałów artylerii do działań w nocy powinno być przeprowadzane w dzień.

W dzień przeprowadza się dokładne rozpoznanie nieprzyjaciela i terenu, w czasie którego dowódca pododdziału artylerii wspólnie z dowódcą wspiera-

nego pododdziału powinien: ustalić dozory, kierunek przewidywanego natarcia i obiekty ataku; określić rubieże, rejony i odcinki terenu do których pododdział artylerii powinien przygotować ogień i być gotów do otwarcia ognia na żądanie piechoty oraz ustalić sposób wsparcia ataku, sygnały wywołania, przeniesienia i przzerwania ognia; sposoby oznaczenia rozmieszczenia piechoty (czołgów), oświetlenia terenu i wskazywanie celów w nocy.

W celu prowadzenia rozpoznania dowódca pododdziału artylerii powinien w dzień zorganizować obserwację i wcięcie celów, przewidzieć wysunięcie do przodu punktów obserwacyjnych, wyznaczyć dyżurnych zwiadowców-obszawatorów, wskazać im kierunki (sektory, obiekty) rozpoznania i wytyczyć kierunki na rejony (obiekty) wymagające szczególnej uwagi.

223. W celu prowadzenia strzelania w nocy dowódca dywizjonu (baterii) w dzień powinien:

- sprawdzić u dowódców baterii (plutonów) znajomość zadań ogniowych w terenie, sposobu ich wykonania odpowiednio do działań piechoty i czołgów oraz sygnałów wywołania, przeniesienia i przzerwania ognia;
- wybrać stanowiska ogniowe do strzelania w nocy;
- sprawdzić stan przyrządów i środków oświetlających na stanowiskach ogniowych i punktach obserwacyjnych;
- przygotować dane początkowe do celów w czasie strzelania w nocy;
- przygotować ogień na prawdopodobnych kierunkach kontrataków nieprzyjaciela a w szczególności na skrzydłach atakujących pododdziałów;
- ustalić sposób prowadzenia ognia z wykorzystaniem środków oświetlenia terenu.

224. Jeżeli do zabezpieczenia walki w nocy przewiduje się artyleryjskie przygotowanie ataku, dywizjon (bateria) wykonuje zadania ogniowe zgodnie z wyciągiem z tabeli ognia.

W wypadku gdy atak w nocy będzie przeprowadzany bez artyleryjskiego przygotowania, dywizjon (bateria) otwiera ogień do wyznaczonych celów z chwilą rozpoczęcia ataku przez piechotę lub na sygnał dowódcy wspieranego batalionu (kompanii).

225. Dowódca baterii (plutonu, działa) towarzyszącej pododdziałowi piechoty podczas natarcia w nocy, powinien w dzień otrzymać zadania od dowódcy tego pododdziału.

Stanowisko ogniowe dla baterii (plutonu, działa) towarzyszącej wybiera się w dzień, a zajmuje z nastaniem ciemności. Stanowiska ogniowe zajmuje się z przestrzeganiem zasad maskowania.

Działa towarzyszące otwierają ogień w ustalonym czasie lub na rozkaz dowódcy wspieranego pododdziału. Z chwilą rozpoczęcia ataku pododdziału, działa nacierają w jego ugrupowaniu bojowym lub pozostają na podstawach wyjściowych w gotowości do szybkiego dogonienia wspieranego pododdziału na ustalony sygnał.

W celu umocnienia rubieży zdobytej przez piechotę w toku natarcia w nocy, działa towarzyszące zajmują stanowiska ogniowe na tej rubieży i przygotowują ogień do odparcia kontrataków piechoty i czołgów nieprzyjaciela.

WŁAŚCIWOŚCI DZIAŁAŃ PODCZAS NATARCIA NA REJON UMOCNIONY

226. Podczas natarcia na rejon umocniony nieprzyjaciela dywizjon (bateria) może być użyty do burzenia trwałych i szczególnie mocnych umocnień

obronnych typu polowego, obezwładniania ich oraz do wsparcia działania oddziałów i grup szturmowych podczas blokowania i niszczenia przez nie trwałych umocnień obronnych i ważnych punktów oporu nieprzyjaciela.

Dywizjon (bateria) działający w składzie grupy artylerii wykonuje zadania ogniowe zgodnie z tabelą ognia grupy.

Burzenie trwałych umocnień obronnych dywizjon (bateria) dużego kalibru wykonuje w taki sam sposób jak dywizjon (bateria) wielkiej lub specjalnej mocy.

227. Bateria wchodząca w skład oddziału szturmowego może być bezpośrednio podporządkowana dowódcy oddziału szturmowego i wspierać działania grup szturmowych oddziału w celu blokowania i niszczenia trwałych umocnień obronnych lub jej działła (plutony) mogą być przydzielone do grup szturmowych dla bezpośredniego ich wsparcia.

Bateria bezpośrednio podporządkowana dowódcy oddziału szturmowego może wykonywać następujące zadania:

- obezwładniać środki ogniowe znajdujące się w umocnieniach obronnych atakowanych przez grupy szturmowe oraz środki ogniowe osłaniające je ze skrzydeł oraz z głębi obrony;
- nie dopuszczać do podejścia nieprzyjaciela do atakowanego umocnienia;
- odpiierać kontrataki nieprzyjaciela.

Zadania te bateria może wykonywać strzelaniem z zakrytych stanowisk ogniowych lub ogniem na wprost.

228. W czasie otrzymywania zadania od dowódcy oddziału szturmowego dowódca baterii powinien przeanalizować następujące zagadnienia:

- które grupy szturmowe powinna wspierać bateria;

- rodzaj obiektów ataku każdej grupy szturmowej;
- jakie środki ogniowe nieprzyjaciela osłaniają obiekty ataku i miejsca ich rozmieszczenia;
- zadania baterii do chwili rozpoczęcia ataku;
- sposób prowadzenia ognia w celu wsparcia grup szturmowych;
- rejon stanowisk ogniowych;
- sposób współdziałania z czołgami, działami pancernymi, pododdziałami miotaczy ognia wchodzącymi w skład oddziału szturmowego;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia;
- sposób zmiany stanowisk ogniowych podczas przesuwania się grup szturmowych w głąb obrony nieprzyjaciela.

Po przeprowadzeniu analizy zadań dowódca baterii wydaje ustny rozkaz bojowy i kieruje przygotowaniem baterii do wykonania postawionych zadań.

229. Z chwilą zbliżenia się grup szturmowych oddziału do trwałych umocnień obronnych bateria zgodnie z decyzją dowódcy oddziału szturmowego może zająć stanowiska ogniowe na skrzydle oddziału i swoim ogniem obezwładniać środki ogniowe nieprzyjaciela osłaniające podejścia do umocnień, zabezpieczając w ten sposób podchodzenie grup szturmowych do tych umocnień.

Po podejściu grup szturmowych oddziału do obiektów ataku w celu zniszczenia i obezwładnienia środków ogniowych przeszkadzających w dalszym posuwaniu się grup szturmowych oraz odparcia kontrataków nieprzyjaciela bateria przenosi ogień na przerwy między trwałymi umocnieniami i najbliższą głębokość obrony nieprzyjaciela.

230. Jeżeli plutony (działa) baterii zostały przydzielone przez dowódcę oddziału szturmowego do poszczególnych grup szturmowych dowódcy dział

otrzymują zadania od dowódców grup szturmowych i wykonują je tak samo jak działa działające w składzie grupy szturmowej.

DZIAŁANIA PODCZAS NATARCIA W MIEŚCIE

231. W czasie przygotowania do natarcia w mieście rozpoznanie artyleryjskie powinno ustalić: istnienie punktów oporu na podejściach do miasta i jego przedmieściach; rozmieszczenie środków ogniowych i sił żywych nieprzyjaciela na przedmieściach szczególnie w budynkach przystosowanych do obrony; rozmieszczenie baterii artylerii i moździerzy nieprzyjaciela oraz jego punktów obserwacyjnych.

W celu rozpoznania nieprzyjaciela i zapewnienia pomyślnych działań w czasie walki w mieście, dowódca dywizjonu (baterii) powinien przestudiować i zapoznać dowódców pododdziałów z planem miasta. W czasie studiowania i rozpoznawania obrony nieprzyjaciela jako uzupełnienie do planu miasta należy wykorzystać zdjęcia miasta, jego poszczególnych obiektów oraz wskazania miejscowej ludności.

232. W okresie artyleryjskiego przygotowania ataku (szturmu), dywizjon (bateria) niszczy (obezwładnia) środki ogniowe nieprzyjaciela, działa przeciwpancerne rozmieszczone w umocnieniach obronnych i budynkach przystosowanych do obrony na przedmieściach oraz obezwładnia baterie artylerii i moździerzy nieprzyjaciela.

W okresie artyleryjskiego wsparcia ataku dywizjon bierze udział w kolejnych ześrodkowaniach ognia obezwładniając nieprzyjaciela w punktach oporu.

Podczas walki wewnątrz miasta pododdziały artylerii w tym i pododdziały artylerii dużego kalibru

przydziela się pododdziałom piechoty. Pododdziały artylerii przydzielone kompaniom (plutonom) piechoty, ogniem na wprost burzą umocnienia obronne, niszczą i obezwładniają środki ogniowe i siły żywe nieprzyjaciela w budynkach (prowadząc ogień do otworów strzelniczych, okien i dachów) prowadzą walkę z czołgami i działami pancernymi nieprzyjaciela na ulicach, skrzyżowaniach i placach.

233. Podczas walki wewnątrz miasta szczególnego znaczenia nabiera ściśle współdziałanie pododdziałów artylerii z pododdziałami piechoty (plutonami, drużynami) i ciągle rozpoznawanie nieprzyjaciela.

Przed atakiem obiektu, bateria (pluton) przydzielona do pododdziału piechoty ogniem swoim niszczy (obezwładnia) siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela rozmieszczone w atakowanym i sąsiednich obiektach.

Z chwilą rozpoczęcia ataku obiektu plutony (działa) baterii w miarę przybliżania się atakujących pododdziałów do obiektu, przenoszą ogień na środki ogniowe nieprzyjaciela rozmieszczone w górnych piętrach atakowanego budynku i w sąsiednich (na różnych) budynkach osłaniające podejścia do atakowanego obiektu (budynek), wzbraniają podchodzenie odwodów i odpierają kontrataki nieprzyjaciela. Część dział baterii pod osłoną ognia pozostałych dział przesuwa się do przodu za atakującymi pododdziałami z zadaniem umocnienia zdobytego obiektu.

Skład osobowy plutonu dowodzenia baterii może być wykorzystywany do wzmocnienia obsługi dział, oczyszczania od nieprzyjaciela zdobytych budynków i samoobrony stanowisk ogniowych.

Dowódca baterii kieruje działaniami baterii wykonywając do tego przede wszystkim łączników i sygnały wzrokowe.

234. Działa towarzyszące prowadzą ogień na wprost zajmując stanowiska ogniowe w wyłomach ścian i parkanów, w ruinach, budynkach, parkach i dużych podwórzach.

Szczególną uwagę należy zwracać przy tym na możliwość prowadzenia ostrzału okrężnego.

Podczas przesuwania dział należy unikać obserwowanych przez nieprzyjaciela prostych ulic oraz uwzględniać możliwość znajdowania się punktów obserwacyjnych i środków ogniowych nieprzyjaciela na wysokich budynkach. Przesunięcie działa powinno dokonywać się przez podwórza, sady, ogrody, wyłomy w ścianach i przejazdy. Drogi do przesunięcia dział powinny być zawnazu rozpoznane.

Działo towarzyszące zawsze powinno być przygotowane do walki z czołgami, działami pancernymi, pojedynczymi grupami piechoty, i do niszczenia środków ogniowych nieprzyjaciela na górnych piętrach budynku.

Aby zabezpieczyć dział przed niespodziewanym napadem nieprzyjaciela na stanowisko ogniowe oraz w czasie jego przesunięcia, powinno prowadzić się stałą obserwację okrężną i utrzymywać ścisłą łączność z piechotą i czołgami.

DZIAŁANIA PODCZAS NATARCIA Z FORSOWANIEM RZEK

235. Dywizjon (bateria) działający w składzie awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) ogniem swoim wspiera podchodzenie do rzeki pododdziałów awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) i zdobycie przez nie z marszu mostów, brodów i odcinków dogodnych do przeprawy.

Zadania do zabezpieczenia forsowania rzeki z marszu dowódca dywizjonu (baterii) otrzymuje od dowódcy pododdziału tworzącego awangardę (oddziału przedniego, wydzielonego) w czasie podchodzenia do rzeki; z chwilą podejścia do rzeki zadania udokładnia się w terenie.

236. Dowódca dywizjonu (baterii) w czasie organizacji współdziałania przeprowadzanego przez dowódcę wspieranego batalionu (kompanii) ze składu awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) powinien ustalić przedni skraj obrony i rozmieszczenie środków ogniowych i sił żywych nieprzyjaciela szczególnie w rejonie punktu przeprawy; przeanalizować w terenie zadanie wspieranego batalionu (kompanii), ustalić zadanie dywizjonu (baterii); wybrać punkt obserwacyjny i stanowisko ogniowe na własnym brzegu; określić prawdopodobne rejony punktów obserwacyjnych i stanowisk ogniowych na przeciwległym brzegu; ustalić z dowódcą batalionu (kompanii) wspólne dozory i sposób utrzymywania łączności; określić skryte podejścia w celu wysunięcia dywizjonu (baterii) na stanowiska ogniowe i do punktu przeprawy; ustalić czas i sposób przeprawy dywizjonu (baterii).

237. W celu rozpoznania środków ogniowych nieprzyjaciela, szczególnie zaś strzelających ogniem skrzydłowym do punktu przeprawy, rozmieszczenia jego punktów obserwacyjnych i rejonów prawdopodobnych stanowisk ogniowych artylerii i moździerzy, organizuje się obserwację z kilku punktów obserwacyjnych rozmieszczonych w pobliżu rzeki w miejscach zapewniających wgląd w głąb obrony nieprzyjaciela.

Punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu (baterii) rozmieszcza się razem z punktem obserwacyjnym

dowódcy wspieranego batalionu (kompanii) możliwie jak najbliżej rzeki w takim miejscu, skąd można byłoby obserwować cały odcinek przeprawy i w miarę możliwości jaknajwiększą głębokość obrony nieprzyjaciela.

Stanowiska ogniowe wybiera się jak najbliżej brzegu rzeki. Część baterij (dział) dywizjonu może zająć odkryte stanowiska ogniowe w celu strzelania na wprost do środków ogniowych nieprzyjaciela rozmieszczonych na przeciwległym brzegu.

238. Z chwilą rozpoczęcia forsowania rzeki przez awangardę (oddział przedni, wydzielony) artyleria awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) niszczy (obezwładnia) środki ogniowe nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu, obezwładnia i oślepia (zadymia) punkty obserwacyjne nieprzyjaciela, odpiera jego kontrataki i osłania skrzydła przeprowiających się pododdziałów, obezwładnia baterie artylerii i moździerzy oraz niszczy reflektory nieprzyjaciela (podczas forsowania w nocy).

239. Wczacie przygotowania do przeprawy dowódca dywizjonu (baterii, plutonu, dział) powinien bezpośrednio kierować przygotowaniem składu osobowego, sprzętu i samochodów (ciągników), a w czasie przeprawy przestrzegać ścisłej dyscypliny i ustalonego porządku przeprawy.

Dowódca dywizjonu (baterii) przeprowia się na przeciwległy brzeg jednocześnie z dowódcą wspieranego batalionu (kompanii).

Skład osobowy wysuniętego punktu obserwacyjnego dywizjonu (baterii) przeprowia się z czołowymi pododdziałami awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego).

240. Baterie dywizjonu działającego w składzie awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) po

przeprawieniu się i do czasu zorganizowania przez dowódcę dywizjonu scentralizowanego dowodzenia są podporządkowane dowódcom pododdziałów, które wspierają i zabezpieczają umocnienie i rozszerzenie zdobytych przez nie przyczółków.

W miarę przeprawy baterij dowódca dywizjonu organizuje scentralizowane kierowanie ogniem dywizjonu i na podstawie wytycznych dowódcy wspieranego batalionu (wyższego dowódcy artylerii) oraz z własnej inicjatywy niszczy środki ogniowe i siły żywe nieprzyjaciela przeszkadzające dalszemu natarciu, organizuje dokładną obserwację skrzydeł i zabezpiecza stałą gotowość dywizjonu do odparcia kontrataków piechoty i czołgów nieprzyjaciela.

241. Pododdziały artylerii działające w składzie grup artylerii sił głównych na podstawie wytycznych dowódców grup niszczą (obezwładniają) artylerię i moździerze nieprzyjaciela, jego podchodzące odwoły oraz osłaniają skrzydła awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) przed kontratakami nieprzyjaciela.

W celu wsparcia awangardy (oddziału przedniego, wydzielonego) stanowiska ogniowe dywizjonu (baterii) wybiera się w miarę możliwości jak najbliżej rzeki.

242. W czasie forsowania rzeki z planowym przygotowaniem dywizjon wchodzący w skład grupy artylerii działa zgodnie z planem i wytycznymi dowódcy grupy. Dowódca dywizjonu powinien szczególnie dokładnie przeprowadzić kalkulację przeprawy zgodnie z wytycznymi sztabu grupy, określić sposób przemarszu dywizjonu do punktu przeprawy i czas jej rozpoczęcia, sposób przeprawy (załadowania i wyladowania) dział, amunicji, środków ciągu i składu osobowego.

Dowódca każdej baterii powinien dokładnie znać miejsce, czas, sposób, kolejność i wyznaczone środki przeprowadowe.

243. Działa (plutony, baterie) towarzyszące przeprowadzają się razem z pododdziałami, do których są przydzielone i po przeprowadzeniu się natychmiast otwierają ogień do nieprzyjaciela przeszkadzającego w posuwaniu się tego pododdziału; powinny one znajdować się w stałej gotowości do niszczenia kontratakujących czołgów nieprzyjaciela.

WŁAŚCIWOŚCI DZIAŁAŃ PODCZAS NATARCIA W LESIE

244. W okresie artyleryjskiego przygotowania ataku dywizjon obezwładnia środki ogniowe nieprzyjaciela rozmieszczone na wystęпах i skraju lasu; burzy umocnienia obronne; obezwładnia baterie artylerii i moździerzy oraz środki ogniowe i siły żywe nieprzyjaciela na polanach i przesiekach w głębi lasu.

245. Po opanowaniu skraju i przesunięciu się piechoty w głąb lasu dywizjon może pozostawać w składzie grupy artylerii lub zostać podporządkowany dowódcy batalionu i działać pojedynczo bateriami z kompaniami batalionu wspierając je ogniem na wprost.

Dywizjon, który pozostał w składzie grupy artylerii ześrodkowanym ogniem obezwładnia siły żywe i środki ogniowe w głębi lasu i odpiera kontrataki nieprzyjaciela oraz prowadzi ogień do pojedynczych celów i obiektów wspierając natarcie własnej piechoty i czołgów.

246. Z chwilą zdobycia przez piechotę skraju lasu punkty obserwacyjne pododdziałów artylerii powin-

ny być we właściwym czasie zorganizowane na zajętych skrajach.

Podczas walki w głębi lasu celem rozpoznania nieprzyjaciela i utrzymania łączności z piechotą szczególnego znaczenia nabierają wysunięte punkty obserwacyjne.

W celu lepszego wglądu w teren i rozpoznania nieprzyjaciela punkty obserwacyjne urządza się na wysokich drzewach oraz na specjalnie wybudowanych wieżach.

Podczas prowadzenia rozpoznania nieprzyjaciela szczególną uwagę należy zwrócić na skraj lasu, występy, polany i przesieki.

Przy posuwaniu się do przodu, bateria zajmuje stanowiska ogniowe na polanach, wyrębach w rzadkim i niskim lesie, na skrajach szerokich przesiek oczyszczając w razie konieczności sektory ostrzału.

247. Bateria przydzielona do batalionu (kompanii) z reguły działa plutonami i prowadzi ogień na wprost. Bateria (pluton, działko) towarzysząca piechocie i czołgom podczas walki w lesie niszczy i obezwładnia środki ogniowe, siły żywe, działa przeciwpancerne nieprzyjaciela uniemożliwiające im posuwanie się szczególnie rozmieszczone wzdłuż przesiek i dróg oraz burzy umocnienia obronne typu polowego i niszczy środki ogniowe znajdujące się w nich.

248. Działko działające w lesie powinno posiadać zorganizowaną obserwację okrężną i znajdować się w stałej gotowości do odparcia niespodziewanych kontrataków nieprzyjaciela. Stanowisko ogniowe dla działka wybiera się na skrajach lasu, przesiece lub polanie.

W lesie działko towarzyszące naciera za tyralierą pododdziałów piechoty wzdłuż dróg lub przesiek, zajmując stanowiska ogniowe w tyralierze oddziałów piechoty niszczy nieprzyjaciela z małych odległości.

WŁAŚCIWOŚCI DZIAŁAŃ PODCZAS NATARCIA W ZIMIE

249. W czasie działań w zimie dowódcy pododdziałów artylerii powinni zwracać szczególną uwagę na stosowanie środków zapobiegawczych przeciw odmrożeniom składu osobowego i budowie z materiałów podręcznych ogrzewanych ukryć na ochronę dział, samochodów (ciągników) i przyrządów optycznych.

W czasie opadów śnieżnych, zamieci i we mgle obowiązkowo należy utrzymywać stałą gotowość pododdziałów artylerii do otwarcia ognia, wzmacniać ubezpieczenie bezpośrednie na punktach obserwacyjnych i stanowiskach ogniowych oraz przedsięwziąć środki przeciw napadowi oddziałów narciarzy nieprzyjaciela.

250. Podczas zajmowania stanowisk ogniowych dowódcy dział prowadzą swoje działa po śladach działa czołowego. W wypadku niemożliwości wykonania okopów urządza się okopy ze śniegu z przedpiersiem o grubości 4—5 m. W pobliżu stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych obowiązkowo należy przygotowywać opalane ukrycia przystosowane do ogrzewania ludzi. Działa i samochody maluje się na biało lub przykrywa się białymi pokrowcami; skład osobowy wyposaża się w zimie w odzież maskującą (białe narzutki, kombinezony i płaszcze). Zabrania się rozpalania ognisk na stanowiskach ogniowych i punktach obserwacyjnych oraz w ich pobliżu.

Szczególną uwagę należy zwracać na maskowanie ścieżek, dróg i śladów powstających przed wylotem lufy w czasie strzelania oraz z boków przy działach posiadających hamulce wylotowe.

251. W czasie zmiany stanowisk ogniowych dowódca baterii powinien zawczasu rozpoznać marszrutę.

W celu ułatwienia przesuwania dział towarzyszących wyposaża się je w płozy; działa mogą być ciągnięte traktorami oraz czołgami i działami pancernymi. Amunicję podwozi się na sankach lub płozach. Podczas przesuwania dział w koniecznych wypadkach obsłudze przydziela się do pomocy ludzi spośród pododdziałów piechoty.

WŁASCIWOŚCI DZIAŁAŃ PODCZAS NATARCIA W TERENIE GÓRZYSTO-LESISTYM

252. Warunki strzelania w górach różnią się bardzo od warunków strzelania w terenie równinnym. Istnienie dużej ilości martwych pól, dużej różnicy wysokości przy rozmieszczaniu stanowisk ogniowych, punktów obserwacyjnych i celów, różnorodności kątów uderzenia i właściwości warunków meteorologicznych wymagają od dowódców artylerii umiejętności prowadzenia wstrzeliwania, wykonywania ognia skutecznego i stosowania specjalnych tabel strzelniczych do strzelania w górach.

253. W czasie organizowania rozpoznania w terenie lesisto-górzystym należy uwzględnić ograniczoną obserwacji tak w szerz jak i w głąb, trudności obserwacji bliskich podejść a także częste mgły. Obowiązkowo należy organizować pomocnicze punkty obserwacyjne wybierając je na różnych wysokościach. Obserwacja z bocznych punktów obserwacyjnych nabiera szczególnie ważnego znaczenia. Dlatego też mogą one być wybierane na odcinkach sąsiadów. W niektórych wypadkach punkty obserwacyjne mogą być wybierane za stanowiskami ogniowymi. Do orientowania i wskazywania celów szeroko stosuje się szkice widokowe (artyleryjskie fotonoramy).

254. Zajęcie stanowisk ogniowych w górach przez pododdziały artylerii nie na jukach, wymaga prze-

prowadzenia prac związanych z budową dróg i w związku z tym straty znacznej ilości czasu dla wciągania dział na góry, a w terenie lesisto-górzystym — dla oczyszczenia sektorów ostrzału.

W celu zmniejszenia martwych pól stanowiska ogniowe baterii armat należy wybierać na skrzydłach a niekiedy cofać je w głąb. Do wykonania szeregu zadań bateria (pluton, działo) zajmuje stanowiska ogniowe na górach do strzelania na wprost z dużych odległości.

W celu prowadzenia ognia skrzydłowego i skośnego dywizjon (bateria) za zezwoleniem wyższego dowódcy może zajmować stanowiska ogniowe na sąsiednich odcinkach.

Pododdziały artylerii przesuwają się po drogach i ścieżkach. W celu pokonania trudno dostępnych odcinków terenu pododdziały powinny być wyposażone w szleje, bloki, sznury, hamulce trzewikowe i inne urządzenia.

255. Przed atakiem nieprzyjaciela rozmieszczonego na wzgórzu, przede wszystkim niszczy się (obezwładnia) siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela bezpośrednio broniące wzgórze a z chwilą przejścia piechoty do ataku, ogień przenosi się w celu obezwładnienia środków ogniowych wstrzymujących jej posuwanie się rozmieszczonych na sąsiednich i dalszych wzgórzach.

W wypadku zorganizowania obrony przez nieprzyjaciela na wielu poziomach, wszystkie poziomy należy obezwładnić jednocześnie.

W celu obezwładnienia sił żywych nieprzyjaciela na przeciwstokach, szczelinach i ukryciach należy stosować ogień pododdziałów moździerzy, strzelanie górną grupą kątów oraz strzelanie granatem z nastawieniem zapalnika na działanie natychmiastowe.

W celu obezwładnienia we właściwym czasie środków ogniowych nieprzyjaciela, nieobserwowanych z głównych punktów obserwacyjnych i utrzymania współdziałania z nacierającymi pododdziałami piechoty, wysunięty punkt obserwacyjny dywizjonu (baterii) powinien znajdować się w ugrupowaniu bojowym wspieranego pododdziału a dowódca znajdujący się na punkcie wysuniętym powinien być gotów do kierowania ogniem dywizjonu (baterii).

W celu osłepienia (zadymienia) punktów obserwacyjnych nieprzyjaciela znajdujących się na wzgórzach stosuje się pociski dymne.

256. Dla bezpośredniego wsparcia pododdziałów piechoty działających na bezdrożach należy wyznaczać baterie (plutony, działa) na jukach lub pododdziały posiadające urządzenia do przewożenia dział po ścieżkach dla juk. Zastosowanie do tego celu moździerzy posiada w górach szczególnie duże znaczenie.

W czasie posuwania się pododdziału piechoty w toku walki pojedyncze działa mogą odchyłać się od kierunku natarcia pododdziału zajmując stanowiska ogniowe w miejscach wygodnych do prowadzenia ognia skrzydłowego i skośnego do sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela wstrzymujących posuwanie się pododdziału.

Po zdobyciu przez pododdział piechoty wzgórza działa towarzyszące natychmiast wysuwają się na zdobyte wzgórza w celu odpierania kontrataków nieprzyjaciela.

257. Drużyny (plutony) parku artyleryjskiego (plutonu amunicyjnego) zazwyczaj przydziela się do pododdziałów artylerii i maszerują one razem z nimi. Amunicję należy zużywać oszczędnie.

W niektórych wypadkach dowóz amunicji może być tylko prowadzony za pomocą jucznego transportu i donosicieli amunicji.

ROZDZIAŁ VI

DYWIZJON, BATERIA (PLUTON) DZIAŁO W OBRONIE

DZIAŁANIA DYWIZJONU

258. Dywizjon w obronie z reguły występuje w składzie grupy (oddziału) artylerii, przy czym może być wyznaczony do wsparcia batalionu pierwszego lub drugiego rzutu pułku; oprócz tego dywizjon może być przydzielony do pułku (batalionu) w całości lub bateriami. Dywizjon armat może być wyznaczony do rejonu przeciwpancernego lub do artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego.

259. Dywizjon w obronie w zależności od zadań wykonywanych przez grupę artylerii w skład której wchodzi lub od zadań wykonywanych przez oddział (pododdział), który dywizjon wspiera lub do którego został przydzielony może wykonywać następujące zadania:

- wzbraniać nieprzyjacielowi zajęcia podstaw wyjściowych;
- niszczyć czołgi, działa i samochody pancerne oraz transportery opancerzone nieprzyjaciela;
- niszczyć (obezwładniać) siły żywe i środki ogniowe nieprzyjaciela w czasie ich podchodzenia w rejonach ześrodkowania oraz w czasie ataku przedniego skraju naszej obrony;
- obezwładniać (niszczyć) baterie artylerii i moździerzy nieprzyjaciela;

- zabezpieczać styki i skrzydła wspieranych pododdziałów;
- niszczyć czołgi, działa pancerne i piechotę nieprzyjaciela, które wdarły się w głąb naszej obrony;
- wspierać kontrataki piechoty i czołgów.

260. W celu wykonania zadań dywizjon przygotowuje:

- dalekie napady ogniowe;
- ruchomy ogień zaporowy przed przednim skrajem głównego pasa obrony i ogień na wprost w celu zniszczenia czołgów nieprzyjaciela, które się przebrały;
- ześrodkowany ogień i stały ogień zaporowy przed przednim skrajem głównego pasa obrony i w głębi obrony;

Ogień i manewr dywizjonu powinien być powiązany z ogniem i manewrem czołgów i dział pancernych oraz wspieranych oddziałów (pododdziałów), a także z rozmieszczeniem zabór inżynierskich.

Do wywołania, przeniesienia i przerwania ognia ustala się sygnały i określa się sposób wywołania ognia oraz sposoby wskazywania celów.

W celu prowadzenia ognia z głównych i zapasowych stanowisk ogniowych zawczasu przygotowuje się dane początkowe do strzelania.

Dywizjon powinien być przygotowany do prowadzenia ognia w nocy i w innych warunkach ograniczonej widoczności.

261. Podczas przygotowania ognia na najbardziej prawdopodobnych kierunkach natarcia nieprzyjaciela, dywizjonowi z reguły wyznacza się:

- odcinki dalekiego napadu ogniowego;
- odcinki stałego ognia zaporowego i ześrodkowanego ognia przed przednim skrajem głównego pasa obrony i w głębi obrony;

- odcinki w pasach ruchomego ognia zaporowego przed przednim skrajem głównego pasa obrony;
- pasy ogniowe do strzelania na wprost do czołgów nieprzyjaciela w wypadku wdarcia się ich w rejon stanowisk ogniowych dywizjonu.

W celu szybkiego i łatwego wywołania ognia zaporowego odcinkom (pasom) nadaje się umówione nazwy i ustala się sygnały oraz sposób ich wywołania. Odcinki stałego ognia zaporowego oznacza się na mapie (szkicu) literami alfabetu „A“, „B“, i innymi; dla wywołania ognia do tych odcinków ustala się umówione słowa nazw drzew rozpoczynających się na te litery („Akacja“, „Buk“ i inne). Pasom ruchomego ognia zaporowego nadaje się nazwy zwierząt („Wilk“, „Tygrys“ i inne); w celu wywołania ruchomego ognia zaporowego podaje się nazwę pasa i numer rubieży; odcinkom ześrodkowanego ognia nadaje się numery.

262. Ugrupowanie bojowe dywizjonu powinno umożliwiać prowadzenie ognia przed przednim skrajem głównego pasa obrony i w głębi obrony. W celu zachowania trwałości systemu ognia w czasie walki, punkty obserwacyjne i stanowiska ogniowe baterij urzutowuje się w głąb z uwzględnieniem właściwego wykonania wszystkich zadań postawionych dywizjonowi.

Stanowiska ogniowe dywizjonu wybiera się przede wszystkim na kierunkach zagrożenia pancernego z tym, aby w wypadku włamania się czołgów nieprzyjaciela w głąb obrony, dywizjon mógł je niszczyć ogniem na wprost. Stanowiska ogniowe baterii armat mogą być rozmieszczone bliżej przedniego skraju głównego pasa obrony w celu prowadzenia ognia na wprost do czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela. Podejście do stanowisk ogniowych osłania się zaporami przeciwczołgowymi.

263. Szczególną uwagę należy zwrócić na inżynierskie urządzenie i maskowanie stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych dywizjonu. Prace związane z inżynierskim urządzeniem i maskowaniem prowadzi się do chwili rozpoczęcia walki oraz w toku walki podczas przerw w strzelaniu.

264. Zajęcie przez dywizjon ugrupowania bojowego w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem powinno odbywać się skrycie przed powietrzną i naziemną obserwacją nieprzyjaciela. Stanowiska ogniowe i punkty obserwacyjne zajmuje się z reguły w nocy, i obowiązkowo powinno być zakończone przed świtem. W czasie zajmowania stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych ściśle należy przestrzegać zasad maskowania.

265. Dowódca dywizjonu wyznaczonego do wsparcia oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego) obowiązany jest zameldować dowódcy wspieranego oddziału (pododdziału) o składzie dywizjonu wyznaczonych stanowiskach ogniowych, zadaniach ogniowych otrzymanych od dowódcy grupy artylerii oraz o stanie amunicji i gotowości dywizjonu do otwarcia ognia.

Od dowódcy wspieranego oddziału (pododdziału) dowódca dywizjonu otrzymuje zadanie do wsparcia pododdziału pierwszego rzutu i kontrataków oddziałów (pododdziałów) drugiego rzutu (odvodu); wytyczne o sposobie zabezpieczenia styków i skrzydeł, odcinki stałego ognia zaporowego przed przednim skrajem i w głębi obrony.

Dowódca dywizjonu obowiązany jest pomagać dowódcy oddziału (pododdziału) w organizacji ciągłości wsparcia pododdziałów ogniem artylerii i w organizacji współdziałania między bateriami i wspieranymi pododdziałami.

266. W czasie rekonesansu przeprowadzonego przez dowódcę wspieranego oddziału (pododdziału) stawiania przez niego zadań i organizacji współdziałania dowódcy dywizjonu powinien uzmysłwić sobie w terenie:

- kodowanie terenu i dozory;
- przedni skraj obrony, zadania i decyzję dowódcy oddziału (pododdziału) do organizacji obrony;
- sposób organizacji obrony przeciwpancernej;
- zadania ogniowe otrzymane od dowódcy grupy artylerii i dodatkowe zadania ogniowe dla dywizjonu postawione przez dowódcę wspieranego oddziału (pododdziału) w celu przygotowania ognia zaporowego i ześrodkowanego przed przednim skrajem i w głębi obrony, zabezpieczenia styków i skrzydeł oraz wsparcia kontrataków drugiego rzutu (odwodu);
- sposób wskazywania celów i utrzymywania łączności;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia;
- odcinki terenu osłaniane zaporami inżynieryjnymi.

Dowódca dywizjonu wyznaczonego do wsparcia oddziału (pododdziału) drugiego rzutu prócz tego powinien uzmysłwić sobie kierunek kontrataku i rubież rozwinięcia wspieranego oddziału (pododdziału), zadania dywizjonu i sposób kontrataku.

267. Do czasu wprowadzenia do walki drugiego rzutu, dywizjon wyznaczony do wsparcia oddziału (pododdziału) drugiego rzutu wspiera oddziały (pododdziały) pierwszego rzutu. Dowódca dywizjonu znajduje się razem z dowódcą wspieranego oddziału (pododdziału) pierwszego rzutu, a do dowódcy oddziału (pododdziału) drugiego rzutu do czasu wprowadzenia go do walki wysyła oficera łącznikowego.

268. Dowódca dywizjonu po otrzymaniu zadań od dowódcy grupy artylerii i dowódcy wspieranego oddziału (pododdziału) powinien uzmysłwić sobie w terenie otrzymane zadania, ocenić położenie i przeprowadzić z dowódcami baterii rekonesans.

W czasie wyboru stanowisk ogniowych dowódca dywizjonu obowiązany jest określić zadania baterij i ustalić sposób współdziałania podczas zwalczania czołgów nieprzyjaciela w wypadku podejścia ich do rejonu stanowisk ogniowych.

Stanowiska ogniowe należy wybierać tak, aby można było strzelać z dużymi odchyleniami od kierunku zasadniczego strzelania.

269. Na podstawie analizy otrzymanych zadań, oceny położenia i wyników rekonesansu dowódca dywizjonu wydaje w terenie dowódcom baterii ustny rozkaz bojowy w którym podaje:

- odcinki dalekiego napadu ogniowego;
- odcinki stałego ognia zaporowego i ognia ześrodkowanego przed przednim skrajem głównego pasa obrony i w głębi obrony;
- odcinki w pasach ruchomego ognia zaporowego;
- stanowiska ogniowe, punkty obserwacyjne i kierunek zasadniczy strzelania;
- pasy ogniowe dla baterij do strzelania na wprost do czołgów nieprzyjaciela w wypadku wdarcia się ich w rejon stanowisk ogniowych.

Dowódca dywizjonu wyznaczonego do wsparcia batalionu przydziela baterie do wsparcia kompanii i stawia im zadania ogniowe.

270. Podczas organizacji rozpoznania dowódca dywizjonu przewiduje rozmieszczenie punktów obserwacyjnych tak, aby zabezpieczyć jak najlepszą obserwację podejść do przedniego skraju głównego pasa obrony własnych wojsk oraz rejonów prawdopodob-

nego ześrodkowania i rozwinięcia nieprzyjaciela do natarcia.

Do zadań rozpoznania dywizjonu należy:

- studiowanie terenu przed przednim skrajem obrony;
- wykrycie na czas podejścia i ześrodkowania nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony;
- rozpoznanie baterii artylerii i moździerzy, punktów obserwacyjnych i środków ogniowych nieprzyjaciela;
- ustalenie istnienia czołgów, dział pancernych, rejonów ich ześrodkowania i określenie prawdopodobnych kierunków ich ataku;
- wykrycie na czas przegrupowania nieprzyjaciela i przygotowania się jego do natarcia.

Podczas organizowania obrony bez styczności z nieprzyjacielem i wystarczającej ilości czasu, rozpoznanie podejść do przedniego skraju obrony własnych wojsk jak również prawdopodobnych rejonów stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych nieprzyjaciela oraz warunków obserwacji z nich wykonuje się ze strony nieprzyjaciela.

271. W celu niezawodnego i ciągłego kierowania ogniem dywizjonu łączność należy zorganizować w systemie głównych i zapasowych punktów obserwacyjnych. Dowódca dywizjonu podczas stawiania zadań szefowi łączności dywizjonu do organizacji łączności podaje:

- miejsce punktu obserwacyjnego dowódcy i zapasowego punktu obserwacyjnego;
- z kim, jakimi środkami i w jakim czasie nawiązać łączność;
- sposób nawiązania łączności z pododdziałami artyleryjskiego rozpoznania pomiarowego i rozpoznania powietrznego.

272. W obronie stosuje się wszystkie środki łączności, szczególnie szeroko wykorzystuje się łączność przewodową. Łączność radiową do rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela wykorzystuje się do nawiązania łączności z tymi pododdziałami z którymi łączność przewodowa została przerwana. Łączność radiową wykorzystuje się bez ograniczeń po rozpoczęciu natarcia przez nieprzyjaciela.

Łączność przewodowa do rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela jest podstawowym środkiem łączności, rozwija się ją z uwzględnieniem kierunków zagrożenia pancernego i kierunków prawdopodobnych kontrataków własnych wojsk. Wszystkie przewody łączności powinny być zakopane w ziemi lub przeciągnięte w transejach i rowach łączących. Węzły i stacje łączności rozmieszcza się w ukryciu i maskuje je przed obserwacją powietrzną i naziemną nieprzyjaciela.

Łączność organizuje się do czasu zajęcia stanowisk ogniowych. Przewody łączności do baterij prowadzi się przez zapasowe punkty obserwacyjne.

273. Dowódca dywizjonu kieruje ogniem dywizjonu z tego punktu obserwacyjnego, z którego może obserwować działania nieprzyjaciela i własnych wojsk w zasadniczym pasie ogniowym, oraz podejścia do przedniego skraju głównego pasa obrony na najważniejszych kierunkach.

Do prowadzenia obserwacji działań nieprzyjaciela i własnych wojsk na stykach i skrzydłach, a także na odcinkach terenu nieobserwowanych z punktu obserwacyjnego dowódcy (głównego), organizuje się pomocnicze punkty obserwacyjne. Z pomocniczych punktów obserwacyjnych można także kierować ogniem i obserwować jego wyniki.

W celu zapewnienia ciągłości kierowania ogniem dywizjonu przygotowuje się zapasowy punkt obser-

wacyjny dywizjonu, na którym zawczasu organizuje się łączność.

274. W celu zabezpieczenia kierowania ogniem dywizjonu sztab dywizjonu powinien:

- posiadać dane o nieprzyjacielu i własnych oddziałach, zadaniach wykonywanych przez baterie dywizjonu, zużyciu i stanie amunicji;
- zorganizować dowiązanie topograficzne stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych dywizjonu, wykorzystując w tym celu przydzieloną drużynę topograficzną;
- ustalić sposoby wskazywania celów;
- w odpowiednim czasie rozwinąć dwuboczną obserwację dywizjonu i zorganizować wcięcie celów, dozorów, celów pomocniczych i odcinków ognia dywizjonu;
- przygotować w odpowiednim czasie dla baterij dane początkowe do strzelania do odcinków ognia dywizjonu;
- zapewnić niezawodnie działającą łączność z bateriami i z wspieranym oddziałem (pododdziałem).

275. Podczas planowania ognia dywizjonu, sztab na podstawie wytycznych dowódcy dywizjonu powinien:

- określić współrzędne celów, odcinków ognia zaporowego i ześrodkowanego dywizjonu oraz celów pomocniczych;
- podzielić te cele i odcinki między baterie, podać sposób wykonywania ognia oraz zużycie amunicji dla baterij do każdego celu (odcinka);
- przydzielić pasy ogniowe dla baterii do strzelania na wprost do czołgów nieprzyjaciela na wypadek podejścia ich do rejonu stanowisk ogniowych;
- sporządzić tabelę i szkic ognia dywizjonu, mapę kierowania ogniem, szkic ognia przeciwpancernego do strzelania na wprost do czołgów nieprzyja-

ciela w wypadku podejścia ich do rejonu stanowisk ogniowych, tabelę danych początkowych do prowadzenia ognia dywizjonu i wyciągi z nich przesłać bateriom;

- zorganizować obserwację odcinków ognia dywizjonu i uzgodnić sposób wywołania i przzerwiania ognia do każdego odcinka.

276. Tabelę ognia dywizjonu sporządza się na podstawie wyciągu z tabeli ognia grupy artylerii, ustnego rozkazu bojowego i wytycznych dowódcy dywizjonu. W tabeli ognia podaje się:

- sposób prowadzenia ognia do wsparcia oddziałów wydzielonych i ubezpieczenia bojowego;
- odcinki dalekiego napadu ogniowego;
- odcinki ognia zaporowego i ześrodkowanego;
- sposób prowadzenia ognia i odcinki ognia dla wsparcia kontrataków drugiego rzutu (odvodu);
- sygnały i komu przysługuje prawo wywołania zaporowego i ześrodkowanego ognia oraz zużycie amunicji.

Do tabeli ognia załącza się szkic ognia ze spisem współrzędnych celów (odcinków). Tabelę ognia podpisuje dowódca i szef sztabu dywizjonu, a zatwierdza ją dowódca grupy (oddziału) artylerii.

Szkic ognia dywizjonu w sposób graficzny wyraża zadania ogniowe dywizjonu (baterii). Na szkic nanosi się przedni skraj głównego pasa obrony własnych wojsk, rozmieszczenie nieprzyjaciela, odcinki dalekiego napadu ogniowego, odcinki stałego i ruchomego ognia zaporowego, ognia ześrodkowanego z podaniem numerów odcinków ognia, ich powierzchni i wymiarów wszerz i w głąb.

Szkic ognia podpisuje szef sztabu dywizjonu, a zatwierdza dowódca dywizjonu. Wyciągi z tabeli ognia i szkic ognia przesyła się dowódcom baterii. Tabelę

ognia i szkic ognia wysyła się także dowódcy wspieranego oddziału (pododdziału).

Sztab dywizjonu opracowuje szkic ognia przeciwpancernego dywizjonu do strzelania na wprost do czołgów nieprzyjaciela w wypadku podejścia ich do rejonów stanowisk ogniowych.

277. Wstrzeliwanie celów pomocniczych (celów) i odcinków ognia zaporowego dowódca dywizjonu organizuje na podstawie planu wstrzeliwania sztabu grupy artylerii.

Zgodnie z planem wstrzeliwania grupy artylerii, dowódca dywizjonu w swoich wytycznych do wstrzeliwania podaje kolejność i sposób wstrzeliwania dla każdej baterii, stanowiska ogniowe z których będzie prowadzić się wstrzeliwanie oraz zużycie amunicji.

Po zakończeniu wstrzeliwania sztab dywizjonu powinien otrzymać od dowódców baterii dane topograficzne i wstrzelane do celów pomocniczych (celów) i odcinków ognia zaporowego.

278. W celu stwierdzenia gotowości dywizjonu do wykonania zadań, dowódca dywizjonu obowiązany jest sprawdzić:

- znajomość w terenie przez dowódców baterii zadań wspieranej piechoty i czołgów;
- znajomość w terenie przez dowódców baterij dozorów i kodowania terenu oraz zadań ogniowych i sposobu ich wykonywania;
- prawidłowość przygotowania danych początkowych do strzelania;
- powiązanie ognia baterii z ogniem piechoty, czołgów i dział pancernych;
- rozmieszczenie, inżynieryjne urządzenie i maskowanie stanowisk ogniowych, punktów obserwacyjnych i ukryć dla składu osobowego i samochodów (ciągników) oraz przygotowanie baterii do obrony przeciwlotniczej i przeciwhemicznej;

- zaopatrzenie w amunicję oraz przygotowanie dział do strzelania i przyrządów do kierowania ogniem;
- gotowość łączności i znajomość sygnałów wywołania przeniesienia i przerwania ognia.

279. Zadania ogniowe do niszczenia nieprzyjaciela na dalekich podejściach do głównego pasa obrony, dywizjon wykonuje z tymczasowych stanowisk ogniowych według planu dowódcy grupy artylerii.

Dywizjon wyznaczony do wsparcia walki oddziału wydzielonego (wzmocnionego ubezpieczenia bojowego) w celu wykonania swoich zadań zajmuje tymczasowe stanowisko ogniowe, w pobliżu przedniego skraju głównego pasa obrony. Po wykonaniu zadania dywizjon przechodzi na główne stanowiska ogniowe.

280. W czasie ześrodkowywania się nieprzyjaciela i zajmowania przez niego podstaw wyjściowych do natarcia, dywizjon ześrodkowanym ogniem niszczy piechotę, czołgi, działa pancerne i środki ogniowe nieprzyjaciela, odiera jego próby rozpoznania walką naszej obrony, obezwładnia (niszczy) wykryte baterie artylerii i moździerzy nieprzyjaciela oraz wykonuje inne zadania postawione przez wyższego dowódcę artylerii i dowódcę wspieranego oddziału (pododdziału).

281. W czasie artyleryjskiego i lotniczego przygotowania nieprzyjaciela dywizjon zgodnie z planem (rozkazem) dowódcy grupy artylerii wykonuje ześrodkowany ogień do czołgów i piechoty nieprzyjaciela przygotowującej się do ataku oraz do baterii artylerii i moździerzy.

W celu wykrycia w odpowiednim czasie rozpoczęcia ataku przez nieprzyjaciela prowadzi się nieprzerwaną obserwację jego działalności i utrzymuje się pełną gotowość dywizjonu do natychmiastowego otwarcia ognia zaporowego przed przednim skrajem głównego pasa obrony.

282. Z chwilą wyruszenia czołgów i piechoty nieprzyjaciela do ataku dywizjon wykonuje ruchomy lub stały ogień zaporowy w celu zniszczenia atakujących czołgów i piechoty nieprzyjaciela.

W wypadku włamania się nieprzyjaciela w głąb obrony dywizjon, zabezpieczając obronę wspieranego oddziału (pododdziału), ogniem swoim uniemożliwia dalsze rozprzestrzenianie się nieprzyjaciela i prowadzi ogień do podchodzących jego odwodów. W wypadku włamania się czołgów w rejon stanowisk ogniowych baterii, niszczy się je ogniem na wprost.

W toku walki dowódca dywizjonu i jego sztab obowiązani są utrzymywać ciągle współdziałanie z piechotą, czołgami i artylerią pancerną.

Z chwilą wprowadzenia do walki oddziału (pododdziału) drugiego rzutu dywizjon wyznaczony do wsparcia oddziału (pododdziału) drugiego rzutu wspiera jego kontratak.

283. Kierowanie ogniem dywizjonu jest scentralizowane w ciągu całego okresu walki z głównego punktu obserwacyjnego (dowódcy), a w wypadku konieczności — z zapasowego. Przejście na zapasowy punkt obserwacyjny powinno odbywać się bez przerwy w kierowaniu ogniem dywizjonu i tylko za zezwoleniem dowódcy grupy artylerii.

Dowódca dywizjonu powinien przygotować dywizjon do wykonania manewru na wskazany przez wyższego dowódcę kierunek i kierować zmianą stanowisk ogniowych baterij w celu wykonania jej we właściwym czasie oraz zabezpieczeniem baterij w amunicję. Stanowiska ogniowe dywizjonu zmienia się zazwyczaj bateriami i tylko za zezwoleniem (na rozkaz) dowódcy grupy artylerii, lub dowódcy oddziału (pododdziału) do którego dywizjon został przydzielony.

284. Podczas obrony na szerokim froncie w terenie górzysto-lesistym i w lesie dywizjon może być przydzielony do oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego. W tym wypadku dowódca dywizjonu otrzymuje zadania od dowódcy tego oddziału (pododdziału).

Stanowiska ogniowe urządza się w ten sposób, aby zapewniały okrężny ostrzał. Dla zabezpieczenia szybkiego wykonania manewru dywizjonu na zagrożony kierunek, wybiera się i przygotowuje zapasowe punkty obserwacyjne, stanowiska ogniowe i drogi dojazdu do nich.

W celu niszczenia czołgów nieprzyjaciela, szczególnie w przerwach między batalionowymi rejonami obrony, dowódca dywizjonu obowiązany jest wybrać i przygotować stanowiska ogniowe do strzelania na wprost, które zajmuje się w wypadku wykrycia ześrodkowania czołgów nieprzyjaciela na tym kierunku.

Na stykach i skrzydłach broniącego się oddziału (pododdziału) organizuje się obserwację z pomocniczych punktów obserwacyjnych w celu odparcia we właściwym czasie ataku nieprzyjaciela.

Podczas organizacji ognia w dywizjonie przede wszystkim przygotowuje się dane początkowe do strzelania do odcinków ognia zaporowego na najważniejszych kierunkach, oraz w przerwach pomiędzy batalionowymi rejonami obrony, na stykach i skrzydłach.

Działania dywizjonu w rejonie przeciwpancernym

285. Ugrupowanie bojowe dywizjonu w rejonie przeciwpancernym powinno zapewnić:

- ześrodkowanie ognia baterij na wprost na prawdopodobnych kierunkach posuwania się czołgów nieprzyjaciela;

- urzutowanie w głąb stanowisk ogniowych;
- okreśną obronę każdej baterii i całego rejonu przeciwpancernego;
- prowadzenie skrzydłowego ognia do czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela;
- manewr baterij dywizjonu wewnątrz rejonu przeciwpancernego.

W zależności od warunków terenowych i odległości strzału bezwzględnego dział, dywizjon może zajmować rejon przeciwpancerny lub odcinek w nim do 1 km wszęsz i w głąb.

Współdziałanie ogniowe w dywizjonie zapewnia się przez rozmieszczenie stanowisk ogniowych jednej baterii od drugiej w odstępach nie przekraczających odległości strzału bezwzględnego.

286. Dowódca dywizjonu może być wyznaczony na dowódcę rejonu przeciwpancernego. W tym wypadku otrzymuje on zadanie od dowódcy organizującego rejon przeciwpancerny.

Bez rozkazu dowódcy rejonu przeciwpancernego nikt ze składu rejonu nie ma prawa opuszczać zajmowanych stanowisk.

287. Po otrzymaniu zadań od dowódcy organizującego rejon przeciwpancerny, dowódca dywizjonu wyznaczony na dowódcę rejonu przeciwpancernego, powinien przeanalizować w terenie otrzymane zadania, ocenić położenie i przeprowadzić rekonesans razem z dowódcami baterii i dowódcami przydzielonych pododdziałów. W czasie rekonesansu dowódca dywizjonu powinien określić:

- istnienie skrytych podejść do rejonu przeciwpancernego i przeszkód naturalnych na kierunkach zagrożenia pancernego;
- ugrupowanie bojowe dywizjonu i miejsce swego głównego i zapasowego punktu obserwacyjnego;

- sposób użycia przydzielonych pododdziałów (dział pancernych, czołgów, pododdziałów miotaczy ognia i saperów);
- miejsce postawienia zapór przeciwczołgowych;
- charakter, zakres i sposób inżynierskiego urządzenia i maskowania stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych;
- rubieże otwarcia ognia przy masowym ataku czołgów i sposób prowadzenia ognia do pojedynczych czołgów;
- sposób współdziałania ogniowego z sąsiednimi rejonami przeciwpancernymi i batalionowymi węzłami przeciwpancernymi oraz ze znajdującymi się w pobliżu bateriami grup artylerii;
- system ognia przeciwpancernego rejonu z uwzględnieniem zapór przeciwczołgowych;
- organizację obserwacji działania czołgów nieprzyjaciela na kierunkach zagrożenia pancernego w dzień i w nocy oraz sposób powiadamiania;
- drogi do wykonania manewru przez baterię wewnątrz rejonu przeciwpancernego;
- sposób i kolejność oświetlania terenu w nocy na kierunkach zagrożenia pancernego.

288. Na podstawie analizy otrzymanego zadania, oceny położenia i wyników rekonesansu dowódca dywizjonu wydaje w terenie ustny rozkaz bojowy, w którym podaje:

- wiadomości o nieprzyjacielu;
- rozmieszczenie oddziału (związku) w składzie którego tworzy się rejon przeciwpancerny, oraz rozmieszczenie sąsiednich rejonów przeciwpancernych i ich zadania;
- kierunki zagrożenia pancernego, dozory i kodowanie terenu;

- zadania baterii, miejsca głównych i zapasowych stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych, zasadnicze i dodatkowe pasy ogniowe baterij;
- zadanie pododdziałów przydzielonych (dział pancernych, czołgów, pododdziałów miotaczy ognia i saperów);
- sposób przygotowania, otwarcia i prowadzenia ognia do czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela;
- miejsca ustawienia zapór przeciwpancernych;
- przedsięwzięcia, zabezpieczające możliwość strzelania do czołgów w nocy;
- sposób inżynierskiego urządzenia i maskowania stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych;
- miejsce rozmieszczenia ciągników;
- miejsce punktu obserwacyjnego dywizjonu i sposób nawiązania łączności;
- termin gotowości do otwarcia ognia;
- miejsce punktu medycznego;
- ilość amunicji, którą należy przygotować na stanowisku ogniowym oraz sposób uzupełniania jej w toku walki.

289. Dowódca dywizjonu kieruje ogniem za pomocą przewodowych środków łączności, radia sygnałów i łączników ze swego punktu obserwacyjnego, który wybiera się z reguły w rejonie stanowiska ogniowego jednej z baterij.

W czasie organizowania kierowania ogniem dowódca dywizjonu powinien określić:

- sposób strzelania do czołgów nieprzyjaciela;
- miejsce rozmieszczenia i ilość posterunków obserwacyjnych przed rejonem przeciwpancernym i wewnątrz rejonu w celu wykrycia we właściwym czasie czołgów nieprzyjaciela oraz sposób powiadamiania.

W celu kierowania ogniem dywizjonu sztab dywizjonu sporządza szkic ognia przeciwpancernego. Na szkicu ognia oznacza się kierunki zagrożenia pancernego, główne i zapasowe stanowiska ogniowe; granice odległości strzału bezwzględnego, zasadnicze i dodatkowe pasy ogniowe każdej baterii; punkty obserwacyjne dywizjonu i bateryj; marszruty bateryj do przesunięcia na zapasowe stanowiska ogniowe; rozmieszczenie zapór przeciwczołgowych. W legendzie do szkicu ognia podaje się sygnały powiadamiania, sposób otwarcia ognia, sygnały wywołania, przeniesienia i przerywania ognia.

Po zajęciu przez dywizjon ugrupowania bojowego dowódca dywizjonu obowiązany jest sprawdzić gotowość dywizjonu do wykonania postawionych zadań.

290. Ogień w celu odparcia masowego ataku czołgów nieprzyjaciela z odległości przekraczających odległość strzału bezwzględnego, można otwierać tylko za zezwoleniem i na komendę dowódcy dywizjonu. Z chwilą podejścia czołgów na odległość strzału bezwzględnego, ogień otwiera się na komendę dowódców bateryj.

Ogień do pojedynczych rozpoznawczych czołgów nieprzyjaciela prowadzą pojedyncze, specjalnie wyznaczone w tym celu działa, aby nie zdradzić całego systemu ognia rejonu przeciwpancernego.

Odparcie ataku czołgów, dział pancernych i piechoty nieprzyjaciela wykonuje się w ścisłym współdziałaniu z piechotą, czołgami i działami pancernymi.

291. Po odparciu ataku czołgów nieprzyjaciela dywizjon powinien być gotowy do odparcia powtórnych ataków czołgów. Jeżeli trzeba, dowódca dywizjonu za zgodą wyższego dowódcy dokonuje zmiany stanowisk ogniowych niektórych bateryj (dział), zachowując przy tym pełną gotowość bojową dywizjonu, odtwarza naruszone dowodzenie i obserwację nie-

przyjaciela oraz zarządza uzupełnienie zapasu amunicji.

Atak piechoty nieprzyjaciela odiera się ogniem na wprost, oraz ogniem broni strzeleckiej składu osobowego bateryj.

Działania dywizjonu w artyleryjskim odwodzie przeciwpancernym

292. Dywizjon wchodzący w skład artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego lub tworzący odwód, wzmacnia obronę przeciwpancerną oddziałów (pododdziałów) pierwszego rzutu na odcinku włamania się czołgów nieprzyjaciela i wykonuje następujące zadania:

- niszczy we współdziałaniu z odwodem pancernym i oddziałem zaporowym, czołgi, działa i samochody pancerne oraz transportery opancerzone nieprzyjaciela, które wlały się w głąb naszej obrony;
- osłania rozwinięcie drugiego rzutu (odwodu) związku (oddziału) do kontrataku;
- zabezpiecza wraz z oddziałem zaporowym i odwodem pancernym skrzydła związku (oddziału) ogólnowojskowego (pancernego).

293. Rejon ześrodkowania artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego wskazuje dowódca związku (oddziału) ogólnowojskowego (pancernego).

W rejonie ześrodkowania dywizjon zajmuje ugrupowanie bojowe na przygotowanych stanowiskach ogniowych będąc w stałej gotowości do zajęcia zawczasu przygotowanej rubieży rozwinięcia lub odparcia ataku czołgów nieprzyjaciela z zajmowanych stanowisk ogniowych.

Rubieże rozwinięcia wybiera się zawczasu na najbardziej prawdopodobnych kierunkach ataku czołgów

nieprzyjaciela. Na każdej rubieży rozwinięcia zawczasu urządza się stanowiska ogniowe do obrony określonej, rozpoznaje się i przygotowuje drogi dojazdu do rubieży. Czas potrzebny na dojazd i rozwinięcie się na każdej rubieży, sprawdza się praktycznie.

294. Dowódca dywizjonu wyznaczony na dowódcę artyleryjskiego odwodu przeciwpancernego, po przeanalizowaniu otrzymanego zadania i oceny położenia przeprowadza z dowódcami baterii i pododdziałów przydzielonych rekonesans wyznaczonego rejonu ześrodkowania, rubieży rozwinięcia i marszrut, ustala współdziałanie z pododdziałami działającymi na tych kierunkach, z odwodem pancernym i oddziałem zaporowym oraz stawia zadania podwładnym dowódcom na każdej rubieży rozwinięcia.

W ustnym rozkazie bojowym dowódca dywizjonu podaje:

- kodowanie terenu i dozory;
- wiadomości o nieprzyjacielu i kierunku zagrożenia pancernego;
- zadanie dywizjonu i położenie własnych oddziałów (pododdziałów) ogólnowojskowych (pancernych);
- zadania baterij i stanowiska ogniowe w rejonie ześrodkowania i rubieżach rozwinięcia, zasadnicze i dodatkowe pasy ogniowe, sposób współdziałania ogniowego między bateriami oraz sposób współdziałania z piechotą, czołgami i z działami pancernymi;
- zadania przydzielonych środków wzmocnienia (miotaczy ognia, dział pancernych i pododdziałów saperów);
- marszruty i kolejność wyjazdu baterij na rubież rozwinięcia;

- kolejność otwarcia ognia do czołgów nieprzyjaciela oraz sygnały wywołania, przeniesienia i przzerwania ognia;
- rejon rozmieszczenia plutonu amunicyjnego i sposób uzupełniania amunicji w toku walki;
- miejsce najbliższego punktu medycznego;
- miejsce swojego punktu obserwacyjnego;
- kolejność, termin i sposób składania meldunków;
- sposób i czas inżynierskiego urządzenia i maskowania stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych oraz miejsca ustawienia min i innych zapór przeciwczołgowych.

295. Na podstawie zadań, postawionych przez dowódcę dywizjonu, sztab dywizjonu, opracowuje szkic użycia dywizjonu. Na szkicu podaje się:

- ugrupowanie bojowe dywizjonu w rejonie ześrodkowania;
- rubieże rozwinięcia i zadania dywizjonu na każdej rubieży;
- marszruty do rubieży rozwinięcia i niezbędny czas na dojazd i rozwinięcie się;
- zadania baterij w rejonie ześrodkowania i na rubieżach rozwinięcia;
- sygnały wywołania do zajęcia rubieży rozwinięcia, powiadamiania, wywołania i przzerwania ognia.

Do szkicu użycia dywizjonu dołącza się szkic ognia przeciwpancernego na każdej przygotowanej rubieży rozwinięcia i w rejonie ześrodkowania dywizjonu.

296. Przygotowanie marszruty i rubieży rozwinięcia obejmuje:

- naprawę dróg, mostów i dróg objazdowych;
- urządzenie stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych na rubieżach rozwinięcia;
- oczyszczenie sektorów ostrzału i obserwacji, określenie miejsc i ustawienia min i budowania innych

- zapór przeciwczołgowych na rubieżach rozwinięcia;
- przygotowanie systemu ognia na rubieżach rozwinięcia;
- organizację obserwacji i powiadamiania.

297. Do chwili rozpoczęcia walki dywizjon zajmuje stanowiska ogniowe w rejonie ześrodkowania. Dowódca dywizjonu utrzymuje łączność z oddziałami (pododdziałami) pierwszego i drugiego rzutu (odwodu), z odwodem pancernym i oddziałem zaporowym.

W dywizjonie organizuje się obserwację działania czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela na kierunkach zagrożenia pancernego z zadaniem wykrycia ich i powiadomienia w odpowiednim czasie.

Jeżeli pozwala sytuacja dowódca dywizjonu przeprowadza z bateriami ćwiczenia w zajmowaniu rubieży rozwinięcia.

298. W wypadku przełamania przez czołgi i działa pancerne nieprzyjaciela przedniego skraju głównego (przedniego) pasa obrony, dywizjon na rozkaz (sygnał) dowódcy związku (oddziału) szybko wyjeżdża na wskazaną mu rubież rozwinięcia, zajmuje przygotowane stanowiska i ogniem na wprost przy współdziałaniu z odwodem pancernym i oddziałem zaporowym niszczy czołgi i działa pancerne nieprzyjaciela.

Dowódca dywizjonu kieruje ogniem dywizjonu z punktu obserwacyjnego rozmieszczonego w rejonie stanowiska ogniowego jednej z baterii, ześrodkowując ogień na główne zgrupowanie czołgów nieprzyjaciela. Do dowodzenia wykorzystuje się radio, łączność przewodową, sygnały i łączników.

Po odparciu ataku czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela, dywizjon powinien być przygotowany do odparcia ponownego ataku na tym kierunku lub do rozwinięcia się na nowej rubieży. W pierwszym wypadku dowódca dywizjonu powinien dokonać, jeżeli

zachodzi konieczność, częściowej zmiany stanowisk ogniowych bateryj.

Działania dywizjonu w pasie przesłaniania

299. Zadaniem dywizjonu przydzielonego do oddziału wydzielonego jest rażenie nieprzyjaciela nacierającego w pasie przesłaniania i stałe wsparcie walki oddziału wydzielonego na każdej pozycji pasa przesłaniania.

Ogień dywizjonu na każdej pozycji pasa przesłaniania przygotowuje się zawczasu a jego dokładność zależy od posiadanego czasu na organizację. Podczas przygotowania ognia, szczególną uwagę należy zwrócić na zabezpieczenie styków i skrzydeł oddziału wydzielonego.

300. Dowódca dywizjonu podczas otrzymywania zadania od dowódcy oddziału wydzielonego powinien przeanalizować wiadomości o nieprzyjacielu, zadania oddziału wydzielonego, zadania dywizjonu związane z przygotowaniem ognia na każdej pozycji pasa przesłaniania, zadania do wsparcia kompanii i osłony ogniem zapór inżynierskich i wytyczne do współdziałania.

W czasie stawiania zadań dowódcom baterii, dowódca dywizjonu w ustnym rozkazie bojowym podaje:

- pozycje pasa przesłaniania i rejonu obrony kompanii na każdej z nich;
- zadania bateryj i rejonu stanowisk ogniowych i punktów obserwacyjnych podczas walki oddziału wydzielonego na każdej pozycji pasa przesłaniania;
- sposób, kolejność i marszrutę przejścia bateryj z jednego stanowiska ogniowego na drugie;

- sposób wsparcia kompanij i utrzymania z nimi łączności;
- zużycie amunicji;
- miejsce swego punktu obserwacyjnego i sposób jego zmiany;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia;
- sposób organizacji łączności.

301. Na wszystkich pozycjach pasa przesłaniania wybiera się i urządza stanowiska ogniowe. W celu zabezpieczenia przesunięcia dywizjonu w toku walki w odpowiednim czasie przeprowadza się rozpoznanie drogi i oznacza się miejsca przejść w zapcrach.

W celu ciągłego wsparcia oddziału wydzielonego i możliwości prowadzenia ognia skrzydłowego do nieprzyjaciela, stanowiska ogniowe baterij powinny być rozmieszczone w głąb i wszerz.

Punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu rozmieszcza się razem z punktem obserwacyjnym dowódcy oddziału wydzielonego.

Do dowodzenia dywizjonem wykorzystuje się radio i ruchome środki łączności. Łączność przewodową wykorzystuje się tylko na ważniejszych rubieżach i kierunkach.

302. Podczas organizacji współdziałania z artylerią wyznaczoną do wsparcia oddziału wydzielonego z głównego pasa obrony, dowódca dywizjonu powinien znać:

- z jakiej rubieży wyznaczona artyleria rozpoczyna wsparcie oddziału wydzielonego;
- jej zadania ogniowe, odcinki przygotowanego ognia, sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia;
- sposoby wskazywania celów i sposób utrzymania łączności;

— miejsca punktów obserwacyjnych znajdujących się w pasie przesłaniania.

303. Z chwilą rozpoczęcia walki przez oddział wydzielony, dywizjon wspiera jego działania, niszczy (obezwładnia) nacierającego nieprzyjaciela, zabezpiecza obronę oddziału wydzielonego i odpiera ataki nieprzyjaciela na skrzydła i tyły. W czasie walki dywizjon zabezpiecza swoim ogniem odejście oddziału wydzielonego na kolejne pozycje.

W celu zabezpieczenia ciągłego wsparcia oddziału wydzielonego dywizjon przechodzi na zawczasu przygotowane stanowiska ogniowe pojedynczo bateriami.

Dowódca dywizjonu z reguły przechodzi razem z dowódcą oddziału wydzielonego, a dowódcy baterii — z dowódcami kompanii.

304. Do zorganizowania kierowania ogniem dywizjonu na kolejnej pozycji dowódca dywizjonu wysyła szefa sztabu dywizjonu ze środkami rozpoznania i łączności.

Szef sztabu dywizjonu zajmuje punkt obserwacyjny w nowym rejonie, organizuje łączność z bateriami znajdującymi się na nowych stanowiskach ogniowych i kieruje ogniem dywizjonu do czasu przybycia na punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu i przejęcia przez niego kierowania ogniem.

Działania dywizjonu osłaniającego wyjście z walki i wycofanie

305. Dywizjon może być przydzielony do oddziału (pododdziału), wyznaczonego jako ariergarda lub może ją wspierać. Dywizjon swoim ogniem powinien zabezpieczać utrzymanie przez ariergardę broniącej rubieży, wyjście ariergardy z walki i wycofanie na kolejną rubież.

W celu zabezpieczenia działań wspieranego oddziału (pododdziału) wyznaczonego jako ariergarda, dywizjon ześrodkowanym i zaporowym ogniem obezwładnia i niszczy nacierającego nieprzyjaciela, wspiera kontrataki oddziału (pododdziału) i zabezpiecza jego skrzydła.

Dla zabezpieczenia ciągłego wsparcia działań oddziału (pododdziału) wyznaczonego jako ariergarda, dywizjon zmienia stanowiska ogniowe z reguły bateriami.

306. Działania dywizjonu podczas wycofywania planuje się zawczasu. Przy organizacji działań dywizjonu na podstawie wytycznych dowódcy ogólnowojskowego, dowódca dywizjonu powinien przewidzieć:

- przydzielenie baterij do wsparcia wycofujących się kompanii;
- zadania ogniowe baterij;
- kolejność i drogi przesunięcia baterii na kolejne rubieże;
- sposób utrzymania łączności i współdziałania z piechotą, czołgami i działami pancernymi;
- sposób zmiany punktu obserwacyjnego dowódcy (głównego) i sposób organizacji łączności;
- środki ubezpieczenia bezpośredniego;
- sposób materiałowego i technicznego zabezpieczenia.

307. Po otrzymaniu zadania do zabezpieczenia obrony na kolejnej rubieży, dowódca dywizjonu wysyła na tę rubież artyleryjską grupę rozpoznawczą pod dowództwem szefa sztabu dywizjonu w celu wyboru punktów obserwacyjnych, stanowisk ogniowych i marszrut oraz zorganizowania łączności na nowej rubieży.

Przesunięcie dywizjonu rozpoczyna się tylko na rozkaz (na sygnał) dowódcy wspieranego oddziału

(pododdziału) ariergardy. Baterie w dywizjonie przesuwają się na nowe stanowiska ogniowe kolejno; bateria najbardziej wysunięta do nieprzyjaciela, pierwsza zmienia stanowiska ogniowe i przechodzi na nową rubież pod osłoną ognia pozostałych baterii dywizjonu.

Jednoczesne przesunięcie wszystkich baterii dywizjonu może odbywać się pod osłoną ognia sąsiednich dywizjonów.

Wycofanie pododdziałów ariergardy osłania się w czasie przygotowanym przed ich frontem i na skrzydłach ześrodkowanym i zaporowym ogniem dywizjonu.

308. Dowódca dywizjonu kieruje ogniem osłaniającym wyjście z walki i wycofanie z punktu obserwacyjnego, znajdującego się razem z punktem obserwacyjnym dowódcy wspieranego oddziału (pododdziału).

Dowódca dywizjonu z reguły zmienia punkt obserwacyjny jednocześnie z dowódcą wspieranego oddziału (pododdziału).

Działania dywizjonu podczas walk w okrążeniu i wyjściu z okrążenia

309. Przy wykryciu groźby oskrzydlenia lub obejścia przez nieprzyjaciela dowódca dywizjonu powinien:

- wzmocnić rozpoznanie i obserwację działalności nieprzyjaciela;
- przygotować zapasowe punkty obserwacyjne, stanowiska ogniowe i drogi dojazdu do nich;
- przygotować ześrodkowany i zaporowy ogień na najbardziej zagrożonych kierunkach;

- przewidzieć niszczenie czołgów nieprzyjaciela ogniem na wprost i wzmocnić ubezpieczenie bezpośrednio;
- ustalić sztywne normy zużycia amunicji, żywności, materiałów pędnych i smarów.

310. Podczas walki w okrążeniu dowódca dywizjonu powinien w pełni zabezpieczyć kierowanie ogniem dywizjonu i natychmiastowe otwarcie ognia w celu odparcia ataku nieprzyjaciela z dowolnego kierunku, nie dopuszczając do rozczłonkowania przez nieprzyjaciela ugrupowania wspieranego oddziału (pododdziału).

Dywizjon odpiera ataki nieprzyjaciela ześrodkowanym ogniem oraz znajduje się w stałej gotowości do wykonania manewru na zagrożony kierunek.

311. Podczas przygotowania do wyjścia z okrążenia dywizjon działający w składzie oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego wykonującego przełamanie bierze udział w artyleryjskim przygotowaniu przełamania i wspiera wyjście z okrążenia.

W czasie przełamania, dywizjon pojedynczo bateriami podąża w ugrupowaniu bojowym wspieranego oddziału (pododdziału). Dowódca dywizjonu powinien zachować dowodzenie dywizjonem i zabezpieczyć ciągle wzajemne wsparcie ogniowe między bateriami.

Dowódca dywizjonu podczas wyjścia z okrążenia dowodzi osobiście lub przez oficerów sztabu, za pomocą radia i ruchomych środków łączności. We wszystkich wypadkach przy wyjściu z okrążenia dowódca dywizjonu i jego sztab znajduje się razem z dowódcą wspieranego oddziału (pododdziału).

312. Zadaniem dywizjonu wspierającego działania pododdziałów osłonowych jest odpieranie na najważniejszych kierunkach ogniem ześrodkowanym i zaporowym ataków nieprzyjaciela.

W czasie wycofywania się oddziałów osłonowych dywizjon działa tak jak podczas wyjścia z walki. Dywizjon ogniem ześrodkowanym i zaporowym odpiera ataki nieprzyjaciela starającego się uniemożliwić planowe działania pododdziałów osłonowych.

Wyjście dywizjonu z okrążenia bez sprzętu jest niedopuszczalne.

DZIAŁANIA BATERII (PLUTONU)

313. Bateria (pluton) z reguły działa w składzie dywizjonu i może być wyznaczona do wsparcia kompanii lub też może być do niej przydzielona. Prócz tego bateria (pluton) może być wyznaczona do rejonu przeciwpancerneho, kompanijnego punktu przeciwpancerneho (batalionowego węzła przeciwpancerneho) i do artyleryjskiego odwodu przeciwpancerneho.

Zasadniczymi zadaniami baterii (plutonu) w obronie jest niszczenie (obezwładnianie) piechoty i czołgów nieprzyjaciela przed przednim skrajem głównego pasa obrony i w głębi obrony, zwalczanie baterii artylerii i moździerzy nieprzyjaciela oraz wsparcie kontrataków własnej piechoty i czołgów. Zadania te bateria wykonuje w ścisłym i stałym współdziałaniu ze wspieranym pododdziałem, czołgami i działami pancernymi.

Bateria (pluton) może wycofać się tylko na rozkaz dowódcy któremu jest podporządkowana.

Bateria działająca w składzie dywizjonu wykonuje zadania ogniowe zgodnie z tabelą ognia dywizjonu.

314. Dowódca baterii wyznaczonej do wsparcia kompanii obowiązany jest zgłosić się do dowódcy kompanii w celu otrzymania zadań i wytycznych dotyczących współdziałania. Dowódca baterii melduje dowódcy kompanii: skład i materiałowe zaopatrzenie

baterii, miejsce stanowiska ogniowego, zadania otrzymane od dowódcy dywizjonu i czas gotowości do otwarcia ognia. W czasie przeprowadzanego przez dowódcę kompanii rekonesansu, stawiania zadań i organizacji współdziałania, dowódca baterii uzmysławia sobie w terenie:

- kodowanie terenu i dozory;
- przedni skraj, rejon obrony, ugrupowanie bojowe i zadania kompanii;
- zadania sąsiadów;
- odcinki do których przygotowany jest ogień wspieranego pododdziału;
- rozmieszczenie zapór przeciwczołgowych i przeciwpiechotnych przed przednim skrajem i w głębi rejonu obrony kompanii;
- zadania ogniowe otrzymane od dowódcy dywizjonu i dodatkowe zadania podane przez dowódcę kompanii do przygotowania stałego ognia zaporowego baterii przed przednim skrajem głównego pasa obrony i w głębi rejonu obrony kompanii;
- sposób wskazywania celów;
- sposób współdziałania i utrzymywania łączności;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerywania ognia;
- miejsce punktu obserwacyjnego dowódcy kompanii.

315. Dowódca baterii biorącej udział we wsparciu kontrataku kompanii drugiego rzutu po otrzymaniu zadania od dowódcy dywizjonu powinien:

- nawiązać łączność i współdziałanie z dowódcą kompanii;
- przeprowadzić wspólnie z dowódcą kompanii rozpoznanie kierunku kontrataku i wybrać pomocnicze punkty, obserwacyjne w celu rozpoznania tych kierunków, jeżeli nie są one obserwowane z głównego punktu obserwacyjnego;

- przygotować ogień do wsparcia kontrataku kompanii;
- ustalić z dowódcą kompanii sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia.

316. Po przeprowadzeniu analizy otrzymanych zadań od dowódcy dywizjonu i dowódcy wspieranego pododdziału, oceny położenia i wyników rekonesansu, dowódca baterii wydaje ustny rozkaz bojowy w którym w czasie stawiania zadań podaje:

- odcinki dalekiego napadu ogniowego;
- odcinki stałego ognia zaporowego i ognia ześrodkowanego przed przednim skrajem głównego pasa obrony i w głębi obrony;
- odcinki baterii w pasach ruchomego ognia zaporowego;
- stanowisko ogniowe, punkt obserwacyjny i kierunek zasadniczy strzelania;
- zasadniczy i dodatkowy pas ogniowy do strzelania na wprost do czołgów nieprzyjaciela w wypadku podejścia ich do rejonu stanowiska ogniowego;
- miejsce rozmieszczenia plutonu amunicyjnego (parku artyleryjskiego) i punktu medycznego.

Dowódca baterii wyznaczonej do wsparcia kompanii oprócz tego podaje zadania i sposób wsparcia kompanii.

317. Zajmowanie i inżynieryjne urządzenie stanowiska ogniowego baterii dokonuje się skrycie przed naziemną i powietrzną obserwacją nieprzyjaciela. Stanowisko ogniowe baterii powinno umożliwiać prowadzenie ognia do czołgów w granicach odległości strzału bezwzględnego. Ogień baterii powinien być powiązany z ogniem sąsiednich baterii, czołgów i dział pancernych dla zabezpieczenia wspólnych działań w wypadku przerwania się czołgów nieprzyjaciela w głąb obrony.

Jeżeli stanowisko ogniowe nie zezwala na prowadzenie ognia na wprost na kierunkach zagrożenia pancernego wówczas dla każdego dział w pobliżu głównego stanowiska ogniowego przygotowuje się stanowiska ogniowe do strzelania na wprost do czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela.

W czasie organizowania samoobrony stanowiska ogniowego baterii oficer ogniowy wydaje ustne zarządzenie i sporządza szkic ognia przeciwpancernego; dowódca działu sporządza szkic ognia przeciwpancernego dla działu.

318. Punkt obserwacyjny dowódcy baterii rozmieszcza się z reguły razem z punktem obserwacyjnym dowódcy wspieranego pododdziału. Po zajęciu punktu obserwacyjnego dowódca baterii organizuje rozpoznanie i przygotowuje ogień baterii nie czekając na zakończenie rozwinięcia baterii i zajęcia ugrupowania bojowego.

W czasie przygotowywania ognia dowódca baterii określa dane początkowe do celów, dozorów, celów pomocniczych i odcinków ognia podanych mu przez dowódcę dywizjonu i dowódcę kompanii oraz przeprowadza wstrzeliwanie zgodnie z wytycznymi dowódcy dywizjonu.

Wstrzeliwanie celów pomocniczych (rubieży) nieobserwowanych z głównych punktów obserwacyjnych, prowadzi się z punktów zorganizowanych w pasie przesłaniania i na rubieżach ubezpieczenia bojowego oraz z wykorzystaniem środków rozpoznania powietrznego.

Przygotowane dane początkowe do strzelania dowódca baterii wpisuje do tabeli danych początkowych i przekazuje je na stanowisko ogniowe baterii oficerowi ogniowemu. Każdy dowódca działu zapisuje dane początkowe.

Po otrzymaniu wyciągu z tabeli ognia i szkiców ognia dywizjonu dowódca baterii nanosi otrzymane cele i odcinki ognia na stolik ogniowy, i mapę, udo-
kładnia przygotowane dane początkowe do strzela-
nia i szczegółowo studiuje w terenie zadania ogniowe.

319. W celu stwierdzenia gotowości baterii do wykonania zadań dowódca baterii powinien spraw-
dzić:

- znajomość przez dowódców plutonów zadań ba-
terii i zadań wspieranej piechoty i czołgów;
- prawidłowość zapisów danych początkowych do
strzelania u oficera ogniowego i dowódców dział
do celów (celów pomocniczych) i odcinków ognia;
- przygotowanie stanowiska ogniowego do odparcia
ataku czołgów i samoobrony;
- gotowość baterii do strzelania w nocy i w innych
warunkach ograniczonej widoczności;
- znajomość przez skład osobowy sygnałów powia-
damiania o pojawieniu się czołgów, samolotów
nieprzyjaciela i o jego napadzie chemicznym;
- gotowość łączności, znajomość sygnałów wywoła-
nia, przeniesienia i przerwania ognia;
- przygotowanie dział i amunicji do strzelania;
- inżynieryjne urządzenie i maskowanie stanowiska
ogniowego, punktów obserwacyjnych i dróg do-
jazdu;
- przygotowanie zapasowych punktów obserwacyj-
nych i stanowisk ogniowych.

320. Bateria wyznaczona do wsparcia ubezpiecze-
nia bojowego wykonuje następujące zadania:

- niszczy (obezwładnia) nieprzyjaciela na podejś-
ciach do pozycji ubezpieczenia bojowego;
- wspiera walkę ubezpieczenia bojowego i osłania
jego odejście na główny pas obrony.

W celu wykonania tych zadań bateria zajmuje tymczasowe stanowisko ogniowe w pobliżu przedniego skraju głównego pasa obrony.

Wysunięty punkt obserwacyjny baterii rozmieszcza się razem z punktem obserwacyjnym dowódcy wspieranego pododdziału.

321. W czasie podchodzenia nieprzyjaciela do głównego pasa obrony bateria może być użyta do wykonywania dalekich napadów ogniowych. Z rozpoczęciem walki ubezpieczeń bojowych bateria zgodnie z otrzymanymi zadaniami niszczy (obezwładnia) nacierającego nieprzyjaciela i osłania odejście i działania ubezpieczenia bojowego. Zadania te bateria wykonuje z tymczasowego stanowiska ogniowego.

W czasie walki o przedni skraj głównego pasa obrony bateria odpiera ataki piechoty i czołgów nieprzyjaciela prowadząc ogień zaporowy przed przednim skrajem.

W toku walki w głębi głównego pasa obrony bateria wspiera walkę kompanii, niszczy czołgi i piechotę nieprzyjaciela oraz jej środki ogniowe.

Dowódca baterii prowadzi ogień z rozkazu (na komendę) dowódcy dywizjonu, a jeżeli bateria wspiera kompanię również z rozkazu dowódcy kompanii oraz z własnej inicjatywy.

Czołgi i piechotę nieprzyjaciela które podeszły do rejonu stanowisk ogniowych bateria niszczy ogniem na wprost.

322. Dowódca baterii przydzielonej do kompanii otrzymuje zadania ogniowe od dowódcy kompanii i przygotowuje ogień baterii powiązując go z ogniem kompanii.

Stanowisko ogniowe bateria zajmuje w rejonie wskazanym przez dowódcę kompanii. Zmianę stanowiska ogniowego baterii i przejście baterii na zapasowe stanowisko dokonuje się za zezwoleniem do-

wódcy kompanii plutonami bez przerwy w prowadzeniu ognia.

Działania baterii (plutonu) w rejonie przeciwpancernym, kompanijnym punkcie przeciwpancernym i batalionowym węźle przeciwpancernym

323. Zadaniem baterii (plutonu) wyznaczonej do rejonu przeciwpancernego (kompanijnego punktu przeciwpancernego, batalionowego węzła przeciwpancernego) jest niszczenie czołgów, dział i samochodów pancernych oraz transporterów opancerzonych nieprzyjaciela.

Ogień baterii (plutonu) powinien być powiązany z ogniem innych baterij (plutonów) rejonu przeciwpancernego (kompanijnego punktu przeciwpancernego, batalionowego węzła przeciwpancernego) czołgów i dział pancernych oraz z rozmieszczeniem zapór przeciwczołgowych.

324. Ugrupowanie bojowe baterii (plutonu) powinno umożliwiać prowadzenie ognia do czołgów na wprost całej baterii (plutonowi) na kierunkach zagrożenia pancernego i utrzymywać pod ogniem podejścia do zapór przeciwczołgowych; umożliwiać wzajemną łączność ogniową między działami baterii (plutonu) i działami sąsiednich rejonów przeciwpancernych (kompanijnych punktów przeciwpancernych, batalionowych węzłów przeciwpancernych).

Bateria zajmuje stanowisko ogniowe plutonami z odstępami i odległościami między plutonami do 300 m i między działami do 100 m. Stanowiska ogniowe dział przygotowuje się do strzelania na wprost z uwzględnieniem możliwości ostrzału okrężnego; rozmieszczenie w linii dział jest niedopuszczalne.

Oprócz głównego stanowiska ogniowego dla każdego działu wybiera się zapasowe stanowiska ogniowe.

Dowódca baterii (plutonu) znajduje się przy jednym z dział utrzymując z dowódcą rejonu przeciwpancernego (dowódcą kompanii, batalionu) niezawodnie działającą łączność.

325. Stanowiska ogniowe powinny być urządzone i zamaskowane. Dla każdego działu wykonuje się na głównym i zapasowych stanowiskach ogniowych okopy z okrężnym ostrzałem, ukrycia dla działu i obsługi, schrony dla amunicji i okopy dla obsługi w wypadku konieczności użycia broni osobistej i granatów. Na posterunkach obserwacyjnych wykopuje się okopy i ukrycia dla obserwatorów.

Ciągniki rozmieszcza się w miejscach wskazanych przez dowódcę rejonu przeciwpancernego (dowódcę kompanii, batalionu). W miejscach rozmieszczenia ciągników urządza się ukrycia i maskuje się je.

Najbardziej niebezpieczne podejścia do stanowiska ogniowego baterii (plutonu) osłania się zaparami przeciwczołgowymi.

326. W celu przygotowania ognia do czołgów dla każdego działu wyznacza się zasadniczy i dodatkowy sektor ostrzału; na kierunkach zagrożenia pancernego wybiera się, a jeżeli zachodzi konieczność dodatkowo wystawia się dozory, mierzy się odległość do nich i sporządza dla każdego działu szkic ognia przeciwpancernego; organizuje się obserwację i powiadamianie o pojawieniu się czołgów nieprzyjaciela, dokładnie przygotowuje się działu i amunicję.

Bateria (pluton) powinna być gotowa do prowadzenia ognia do czołgów w nocy i w innych warunkach ograniczonej widoczności.

327. Po otrzymaniu zadania dowódca baterii (plutonu) powinien uzmysłwić sobie: położenie nieprzy-

jaciela, dozory, kierunki zagrożenia pancernego, rozmieszczenie ugrupowania bojowego własnej piechoty, czołgów i sąsiednich baterii, miejsca zapór przeciwczołgowych, zadanie baterii (plutonu), stanowiska ogniowe i sektor ostrzału każdego działła, miejsca rozmieszczenia środków ciągu, kolejność otwierania ognia i utrzymywania łączności, sygnały powiadamiania o pojawieniu się czołgów, samolotów i o napadzie chemicznym nieprzyjaciela oraz sposób współdziałania z innymi bateriami rejonu przeciwpancernego (kompanijnego punktu przeciwpancernego, batalionowego węzła przeciwpancernego) czołgami i działłami pancernymi.

328. Zgodnie z otrzymanymi zadaniami dowódca baterii (plutonu) wydaje ustny rozkaz bojowy w którym podaje:

- kodowanie terenu i dozory;
- wiadomości o nieprzyjacielu i prawdopodobne kierunki ataku jego czołgów i działł pancernych;
- położenie własnej piechoty i jej zadania;
- rozmieszczenie sąsiednich działł przeciwpancernych;
- zadania baterii;
- zadania plutonów (działł) ich sektory ostrzału główne i zapasowe stanowiska ogniowe każdego działła i drogi podejścia do nich;
- sposób współdziałania z sąsiednimi działłami, czołgami i działłami pancernymi;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia, oraz miejsce ich podawania;
- rozmieszczenie i rodzaje zapór na podejściach do stanowiska ogniowego baterii;
- sposób urządzenia i maskowania stanowiska ogniowego;
- miejsce rozmieszczenia samochodów i ciągników;

- miejsce punktu obserwacyjnego i sposób utrzymania łączności z działami (plutonami);
- czas gotowości i kolejność otwierania ognia;
- ilość amunicji, która powinna być przygotowana i złożona na stanowisku ogniowym;
- sygnały powiadamiania o pojawieniu się czołgów, samolotów i o napadzie chemicznym nieprzyjaciela;
- miejsce punktu medycznego.

Prócz tego dowódca plutonu dowodzenia stawia się zadania do organizacji obserwacji, powiadamiania i łączności.

329. Dowódca baterii (plutonu) kieruje ogniem baterii (plutonu) za pomocą komend przekazywanych głosem, środków łączności, sygnałów i przez łączników.

Łączność z dowódcą rejonu przeciwpancernego (dowódcą kompanii, batalionu) utrzymuje się za pomocą radia i przewodowych środków łączności.

W celu kierowania ogniem dowódca baterii (plutonu) podaje:

- sposób prowadzenia ognia do grupy czołgów i do pojedynczych czołgów oraz dział pancernych nieprzyjaciela;
- sposób oświetlenia terenu w czasie odpierania ataku czołgów w nocy;
- działania baterii (plutonu) podczas odpierania ataku czołgów i piechoty nieprzyjaciela na stanowisko ogniowe.

Po podaniu w terenie zadań i organizacji ognia dowódca baterii sporządza szkic ognia przeciwpancernego baterii i sprawdza gotowość dział do otwarcia ognia.

330. W okresie artyleryjskiego i lotniczego przygotowania ataku nieprzyjaciela i do chwili pojawie-

nia się jego czołgów skład osobowy baterii (plutonu) znajduje się w ukryciach; przy działach pozostawia się dyżurnych spośród obsługi dział. Do obserwacji czołgów nieprzyjaciela na kierunkach zagrożenia pancernego wystawia się posterunki obserwacyjne, wyposażone w środki sygnalizacyjne.

Na sygnał o pojawieniu się czołgów nieprzyjaciela obsługi dział szybko wytaczają działa z ukrycia i przygotowują do walki.

W celu odparcia zmasowanego ataku czołgów nieprzyjaciela bateria (pluton) otwiera ogień z chwilą podejścia czołgów nieprzyjaciela na odległość strzału bezwzględnego na komendę dowódcy baterii (plutonu); ogień do czołgów znajdujących się na odległościach większych niż odległość strzału bezwzględnego otwiera się tylko na komendę dowódcy rejonu przeciwpancernego (dowódcy batalionu). Pojedyncze rozpoznawcze czołgi nieprzyjaciela niszczą specjalnie w tym celu wyznaczone działa.

Jeżeli czołgi nieprzyjaciela podejżą do rejonu stanowisk ogniowych bateria powinna pozostać na miejscu i niszczyć je ogniem na wprost oraz granatami przeciwpancernymi.

W wypadku wyjścia czołgów nieprzyjaciela na odcinek sąsiedniej baterii dowódca baterii udziela pomocy tej baterii ogniem pojedynczych dział lub całej baterii.

Po odparciu ataku czołgów nieprzyjaciela bateria (pluton) powinna być gotowa do odparcia powtórnych ataków czołgów. Dowódca baterii (plutonu) jeżeli zachodzi konieczność za zezwoleniem dowódcy rejonu przeciwpancernego (dowódcy kompanii, batalionu) część dział przesuwa na zapasowe stanowiska ogniowe, organizuje na nowo (jeżeli zostało zdezorganizowane) dowodzenie i uzupełnia zapas amunicji.

Działanie baterii w artyleryjskim odwodzie przeciwpancernym

331. Bateria tworząca artyleryjski obwód przeciwpancerny pułku wykonuje następujące zadania:

- wzmacnia obronę przeciwpancerną pułku na odcinku włamania się czołgów nieprzyjaciela;
- niszczy czołgi, działa i samochody pancerne oraz transportery opancerzone nieprzyjaciela, które wlały się w głąb obrony;
- osłania rozwinięcie drugiego rzutu (odwodu) pułku do kontrataku;
- zabezpiecza otwarte lub zagrożone skrzydło pułku.

332. Bateria do chwili rozpoczęcia przez nieprzyjaciela natarcia jest ześrodkowana na kierunku zagrożenia pancernego zazwyczaj na drugiej pozycji głównego pasa obrony.

W rejonie ześrodkowania bateria zajmuje ugrupowanie bojowe na urządzonych stanowiskach ogniowych i znajduje się w stałej gotowości do wyjazdu na zawczasu przygotowane rubieże rozwinięcia lub do niszczenia czołgów nieprzyjaciela z zajmowanych stanowisk ogniowych w wypadku włamania się czołgów nieprzyjaciela w głąb obrony.

Rubieże rozwinięcia wybiera się na najbardziej prawdopodobnych kierunkach ataku czołgów nieprzyjaciela. Na każdej rubieży rozwinięcia urządza się stanowiska ogniowe i przygotowuje drogi dojazdu do nich. Czas niezbędny do zajęcia każdej rubieży i rozwinięcia na niej sprawdza się praktycznie.

Bateria rozwija się na przygotowanej rubieży i prowadzi ogień w celu zniszczenia czołgów nieprzyjaciela tak samo jak w rejonie przeciwpancernym.

333. Dowódca baterii po przeprowadzeniu analizy otrzymanego zadania ocenia położenie, przeprowadza rekonesans rejonu ześrodkowania baterii, rubieży

rozwinięcia, marszrut i stawia zadania podległym dowódcom na każdej rubieży, organizuje obserwację i powiadamianie o pojawieniu się czołgów nieprzyjaciela.

Podczas stawiania zadań dowódcom plutonów (dział) dowódca baterii w ustnym rozkazie bojowym podaje:

- kodowanie terenu i dozory;
- wiadomości o nieprzyjacielu;
- prawdopodobne kierunki zagrożenia pancernego;
- zadanie baterii oraz zadania i rozmieszczenie pododdziałów pułku;
- stanowiska ogniowe każdego działu w rejonie ześrodkowania i na rubieżach rozwinięcia;
- zadania przydzielonych środków wzmocnienia (miotaczy ognia, dział pancernych i pododdziałów saperów);
- sposób i czas inżynierskiego urządzenia i zamaskowania stanowisk ogniowych i punktu obserwacyjnego, miejsca pól minowych i innych zapór przeciwczołgowych;
- marszruty baterii na rubierze rozwinięcia i sposób ich zajmowania;
- kolejność otwierania ognia do czołgów nieprzyjaciela oraz sygnały wywołania, przeniesienia i przerywania ognia;
- sposób uzupełniania amunicji w toku walki;
- miejsce punktu medycznego;
- miejsce punktu obserwacyjnego.

Po daniu zadań dowódca baterii sporządza szkic ognia baterii i szkic ognia przeciwpancernego w rejonie ześrodkowania i na każdej rubieży rozwinięcia.

Działania baterii w pasie przesłaniania

334. Bateria wyznaczona do oddziału wydzielonego z reguły działu w składzie dywizjonu i przeznaczona

na jest do zadania strat nacierającemu nieprzyjacielowi w pasie przesłania i dla ciągłego wsparcia działań oddziału wydzielonego na każdej pozycji.

Właściwości działania baterii w pasie przesłania polegają na:

- szybkości zmiany stanowisk ogniowych i zajmowaniu ugrupowania bojowego;
- szybkości w przygotowaniu do otwarcia ognia na stanowiskach ogniowych w pasie przesłania i gotowości do szerokiego manewru ogniem;
- konieczności organizacji dodatkowego rozpoznania w celu zabezpieczenia styków i skrzydeł oddziału wydzielonego.

335. Podczas stawiania zadań przez dowódcę oddziału wydzielonego i organizacji współdziałania w pasie przesłania dowódca baterii powinien uzmysłwić sobie:

- prawdopodobne drogi podejścia nieprzyjaciela, możliwe miejsca jego ześrodkowania i prawdopodobne podstawy wyjściowe do natarcia;
- zadania pododdziałów oddziału wydzielonego, pozycje na których będą one prowadzić walkę i ugrupowanie bojowe na każdej pozycji;
- zadanie ogniowe baterii i odcinki ognia zaporowego w celu wsparcia walki oddziału wydzielonego na każdej pozycji;
- sposób odejścia oddziału wydzielonego na następną pozycję pasa przesłania i zadania baterii związane z osłoną jego odejścia;
- zadania baterii do osłony zapor;
- stanowiska ogniowe i punkty obserwacyjne na pierwszej i następnych pozycjach pasa przesłania;
- drogi odejścia i miejsca przejść w zaporach;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia.

Dowódca baterii podaje dowódcom plutonów zadania i ugrupowanie bojowe baterii na każdej pozycji pasa przesłaniania oraz sygnały wywołania, przerwania ognia, sposób organizacji łączności i drogi przesunięcia w czasie zmiany stanowisk ogniowych.

336. Ogniem baterii kieruje się za pomocą radia, i sygnałów; łączność przewodową można wykorzystać na poszczególnych rubieżach na krótkich odległościach. Stanowiska ogniowe baterii wybiera się na każdej pozycji pasa przesłaniania z reguły na kierunkach zagrożenia pancernego możliwie jak jakbliżej punktu obserwacyjnego dowódcy baterii. Stanowiska ogniowe powinny posiadać dobry ostrzał i umożliwiać prowadzenie ognia do czołgów na wprost.

337. W czasie walki oddziału wydzielonego bateria prowadzi ogień do nacierającej piechoty nieprzyjaciela i jej środków ogniowych, wspierając walkę i odejście oddziału wydzielonego. W wypadku natarcia czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela bateria niszczy je ogniem na wprost z odkrytych stanowisk ogniowych.

W celu ciągłego prowadzenia ognia bateria zmienia ugrupowanie bojowe z rozkazu dowódcy dywizjonu plutonami. Dowódca baterii przechodzi na nowy punkt obserwacyjny jednocześnie z dowódcą wspieranego pododdziału.

Działania baterii (plutonu) wędrownej

338. Dowódca baterii (plutonu) wędrownej otrzymuje zadania od dowódcy dywizjonu i wykonuje je zgodnie z wyciągiem z planu.

Podczas otrzymywania zadania dowódca baterii (plutonu) wędrownej powinien uzmysłowić sobie:
— cel działania i zadania ogniowe baterii (plutonu);

- miejsca (współrzędne) stanowisk ogniowych baterii (plutonu) i wykonywane z nich zadania ogniowe;
- rozmieszczenie (współrzędne) i charakter celów które należy zniszczyć (obezwładnić) ogniem baterii (plutonu);
- sposób prowadzenia ognia, czas trwania i zużycie amunicji do każdego celu;
- marszrutę i sposób zajęcia stanowisk ogniowych;
- miejsca punktów obserwacyjnych i sposób utrzymania łączności ze stanowiskiem ogniowym;
- czas działania baterii (plutonu).

339. Po otrzymaniu zadania dowódca baterii (plutonu) z oficerem ogniowym (dowódcami dział) przeprowadza rekonesans stanowisk ogniowych baterii (plutonu) i dróg dojazdu do nich.

Dowódca baterii (plutonu) daje wytyczne oficerowi ogniowemu (dowódcom dział) dotyczące przygotowania stanowisk ogniowych i dróg dojazdu.

Dowódca baterii (plutonu) osobiście rozpoznaje i wybiera punkty obserwacyjne (jeżeli są one konieczne) i daje wytyczne dowódcom plutonów (dział) dotyczące przygotowania baterii (plutonu) do wykonania otrzymanego zadania.

340. Ogień baterii (plutonu) może być prowadzony różnymi sposobami i z różną szybkością z poprawianiem go lub bez co podane jest w wyciągu z planu.

W czasie wykonywania zadania należy przestrzegać terminu, skrytości działania i sposobu prowadzenia ognia przewidzianego w planie.

DZIAŁANIA DZIAŁA

341. Działo w obronie z reguły działa w składzie plutonu i może być wyznaczone do kompanijnego

punktu przeciwpancernego, ubezpieczenia bojowego, zasadzki lub jako działo wędrowne.

Działo w składzie plutonu na zakrytym stanowisku ogniowym działa zgodnie z wykonywanymi przez baterię zadaniami według zarządzeń (komend) oficera ogniowego.

Działo w kompanijnym punkcie przeciwpancernym, ubezpieczeniu bojowym i zasadzce

342. Dowódca działła otrzymuje zadania w terenie od dowódcy swego plutonu lub od dowódcy pododdziału do którego został przydzielony.

W czasie otrzymywania zadań dowódca działła powinien uzmysłwić sobie:

- dozory;
- wiadomości o nieprzyjacielu; prawdopodobne kierunki ataku czołgów i piechoty nieprzyjaciela;
- zadania pododdziału do którego działło zostało przydzielone i sposób utrzymywania łączności z jego dowódcą;
- zadanie swoje i drugiego działła plutonu przydzielonego do kompanii, stanowisko ogniowe (główne i zapasowe) zasadniczy i dodatkowy sektor ostrzału;
- zużycie amunicji i sposób jej uzupełnienia;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia;
- termin gotowości do otwarcia ognia.

343. Zasadniczym zadaniem działła w **kompanijnym punkcie przeciwpancernym** jest niszczenie czołgów, dział i samochodów pancernych oraz transporterów opancerzonych nieprzyjaciela ogniem na wprost.

Działło powinno mieć oprócz głównego zapasowe stanowisko ogniowe, utrzymywać łączność ogniową

z sąsiednimi działami oraz swoim ogniem osłaniać zapory przeciwczołgowe.

Stanowisko ogniowe działa powinno odpowiadać następującym wymaganiom:

- posiadać dobrą obserwację okrężną i ostrzał na wprost w granicach odległości strzału bezwzględnego szczególnie w wyznaczonym sektorze ostrzału;
- być zamaskowane przed naziemną i powietrzną obserwacją nieprzyjaciela;
- znajdować się na kierunku zagrożenia pancernego i w miarę możliwości za zaporami przeciwczołgowymi;
- posiadać ukrycia dla obsługi i działa przed rażeniem w czasie ostrzału artyleryjskiego i nalotów lotnictwa nieprzyjaciela;
- posiadać dogodne i skryte drogi przesunięcia z głównego na zapasowe stanowisko ogniowe;
- znajdować się zdala od przedmiotów terenowych, ułatwiających nieprzyjacielowi orientowanie się i wstrzeliwanie.

Ciągnik rozmieszcza się w pobliżu stanowiska ogniowego w ukryciu i dokładnie maskuje. Główne i zapasowe stanowiska ogniowe oraz miejsce dla ciągnika wskazuje dowódca działa dowódca plutonu (baterii).

344. Dla działa wyznacza się zasadniczy i dodatkowy sektor ostrzału. Granice sektorów oznacza się przedmiotami terenowymi lub specjalnie wystawionymi dozorami.

Działo powinno być zawsze gotowe do natychmiastowego otwarcia ognia w granicach wyznaczonego mu sektoru ostrzału. Dowódca działa zawczasu przygotowuje dane początkowe do wszystkich dozorów i rubieży w sektorze ostrzału oraz wypisuje je na szkicu ognia przeciwpancernego.

Cała obsługa działła powinna dokładnie znać dozory i celowniki do nich.

345. Po otrzymaniu zadania dowódca działła wprowadza działło na wskazane mu stanowisko ogniowe, studiuje teren w sektorach ostrzału i rozmieszczenie pododdziału, do którego został przydzielony. Ustala rozmieszczenie sąsiednich dział, zadania i kierunki ich strzelania oraz wyznacza dozory.

Po wprowadzeniu działła na stanowisko ogniowe dowódca działła wydaje ustny rozkaz bojowy w którym podaje:

- dozory;
- wiadomości o nieprzyjacielu i prawdopodobne kierunki ataku jego czołgów;
- rozmieszczenie i zadanie pododdziału do którego działło zostało przydzielone oraz sposób współdziałania z nim;
- zadanie działła, zasadniczy i dodatkowy sektor ostrzału;
- rozmieszczenie i zadania sąsiednich dział;
- sposób współdziałania z sąsiednimi działami;
- rozmieszczenie zapór przeciwczołgowych i przeciwpiechotnych w rejonie stanowiska ogniowego działła;
- miejsca zapasowych stanowisk ogniowych;
- miejsce rozmieszczenia ciągnika;
- sposób urządzenia i maskowania stanowiska ogniowego;
- sposób i sygnały otwarcia ognia do czołgów nieprzyjaciela;
- ilość pocisków, które należy przygotować na stanowisku ogniowym;
- czas gotowości do otwarcia ognia;
- sygnały powiadamiania o pojawieniu się czołgów, samolotów i o napadzie chemicznym nieprzyjaciela.

Po zajęciu przez działo stanowiska ogniowego dowódca działła zgodnie z wytycznymi dowódcy plutonu oczyszcza sektor ostrzału z uwzględnieniem obrony okrężnej, sporządza szkic ognia przeciwpancernego, określa odległości do wybranych rubieży i dozorów a w wypadku braku przedmiotów terenowych wystawia sztuczne dozory; przegląda i przygotowuje do strzelania działo i amunicję; organizuje obserwację działania czołgów nieprzyjaciela ze stanowiska ogniowego, przygotowuje działo do strzelania w nocy i w innych warunkach ograniczonej widoczności (mgła, zadymienie, deszcz, zamieć).

346. Powodzenie w walce działła osiąga się przez dokładne urządzenie stanowiska ogniowego i właściwe zamaskowanie go, odpowiednie przygotowanie działła, posiadanie zapasu amunicji, otwarcie we właściwym czasie ognia i dokładność strzelania, zgranie, wytrzymałość, zrównoważenie i odwagę obsługi.

W zależności od sytuacji obsługa może znajdować się przy działle lub w ukryciach. W wypadku gdy obsługa znajduje się w ukryciu przy działle pozostawia się dyżurnego, który prowadzi obserwację działania czołgów nieprzyjaciela.

Do chwili rozpoczęcia ataku przez czołgi nieprzyjaciela działlo nie powinno zdemaskować się. W dzień obsługa i działlo znajdują się w ukryciu; w nocy i w innych warunkach ograniczonej widoczności działlo powinno znajdować się na stanowisku ogniowym. Na sygnał obserwatora o pojawieniu się czołgów nieprzyjaciela obsługa wytacza działlo na stanowisko ogniowe (jeżeli było w ukryciu) i przygotowuje je do walki.

347. Na sygnał powiadamiania o pojawieniu się czołgów nieprzyjaciela obsługa przygotowuje się do walki.

Ogień otwiera się na rozkaz lub sygnał dowódcy plutonu, a w dalszym ciągu prowadzi go dowódca działa samodzielnie.

We wszystkich wypadkach ogień prowadzi się w ten sposób, aby czołg razić w najbardziej wrażliwe miejsca.

348. Ogień do czołgów lub dział pancernych nieprzyjaciela powinno prowadzić się do czasu uczynienia ich niezdolnych do dalszej walki. Oznaką tego jest palenie się czołgu, (działa pancernego) wyraźnie widoczne uszkodzenia lub przestrzeleny w kadłubie albo wieży lub też opuszczenie czołgu przez załogę.

Uszkodzone czołgi i działa pancerne nieprzyjaciela obserwuje się.

W wypadku prób nieprzyjaciela naprawiania uszkodzonych czołgów lub wyprowadzenia ich z pola walki otwiera się natychmiast do nich ogień.

349. Podczas odpierania ataku czołgów obsługa powinna działać z opanowaniem, sprawnie i z wiarą w moc ognia swego działa.

W wypadku braku pocisków lub uszkodzenia działa obsługa odpiera ataki czołgów granatami przeciwpancernymi.

Obsługa powinna być zawsze gotowa do odparcia ataku piechoty nieprzyjaciela na stanowisko ogniowe.

350. Po odparciu ataku czołgów dowódca działa obowiązany jest uzupełnić zapas amunicji, odtworzyć maskowanie działa i być gotowym do odparcia powtórnych ataków czołgów. Jeżeli zachodzi konieczność dowódca działa zmienia stanowisko ogniowe na zarządzenie dowódcy plutonu (baterii).

351. Działo przydzielone do ubezpieczenia bojowego niszcząc ogniem na wprost czołgi, działa pancerne i piechotę nieprzyjaciela wspiera walkę i osłania odejście ubezpieczenia bojowego. Dowódca działa zgodnie z otrzymanym zadaniem wybiera i zaj-

muje stanowisko ogniowe w ugrupowaniu bojowym ubezpieczenia bojowego, urządza je i przygotowuje działa do strzelania.

352. W czasie ataku nieprzyjaciela na pozycje ubezpieczenia bojowego dowódca działa wspierając ubezpieczenie bojowe otwiera ogień przede wszystkim do czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela. Po odparciu ataku czołgów i piechoty nieprzyjaciela dowódca działa powinien uzupełnić zapas amunicji, odtworzyć urządzenie i maskowanie stanowiska ogniowego, a w wypadku konieczności, za zezwoleniem dowódcy plutonu piechoty znajdującego się w ubezpieczeniu bojowym, dokonać zmiany stanowiska ogniowego.

Działo osłania swoim ogniem odejście ubezpieczenia bojowego kolejno zmieniając, za zezwoleniem dowódcy plutonu piechoty, stanowiska ogniowe pod osłoną ognia piechoty i sąsiednich dział, utrzymując przy tym stałe współdziałanie z pododdziałami ubezpieczenia bojowego.

353. Zadaniem działa w zasadce jest niszczenie niespodziewanym ogniem czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela z małych odległości.

Stanowisko ogniowe działa w zasadce powinno zapewniać niespodziewane otwarcie ognia przede wszystkim skrzydłowego. Zazwyczaj wybiera się je na przeciwstokach wzgórz, na skrajach zarośli w sadach, za budynkami i dokładnie maskuje.

354. W obronie w celu zburzenia umocnień obronnych typu polowego, zniszczenia środków ogniowych (karabinów maszynowych, pojedynczych dział, czołgów i dział pancernych znajdujących się w okopach) i punktów obserwacyjnych nieprzyjaciela mogą być wydzielone pojedyncze działa do strzelania na wprost.

Dla działła wyznacza się z reguły nie więcej niż 1—2 cele.

Praca dowódcy działła po otrzymaniu zadania, wybór i przygotowanie stanowiska ogniowego, przygotowanie działła i amunicji jest taka sama jak w natarciu.

Na przygotowane stanowisko ogniowe wytacza się działło z reguły w nocy. Niszczenie (burzenie) celu rozpoczyna się o świcie.

Działło wykonuje zadania ogniowe we współdziałaniu z ogniem karabinów maszynowych, moździerzy i pododdziałów piechoty oraz dział wyznaczonych do osłony.

Po wykonaniu zadania obsługa natychmiast przetacza działło w ukrycie. Działło z reguły odprowadza się do tyłu z nastaniem ciemności, a niekiedy w dzień pod osłoną zasłony dymnej, ognia piechoty i ognia artylerii strzelającej z zakrytych stanowisk ogniowych.

Działło wędrowne

355. Działło wędrowne może działać samodzielnie lub w składzie plutonu (baterii).

Jeżeli działło wędrowne działa samodzielnie rejon stanowisk ogniowych, zadania ogniowe i sposób pracy określa dowódca grupy artylerii. Działem wędrownym z reguły dowodzi dowódca plutonu.

Zadania, (cele) dane początkowe do strzelania, sposób prowadzenia ognia, ilość amunicji, marszrutę, stanowiska ogniowe, punkty obserwacyjne, sposób oraz czas zajęcia i opuszczenia podaje się dowódcy plutonu (działła) w planie działania działła wędrownego sporządzonego przez sztab grupy artylerii.

356. W celu szybkiego zajęcia i opuszczenia stanowiska ogniowego przez działło wędrowne wybiera

się w miejscach zapewniających dogodność i skrytość manewru.

Działo może prowadzić ogień także z pozornych stanowisk ogniowych.

Topograficzne dowiązanie stanowisk ogniowych wykonuje się na zarządzenie sztabu grupy artylerii.

Po otrzymaniu zadania i planu działania działła wędrownego dowódca plutonu (działa) powinien:

- przestudiować plan działania działła wędrownego;
- nanieść na mapę (szkic) marszrutę i stanowiska ogniowe;
- przygotować obsługę, działło i ciągnik do wykonania zadania;
- przygotować wyznaczoną do strzelania ilość amunicji.

357. Dowódca plutonu z dowódcą działła przeprowadza rozpoznanie stanowisk ogniowych w czasie którego powinien:

- przestudiować marszrutę;
- zaznaczyć, a jeżeli zachodzi konieczność, wystawić wzdłuż drogi marszu drogowskazy widoczne w nocy;
- wyszukać w terenie stanowisko ogniowe, punkty ustalenia i wyznaczyć miejsce rozmieszczenia ciągnika;
- określić zakres prac związanych z oczyszczeniem sektora ostrzału;
- ustalić miejsce punktu obserwacyjnego jeżeli strzelanie prowadzi się z obserwacją.

Dowódca plutonu o wynikach rozpoznania melduje dowódcy który go wysłał. W ustalonym czasie działło przystępuje do wykonania zadania.

Po przybyciu na stanowisko ogniowe działło otwiera ogień do celów podanych w planie działania działła wędrownego.

Jeżeli strzelanie prowadzi się z obserwacją, dowódca plutonu znajduje się na punkcie obserwacyjnym.

DZIAŁANIA PODCZAS OBRONY W NOCY

358. W celu wykonania zadań ogniowych w nocy, dowódca pododdziału artylerii w dzień powinien:

- przeanalizować sposób działań wspieranego pododdziału w czasie odpierania ataków nieprzyjaciela;
- uzmysłwić sobie zadanie wsparcia kontrataku i sposób prowadzenia ognia;
- ustalić sposób prowadzenia ognia do celów (oświetlonych reflektorami, raketami, pociskami oświetlającymi);
- sprawdzić gotowość pododdziału do strzelania w nocy.

Dla umożliwienia zajęcia stanowiska ogniowego w nocy miejsce dział i drogi dojazdu do stanowiska ogniowego należy obowiązkowo oznaczyć w dzień dozorami dobrze widocznymi w ciemności.

359. W celu natychmiastowego otwarcia ognia zaporowego dywizjon (bateria) nie prowadzący ognia powinien być zawsze skierowany na jeden z odcinków ognia zaporowego zgodnie z wytycznymi dowódcy grupy artylerii (dywizjonu).

Dywizjon (bateria) wykonujący w nocy pojedyncze zadania ogniowe zajmuje tymczasowe stanowisko ogniowe i opuszcza je przed nastaniem dnia.

Strzelanie maskuje się wybuchami oraz ogniem dział wędrownych z pozornych stanowisk ogniowych.

360. W czasie odpierania ataku nieprzyjaciela w nocy duże znaczenie posiada ogień dział strzelających z odkrytych stanowisk ogniowych, dlatego też

pododdział artylerii może na noc zajmować zawczasu przygotowane tymczasowe stanowiska ogniowe w pobliżu przedniego skraju. Ogień z tych stanowisk ogniowych do bliskich podejść do przedniego skraju powinien być zawczasu przygotowany.

361. Dowódca pododdziału artylerii wyznaczonego do prowadzenia ognia na wprost powinien w ciągu dnia:

- ustalić rozmieszczenie piechoty (czołgów) w pasie ogniowym (sektorze ostrzału) swego pododdziału i na skrzydłach; w celu uniknięcia rażenia swojej piechoty (czołgów) wystawić przy działach tyczki ograniczające, które nie pozwalają na strzelanie w niebezpiecznych kierunkach oraz określić najmniejsze celowniki;
- przygotować stanowiska ogniowe do strzelania w nocy (wystawić oświetlone dozory w miejscach stanowisk ogniowych i na drogach dojazdu, przygotować przyrządy oświetlające, sprawdzić działa i amunicję);
- przygotować dane początkowe do wystawionych dozorów oraz oświetlenie pola walki (ogniska, rakiety) w celu strzelania do czołgów.

DZIAŁANIA PODCZAS OBRONY WIELKIEGO MIASTA

362. Pododdział artylerii wykonuje zadania ogniowe z reguły z zakrytych stanowisk ogniowych.

Zadanie wykonuje się w ścisłym współdziałaniu z piechotą i artylerią znajdującą się w punktach oporu i węzłach obrony. Do zasadniczych zadań pododdziałów artylerii należy: odpieranie ataków czołgów i piechoty nieprzyjaciela, które zdołały się włamać na przedmieścia i zniszczenie nieprzyjaciela, który

włamał się w głąb obrony miasta, udział w obezwładnianiu (niszczeniu) baterii artylerii i moździerzy nieprzyjaciela.

Pododdział artylerii przydzielony do batalionu (kompanii) wykorzystuje się do wzmocnienia węzła obrony (punktu oporu). Pododdział artylerii zadania swoje wykonuje ogniem na wprost.

363. Dla urządzenia zakrytych stanowisk ogniowych pododdziału artylerii wykorzystuje się ogrody, sady, podwórza, place i stadiony. Podczas wyboru stanowisk ogniowych dokładnie należy uwzględnić najmniejsze celowniki.

Do strzelania na wprost stanowiska ogniowe wybiera się w narożnych budynkach i za kamiennymi parkanami. Do strzelania na wprost wykonuje się otwory strzelnicze, które dokładnie maskuje się. Ściany budowli wzmacnia się workami z piaskiem (ziemią) i innymi materiałami. Stanowiska ogniowe dobrze jest także wybierać w występach sadów i placów; w miarę konieczności wyrębuje się drzewa i likwiduje się poszczególne budynki. Na stanowiskach ogniowych rozmieszczonych w pobliżu budynków buduje się przykrycia dla osłony przed odłamkami pocisków i muru.

W celu szybkiej zmiany stanowisk ogniowych powinny być z góry rozpoznane i przygotowane marszruty.

364. Punkty obserwacyjne wybiera się z reguły na poddaszach i w pojedynczych wysokich budynkach zabezpieczających obserwację podejść do punktów oporu (węzłów obrony) na kierunkach prawdopodobnych ataków nieprzyjaciela. Punkty obserwacyjne powinny być urządzone i zamaskowane.

W celu obserwacji pojedynczych ulic i podejść do wódca pododdziału artylerii organizuje pomocnicze punkty obserwacyjne.

Podczas zajmowania przez działo stanowiska ogniowego w budynku i strzelania przez otwory strzelnicze dowódca działła przygotowuje w pobliżu miejsce do obserwacji i poprawiania ognia.

365. Dowódca baterii (plutonu) wspierającej kompanię (batalion) po otrzymaniu zadania powinien:

- przestudiować zadanie wspieranego pododdziału i system jego ognia;
- rozpoznać podejścia do punktu oporu (węzła obrony);
- ustalić w terenie z dowódcą wspieranego pododdziału odcinki ognia baterii (plutonu) oraz sektory ostrzału dla dział wydzielonych do strzelania na wprost;
- wybrać stanowiska ogniowe i punkty obserwacyjne oraz określić rodzaj i zakres prac inżynierskich związanych z ich urządzeniem;
- ustalić współdziałanie z sąsiednimi bateriami (działami, czołgami i działami pancernymi);
- rozpoznać drogi dla zmiany stanowisk ogniowych;
- ustalić sposoby wskazywania celów oraz sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia;
- zorganizować obserwację na punktach obserwacyjnych i przygotować dane początkowe do strzelania.

W celu przygotowania ognia i kierowania nim dowódca baterii (plutonu) powinien posiadać dokładny plan lub fotomapę miasta i jego okolic w dużej skali.

Dowódca działła po otrzymaniu zadania organizuje obserwację nieprzyjaciela, oczyszcza sektor ostrzału, przygotowuje stanowisko ogniowe, działo i amunicję.

366. W toku walki dowódca pododdziału artylerii powinien prowadzić ciągłe rozpoznanie nieprzyjaciela zwracając szczególną uwagę na styki i skrzydła

wspieranego oddziału (pododdziału). Skład osobowy pododdziału artylerii powinien być zawsze gotów do odparcia, czołgów, dział pancernych i piechoty nieprzyjaciela, która podeszła do rejonów stanowisk ogniowych.

Pododdział artylerii powinien być zawsze gotów do wykonania manewru na zagrożony kierunek w celu zniszczenia nieprzyjaciela, który zdołał się włamać w głąb obrony miasta.

DZIAŁANIA PODCZAS OBRONY RZEKI

367. Podczas obrony rzeki na własnym brzegu dowódca pododdziału artylerii powinien:

- przestudiować zakręty i linię brzegów w celu najbardziej właściwego wykorzystania tych danych podczas przygotowania ognia;
- zorganizować dokładną obserwację przeciwległego brzegu w zasadniczym pasie ogniowym (sektorze ostrzału) szczególnie miejsc prawdopodobnych przepraw nieprzyjaciela;
- przygotować ogień z uwzględnieniem ostrzału rzeki i przeciwległego brzegu przede wszystkim ogniem skrzydłowym i krzyżowym;
- przygotować ogień zaporowy do miejsc prawdopodobnych przepraw nieprzyjaciela;
- w nocy i we mgle wzmacniać obserwację podejść do bronionego brzegu.

368. Po otrzymaniu zadania dowódca pododdziału artylerii przeprowadza wraz z podległymi dowódcami rekonesans terenu w czasie którego udokładnia zadania ogniowe, wskazuje najbardziej prawdopodobne miejsca przepraw nieprzyjaciela, wybiera stanowiska ogniowe i punkty obserwacyjne.

W celu obserwacji rzeki i bliskich podejść do niej wybiera się zazwyczaj jak najbliższej brzegu wysunięte punkty obserwacyjne.

369. Dowódca pododdziału artylerii wydzielonego do strzelania na wprost przygotowuje przede wszystkim ogień skrzydłowy do miejsc najbardziej dogodnych do przeprawy dla nieprzyjaciela.

Na noc wytacza się działa możliwie jak najbliższej brzegu, a przed nastaniem dnia wtacza się je na główne stanowiska ogniowe oraz dokładnie ukrywa i maskuje.

Do chwili forsowania rzeki przez nieprzyjaciela pododdział artylerii prowadzi ogień do sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu, wydzielonymi działami z tymczasowych stanowisk ogniowych.

Po rozpoczęciu forsowania rzeki przez nieprzyjaciela, pododdział artylerii prowadzi ogień do jego skupisk i środków przeprawowych w celu niedopuszczenia do przeprawy się piechoty, czołgów i dział pancernych a przede wszystkim czołgów — amfibii i samobieżnych środków przeprawowych.

370. Podczas obrony obydwu brzegów rzeki dywizjon (bateria, pluton, działło) rozmieszczony na przeciwległym brzegu działa tak jak w normalnych warunkach.

Dywizjon (bateria) rozmieszczony na własnym brzegu może wykonywać następujące zadania:

- z chwilą rozpoczęcia ataku przez nieprzyjaciela prowadzi ruchomy ogień zaporowy, wzmacniając ogień artylerii rozmieszczonej na przeciwległym brzegu;
- w wypadku włamania się nieprzyjaciela w obronę prowadzi ogień w celu zniszczenia piechoty i czołgów oraz wspiera kontrataki drugich rzutów (odwodów);

- podczas podchodzenia nieprzyjaciela do rejonu przeprawy wspiera działania oddziałów, (pododdziałów) broniących pozycji w rejonie przedmościa;
- w razie konieczności wyprowadzenia oddziałów (pododdziałów) na własny brzeg zabezpiecza wyjście ich z walki i wycofanie do przepraw oraz przeprawę na własny brzeg;
- niedopuszcza do forsowania rzeki przez nieprzyjaciela z marszu.

W celu pomyślnego wykonania zadań dowódca dywizjonu (baterii) powinien posiadać swój wysunięty punkt obserwacyjny w ugrupowaniu bojowym oddziałów (pododdziałów) broniących się na przeciwnym brzegu.

DZIAŁANIA PODCZAS OBRONY WYBRZEŻA MORSKIEGO

371. Podczas obrony wybrzeża morskiego dywizjon (bateria) może działać w składzie grupy artylerii lub być przydzielony do oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego, który broni wybrzeża; w ostatnim wypadku dowódca dywizjonu (baterii) otrzymuje zadania ogniowe od dowódcy tego oddziału (pododdziału).

Działania dywizjonu (baterii) opierają się na szerokim stosowaniu manewru sprzętem i ogniem i dlatego na wszystkich kierunkach możliwego lądowania nieprzyjaciela powinny być urządzone stanowiska ogniowe i punkty obserwacyjne oraz przygotowane i rozpoznane drogi dojazdu do nich.

372. W czasie obrony wybrzeża morskiego dywizjon (bateria) może wykonywać następujące zadania:

- niszczyć transporty nieprzyjaciela w czasie wylądowania lub przelądowywania z nich wojsk desantowych;
- niszczyć okręty desantowe, środki desantowe i wojska nieprzyjaciela podczas podchodzenia do brzegu;
- niedopuszczać do rozgrodzenia przez nieprzyjaciela przeciwpiechotnych i przeciwczołgowych zapór oraz wybudowania przez niego baz lądowania;
- prowadzić walkę z oddziałami czołowymi nieprzyjaciela, uniemożliwiając im zdobycie odcinków wybrzeża;
- uniemożliwiać rozwinięcie desantu na brzegu;
- niszczyć czołgi, artylerię i moździerze nieprzyjaciela, które zdołano wysadzić na brzeg;
- zabezpieczyć rozwinięcie swoich drugich rzutów (odwodów) i wspierać ich kontrataki;
- niedopuszczać do podejścia i wysadzenia następných rzutów desantu nieprzyjaciela i wzbraniać budowy na brzegu urządzeń przystaniowych i tworzenie składów.

Rodzaje zadań dywizjonu i sposoby ich wykonania określa wyższy dowódca artylerii w zależności od kalibru i rodzaju dział (moździerzy) dywizjonu (baterii). Znaczną część zadań ogniowych dywizjon (bateria) wykonuje z odkrytych stanowisk ogniowych, strzelaniem na wprost.

373. Rozpoznanie dywizjonu (baterii) powinno ustalić:

- podejścia okrętów nieprzyjaciela i rejony rozwinięcia desantu oraz rejony ześrodkowania środków desantowych z desantem;
- kierunek ruchu środków desantowych i rejony lądowania rzeczywiste i pozorne (demonstracyjne);

— siły i skład wysadzonego desantu nieprzyjaciela i miejsce rozmieszczenia jego środków ogniowych.

Organizacja obserwacji powinna zapewniać całkowitą obserwację morza i wybrzeża na najbardziej prawdopodobnych kierunkach lądowania desantu nieprzyjaciela. W tym celu powiększa się ilość pomocniczych punktów obserwacyjnych.

W czasie przygotowania ognia powinno się wykonywać otrzymane ze sztabu oddziału (związku) dane rozpoznania radiolokacyjnego, powietrznego i morskigo.

374. Z każdego rejonu stanowisk ogniowych powinny być przygotowane dane początkowe do prowadzenia ruchomego ognia zaporowego do lądujących środków desantowych nieprzyjaciela na podejściach do brzegu i w czasie lądowania desantu na brzeg. Ogień o największej gęstości dywizjon (bateria) przygotowuje na odcinkach wybrzeża dogodnych do lądowania desantu nieprzyjaciela.

375. W czasie podchodzenia desantu nieprzyjaciela dowódca dywizjonu (baterii) na rozkaz (sygnał) wyższego dowódcy prowadzi ogień w celu niszczenia desantu i uniemożliwienia mu lądowania na brzegu oraz wsparcia kontrataku drugiego rzutu (odwodu). Jeżeli nieprzyjacielowi udało się zdobyć odcinek wybrzeża a kontratak drugiego rzutu (odwodu) nie miał powodzenia, dowódca dywizjonu (baterii) obowiązany jest ześrodkowanym ogniem nie dopuścić do rozszerzenia odcinka lądowania i wspierać powtórne kontrataki drugich rzutów (odwodów).

376. Działa wydzielone do strzelania na wprost otwierają ogień wtedy, gdy środki desantowe nieprzyjaciela podejżą na odległość strzału bezwzględ- nego. Zasadniczymi celami dla tych dział są kutry opancerzone, kutry wsparcia i czołgi — amfibie.

377. Dywizjon (bateria) znajdujący się w artyleryjским odwodzie przeciwpancernym na zarządzenie dowódcy oddziału ogólnowojskowego może być wykorzystany do odparcia desantu nieprzyjaciela na wodzie i podczas lądowania z rubieży rozwinięcia przygotowanych bezpośrednio w pobliżu brzegu na odcinkach najbardziej dogodnych do lądowania desantu nieprzyjaciela.

Rubieże rozwinięcia wybiera się i przygotowuje według zasad ogólnych.

WŁAŚCIWOŚCI DZIAŁAŃ PODCZAS OBRONY W LESIE

378. Podczas obrony w lesie baterie zazwyczaj przydziela się do batalionu (kompanii) i wykorzystuje się ją z reguły plutonami (działami) dla wspólnych działań z plutonami (drużynami) piechoty. Plutony (działa) zajmują stanowiska ogniowe w ugrupowaniu bojowym kompanii i wykonują zadania ogniowe strzelaniem na wprost.

Stanowiska ogniowe dla dział wydzielonych do strzelania na wprost dobrze jest wybierać na załamaniach i skrzyżowaniach dróg i przesiek, na skrajach lasu i polan.

379. Zadaniem dział wydzielonych do strzelania na wprost jest niszczenie czołgów i dział pancernych, sił żywych i środków ogniowych nieprzyjaciela.

Stanowiska ogniowe dział i ich sektory ostrzału powinny być znane dowódcy plutonu (kompanii) dlatego aby manewr plutonu (kompanii) nie przeszkadzał w prowadzeniu ognia przez działa.

380. Dowódca działła (plutonu) wydzielonego do strzelania na wprost w czasie przygotowywania ognia powinien:

- oczyścić sektor ostrzału;
- przygotować dane początkowe do dozorów;
- powiązać ogień swego działła (plutonu) z ogniem sąsiednich dział, ogniem piechoty oraz z zaporami inżynieryjnymi.

Stanowisko ogniowe powinno być dokładnie zamaskowane przed naziemną i powietrzną obserwacją nieprzyjaciela.

Na stanowisku ogniowym organizuje się ciągłą obserwację nieprzyjaciela.

381. Podczas wykonywania zadań z zakrytych stanowisk ogniowych należy szczególnie dokładnie uwzględniać najmniejsze celowniki.

W celu uniknięcia rażenia własnych wojsk należy dokładnie znać w terenie rozmieszczenie wspieranego batalionu (kompanii). Stanowiska ogniowe wybiera się zazwyczaj na polanach leśnych, przesiekach, w pobliżu dróg. W koniecznych wypadkach na stanowiskach ogniowych wycina się drzewa w sektorze ostrzału.

W celu zmiany stanowisk ogniowych powinny być zawczasu rozpoznane i przygotowane marszruty.

Podczas działań w terenie lesisto-błotnistym gdy nie można kopać okopów dla dział, do urządzenia stanowiska (działobitni) robi się warstwy z okrągłaków i chrustu, a dla ochrony składu osobowego i dział przed ogniem nieprzyjaciela buduje się drewnianoziemne płoty i ukrycia.

382. Dowódcy pododdziałów artylerii wybierają punkty obserwacyjne na skrajach lasu i drzewach a w celu lepszego wglądu w teren organizuje się pomocnicze punkty obserwacyjne. Punkty obserwacyjne powinny być dokładnie zamaskowane i zabezpie-

czać obserwację podejść do przedniego skraju obrony wspieranego pododdziału.

383. Dowódca pododdziału artylerii w czasie organizacji ognia w celu zabezpieczenia obrony skraju lasu powinien przygotować:

- ogień do prawdopodobnych rejonów ześrodkowania piechoty i czołgów nieprzyjaciela;
- ogień zaporowy przede wszystkim przed występami lasu i na skrytych podejściach do nich.

Podczas organizacji ognia w głębi lasu przygotowuje się ogień do dróg, przesiek, skrzyżowań dróg, skrajów lasu, polan i wyjść na polany leśne. W czasie przygotowywania ognia należy przewidywać wsparcie kontrataku piechoty.

Ogień powinien być powiązany z działaniami wspieranej piechoty i jej ogniem oraz z ogniem dział wydzielonych do strzelania na wprost, czołgów i dział pancernych.

384. W toku walki szczególnie w głębi lasu w celu wsparcia we właściwym czasie piechoty i uniknięcia rażenia jej ogniem własnej artylerii decydujące znaczenie posiada niezawodnie działająca łączność ze wspieranymi pododdziałami.

WŁAŚCIWOŚCI DZIAŁAŃ PODCZAS OBRONY W ZIMIE

385. Podczas obrony w zimie dowódca pododdziału artylerii powinien utrzymywać stałą gotowość bojową pododdziału, przedsięwziąć środki w celu zachowania i zabezpieczenia niezawodnego działania, przyrzędów, samochodów, ciągników; stosować środki przeciw odmrożeniom składu osobowego; w celu uprzedzenia przed możliwym napadem narciarzy nie-

przyjaciela, wzmacniać ubezpieczenia na stanowiskach ogniowych i punktach obserwacyjnych.

386. Dla ułatwienia maskowania stanowiska ogniowe wybiera się przede wszystkim na skrajach lasu, w zagajnikach i na skrajach miejscowości. Prace inżynieryjne maskuje się śniegiem lub materiałami podręcznymi.

W celu maskowania stanowisk ogniowych należy obowiązkowo w określonych odstępach czasu zasypywać czystym śniegiem ślady przed i z boków wylotu lufy powstające w czasie strzelania, oraz wydeptane ścieżki i drogi dojazdu. Działa nakrywa się białymi pokrowcami lub maluje się je na białą.

387. Podczas przygotowywania ognia należy:

- oznaczać odcinki ognia zaporowego przed przednim skrajem obrony podręcznymi materiałami (wiechami, śniegiem itp.);
- systematycznie kontrolować dane początkowe do strzelania podczas gwałtownych zmian temperatury;
- rozgrzewać działa przed strzelaniem pojedynczymi strzałami na zmniejszonych ładunkach;
- kontrolować grubość pokrywy śnieżnej w sektorze ostrzału dział wydzielonych do strzelania na wprost;
- przedsięwziąć środki zabezpieczające gotowość do prowadzenia ognia w czasie zamieci.

WŁAŚCIWOŚCI DZIAŁAŃ PODCZAS OBRONY W TERENIE GÓRZYSTO-LESISTYM

388. W czasie organizacji ognia dywizjonu (baterii) w terenie górzysto-lesistym przede wszystkim należy przygotować ogień do obezwładnienia i niszczenia nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony,

szczególne na skrytych podejściach (nieobserwowanych). W celu otwarcia we właściwym czasie ognia dywizjonu (baterii) organizuje się obserwację skrytych podejść (wąwozy, przeciwstoki, parowy), w których gromadzi się nieprzyjaciel.

Aby jak najbardziej zmniejszyć pola matrawe przed przednim skrajem głównego pasa i w głębi obrony należy wybierać stanowiska ogniowe, z których można prowadzić ogień skośny i skrzydłowy. W tym celu stanowiska ogniowe za zezwoleniem wyższego dowódcy mogą być rozmieszczone na odcinkach sąsiednich pododdziałów (odziałów).

389. Zajęcie ugrupowania bojowego przez dywizjon (baterię) w terenie górzystym powinno poprzedzać dokładne rozpoznanie marszrut. Stanowiska ogniowe baterii (dział) niekiedy mogą być wybierane na różnych wyniosłościach. W niektórych wypadkach punkty obserwacyjne mogą znajdować się za stanowiskami ogniowymi.

Podczas organizacji obserwacji i wyboru punktów obserwacyjnych należy uwzględniać mgły i niskie obłoki.

390. W czasie podchodzenia nieprzyjaciela do rejonu obrony wspieranego batalionu (kompanii), dywizjon (bateria) obezwładnia i niszczy go na podejściach do przedniego skraju niedopuszcza do wyjścia na skrzydła.

Z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela natarcia dywizjon (bateria) odpiera ataki na przedni skraj i niedopuszcza do rozprzestrzeniania się go w głąb obrony.

W celu wsparcia kontrataku drugiego rzutu szeroko stosuje się ogień na wprost we współdziałaniu z czołgami i działami pancernymi.

ROZDZIAŁ VII

PODODDZIAŁY ARTYLERII W MARSZU

ZASADY OGÓLNE

391. Podczas marszu dowódca dywizjonu (baterii) powinien zapewnić przybycie dywizjonu do wyznaczonego rejonu na czas i w pełnej gotowości bojowej.

Szybkość marszu dywizjonu (baterii) zależy od zadania, rodzaju sprzętu, środków ciągu, pory roku i doby, stanu dróg i pogody.

Szybkość przewożenia dział o ciąg mechanicznym nie powinna przekraczać szybkości ustalonych w „Instrukcjach artylerii. Opis i utrzymanie“.

Odległości między działami (pociągami) samochodami i pododdziałami wyznacza się w zależności od szybkości marszu. Podczas marszu w dzień odległości między działami (pociągami) i samochodami — do 25—50 m, między bateriami — do 100 m, między dywizjonami — do 500 m. Podczas marszu w nocy odległości skracają się.

392 W celu zachowania sił składu osobowego i koni oraz oszczędzania sprzętu i środków ciągu wyznacza się krótkie i długie odpoczynki, noclegi (dzienne odpoczynki) i całodzienne odpoczynki.

Krótkie odpoczynki wyznacza się dla dywizjonu (baterii) o ciąg mechanicznym — 20—30 minut co każde 2—3 godziny marszu, o zaprzęgu konnym 10 minut po 1—1,5 godziny marszu.

Pierwszy krótki odpoczynek wyznacza się w celu usunięcia braków w przygotowaniu zaprzęgów (uprzęży) i dla technicznego przeglądu samochodów (ciągników) i dział: dla dywizjonu (baterii) o ciągu mechanicznym w zależności od długości kolumny i stanu dróg — po 1—2 godzinach od chwili rozpoczęcia marszu, o zaprzęgu konnym — po 30 minutach. W czasie marszu po jednej marszrucie w składzie kolumny marszowej związku artylerii lub oddziału ogólnowojskowego, czas pierwszego krótkiego odpoczynku ustala wyższy dowódca.

Na krótkich odpoczynkach nie zmienia się ugrupowania kolumny, samochody (pociągi, zaprzęgi) zjeżdżają na prawą stronę drogi i zatrzymują się w odległościach nie mniejszych niż 10 m jeden od drugiego. Skład osobowy wysiada z samochodów (spiesz się) tylko na komendę dowódcy na prawą stronę drogi.

Długie odpoczynki 2—4 godziny zazwyczaj wyznacza się na początku drugiej połowy dziennego przemarszu; podczas marszu w nocy długich odpoczynków nie wyznacza się.

Nocleg wyznacza się zazwyczaj po dziennym przemarszu. Jeżeli marsz odbywał się w nocy to zamiast noclegu wyznacza się dzienny odpoczynek.

Całodzienne odpoczynki wyznacza się przy normalnym marszu po 3—4 dobach marszu a przy forsownych marszach po 2—3 dobach marszu.

Odpoczynki, noclegi, całodzienne odpoczynki i miejsca dla dziennego odpoczynku wyznacza się zawczasu w rejonach zapewniających maskowanie, zachowanie gotowości bojowej pododdziału, dogodnie rozmieszczenie i posiadających zapas środków opałowych i źródła wody. Należy unikać rozmieszczenia dywizjonu (baterii) w miejscowościach.

Na odpoczynkach i całodziennych odpoczynkach pododdziały artylerii powinny być zawsze gotowe do odparcia naziemnego i powietrznego napadu nieprzyjaciela.

393. Jeżeli dywizjon jest wyposażony w środki ciągu o różnych szybkościach (samochody i traktory) i zachodzi konieczność zabezpieczenia we właściwym czasie rozwinięcia ugrupowania bojowego dywizjon podczas marszu może poruszać się w kilku kolumnach:

- pierwsza kolumna — pododdziały dowodzenia na samochodach;
- druga kolumna — wszystkie plutony ogniowe z działami i przyczepami wyposażone w ciągniki gąsienicowe;
- trzecia kolumna — pododdziały tyłowe.

Odległości między kolumnami określa się w zależności od sytuacji.

W przewidywaniu spotkania się z nieprzyjacielem pierwsza kolumna porusza się skokami w ten sposób aby odległość od drugiej kolumny nie wynosiła więcej niż jedną godzinę marszu.

Między kolumnami organizuje się łączność za pomocą ruchomych środków łączności i sygnałów wzrokowych.

Dowódca dywizjonu ze sztabem z reguły maszeruje na czole pierwszej kolumny dywizjonu. Jeżeli dowódca dywizjonu musi zmienić miejsce w kolumnie, to na czole kolumny powinien zostawić swego następcę.

394. W czasie organizacji obrony przeciwlotniczej w marszu dowódca dywizjonu (baterii) ustala sposób rozczłonkowania pododdziału na sygnał powiadomienia o pojawieniu się samolotów nieprzyjaciela.

W dywizjonie do obserwacji i powiadamiania wyznacza się obserwatorów wyposażonych w środki sygnalizacyjne.

395. Dywizjon (bateria, pluton, działo) powinien być gotów do natychmiastowego odparcia ataku piechoty i czołgów nieprzyjaciela. W tym celu zawczasu ustala się sposób rozwinięcia dywizjonu (baterii, plutonu) i sygnały. Amunicję do prowadzenia ognia do czołgów przygotowuje się zawczasu. Miejsce jej ułożenia powinno być znane całej obsłudze dział.

396. Po otrzymaniu zarządzenia przygotowawczego lub rozkazu do marszu i przeanalizowaniu zadania, dowódca dywizjonu organizuje rozpoznanie drogi marszu i wydaje zarządzenie przygotowawcze o przygotowaniu do marszu w którym podaje: czas gotowości do marszu, czas trwania marszu i przedsięwzięcia w celu przygotowania pododdziału do marszu.

Zgodnie z wytycznymi dowódcy dywizjonu sztab dywizjonu powinien przygotować mapę i nanieść na niej marszrutę; zorganizować rozpoznanie drogi marszu i służbę porządkowo-ochronną (jeżeli maszeruje w samodzielnej kolumnie); dokonać niezbędnych obliczeń szybkości i czasu marszu; przewidzieć środki w celu ubezpieczenia bezpośredniego i obrony przeciwlotniczej, przeciwpancernej, przeciwchemicznej oraz wydać niezbędne zarządzenia dowódcom bateryj; sprawdzić przygotowanie ich do marszu i zabezpieczenie w amunicję, żywność, materiały pędne i smary.

397. Jeżeli dywizjon maszeruje w samodzielnej kolumnie marszowej w celu rozpoznania drogi marszu dywizjonu zawczasu lub bezpośrednio przed wymarszem wysyła się artyleryjską grupę rozpoznawczą.

W celu okazania technicznej pomocy uszkodzonym samochodom i ciągnikom w dywizjonie wyznacza się samochód z narzędziami, częściami zapasowymi i zapasem materiałów pędnych i smarów. Na starszego wozu zazwyczaj wyznacza się technika samochodowego dywizjonu, który w razie niemożności naprawienia na miejscu uszkodzonego samochodu powinien zorganizować holowanie go.

398. Miejsce, sposób i środki ubezpieczenia bezpośredniego w czasie marszu dywizjonu w składzie kolumny marszowej oddziału artylerii lub oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego) określa się w zarządzeniu wyższego dowódcy.

W czasie marszu dywizjonu w samodzielnej kolumnie ubezpieczenie bezpośrednie kolumny dywizjonu organizuje się na podstawie zarządzenia dowódcy dywizjonu. Patrole na motocyklach lub samochodach ze środkami sygnalizacyjnymi wysyła się ze składu plutonu rozpoznawczego na odległość zapewniającą z nimi łączność sygnałami wzrokowymi.

Boczne patrole wysyła się przy istnieniu dróg równoległych do marszruty kolumny; jeżeli nie ma takich dróg i w wypadku marszu dywizjonu w samodzielnej kolumnie w koniecznych miejscach może być wystawione stałe ubezpieczenie boczne. Do obowiązków patroli należy uprzedzanie kolumny ustalonymi sygnałami o pojawieniu się nieprzyjaciela.

399. Dowódca dywizjonu (baterii) organizując marsz wydaje ustny rozkaz bojowy do marszu w którym podaje:

- wiadomości o nieprzyjacielu i własnych wojskach;
- miejsce baterij w kolumnie marszowej;
- marszrutę i miejsce długiego odpoczynku;

- rubieże prawdopodobnego rozwinięcia oraz sygnały do rozwinięcia i dowodzenia dywizjonem (baterią);
- punkt przejścia i czas jego przekroczenia, organizację regulowania marszu;
- skład i zadania ubezpieczenia bezpośredniego;
- czas i miejsce ześrodkowania dywizjonu (baterii) po wykonaniu marszu;
- organizację obrony przeciwlotniczej, przeciwpancernej i przeciwchemicznej, sposób rozwinięcia dywizjonu do odparcia ataku czołgów oraz sposób działania w czasie walki z powietrznym desantem nieprzyjaciela i sygnały powiadamiania o pojawieniu się samolotów, czołgów i chemicznym napadzie nieprzyjaciela;
- sposób utrzymywania łączności w czasie marszu i swoje miejsce w kolumnie marszowej;
- zapasy żywności, amunicji, materiałów pędnych i smarów.

400. Po otrzymaniu zarządzenia do marszu dowódca baterii (plutonu) powinien przeanalizować otrzymane zadanie, zapoznać oficerów baterii (dowódców dział, drużyn) z zadaniem i wydać zarządzenie o przygotowaniu do marszu składu osobowego, dział i samochodów (ciągników).

W czasie przygotowania do marszu dowódca baterii (plutonu) powinien sprawdzić:

- zaopatrzenie w amunicję, żywność, materiały pędne i smary;
- organizację odpoczynku i wyżywienia składu osobowego przed marszem;
- sprawność dział, samochodów i ciągników;
- znajomość przez skład osobowy zadań związanych z obroną przeciwlotniczą, przeciwpancerną, przeciwdesantową i przeciwchemiczną w czasie marszu oraz sygnały powiadamiania o pojawieniu się

samolotów, czołgów i o napadzie chemicznym nieprzyjaciela.

401. W czasie przygotowania do marszu dowódca działa (drużyny) powinien:

- zapoznać się wraz ze składem osobowym z otrzymanym zadaniem oraz sygnałami powiadamiania o pojawieniu się samolotów, czołgów i o napadzie chemicznym nieprzyjaciela oraz sposobem działania na te sygnały;
- osobiście sprawdzić sprawność działa (przrządów, sprzętu łączności) i przygotowanie do marszu;
- sprawdzić ilość i stan amunicji, części zapasowych, przyborów i wyposażenia działa;
- sprawdzić przygotowanie samochodów i ciągników do marszu i ich zaopatrzenie w materiały pędne;
- sprawdzić prawidłowość ułożenia amunicji, przrządów i sprzętu łączności;
- ustalić zmiany hamulcowych na łożu działa i przodku (w artylerii wielkiej i specjalnej mocy w czasie długiego marszu);
- wyznaczyć obserwatorów sygnałów;
- usunąć wszystkie zauważone niedociągnięcia i zameldować dowódcy plutonu (baterii) o gotowości działa (drużyny) do marszu.

MARSZ

402. W celu ukrycia marszu pododdziałów przed naziemną i powietrzną obserwacją nieprzyjaciela najwygodniej przeprowadzać go w nocy lub w innych warunkach ograniczonej widoczności; do marszu i postojów wykorzystywać zakryty teren.

W czasie marszu należy przestrzegać porządku i dyscypliny marszu. Samochody (pociągi) i skład osobowy nie może opuszczać swoich miejsc w szyku. Samochody (pociągi) powinny przestrzegać ustalonych odległości i poruszać się tylko po prawej stronie drogi. Działa w czasie marszu przykrywa się siatkami lub podręcznymi środkami maskującymi, a na samochodach urządza się przykrycia.

W miejscach odpoczynków dywizjon przestrzega ustalonego porządku i maskowania.

403. Dowódca dywizjonu (baterii) śledzi aby cały skład osobowy przestrzegał ustalonego porządku i dyscypliny marszu.

Dowódca dywizjonu utrzymuje łączność w czasie marszu z dowódcami baterij za pomocą środków ruchomych i sygnalizacji; z artyleryjską grupą rozpoznawczą za pomocą radia (przez nadawanie ustalonych sygnałów) i ruchomymi środkami.

Dowódca baterii utrzymuje łączność z pododdziałami za pomocą sygnałów.

404. W czasie marszu dowódca dywizjonu (baterii) powinien:

- utrzymywać ustalony porządek marszu i stałą gotowość bojową dywizjonu (baterii);
- osobiście obserwować i przy pomocy obserwatorów działalność patroli i ich sygnały;
- być gotowym do natychmiastowego rozwinięcia dywizjonu (baterii) w celu odparcia napadu nieprzyjaciela;
- troszczyć się o oszczędzanie sił składu osobowego; koni a także o działa, amunicję, samochody i ciągniki;
- meldować wyższemu dowódcy o zmianach w sytuacji oraz o czasie przejścia ustalonych punktów (linii wyrównania).

Dowódca dywizjonu (baterii) powinien osobiście przeprowadzać kolumnę w czasie przechodzenia przez mosty, przejazdy kolejowe, strome wyjazdy i zjazdy, wymagające przedsięwzięcia środków ostrożności w czasie marszu.

405. W czasie marszu dowódca działa (drużyny) powinien:

- utrzymywać stałą gotowość bojową swego działła (drużyny); wymagać od podwładnych przestrzegania dyscypliny marszu, zabraniać siadania na ściankach lub stać w skrzyni samochodu, palić i zsiadać z samochodu bez zezwolenia;
- na odpoczynkach dokonywać przeglądu działła, amunicji, ciągnika (samochodu) i o zauważonych uszkodzeniach meldować dowódcy plutonu;
- w czasie opuszczania miejsc odpoczynków sprawdzić aby skład osobowy niczego nie pozostawił z uzbrojenia wyposażenia i dokumentów.

406. W wypadku koniecznego zatrzymania się, samochód (pociąg) zjeżdża na prawą stronę drogi. O koniecznym zatrzymaniu starszy wozu (pociągu) melduje (podaje sygnał) dowódcy plutonu (baterii) i stosuje środki w celu usunięcia uszkodzenia.

W niezbędnych wypadkach dowódca dywizjonu (baterii) ustala przyczyny koniecznego zatrzymania (uszkodzenia) i wydaje odpowiednie zarządzenia. Po usunięciu uszkodzenia samochód (pociąg) dogania swoją kolumnę i dołącza do jej ogona a na postoju kolumny zajmuje swoje miejsce w szyku.

407. W czasie marszu w składzie awangardy (oddziału przedniego) maszerującej na samochodach dywizjon (bateria) maszeruje w pobliżu czoła kolumny awangardy (oddziału przedniego), jeżeli awangarda (oddział przedni) maszeruje pieszo (konno) dywizjon (bateria) porusza się między awangardą (oddziałem przednim) i siłami głównymi.

W przewidywaniu spotkania się z naziemnym nieprzyjacielem dowódca dywizjonu wysyła artyleryjską grupę rozpoznawczą, która maszeruje ze szpicą czołową.

Dowódca dywizjonu wraz z dowódcami baterii i pododdziałami dowodzenia maszeruje z dowódcą oddziału (pododdziału) tworzącego awangardę (oddział przedni). Sztab dywizjonu maszeruje na czole kolumny dywizjonu.

408. W czasie marszu w składzie ariergardy (oddziału tylnego) miejsce marszu dywizjonu (baterii) określa się zgodnie z sytuacją.

Jeżeli nie ma zagrożenia napadu naziemnego nieprzyjaciela dywizjon (bateria) wchodzący w skład ariergardy (oddziału tylnego) wykonującej marsz pieszo (konno) maszeruje skokami za głównymi siłami, a w wypadku marszu ariergardy (oddziału tylnego) na samochodach (transporterach opancerzonych) — w składzie jej kolumny.

W wypadku zagrożenia napadu naziemnego nieprzyjaciela dywizjon (bateria) maszeruje w pobliżu ogona ariergardy (oddziału tylnego).

409. Bateria (pluton) maszerująca w składzie szpicy czołowej (bocznej) powinna być stale gotowa do natychmiastowego zajęcia ugrupowania bojowego w celu osłony ogniem rozwinięcia szpicy czołowej (bocznej).

Bateria (pluton) w składzie szpicy czołowej (bocznej) maszerującej na samochodach (transporterach opancerzonych) maszeruje w ogonie kolumny. W czasie marszu szpicy czołowej (bocznej) pieszo (konno) bateria (pluton) maszeruje w ogonie szpicy skokami od jednego ukrycia do drugiego.

Dowódca baterii wraz z dowódcą plutonu dowodzenia, zwiadowcami i środkami łączności maszeruje razem z dowódcą szpicy czołowej (bocznej).

Bateria (pluton, działo) wyznaczona do szpicy tylnej maszeruje w pobliżu czoła szpicy.

410. Na sygnał powiadamiania o pojawieniu się samolotów nieprzyjaciela wszystkie środki wyznaczone do strzelania do nisko lecących samolotów nieprzyjaciela przygotowują się do walki.

Pododdziały dywizjonu (baterii) rozczłonkują się i w zależności od sytuacji na komendę dowódcy dywizjonu (baterii) maszerują w dalszym ciągu lub zatrzymują się. Jeżeli marsz nie został zatrzymany wówczas pododdziały dywizjonu (baterii) zwiększają szybkość. Odległości między samochodami (pociągami) powiększa się do 100 m.

W wypadku przerwania marszu skład osobowy na komendę dowódcy dywizjonu (baterii) szybko wysiada z samochodów i ukrywa się w pobliżu; samochody (działa) maskuje się. Z chwilą pojawienia się samolotów nieprzyjaciela wyznaczony skład osobowy odiera jego napad.

Na sygnał o pojawieniu się samolotów nieprzyjaciela cały skład osobowy przygotowuje środki indywidualne do obrony przeciwchemicznej a z chwilą napadu chemicznego nieprzyjaciela na sygnał lub komendę dowódcy pododdziału zakłada je.

Po odparciu napadu samolotów nieprzyjaciela na sygnał dowódcy dywizjonu (baterii) kolumna wznowia marsz stosując środki w celu okazania pomocy poszkodowanym.

411. W razie pojawienia się czołgów nieprzyjaciela na komendę (sygnał) dowódcy dywizjonu (baterii) marsz wstrzymuje się i wszystkie działa rozwijają się w stronę atakujących czołgów zajmując stanowiska ogniowe w pobliżu drogi a w wypadku niemożności zjechania z drogi, bezpośrednio na drodze. Przygotowaną amunicję zdejmuje się z ciągników i układa obok dział; ciągniki odprowadza się

w najbliższe ukryte miejsce. Dowódcy dział natchmiast organizują obserwację okrężną, wybierają dozory i wskazują je celowniczym, określają na oko odległości do dozorów, organizują stawianie min przeciwczołgowych przed działami i na ich skrzydłach. Skład osobowy plutonów dowodzenia także przygotowuje się do odparcia ataku czołgów nieprzyjaciela granatami przeciwpancernymi rozmieszczając się w pobliżu dział.

Dowódca baterii (plutonu) powinien znajdować się przy jednym z dział, kierować przygotowaniem baterii (plutonu) do odparcia ataku czołgów, oraz organizuje współdziałanie z własnymi czołgami i działami pancernymi, które rozwinęły się w pobliżu baterii (plutonu).

Dowódca dywizjonu powinien zająć najbardziej dogodne miejsce do kierowania ogniem dywizjonu podczas odpierania ataku czołgów.

W dywizjonie (baterii) wielkiej (specjalnej) mocy na sygnał powiadomienia o pojawieniu się czołgów nieprzyjaciela, działa odprowadza się w ukryte miejsce, a skład osobowy przygotowuje się do odparcia ataku czołgów i piechoty nieprzyjaciela granatami przeciwpancernymi i innymi środkami.

Dywizjon (bateria) moździerzy na sygnał powiadomienia o pojawieniu się czołgów nieprzyjaciela rozwija się i przygotowuje do prowadzenia ognia do czołgów i piechoty nieprzyjaciela. Skład osobowy plutonów dowodzenia przygotowuje się do odparcia czołgów i piechoty nieprzyjaciela granatami przeciwpancernymi i innymi środkami.

412. W wypadku pojawienia się czołgów nieprzyjaciela dowódca baterii (plutonu) wskazuje cel każdemu plutonowi (działu) i kieruje ogniem baterii (plutonu). Dowódcy dział otwierają ogień na komendę (sygnał) dowódcy baterii (plutonu) lub

samodzielnie po podejściu czołgów na odległość zapewniającą ich zniszczenie; ogień prowadzą z maksymalną szybkostrzelnością aż do odparcia ataku.

Desant czołgowy i piechotę nieprzyjaciela nacieraającą z czołgami skład osobowy plutonów dowodzenia niszczy ogniem karabinów i pistoletów maszynowych oraz granatami ręcznymi.

W czasie jednoczesnego ataku lotnictwa i czołgów nieprzyjaciela walkę z samolotami prowadzą tylko specjalnie wyznaczeni spośród składu osobowego, a pozostali odpierają atak czołgów i piechoty nacierającej z czołgami. Po odparciu ataku lotnictwa i czołgów nieprzyjaciela pododdziały uporządkowują się, uszykowuje się kolumnę i wznowiają marsz.

413. Dywizjon (bateria) objęty napadem chemicznym podczas marszu natychmiast wyprowadza się ze skażonego odcinka.

Składowi osobowemu, skażonemu środkami trującymi natychmiast okazuje się pomoc, a działa (samochody i broń) odkaża się, poczym dywizjon (bateria) w dalszym ciągu maszeruje. Jeżeli w czasie marszu napotkano skażony odcinek terenu wówczas dowódca dywizjonu (baterii) melduje o tym wyższemu dowódcy i stosuje środki w celu oznaczenia granic odcinka. Dywizjon obchodzi skażony odcinek, a w wypadku braku drogi obejścia pokonuje go.

414. Przez mosty i przeprawy dywizjon (bateria, pluton) przechodzi pod bezpośrednim kierownictwem dowódcy dywizjonu (baterii, plutonu).

W czasie przeprawy po moście zabrania się kolumnie dywizjonu (baterii) oraz pojedynczym samochodom (pociągom) zatrzymywać się na moście i w pobliżu mostu. Samochody (pociągi) powinny przechodzić przez most na małych szybkościach i na zwiększonych odległościach. W zależności od nośności mostu działa można przeprowadzać oddzielnie od ciąg-

nika na długiej linii. Do wzmocnienia mostów wykorzystuje się środki podręczne.

W czasie przepraw na pontonach lub promach samochody i działa rozmieszcza się w ten sposób, ażeby obciążenie pontonu (promu) było równomierne. Koła samochodów i dział zahamowuje się i zamocowuje klinami i naciągami.

W czasie przechodzenia przez bród dowódca dywizjonu (baterii) organizuje dokładne rozpoznanie i przygotowanie brodu.

Przygotowanie brodu polega na oznaczeniu wiechami kierunku i granic brodu, usunięciu wielkich kamieni i skarp, zasypaniu jam i przygotowaniu zjazdów i wyjazdów.

Dział zaczyna przeprawę przez bród wtedy, gdy w przodzie maszerujące działo wychodzi na przeciwległy brzeg. Samochody (ciągniki) jadą na małych szybkościach. Należy przedsięwziąć środki w celu zabezpieczenia silników i amunicji przed zalaniem wodą.

Przy stromym wyjeździe na brzeg, grząskim dnie brodu lub dużej głębokości działa przeprawia się na długiej linii jednocześnie dwoma — trzema ciągnikami. Przed przeprawą po lodzie dowódca dywizjonu (baterii) powinien przeprowadzić rozpoznanie lodu. W wypadku konieczności wzmacnia się lód podręcznymi materiałami.

W czasie przeprawy po lodzie należy przestrzegać odległości między samochodami do 100 m. Marsz powinien odbywać się na małych szybkościach bez zatrzymywania się i bez zmiany biegów. Skład osobowy spiesza się i maszeruje on za samochodami (pociągami) w odległości nie mniejszej niż 5—10 m.

415. Marsz w nocy przygotowuje się w dzień. W tym celu zawczasu przeprowadza się rozpoznanie drogi marszu. Jeżeli zachodzi konieczność naprawia się drogi, mosty, przeprawy i wyznacza się przewod-

ników spośród zwiadowców. Na ściankach wozów, na tarczach i kapturkach wylotowych dział namalowuje się znaki dobrze widoczne w ciemności. Ubezpieczenie bezpośrednie wzmacnia się.

Przed marszem w nocy należy zapewnić składowi osobowemu dostateczną ilość czasu na odpoczynek i spożycie posiłków.

Samochody maszerują ze zgaszonymi lub zaciemnionymi latarniami i tylnymi czerwonymi światłami. W czasie marszu i na odpoczynkach zabrania się bez przestrzegania środków maskowania posługiwania sygnałami świetlnymi, rozpalać ogniska i palić papierosy. Dowódcy powinni przestrzegać aby w czasie marszu i krótkich odpoczynków kierowcy i żołnierze nie zasypiali.

416. Organizując marsz dywizjonu (baterii) w lesie należy dokładnie rozpoznać drogi marszu i zorganizować regulowanie ruchu. W tym celu na drogach, przesiekach, skrzyżowaniach dróg wystawia się posterunki regulowania ruchu, które po przejściu kolumny dołączają do swoich pododdziałów.

Marsz odbywa się po drogach i przesiekach. Odległości między bateriami (pojazdami) i samochodami skraca się. Kolumnę dywizjonu (baterii) można wprowadzić do lasu dopiero po rozpoznaniu go przez patrole, a do małego lasu — po wyjściu patroli na przeciwny skraj lasu.

W celu pokonania w czasie marszu różnego rodzaju zapór oraz miejsc błotnistych, każdy samochód (działo) wyposaża się w siekiery, piły i maty.

417. W zimie w czasie silnych mrozów nie wyznacza się długich odpoczynków. Krótkie odpoczynki przy silnych mrozach wyznacza się co 1—1,5 godziny marszu. Miejsca dla odpoczynków wybiera się w lesie lub w miejscach osłoniętych od wiatru i zabezpieczonych w środki opałowe.

Dowódcy pododdziałów powinni przedsięwziąć środki przeciw odmrożeniom składu osobowego. Samochody przeznaczone do przewożenia ludzi powinny być osłonięte przykryciami, dno skrzyni wozu zaściela się sianem, słomą lub gałęziami drzew iglastych.

W czasie marszu skład osobowy oprócz obserwatorów może siedzieć plecami do kierunku marszu i wykorzystywać dla ochrony przed wiatrem płaszcz-namioty. Podczas odpoczynków skład osobowy powinien wysiadać z samochodów i rozgrzewać się.

W celu zwiększenia zdolności pokonywania głębokiego śniegu przez działa o ciągu mechanicznym i stromych wzniesień i zjazdów na koła samochodów zakłada się łańcuchy (na gąsienice ciągników — ostrogi), przygotowuje się maty i faszynę. Pododdziały zaopatrzone w niezamarzający płyn do chłodnic samochodów. W czasie odpoczynków systematycznie rozgrzewa się silniki samochodowe. Przy głębokim śniegu na czole kolumny powinien jechać ciągnik zapasowy.

418. W czasie organizacji marszu w górach dowódca dywizjonu (baterii) powinien:

- przeprowadzić dokładne rozpoznanie drogi marszu i zorganizować regulowanie ruchu na trudnych odcinkach drogi (na stromych wjazdach, zjazdach i zakrętach);
- zaopatrzyć pododdziały w liny, bloki, dźwigi i inne środki ułatwiające podejście i zjazd na trudnych do pokonania odcinkach drogi i na bezdrożach.

W razie konieczności na odcinkach drogi ze stromymi wzniesieniami i zjazdami zostawia się jeden ciągnik z obsługą dla udzielenia pomocy samochodom i działom. Na szczególnie stromych wzniesieniach działa holuje się na linach; zjeżdżać należy na małych szybkościach wykorzystując przy tym hamulce dział.

Odległości między działami (pociągami) i samochodami powiększa się do 50—100 m.

Krótkie odpoczynki wyznacza się nie według czasu a w zależności od charakteru drogi i istnienia dogodnych miejsc do odpoczynku. Podczas odpoczynków kolumnę nie wyrównuje się a każde działo (samochód) zatrzymuje się na dogodnym dla niego miejscu. Długie odpoczynki wyznacza się przed wzniesieniami przy źródłach wody. Pododdziały na odpoczynkach rozmieszcza się w ukryciach wzdłuż drogi.

419. W czasie organizacji marszu w pustyniach i stepach dowódca dywizjonu powinien uwzględniać możliwość marszu bez dróg, utrudnione orientowanie się, zwiększenie niebezpieczeństwa napadu czołgów i lotnictwa nieprzyjaciela, ograniczoną ilość źródeł wody i zapasów środków opałowch.

Marsz z reguły wykonuje się w nocy. W tym celu należy w dzień oznaczyć drogę marszu sztucznymi dozorami, dobrze widocznymi w nocy i określić azymuty marszu.

W czasie opałów w razie konieczności marszu w dzień dowódca dywizjonu (baterii) powinien wyznaczyć czas wymarszu możliwie najwcześniej i powiększyć czas trwania długiego odpoczynku wybierając go w okresie największego upału z tym, aby pozostała część drogi przejść po spadku temperatury.

Miejsca dla odpoczynków należy wybierać w załamaniach terenu w miarę możności w cienistych miejscach i przy źródłach wody. W dywizjonie (baterii) należy wozić zapasy wody i opału oraz przestrzegać ściśle dyscypliny picia wody.

W czasie marszu wszystkie środki ogniowe powinny być stale gotowe do odparcia napadu lotnictwa i czołgów nieprzyjaciela. Na odpoczynkach należy pododdziały rozczłonkować oraz dokładnie maskować działa i samochody.

ROZDZIAŁ VIII

ROZMIESZCZENIE DYWIZJONU (BATERII) NA POSTOJU I DZIAŁANIA W UBEZPIECZENIU POSTOJU

ROZMIESZCZENIE NA POSTOJU

420. Dywizjon (baterię) na postoju rozmieszcza się:
- na biwaku (poza osiedlami);
 - na kwaterach (w osiedlach);
 - na kwaterobiwaku (część w osiedlu, część poza nim).

Rozmieszczenie poza osiedlami zabezpiecza najlepsze warunki gotowości bojowej. Rozmieszczenie w osiedlach i mieszanym sposobem zazwyczaj stosuje się podczas ostrej zimy lub długotrwałej niepogody, jeżeli nie ma czasu na wybudowanie ukryć poza osiedlami, lub jeżeli istnieją osiedla bez miejscowej ludności.

Baterię rozmieszcza się w rejonie zajmowanym przez dywizjon z uwzględnieniem możliwości szybkiego przygotowania do walki.

421. W wypadku rozmieszczenia dywizjonu (baterii) na biwaku wybiera się takie rejony, które nie są obserwowane z dróg (w lasach, zagajnikach i fałdach terenowych). W zimie wybiera się rejony osłonięte od wiatru i zabezpieczone w opał.

Miejsce do rozmieszczenia powinno być ukryte przed naziemną i powietrzną obserwacją nieprzyjaciela i zapewniać możliwość szybkiej zbiórki w wy-

padku alarmu, zajęcie ugrupowania bojowego, dogodnie rozmieszczenie i odpoczynek, należyte warunki sanitarne, dostateczną ilość wody, opału i dróg dojazdu.

Działa, samochody, ciągniki dywizjonu (baterii) nie powinny być skupione, dokładnie okopane i zamaskowane oraz rozrzucone tak, aby wyprowadzenie ich na główną marszrutę nie wymagało wykonywania skomplikowanych zakrętów i krzyżowania pododdziałów w marszu. W czasie krótkich postojów dział nie odzepia się od ciągników.

Obsługa rozlokowuje się przy działach. W celu zabezpieczenia składu osobowego przed niepogodą buduje się ziemianki, szałas i daszki, a do ochrony przed rażeniem odłamkami bomb (pocisków) buduje się dla ludzi szczeliny, a dla samochodów (ciągników) i koni — ukrycia. W zimie w czasie dużych mrozów stosuje się środki zapobiegawcze przed odmrożeniem składu osobowego. W celu zachowania stałej gotowości samochodów i ciągników należy mieć przygotowaną gorącą wodę, rozgrzaną oliwę aby móc szybko je uruchomić.

422. W wypadku rozmieszczenia w osiedlach (na kwaterach) dywizjon (bateria) rozmieszcza się na skrajach osiedla. Skład osobowy wraz ze swoim wyposażeniem rozmieszcza się w domach lub stodołach pododdziałami (działami, plutonami). Działa, samochody i ciągniki rozmieszcza się poza budynkami, podwórzami, dokładnie maskuje się i organizuje ich ochronę. Konie umieszcza się w stodołach pod daszami, drzewami i innymi ukryciami. Zabrania się rozmieszczania koni w miejscach gdzie przebywają zwierzęta chore na zaraźliwe choroby. Dowódca dywizjonu (baterii) stosuje środki zapobiegawcze przeciw pożarom ustala miejsca dla palenia papierosów,

czas palenia w piecach i sposób oświetlenia. Zabrania się rozpalać ognisk w osiedlu i w pobliżu.

W wypadku rozmieszczenia mieszanym sposobem w domach urządza się przede wszystkim punkt medyczny.

Jeżeli dywizjon (bateria) w zimie jest rozmieszczony sposobem mieszanym pododdziałom dywizjonu (baterii) należy przydzielać pomieszczenia dla kolejnego ogrzewania się składu osobowego.

423. Pododdział dyżurny wyznacza się we wszystkich warunkach rozmieszczenia na postoju. Pododdział dyżurny wyznacza się z dywizjonu w składzie baterii a z baterii (rozmieszczonej samodzielnie) w składzie plutonu. Obowiązkiem pododdziału dyżurnego jest:

- zwalczanie grup desantu powietrznego nieprzyjaciela;
- działania przeciw grupom dywersyjnym nieprzyjaciela;
- odpieranie napadów grup piechoty, czołgów, dział pancernych nieprzyjaciela, które podeszły do rejonu rozmieszczenia dywizjonu (baterii);
- likwidacja pożarów w rejonie rozmieszczenia lub w jego pobliżu.

Sposób działania pododdziału dyżurnego ustala dowódca dywizjonu (baterii) z uwzględnieniem warunków rejonu rozmieszczenia.

Dla zabezpieczenia szybkiego działania przeciw grupom desantowym i dywersyjnym nieprzyjaciela, pododdział dyżurny wyposaża się w samochody.

Dowódca dywizjonu (baterii) wraz z dowódcą pododdziału dyżurnego przeprowadza rekonesans rejonu rozmieszczenia i sporządza plan działania pododdziału dyżurnego.

Jeżeli pododdział dyżurny z jakichkolwiek przyczyn opuszcza rejon rozmieszczenia, natychmiast wyznacza się nowy pododdział dyżurny.

424. W celu podziału wyznaczonego rejonu rozmieszczenia dywizjonu między baterie, sztab dywizjonu zawczasu wysyła kwaterunkowych — po jednym oficerze z każdej baterii. Na starszego kwaterunkowego wyznacza się jednego oficera z dywizjonu, który kieruje i organizuje pracę kwaterunkowych.

Starszy kwaterunkowy powinien określić stan sanitarny i weterynaryjny rejonu, ustalić ilość i jakość wody, podzielić między baterie rejon rozmieszczenia i źródła wody, spotkać baterie i według wytycznych dowódcy dywizjonu natychmiast rozprorowadzić je do wyznaczonych rejonów.

Przybywające baterie powinny zajmować swoje rejonu bez opóźnień. Zatrzymywanie ich na drogach w oczekiwaniu zakwaterowania jest zabronione.

W czasie marszu dywizjonu w składzie kolumny marszowej pułku (brygady) artylerii lub oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego) kwaterunkowi dywizjonu wchodzi w skład kwaterunkowych pułku (brygady) lub oddziału (pododdziału) ogólnowojskowego (pancernego) i działają według wytycznych starszego kwaterunkowego.

425. Po otrzymaniu rozkazu (zarządzenia) do rozmieszczenia dywizjonu na postoju dowódca dywizjonu powinien:

- dać wytyczne szefowi sztabu dotyczące wysłania zawczasu kwaterunkowych do wyznaczonego rejonu;
- zabezpieczyć wymarsz pododdziału we właściwym czasie do rejonu rozmieszczenia ich w miarę przybywania;
- we właściwym czasie wydać ustny rozkaz do rozmieszczenia dywizjonu na postoju.

W ustnym rozkazie do rozmieszczenia dywizjonu na postoju dowódca dywizjonu podaje:

- wiadomości o nieprzyjacielu i własnych oddziałach działających w przodzie (w wypadku rozmieszczenia w pobliżu frontu);
- rejon rozmieszczenia dywizjonu;
- sposób działania pododdziałów w wypadku niespodziewanego napadu nieprzyjaciela;
- skład i zadania ubezpieczenia bezpośredniego oraz przedsięwzięcia w celu utrzymania porządku w rejonie rozmieszczenia;
- skład, miejsce i zadania pododdziału dyżurnego;
- przedsięwzięcia w celu obrony przeciwpancernej, przeciwlotniczej, przeciwdesantowej i przeciwchemicznej oraz maskowanie rejonu rozmieszczenia;
- sygnały powiadamiania o pojawieniu się samolotów, czołgów i napadzie chemicznym nieprzyjaciela;
- rejon zbiorczy i sposób wyjścia pododdziału na alarm, sposób powiadamiania i działania pododdziału w wypadku alarmu.

426. W celu bezpośredniego ubezpieczenia dywizjon wystawia samodzielne czujki w składzie 2—3 ludzi i wysyła patrole w rejonie rozmieszczenia.

Samodzielnie rozmieszczony dywizjon wystawia na zagrożonym kierunku placówki samodzielne w składzie jednej—dwóch drużyn z plutonu dowodzenia. Placówka może być wzmocniona działami.

427. W czasie organizacji obrony przeciwlotniczej rejonu rozmieszczenia dowódca dywizjonu (baterii) powinien:

- zorganizować obserwację przeciwlotniczą i ustalić sygnały powiadamiania o pojawieniu się samolotów nieprzyjaciela;
- wyznaczyć pododdziały do zwalczania samolotów;

- przedsięwziąć środki maskowania i budowy ukryć dla składu osobowego, dział, samochodów, ciągników i koni;
- zorganizować zwalczanie pożarów;
- określić zapasowe rejony rozmieszczenia pododdziałów.

428. Podczas organizacji obrony przeciwchemicznej dowódca dywizjonu (baterii) powinien:

- zorganizować obserwację chemiczną i sygnały powiadamiania o napadzie chemicznym nieprzyjaciela;
- przedsięwziąć środki w celu urządzenia ukryć i pomieszczeń pod względem chemicznym dla składu osobowego i koni;
- wskazać sposób działania pododdziału w wypadku napadu chemicznego nieprzyjaciela.

429. W czasie przygotowywania rejonu rozmieszczenia dywizjonu do obrony przeciwpancernej dowódca dywizjonu przeprowadza rozpoznanie w czasie którego określa kierunki zagrożenia pancernego i wskazuje stanowiska ogniowe dla dział wydzielonych do strzelania na wprost.

Prócz tego dowódca dywizjonu powinien:

- zorganizować obserwację czołgów nieprzyjaciela i ustalić sposób i sygnały powiadamiania o ich pojawieniu się;
- sprawdzić gotowość wszystkich dział wydzielonych do strzelania na wprost;
- określić sposób działania pododdziałów podczas odpierania ataku czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela.

430. Podczas rozmieszczenia dywizjonu (baterii) na postoju należy przedsięwziąć środki w celu zachowania tajemnicy wojskowej. Zabrania się robić napisów na domach lub wystawiać wskaźniki z nazwą pododdziałów ich numeracją i nazwiskami dowódców.

ców. W domach przeznaczonych do rozmieszczenia sztabu i węzła łączności nie powinni znajdować się mieszkańcy danej miejscowości. Przy opuszczaniu rejonu rozmieszczenia, niszczy się wszystkie ślady przebywania w nim dywizjonu (baterii).

431. W rejonie rozmieszczenia dywizjonu (baterii) ustala się ścisły porządek wykorzystywania źródeł wody. Obok źródeł wody przeznaczonej do picia i sporządzania stawy wystawia się ochronę. Przy wykorzystywaniu wody z rzeki, miejsca wykorzystywania wody rozmieszcza się w dół rzeki w następującej kolejności: woda do picia i przygotowywania stawy, do kąpania ludzi, do pojenia i kąpania koni, do prania bielizny, do napełniania i mycia samochodów.

Rowy na ustępy kopie się w specjalnie oddzielonych miejscach i przy opuszczaniu rejonu zasypuje się.

432. Przy rozmieszczeniu dywizjonu (baterii) w dużym lesie wzmacnia się ubezpieczenie bezpośrednio. Na drogach, przesiekach i podejściach prowadzących do rejonu rozmieszczenia wystawia się samodzielne czujki.

Przy rozmieszczeniu dywizjonu w górach zabrania się rozmieszczać pododdziały, działa i środki transportowe bezpośrednio w pobliżu brzegów górskich rzek i strumieni w celu uniknięcia zalania ich wodą. Dla pododdziałów należy wybierać miejsca wyższe od brzegów.

W pustyniach i bezwodnych stepach rejon rozmieszczenia wybiera się przy źródłach wody. Szczególną uwagę należy zwrócić na maskowanie, okopywanie dział i wykopywanie szczelin dla składu osobowego. Wydawanie wody i opału dokonuje się ściśle według norm ustalonych przez wyższego dowódcę.

DYWIZJON, BATERIA (PLUTON) W UBEZPIECZENIU POSTOJU

433. Po otrzymaniu rozkazu o wyznaczeniu dywizjonu (baterii, plutonu) w skład oddziału czat (czat, samodzielnych czat) dowódca dywizjonu (baterii, plutonu) powinien zgłosić się do dowódcy oddziału czat (czaty, samodzielnej czaty) w celu otrzymania zadania.

Dowódca dywizjonu (baterii, plutonu) otrzymuje zadanie od dowódcy oddziału czat (czaty, samodzielnej czaty), z reguły w terenie w czasie przeprowadzania przez niego rekonesansu.

434. Podczas otrzymywania zadania od dowódcy oddziału czat (czaty, samodzielnej czaty) dowódca dywizjonu (baterii, plutonu) powinien uzmysłwić sobie:

- kodowanie terenu i dozory;
- wiadomości o nieprzyjacielu oraz najbardziej prawdopodobne podejścia i drogi marszu nieprzyjaciela;
- pasy ubezpieczenia i rubieże obrony oddziału czat (czaty) oraz rejonu rozmieszczenia ubezpieczanych wojsk;
- zadania oddziału czat (czaty) i plan jego działania;
- ugrupowanie bojowe oddziału czat (czaty) i rozmieszczenie placówek i samodzielnych czujek;
- miejsce zapór przeciwczołgowych i przeciwpiechotnych;
- sposób wsparcia pododdziałów oddziału czat (czaty) oraz współdziałania z nimi i sąsiadami szczególnie podczas działania w nocy;
- sposób osłony wycofania się oddziału czat (czaty);

- zadania dywizjonu (baterii, plutonu) oraz odcinki przygotowanego ognia przed pozycjami czat i w głębi pasa ubezpieczenia;
- rejon punktów obserwacyjnych i stanowisk ogniowych;
- środki do obrony przeciwpancernej, przeciwlotniczej i przeciwchemicznej;
- sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia;
- wiadomości o pododdziałach prowadzących rozpoznanie i marszruty ich powrotu;
- sygnały powiadamiania o pojawieniu się samolotów, czołgów i napadzie chemicznym nieprzyjaciela;
- miejsce punktu obserwacyjnego dowódcy oddziału czat (czaty) i sposób utrzymania łączności.

435. Dowódca dywizjonu (baterii) stawiając zadania dowódcom baterij (plutonów) w terenie podaje im:

- dozory;
- wiadomości o nieprzyjacielu;
- zadania oddziału czat (czaty) i rozmieszczenie jego w terenie;
- podział baterij (plutonów) do wsparcia pododdziałów oddziału czat (czaty);
- zadania ogniowe baterij (plutonów);
- sygnały powiadamiania o pojawieniu się samolotów, czołgów i napadzie chemicznym nieprzyjaciela, miejsca ich podawania i sposób działania baterij (plutonów) na te sygnały;
- zadania do obrony przeciwpancernej;
- miejsca punktów obserwacyjnych, stanowisk ogniowych i sposób ich zmiany;
- sposób rozwinięcia i czas gotowości baterij (plutonów) do otwarcia ognia;
- sposób uzupełnienia amunicji;

- sposób utrzymywania łączności, sygnały, otwarcia, przeniesienia i przerwania ognia;
- miejsce punktu obserwacyjnego;
- miejsce punktu medycznego oddziału czat (czaty).

Podczas organizacji systemu ognia dowódca dywizjonu (baterii) zwraca szczególną uwagę na zabezpieczenie ogniem luk między rejonami obrony czat.

Pojedyncze działa (plutony) mogą być przydzielone czatom do strzelania na wprost.

Stanowiska ogniowe wybiera się na kierunkach zagrożenia pancernego czat, aby mieć możliwość prowadzenia ognia na wprost do czołgów i dział pancernych nieprzyjaciela.

Punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu (baterii, plutonu) rozmieszcza się razem lub w pobliżu punktu obserwacyjnego dowódcy oddziału czat (czaty).

436. Dywizjon (bateria, pluton) powinien znajdować się na stanowisku ogniowym w stałej gotowości do natychmiastowego otwarcia ognia w celu wsparcia ubezpieczenia postoju i odparcia ataku nieprzyjaciela. Przede wszystkim powinien być przygotowany ogień na kierunkach zagrożenia pancernego. Dowódca dywizjonu (baterii) określa dane początkowe do dozorów (celów pomocniczych) i do wszystkich wyznaczonych odcinków ognia.

Na stanowiskach ogniowych przygotowuje się działa do strzelania w nocy oraz do niszczenia czołgów, dział pancernych i piechoty nieprzyjaciela w wypadku ich włamania się.

Z chwilą rozpoczęcia natarcia przez nieprzyjaciela dowódca dywizjonu (baterii) otwiera ogień na żądanie dowódcy oddziału czat (czaty) lub samodzielnie.

ROZDZIAŁ IX

MATERIAŁOWE, TECHNICZNE I MEDYCZNE ZABEZPIECZENIE PODODDZIAŁÓW ARTYLERII

437. Dowódca dywizjonu (baterii) ponosi całkowitą odpowiedzialność za materiałowe, techniczne i medyczne zabezpieczenie swego pododdziału. Dowódca dywizjonu ((baterii) obowiązany jest stale przejawiać troskę o zaopatrzenie we właściwym czasie dywizjonu (baterii) w uzbrojenie, amunicję, materiały pędne i smary, żywność i inne środki zaopatrzenia; troszczyć się o organizację i realizowanie w pododdziałach artylerii, właściwego pod względem technicznym wykorzystywania, obsługiwania i przechowywania uzbrojenia, samochodów, ciągników i innego sprzętu bojowego oraz o przeprowadzenie ich naprawy i ewakuacji.

438. W pododdziałach artylerii tworzy się w ustalonych ilościach zapasy ruchome środków materiałowych, które stale uzupełnia się.

Zapasy ruchome dzielą się na część przeznaczoną do użytku bieżącego i zapas nienaruszalny.

Część przeznaczoną do użytku bieżącego zapasów ruchomych wykorzystuje się do zabezpieczenia działań bojowych i bieżących potrzeb pododdziałów zgodnie z ustalonymi normami zaopatrzenia i zużycia.

Zapass nienaruszalny stanowi ustaloną ilość żywności i część amunicji znajdującej się bezpośrednio przy szeregowcach i podoficerach oraz część amunicji wożonej przy karabinach maszynowych, działach

i moździerzach, furazu znajdującego się przy koniach w jukach siodła (na wozach) i część materiałów pędnych znajdujących się w zbiornikach wozów bojowych i transportowych. Nienaruszalny zapas zużywa się w szczególnych wypadkach i tylko za zezwoleniem dowódcy pułku, a amunicję za zezwoleniem dowódcy dywizjonu.

439. Za terminowy dowóz środków materiałowych pododdziałom dywizjonu bezpośrednio odpowiada dowódca dywizjonu.

Za materiałowe zabezpieczenie każdego szeregowca i podoficera oraz za stan i utrzymanie sprzętu bojowego w stałej gotowości odpowiada dowódca pododdziału.

440. Dowóz amunicji organizuje się:

- w dywizjonie — samochodami plutonu amunicyjnego dywizjonu;
- w bateriach — samochodami i ciągnikami z przyczepami przeznaczonymi do przewożenia amunicji.

441. Dowóz amunicji i innych środków zaopatrzenia do dywizjonu (baterii) organizuje się środkami transportowymi oddziałów (związków) artylerii. W niektórych wypadkach dla dowozu środków materiałowych do dywizjonu (baterii) na zarządzenie dowódcy oddziału (związku) artylerii mogą być użyte środki transportowe pododdziałów artylerii.

Amunicję dostarczoną do dywizjonu (baterii) na stanowisko ogniowe przekazuje się do plutonu amunicyjnego dywizjonu lub składa się na ziemię (do nisz, okopów amunicyjnych) skąd rozdziela się i zaopatruje w nie działą.

Pluton amunicyjny dywizjonu dowozi amunicję bezpośrednio na stanowiska ogniowe baterii.

442. Pluton amunicyjny dywizjonu rozmieszcza się w odległości: w natarciu do 3 km, w obronie do 6 km od stanowisk ogniowych.

443. W przewidywaniu dużego zużycia amunicji w bateriach (dywizjonie) mogą być tworzone zapasy amunicji powyżej ustalonych norm. W tym wypadku amunicję składa się na ziemię i przechowuje w schronach, niszach, rowach i wykopach. Wielkość zapasu amunicji powyżej ustalonych norm w każdym wypadku ustala zarządzenie wyższego dowódcy.

W czasie zmiany stanowisk ogniowych dowódcy baterij (dywizjonów) powinni przewozić swoimi etatowymi środkami transportowymi złożoną na ziemię amunicję, a w wypadku niemożności przewiezienia jej zabezpieczyć ochronę pozostałej amunicji do czasu przewiezienia jej na nowe stanowisko ogniowe lub przekazania do plutonu amunicyjnego (składu artyleryjskiego oddziału, związku artylerii).

444. Zabezpieczenie dywizjonu w żywność dokonuje się przez codzienne dowożenie do dywizjonu jednej racji żywności ze składu związku (oddziału).

Drużyna gospodarcza dywizjonu w czasie walki rozmieszczona jest w miejscu ukrytym w odległości 1—2 km od stanowisk ogniowych dywizjonu i zaopatruje pododdziały dywizjonu w chleb, gorącą strawę, cukier, herbatę, tytoń, zapalki, mydło i inne przedmioty spożycia.

Dowódca dywizjonu organizuje zaopatrzenie składu osobowego, kieruje pracą drużyny gospodarczej i stosuje wszelkie środki aby gorąca strawa była wydawana całemu składowi osobowemu w ustalonym czasie.

Gorącą strawę i kawę (herbatę) drużyna gospodarcza dostarcza w kuchniach na stanowiska ogniowe baterii i rozdaje składowi osobowemu.

W celu zaopatrzenia składu osobowego pododdziałów dowodzenia znajdujących się na punktach obserwacyjnych gorącą strawę w kuchniach dowozi się w miarę możliwości jak najbliżej miejsca rozmieszczenia pododdziałów dowodzenia, do punktu wskazanego przez dowódcę dywizjonu skąd roznosi się ją w termosach lub zakrytych wiadrach i rozdaje składowi osobowemu.

Czas pobierania gorącej strawy przez skład osobowy ustala dowódca dywizjonu.

Skład osobowy znajdujący się bezpośrednio w ugrupowaniu bojowym wspieranego pododdziału otrzymuje część dziennej racji żywnościowej na ręce w postaci suchego prowiantu w celu spożywania posiłków w odstępach między pobieraniem gorącej strawy.

Pododdziałom znajdującym się poza dywizjonem lub w wypadku niemożności dostarczenia gorącej strawy składowi osobowemu wydaje się suchy prowiant. W tym wypadku gorącą strawę przygotowuje się w menażkach lub wiadrach.

445. W umundurowanie pododdziały dywizjonu zaopatruje się w miarę jego zużycia bezpośrednio ze składu oddziału (związku) na podstawie zapotrzebowań dowódców pododdziałów.

446. Wszelkiego rodzaju zaopatrzenie oprócz pieniężnego i medyczno-sanitarnego pobiera i wydaje składowi osobowemu podoficer gospodarczy; a tam gdzie go nie ma szef pododdziału według zarządzeń swego dowódcy.

Szeregowcom i podoficerom żołd wypłacają bezpośrednio dowódcy pododdziałów. Pobory pieniężne oficerom wypłaca oficer finansowy oddziału (związku).

Środki medyczno-sanitarne otrzymuje felczer dywizjonu i wydaje składowi osobowemu za pośrednictwem instruktorów sanitarnych pododdziału.

447. Materiały pędne i smary do napełniania samochodów i ciągników dowozi się do dywizjonu (baterij) środkami transportowymi oddziału (związku). Napełnianie samochodów dokonuje się pod kierownictwem technika samochodowego dywizjonu w miejscu rozmieszczenia środków ciągu baterij i plutonu amunicyjnego dywizjonu.

448. U każdego szeregowca, podoficera i oficera zawsze powinny znajdować się: onuce, druga para bielizny, chusteczki do nosa, przybory toaletowe, mydło, igły, guziki i haftki, łyżka, menażka, kubek i manierka, pakiet indywidualny i pakiet przeciwcemniczny oraz przybory do czyszczenia broni.

449. Dowódca dywizjonu (baterii) powinien w każdej sytuacji przedsięwziąć środki w celu zorganizowania we właściwym czasie mycia i przeglądu profilaktycznego składu osobowego dywizjonu (baterii), przestrzegania przez skład osobowy higieny osobistej, a w miarę konieczności organizować pranie bielizny i umundurowania.

450. Felczer dywizjonu i instruktorzy sanitarni baterij udzielają pomocy medycznej rannym i chorym oraz realizują wszelkie przedsięwzięcia w celu zabezpieczenia medycznego dywizjonu (baterij).

Felczer dywizjonu znajduje się przy sztabie dywizjonu lub na stanowisku ogniowym jednej z baterij zgodnie z wytycznymi dowódcy dywizjonu. W rejonie punktów obserwacyjnych dywizjonu powinien stale znajdować się jeden z instruktorów sanitarnych baterii.

Pierwszej pomocy rannym (skażonym środkami trującymi) udzielają instruktorzy sanitarni baterij i sami ranni przez wzajemną pomoc oraz instruktorzy sanitarni i sanitariusze wspieranego pododdziału.

Rannych i chorych z baterii (dywizjonu) ewakuuje się do punktu medycznego związku (oddziału) arty-

lerii środkami związku (oddziału) lub do najbliższych punktów medycznych oddziałów (pododdziałów) ogólnowojskowych środkami baterii (dywizjonu).

Dowódca baterii (dywizjonu) ponosi odpowiedzialność za organizację udzielania pierwszej pomocy i ewakuację we właściwym czasie rannych i chorych z pola walki.

451. Felczer dywizjonu (instruktor sanitarny baterii) oprócz udzielania pierwszej pomocy rannym w czasie walki powinien:

- udzielać pierwszej pomocy chorym i za zezwoleniem dowódcy dywizjonu (baterii) odsyłać ich do punktu medycznego oddziału (związku);
- przestrzegać wykonywania w dywizjonie (baterii) zasad higieny osobistej, jakości wody do picia, sanitarnego stanu rejonu rozmieszczenia dywizjonu (baterii), utrzymania i dezynfekcji ustępów;
- prowadzić ewidencję rannych, chorych i skażonych środkami trującymi oraz meldować o nich dowódcy dywizjonu (baterii);
- otrzymywać we właściwym czasie i wydawać składowi osobowemu środki medyczno-sanitarne.

452. Drobnej naprawy sprzętu artyleryjskiego w zależności od rodzaju uszkodzenia można dokonywać bezpośrednio w bateriach przez etatowych puszkarzy pod kierownictwem technika artyleryjskiego dywizjonu lub puszkarzy wyznaczonych z warsztatu artyleryjskiego oddziału (związku).

Uszkodzony sprzęt, którego nie można naprawić w baterii (dywizjonie) ewakuuje się etatowymi ciągnikami artyleryjskimi do warsztatu artyleryjskiego oddziału (związku).

Przy naprawie dział (moździerzy) w warsztacie artyleryjskim oddziału (związku) do pracy zazwyczaj powołuje się obsługę działa (moździerza).

Obsługę techniczną (naprawę bieżącą) samochodów i ciągników przeprowadzają w bateriach kierowcy i technicy samochodowi baterii pod kierownictwem technika samochodowego dywizjonu lub grupy remontowe wyznaczone z warsztatu naprawczego oddziału (związku).

Jeżeli drobnej naprawy uzbrojenia i bieżącej naprawy samochodów i ciągników nie można przeprowadzić na miejscu wówczas ewakuuje się je do warsztatów oddziału (związku).

Samochody i ciągniki wymagające średniej i głównej naprawy ewakuuje się do warsztatu oddziału (związku).

453. Drobne naprawy umundurowania i wyposażenia przeprowadzają osobiście szeregowcy i podoficerowie a drobne naprawy obuwia — szewcy baterijni.

454. Każdy szeregowiec, podoficer powierzona mu broń (przyrządy, samochody i inny sprzęt) powinien utrzymywać w stałej gotowości i sprawności do działania, systematycznie przeglądać, czyścić i smarować.

O wadach i uszkodzeniach broni (przyrządów, samochodów i innego sprzętu) szeregowiec (podoficer) powinien natychmiast meldować swemu dowódcy.

455. Uzbrojenie i inne przedmioty wyposażenia artyleryjskiego pozostawione na polu walki zbiera skład osobowy plutonów ogniowych baterii i plutonu amunicyjnego dywizjonu w rejonach ich rozmieszczenia.

Zebrane uzbrojenie i inne przedmioty wyposażenia artyleryjskiego oraz opakowanie i łuski zdaje się na punkt amunicyjny oddziału do składu uzbrojenia. W celu wywiezienia tego sprzętu wykorzystuje się próżny transport powracający do tyłu.

Przed wywiezieniem do tyłu niesprawnego i zdobycznego uzbrojenia należy dokładnie je przejrzeć ażeby nie było ono skażone i w razie konieczności dokonać odkażania.

456. Łuski i opakowanie amunicji należy w każdej sytuacji obowiązkowo zdawać w nakazanym terminie.

Dowódca baterii odpowiada za całkowite zebranie łusek i opakowania oraz za terminowe zdanie ich na punkt amunicyjny oddziału (do składu uzbrojenia).

457. Pomocy weterynaryjnej rannym i chorym koniom oraz innym zwierzętom udziela pułkowy ambulans weterynaryjny oddziału artylerii lub najbliższego pułku piechoty. Ambulans weterynaryjny rozwija się w odległości: na podstawie wyjściowej do natarcia do 6 km, w obronie do 10 km od linii frontu.

Wyprowadzenie z pola walki rannych i chorych koni oraz innych zwierząt do pułkowego ambulansu weterynaryjnego dokonuje się na zarządzenie dowódców pododdziałów.

Do pielęgnacji koni i innych zwierząt pozostawionych na leczeniu w ambulansie weterynaryjnym wyznacza się szeregowców spośród obsługi — jednego żołnierza na trzy konie.

458. Dowódca dywizjonu osobiście i za pośrednictwem sztabu organizuje pracę pododdziałów tyłowych dywizjonu.

Dowódca dywizjonu podaje dowódcom pododdziałów:

- miejsce rozmieszczenia pododdziałów i urządzeń tyłowych oddziału (związku) i drogi dowozu;
- miejsca i czas rozwinięcia pododdziałów tyłowych dywizjonu i sposób ich przesunięcia w toku walki;
- sposób pobierania przez pododdziały amunicji, materiałów pędnych i smarów, żywności oraz innych środków materiałowych;

- normy zużycia amunicji i materiałów pędnych w pododdziałach;
- miejsce rozmieszczenia najbliższych punktów medycznych oddziałów (pododdziałów) ogólnowojskowych oraz sposób ewakuacji rannych i chorych;
- sposób naprawy i ewakuacji uszkodzonego uzbrojenia samochodów i innego sprzętu;
- sposób żywienia składu osobowego, czas dostarczania gorącej strawy do pododdziałów;
- sposób utrzymywania łączności z pododdziałami tyłowymi.

Dowódca dywizjonu powinien:

- kontrolować prawidłowość eksploatacji, przechowywania oraz ewidencji uzbrojenia i amunicji;
- przestrzegać zużycia amunicji w bateriach a w razie konieczności dokonywać powtórnego podziału amunicji między baterie;
- organizować zbieranie i wysyłanie łusek, opakowania i niezużytych ładunków;
- meldować (przedstawiać pisemne meldunki) w ustalonych terminach o zużyciu i stanie amunicji;
- studiować działanie i użycie sprzętu artyleryjskiego (swego i nieprzyjaciela) i meldować o wynikach dowódcy oddziału (związku).

459. Dowódca baterii na podstawie wytycznych dowódcy dywizjonu podaje dowódcom plutonu i szefowi baterii:

- miejsce rozmieszczenia pododdziałów tyłowych dywizjonu i składów oddziału (związku);
- miejsce rozmieszczenia ciągników i samochodów baterii;
- sposób żywienia składu osobowego, czas i sposób dostarczania gorącej strawy;
- sposób napełniania samochodów i ciągników materiałami pędnymi i smarami;

- normy zużycia amunicji; materiałów pędnych i smarów;
- sposób udzielania pierwszej pomocy rannym i chorym oraz ewakuacji ich do najbliższych punktów medycznych;
- sposób naprawy i ewakuacji uszkodzonych dział, samochodów i innego sprzętu.

Dowódca baterii powinien przedsięwziąć wszelkie środki w celu zaopatrywania baterii we właściwym czasie w amunicję i podawać oficerowi ogniowemu normy jej zużycia, sposób zbierania i odsyłania łusek, opakowania i nieużytych ładunków, meldować dowódcy dywizjonu o zużyciu amunicji i stanie w baterii; kontrolować przestrzeganie zasad przechowywania amunicji na stanowisku ogniowym, eksploatacji dział, przyrządów i przeprowadzanie we właściwym czasie ich napraw oraz studiować działanie i użycie sprzętu artyleryjskiego, samochodów, ciągników i meldować o wynikach dowódcy dywizjonu.

460. Dowódca plutonu (działa, drużyny) wykonuje wskazówki dowódcy baterii (plutonu, szefa baterii) w zakresie materiałowego i technicznego zabezpieczenia i odpowiada za prawidłowe wykorzystywanie, utrzymywanie i przechowywanie uzbrojenia, sprzętu bojowego i wszelkich materiałów plutonu (działa, drużyny) oraz za całkowite i we właściwym czasie doprowadzenie wszelkiego rodzaju zaopatrzenia do każdego szeregowca i podoficera.

Oficer ogniowy baterii (dowódca plutonu ogniowego) oprócz tego powinien:

- organizować odbiór dostarczanej do baterii (plutonu) amunicji i zdawanie łusek, opakowania i nieużytych ładunków;
- prowadzić dokładną ewidencję amunicji i w określonym czasie meldować dowódcy baterii o jej

- zużyciu i stanie; o zużyciu połowy zapasu amunicji meldować natychmiast;
- przestrzegać prawidłowego segregowania amunicji według partii ładunków, znaków ciężaru i rodzajów zapalników;
 - zorganizować urządzenie na stanowiskach ognio-
wych nisz i schronów dla ukrycia amunicji przed
ogniem nieprzyjaciela, wilgocią i promieniami sło-
necznymi;
 - stale kontrolować czy obsługa dział przestrzega
zasad eksploatacji dział i ciągników, pielęgnacji
ich i usuwania we właściwym czasie wykrytych
uszkodzeń;
 - studiować działanie i użycie sprzętu artyleryj-
skiego oraz meldować o wynikach dowódcy ba-
terii.

Dowódca działa powinien:

- meldować dowódcy plutonu o zużyciu i stanie
amunicji przy dziale; o zużyciu połowy zapasu
amunicji meldować natychmiast;
- kierować dostarczaniem amunicji do działa i po-
działem jej według zadań ogniowych;
- kierować pracami związanymi z urządzeniem nisz
dla ukrycia amunicji przed ogniem nieprzyjaciela,
wilgocią i promieniami słonecznymi;
- kontrolować czy obsługa przestrzega zasad eks-
ploatacji i konserwacji działa, ciągnika i amunicji,
a w wypadku wykrycia uszkodzeń meldować do-
wódcy plutonu;
- kierować zbieraniem i pakowaniem łusek oraz
niezużytych ładunków; przygotowywać je do zda-
nia do plutonu amunicyjnego (parku artyleryj-
skiego) wraz z opakowaniem.

**461. Technik artyleryjski dywizjonu podlega do-
wódcy dywizjonu, a pod względem specjalności służ-**

by uzbrojenia wykonuje zarządzenia szefa uzbrojenia pułku (brygady).

Technik artyleryjski dywizjonu odpowiada za utrzymanie w sprawności uzbrojenia w pododdziałach dywizjonu oraz kontroluje prawidłowość eksploatacji i konserwacji uzbrojenia w pododdziałach dywizjonu.

Technik artyleryjski dywizjonu powinien:

- dopilnować utrzymywanie w należyтым stanie technicznym dział, broni strzeleckiej i przyrządów w bateriach ;
- kontrolować przestrzeganie w pododdziałach dywizjonu zasad eksploatacji, konserwacji i przechowywania uzbrojenia i amunicji;
- przedsiębrać środki w celu usunięcia wykrytych uszkodzeń;
- pouczać skład osobowy dywizjonu o należytej eksploatacji, konserwacji i przechowywaniu uzbrojenia, amunicji i przygotowania ich do strzelania;
- kierować pracą puszkarzy baterii w celu usunięcia wykrytych uszkodzeń w uzbrojeniu artyleryjskim;
- przeprowadzać zajęcia z oficerami w celu studiowania nowych wzorów uzbrojenia i amunicji;
- kontrolować prawidłowość prowadzenia książek dział w bateriach oraz zdawanie przez nie łusek i opakowania.

462. Szef baterii odpowiada za całkowite i terminowe zaopatrzenie pododdziałów baterii w żywność i inne materiały.

Szef baterii powinien:

- organizować pobierania i wydawanie gorącej strawy, kawy (herbaty) i innego wyżywienia;
- prowadzić ewidencję zaopatrzenia baterii w żywność i inne mienie;

- meldować we właściwym czasie dowódcy baterii o konieczności uzupełnienia (zamiany) mienia baterii;
- ściśle przestrzegać prawidłowego wykorzystywania, utrzymywania i przechowywania broni, sprzętu bojowego i całego wyposażenia baterii;
- przestrzegać aby skład osobowy nie zużył nienaruszalnego zapasu żywności;
- przedsiębrać niezbędne środki dla naprawy umundurowania, wyposażenia i innego mienia baterii; odsyłać go do warsztatów naprawczych oddziału (związku) w wypadku niemożności dokonania naprawy środkami baterii;
- organizować we właściwym czasie kąpiel składu osobowego, pranie bielizny i umundurowania.

463. Dowódca plutonu amunicyjnego dywizjonu odpowiada za zabezpieczenie we właściwym czasie pododdziałów dywizjonu w amunicję i środki przeciwchemiczne.

Dowódca plutonu amunicyjnego dywizjonu powinien:

- organizować pracę drużyn plutonu podczas rozładowywania transportu amunicji (pobierania amunicji ze składu) i dowóz jej na stanowiska ogniowe baterij w nakazanym terminie;
- pobierać i wydawać pododdziałom środki przeciwchemiczne;
- wskazać dowódcom drużyn plutonu miejsca składu uzbrojenia oddziału (związku) artylerii, sposób pobierania amunicji, i drogi dowozu do stanowisk ogniowych baterij;
- organizować segregowanie amunicji według partii ładunków, znaków ciężaru (zgodnie ze znakowaniem na skrzyniach) rodzajów zapalników i w miarę możliwości dowozić do baterij amunicję z jednakowym znakowaniem;

- prowadzić ewidencję stanu i obrotu amunicji otrzymanej ze składu i dowiezionej do bateryj oraz codziennie przedstawiać meldunki szefowi uzbrojenia związku (oddziału) artylerii i dowódcy dywizjonu;
- przestrzegać utrzymywania w plutonie amunicyjnym nakazanego (wożonego) zapasu amunicji i uzupełniania go we właściwym czasie;
- przestrzegać zasad pakowania i przewożenia amunicji oraz bezpieczeństwa podczas załadowywania i wyładowywania;
- organizować ochronę miejsca rozmieszczenia plutonu;
- podać dowódcom drużyn plutonu sposób przyjmowania od bateryj i kolejność wywożenia łusek, opakowania, uzbrojenia (zbędnego i uszkodzonego) i innego sprzętu artyleryjskiego.

464. Technik samochodowy dywizjonu bezpośrednio odpowiada za techniczny stan samochodów i ciągników bojowych i transportowych oraz utrzymanie ich w stałej technicznej sprawności.

Technik samochodowy dywizjonu powinien:

- znać ilość i stan techniczny samochodów i ciągników;
- osobiście kierować obsługą techniczną i naprawą samochodów i ciągników;
- kierować rozmieszczeniem i przesunięciem w toku walki pododdziału naprawczego oraz organizować jego ochronę i obronę;
- organizować ewakuację uszkodzonych w toku walki samochodów i ciągników;
- kierować wyszkoleniem technicznym kierowców i innych specjalistów;
- we właściwym czasie meldować dowódcy dywizjonu i zastępcy dowódcy oddziału (związku) do

spraw technicznych o ilości i stanie technicznym samochodów i ciągników.

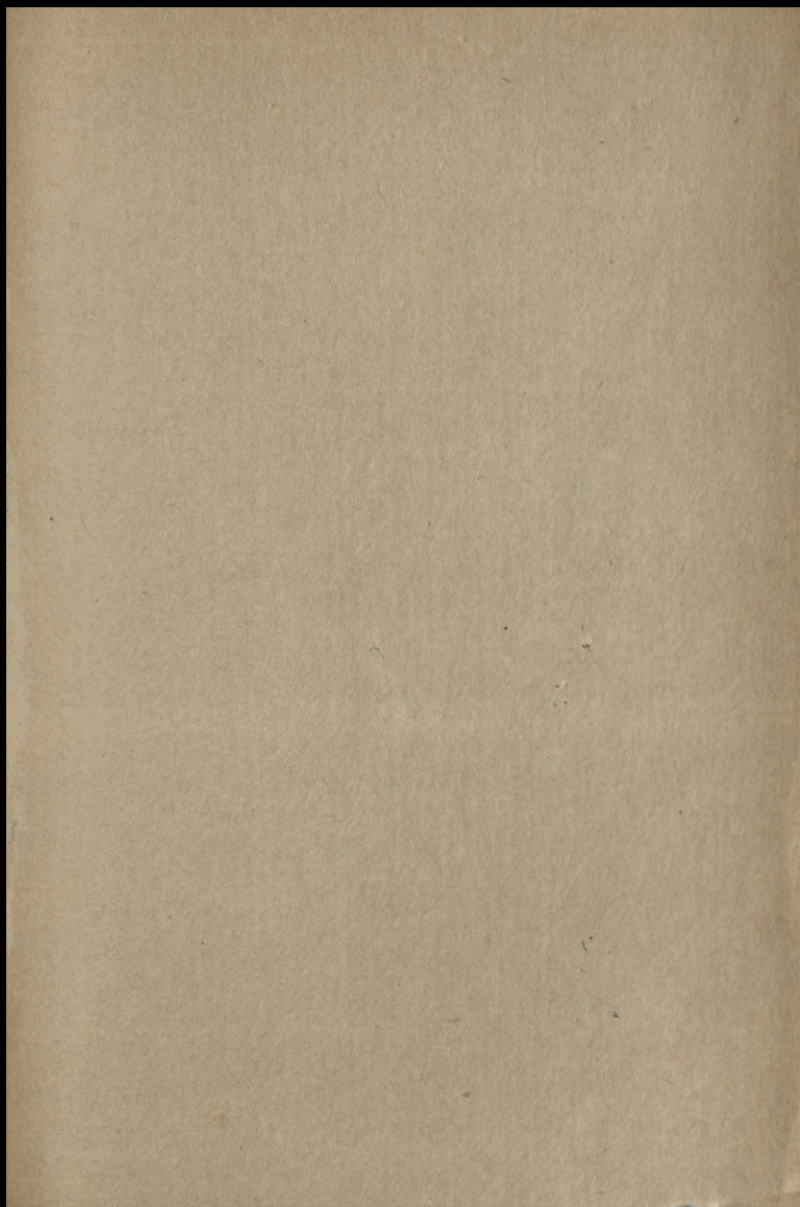
465. Dowódca drużyny gospodarczej dywizjonu odpowiada za zaopatrzenie we właściwym czasie pododdziałów w żywność, i inne materiały, opał, środki oświetlające a w rejonach pozbawionych wody — w wodę.

Dowódca drużyny gospodarczej powinien:

- na podstawie wytycznych dowódcy dywizjonu rozmieszczać i przesuwać w toku walki drużynę gospodarczą;
- we właściwym czasie pobierać żywność dowożoną do dywizjonu ze składu oddziału (związku);
- organizować gotowanie strawy i kawy (herbaty) i we właściwym czasie dostarczać je do pododdziałów;
- wydawać szefom pododdziałów chleb, cukier, tytoń, zapalki i mydło oraz zgodnie ze wskazówkami dowódcy dywizjonu wydawać pododdziałom suchy prowiant lub produkty;
- w odpowiednim czasie meldować dowódcy dywizjonu i zastępcy dowódcy oddziału (związku) do spraw zaopatrzenia o stanie, zużyciu i dowozie żywności do dywizjonu;
- organizować ochronę, obronę i maskowanie miejsca rozmieszczenia drużyny gospodarczej.

Drukowano w formacie B-6 na papierze druk. mat. kl. VII 70 g. w Wojskowej Drukarni w Łodzi. Skład rozpoczęto 30.09.54. Druk ukończono 13.11.54. Zam. nr 725. CW-18473

18

76695/

1.